

Hallituksen esitys eduskunnalle vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttamiseksi

LUONNOS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä muutettaisiin vankeuslakia ja tutkintavankeuslakia.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia säännöksiin, jotka koskevat Rikosseuraamuslaitoksen valvonta- ja tarkastustoimivaltuuksia. Eri toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä yhtenäistettäisiin.

Säännöksiä avovankilaan sijoittamisesta, varmuusosastolle sijoittamisesta, sopimusosastolle sijoittamisesta ja ulkopuoliseen laitokseen sijoittamisesta muutettaisiin. Avovankilaan sijoittamisesta määräajaksi luovutettaisiin. Varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksiä muutettaisiin siten, että rikollista toimintaa jatkava vanki voitaisiin sijoittaa osastolle. Myös tutkintavanki olisi mahdollista sijoittaa varmuusosastolle.

Muutoksia ehdotetaan säännöksiin, jotka koskevat vangin yhteydenpitoa vankilan ulkopuolelle. Muutoksilla helpotettaisiin vankien mahdollisuuksia pitää yhteyttä vankilan ulkopuolelle sähköisillä viestintävälineillä.

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain asetuksenantovaltuuksia ja määräyksenantovaltuuksia täsmennettäisiin vastaamaan perustuslain vaatimuksia. Vankilan järjestyssäännön ja vankilan osastojen päiväjärjestysten sisällöstä säädettäisiin nykyistä tarkemmin laissa.

Muutoksenhakusäännöksiä muutettaisiin siten, että muutoksenhakukieltoon kuuluvien päätösten alaa supistettaisiin.

Lisäksi useisiin muihin vankeuslain ja tutkintavankeuslain säännöksiin tehtäisiin muutoksia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan xx.xx.20 .

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	6
1 Asian tausta ja valmistelu	6
1.1 Tausta	6
1.2 Valmistelu	7
2 Nykytila ja sen arviointi.....	8
2.1 Vankiloita koskeva sääntely.....	8
2.1.1 Suljetut vankilat ja avolaitokset	8
2.1.2 Sähköinen valvonta avolaitoksissa.....	9
2.1.3 Vankilan alue	9
2.1.4 Vankilan tilojen hyväksyminen.....	10
2.1.5 Eri vankiryhmien sijoittaminen vankiloihin.....	10
2.1.6 Sopimusosasto.....	11
2.1.7 Varmuusosasto	11
2.2 Avolaitokseen sijoittaminen.....	15
2.2.1 Tietoja avolaitokseen sijoittamisesta.....	15
2.2.2 Määräaikainen sijoittaminen avolaitokseen	15
2.2.3 Vangin vaarallisuuden huomioiminen avolaitokseen sijoittamisessa	17
2.3 Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen.....	18
2.4 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet	20
2.4.1 Toimivaltuuksien käytön edellytykset	20
2.4.2 Määräaikainen päätös puhelun kuuntelusta.....	22
2.5 Vankien perushuolto ja asuminen	24
2.5.1 Perushuollosta ja asumisesta vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa	24
2.5.2 Perushuollosta ja asumisesta kansainvälisissä suosituksissa.....	24
2.5.3 Eduskunnan oikeusasiamiehen huomioita perushuollosta Suomessa	26
2.5.4 Nykytilan arviointi	27
2.6 Yhteydenpito vankilan ulkopuolelle	28
2.6.1 Sähköpostin ja internetin käyttö.....	28
2.6.2 Henkilökohtainen matkapuhelin	29
2.6.3 Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä	31
2.6.4 Vangin puheluiden maksullisuus	32
2.7 Muutoksenhaku nykytilan kuvaus.....	34
2.8 Muutoksenhaku nykytilan arviointi	36
2.8.1 Lähtökohdat	36
2.8.2 Maksukortin käytön valvonnan muutoksenhakukielto	39
2.8.3 Viestin lukemisen ja jäljentämisen sekä puhelun kuuntelemisen ja tallentamisen muutoksenhakukiellot	40
2.8.4 Lapsen tapaamisen muutoksenhakukielto.....	41
2.8.5 Avolaitossiirron muutoksenhakukielto	41
2.8.6 Valvomattoman tapaamisen muutoksenhakukielto.....	42
2.8.7 Myöhemmin arvioitavat muutoksenhakukiellot.....	44
2.8.8 Valvotun tapaamisen kuuntelu ja tallentaminen	44
2.9 Lakia alemmat säädökset ja määräykset	45

2.9.1 Asetuksenantovaltuudet ja määräysenantovaltuudet.....	45
2.9.2 Vankilan järjestyssääntö.....	45
2.9.3 Vankilan osastojen päiväjärjestykset	46
2.10 Vankilaan saapuvan vangin terveydentilan tarkastaminen	47
2.11 Vangin sitominen synnytyksen aikana.....	48
2.12 Vankilaan ottamisen rajoittaminen	48
2.13 Tapaamistilat	49
2.13.1 Nykytila.....	49
2.13.2 Nykytilan arviointi	50
2.14 Maksukortin ja maksukorttitilin käyttö vankeusaikana	51
2.14.1 Nykytila.....	51
2.14.2 Nykytilan arviointi	52
3 Tavoitteet	53
4 Keskeiset ehdotukset.....	54
4.1 Vankiloita koskeva sääntely.....	54
4.2 Sopimusosasto.....	55
4.3 Varmuusosasto	55
4.4 Avovankilaan sijoittaminen	58
4.5 Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen.....	58
4.6 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet	59
4.6.1 Toimivaltuuksien käytön edellytykset	59
4.6.2 Määräaikainen päätös puhelun kuuntelusta.....	64
4.7 Vankien perushuolto ja asuminen	64
4.8 Yhteydet vankilan ulkopuolelle	65
4.8.1 Sähköpostin ja internetin käyttö.....	65
4.8.2 Henkilökohtainen matkapuhelin	66
4.8.3 Etätapaamiset	68
4.8.4 Vangin puheluiden maksuttomuus	69
4.9 Muutoksenhaku	70
4.9.1 Muutosten lähtökohdat.....	70
4.9.2 Maksukortin käytön valvonta.....	71
4.9.3 Viestin lukeminen ja jäljentäminen sekä puhelun kuunteleminen ja tallentaminen	72
4.9.4 Lapsen tapaaminen.....	72
4.9.5 Avolaitokseen siirtäminen – kaksi vaihtoehtoa.....	73
4.9.5.1 Yhteenveto muutoksenhakukieltoa perustelevat seikat.....	75
4.9.5.2 Yhteenveto muutoksenhakuoikeutta perustelevat seikat.....	75
4.9.6 Valvomaton tapaaminen – kaksi vaihtoehtoa.....	75
4.9.6.1 Yhteenveto muutoksenhakukieltoa perustelevat seikat.....	76
4.9.6.2 Yhteenveto muutoksenhakuoikeutta perustelevat seikat.....	77
4.9.7 Muut muutoksenhakukiellot.....	78
4.9.8 Muut muutosehdotukset	78
4.10 Lakia alemmat säädökset ja määräykset	80
4.10.1 Asetuksenantovaltuudet ja määräysenantovaltuudet.....	80
4.10.2 Vankilan järjestyssääntö.....	82
4.10.3 Vankilan osastojen päiväjärjestykset	83

4.11 Vankilaan saapuvan vangin terveydentilan tarkastaminen	83
4.12 Vangin sitominen synnytyksen aikana.....	83
4.13 Vankilaan ottamisen rajoittaminen	84
4.14 Vankiloiden tapaamistilat.....	85
4.14.1 Tapaamistilojen rakenteet	85
4.14.2 Muistiinpanovälineiden käyttö tapaamisissa.....	85
4.15 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa	86
5 Pääasialliset vaikutukset	87
5.1 Taloudelliset vaikutukset	87
5.1.1 Julkinen talous.....	87
5.1.2 Vankien talous.....	89
5.2 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset	89
5.2.1 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	89
5.2.2 Vaikutukset ihmisryhmiin	90
5.2.3 Vaikutukset viranomaisiin	90
5.2.4 Vaikutukset vankilaturvallisuuteen	91
5.3 Tietojärjestelmävaikutukset	92
6 Muut toteuttamisvaihtoehdot	92
6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	92
6.2 Lainsäädäntö Pohjoismaissa.....	92
6.2.1 Sähköposti ja internet.....	92
6.2.2 Vankien matkapuhelimet	93
6.2.3 Vankien yhteydet videopuhelun välityksellä	94
6.2.4 Muutoksenhaku	95
6.2.5 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankiloissa.....	96
6.2.6 Vankien kirjeiden lukeminen	97
6.2.7 Vankien puhelut ja niiden kuuntelu	99
7 Lausuntopalaute.....	101
8 Säännöskohtaiset perustelut	101
8.1 Vankeuslaki.....	101
8.2 Tutkintavankeuslaki	141
8.3 Tuomioistuinmaksulaki.....	150
8.4 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta	150
8.5 Laki valvotusta koevapaudesta	150
8.6 Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta.....	150
9 Lakia alemman asteinen sääntely	151
10 Voimaantulo	151
11 Toimeenpano ja seuranta	152
12 Suhde muihin esityksiin.....	152
12.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	152
12.2 Suhde talousarvioesitykseen	152
13 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	152
13.1 Vankilaan ottamisen rajoittaminen	152
13.2 Toimivaltuuksien käyttämisen edellytykset.....	153
13.3 Määräaikainen päätös puhelun kuuntelusta.....	155
13.4 Lakia alemman asteiset säädökset ja määräykset.....	156

13.5 Muutoksenhaku	156
13.5.1 Avovankilasiirron muutoksenhakukielto	157
13.5.2 Valvomattoman tapaamisen muutoksenhakukielto	160
13.5.3 Muut muutoksenhakukiellot	163
LAKIEHDOTUKSET	166
vankeuslain muuttamisesta	166
tutkintavankeuslain muuttamisesta	197
tuomioistuinmaksulain 5 § muuttamisesta	219
laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	220
valvotusta koevapaudesta annetun lain 40 ja 40 a §:n muuttamisesta	221
yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	222
LIITTEET	224
RINNAKKAISTEKSTIT	224
vankeuslain muuttamisesta	224
tutkintavankeuslain muuttamisesta	267
tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta	298
yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	299
valvotusta koevapaudesta annetun lain 40 ja 40 a §:n muuttamisesta	300
yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	301
ASETUSLUONNOS	303
vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta	303

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Vankeuslaki (767/2005) ja tutkintavankeuslaki (768/2005) tulivat voimaan vuonna 2006. Lakeihin tehtiin tuolloin merkittäviä muutoksia verrattuna aiempaan rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Vuonna 2015 lakeihin tehtiin jälleen laajoja muutoksia. Tuolloin esimerkiksi tapaamisia ja muutoksenhakua koskevat säännökset uudistettiin.

Lait ovat olleet voimassa noin 15 vuotta. Soveltamiskäytännössä on havaittu useita muutostarpeita. Yllä mainituista muutoksista huolimatta vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on edelleen säännöksiä, jotka vastaavat sisällöltään rangaistusten täytäntöönpanosta annettua lakia ja jotka eivät parhaalla tavalla vastaa nykyisiin tarpeisiin. Lainsäädännössä tulisi huomioida myös yhteiskunnassa yleisesti tapahtuneet muutokset, kuten sähköisen viestinnän ja sähköisen asioinnin yleistyminen.

Muutoksia on tapahtunut myös kansainvälisissä suosituksissa ja vähimmäissäännöissä. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt, ns. Nelson Mandela –säännöt, hyväksyttiin Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselmana sen täysistunnossa 17.12.2015 (UN-doc A Res/70/175). Myös vuonna 2006 hyväksyttyä Euroopan neuvoston ministerikomitean suositusta eurooppalaisista vankeinhoitosäännöistä Rec(2006)2-rev, ns. European Prison Rules, uudistettiin ministerikomitean kokouksessa 1.7.2020.

Jo aiemmin hyväksyttiin Yhdistyneiden kansakuntien säännöt naisvankien kohtelusta ja naisten vapaudessa toimeenpantavista seuraamuksista, ns. Bangkokin säännöt, Yhdistyneiden kansakuntien yleiskokouksen päätöslauselmana sen täysistunnossa 22.12.2010, (UN-doc A Res/65/229) sisältävät tärkeitä naisvankeja koskevia sääntöjä.

Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT) on antanut Suomelle suosituksiaan vierailtuaan Suomen vankiloissa ja tarkasteltuaan seuraamusjärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä. Viimeiset suositukset ovat vuosilta 2014 ja 2021.

Kansainväliset säännöt ja suositukset muodostavat kansainvälisen vähimmäistason vankien ja tutkintavankien kohtelulle. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien viittaa niihin ratkaisuihinsa.

Myös kansallisessa laillisuusvalvontakäytännössä on esitetty useita havaintoja lainmuutostarpeista.

Vankeuslain muutoksenhakusäännökset hyväksyttiin vuonna 2015 perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 34/2014 vp). Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan tuolloin arvioinut muutoksenhakukieltoja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valossa. Perustuslakivaliokunta on sittemmin pitänyt tärkeänä, että oikeusministeriö selvittää kokonaisuutena vankeuslain muutoksenhakusäännösten yhteensopivuuden perustuslain (PL) 21 §:n oikeusturvasääntelyn ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten, erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS), kanssa (PeVL 36/2020). Vankeuslain nykyiset muutoksenhakukiellot on arvioitava uudelleen erityisesti EIS 6(1) artiklan valossa.

Myös lakivaliokunta on pitänyt erittäin tärkeänä, että vankeus- ja tutkintavankeuslain kokonaisvaltaisessa uudistuksessa saatettaisiin sääntely vastaamaan muun ohella perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vaatimuksia ja että uudistustyössä on tärkeä kiinnittää huomiota myös muun ohella muutoksenhakukieltoihin (LaVM 1/2020 vp)

Edellä todetun perusteella niin kansainväliset säännöt ja suositukset kuin kansallinenkin laillisuusvalvontakäytäntö ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö tulisi huomioida lainsäädännössä.

Näiden muutostarpeiden arviointi käynnistettiin oikeusministeriössä vuonna 2021.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa ”Vahva ja välittävä Suomi” on useita kirjauksia, jotka koskevat vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa. Tämän esityksen valmistelussa on käsitelty seuraavia kirjauksia siltä osin kuin niissä on kyse lainmuutoksista:

- Selvitetään avolaitokseen sijoittamisen edellytyksiä siten, että sijoituspäätöstä tehtäessä kiinnitetään entistä enemmän huomiota tuomion perusteena olevan rikoksen laatuun ja vangin vaarallisuuteen.
- Varmuusosastoja koskevaa lainsäädäntöä kehitetään siten, että vankiloissa voidaan tehdä vaikuttavaa rikostorjuntaa. Mahdollistetaan myös tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle.
- Ehkäistään päihdeiden salakuljettamista ja käyttöä vankilassa. Nykyisiä resursseja kohdistetaan päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävään päihdehoitoon. Lisätään sakko- ja lyhytaikaisvankien ulkopuolista päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävää päihdehoitoa. Kehitetään väkivalta- ja seksuaalirikollisuuden ehkäisy- ja katkaisupalveluja ja rikokseen syyllistyneiden moniammatillista kuntoutusta vankeuden täytäntöönpanon aikana. Lisätään näihin resursseja. Huomioidaan vankilan toiminnassa eri asiakasryhmien, kuten naisten ja nuorten, erilaiset tarpeet. Huolehditaan rangaistusajan jälkeisistä palvelujatkumoista.

1.2 Valmistelu

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutostarpeiden kartoittamiseksi oikeusministeriössä käynnistettiin hanke vankeuslain ja tutkintavankeuslain kehittämiseksi (VN/11810/2021):

<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM039:00/2021>. Jäljempänä mainitut asiakirjat löytyvät hankesivulta.

Hanketta varten oikeusministeriössä laadittiin arviomuistio (Muistio 30.8.2021, VN/11810/2021), jossa käytiin läpi tiedossa olleet vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutostarpeita.

Arviomuistion pohjalta oikeusministeriö asetti työryhmän valmistelemaan muutoksia lakeihin 8.9.2021. Työryhmän työ sovittiin tehtäväksi kahdessa osassa siten, että eduskunnalle annetaan kaksi erillistä hallituksen esitystä. Tämä esitys on näistä ensimmäinen.

Työryhmä oli yksimielinen ehdotusten sisällöstä. Työryhmän jäsenistä Riitta Kari jätti kuitenkin lausuman siitä, miten esityksen vaikutuksissa tulisi kuvata Rikosseuraamuslaitoksen määräraha vaikutuksia. Työryhmän jäsen Tomi Tuovinen yhtyi lausumaan. Lisäksi työryhmän jäsen

Johanna Hietapakka jätti lausuman, joka sisälsi täydentävän ehdotuksen voimankäytön kirjaamista koskeviin säännöksiin.

Esitykseen on liitetty ehdotukset vankien maksuliikenteen järjestämistä koskeviksi säännöksiksi. Mainitut ehdotukset on valmisteltu erikseen virkatyönä oikeusministeriössä yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Valmisteluun osallistui Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehiä, jotka vastaavat vankien maksuliikenteestä.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia ensinnäkin vankiloita koskevaan sääntelyyn, kuten avovankilan ja suljetun vankilan ja vankilan alueen määrittelyyn ja vankilan järjestyssääntöjä ja päiväjärjestyksiä koskeviin säännöksiin. Toiseksi muutoksia ehdotetaan Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantovaltuuksiin. Kolmanneksi muutoksia ehdotetaan sopimusosastoa, varmuusosastoa ja ulkopuolista laitossijoittelua koskeviin säännöksiin. Neljänneksi ehdotetaan muutoksia Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia koskeviin säännöksiin. Viidenneksi ehdotetaan muutoksia vankien sähköistä viestintää koskeviin säännöksiin. Kuudenneksi ehdotetaan muutoksia vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutoksenhakusäännöksiin. Lisäksi ehdotetaan useita muutoksia lakien yksittäisiin säännöksiin. Säännösmuutokset on pyritty valmistelemaan siten, että tässä esityksessä ei ehdoteta muutoksia säännöksiin, joita on tarkoitus käsitellä hankkeen toisessa osassa.

Muutoksenhakukieltojen arvioinnin yhteydessä työryhmä valmisteli lausuntokierrokselle kaksi vaihtoehtoa koskien vangin siirtämistä suljetusta vankilasta avovankilaan. Päätös arvioitiin sekä muutoksenhakuoikeuden säätämisen, että muutoksenhakukiellon säilyttämisen kannalta.

Esitystä valmisteltaessa järjestettiin vapautuneiden vankien kuuleminen ja vankien kuuleminen neljässä vankilassa. Kuulemiset järjestettiin suullisesti pienryhmissä ja kuulemisiin osallistujat arvottiin ilmoittautuneista vangeista. Kuulemisista laadittiin erilliset muistiot, jotka ovat saatavilla yllä mainitulta hankkeen sivulta. Kuulemisissa esitettyjä huomioita on käsitelty jäljempänä asiaan liittyvissä kohdissa.

(Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella. Tiedot lausuntokierroksesta löytyvät suomeksi osoitteesta:

XXX

Lausuntopalautetta on käsitelty tarkemmin jäljempänä.)

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Vankiloita koskeva sääntely

2.1.1 Suljetut vankilat ja avolaitokset

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiosta säädetään Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa (221/2022). Rikosseuraamuslaitoksessa on alueellisia rikosseuraamuskeskuksia, joiden yksiköinä yhdyskuntaseuraamustoimistot ja vankilat toimivat. Rikosseuraamuskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Rikosseuraamuskeskusten yksiköistä eli yhdyskuntaseuraamustoimistoista ja vankiloista säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Vankeuslain 4 luvun 1 §:ssä säädetään tarkemmin vankiloista. Pykälän 1 momentin mukaan vankilat ovat joko suljettuja vankiloita tai avolaitoksia.

Laissa ei ole tarkemmin säädetty siitä, mitkä vankilat ovat avolaitoksia ja mitkä suljettuja vankiloita tai miten asiasta päätetään. Laissa ei ole myöskään asetuksen- tai määräyksenantovaltuutta, joiden nojalla asiasta päätettäisiin. Käytännössä avolaitosten lisäksi suljetuissa vankiloissa on avolaitososastoja. Vankeuslaissa ei ole huomioitu tällaisia osastoja.

Koska sijoittaminen suljettuun vankilaan tai avolaitokseen vaikuttaa merkittävästi vangin oikeuksiin, on sääntelyä perusteltua täsmentää. Erityisesti on tarpeen täsmentää sitä, millä säädös- tai päätöstasolla määritellään avolaitoksina toimivat vankilat tai suljettujen vankiloiden avosastot ja täydentää lakia ja asetusta tarvittavilla säännöksillä.

2.1.2 Sähköinen valvonta avolaitoksissa

Vankeuslain 4 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan avolaitoksessa vankeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä. Luvun 11 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää niistä avolaitoksista ja avolaitososastoista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä. Kyseisissä avolaitoksissa kaikkia vankeja valvotaan teknisesti.

Sähköisesti valvottujen avolaitosten määrittely perustuu Rikosseuraamuslaitoksen päätöksiin, jotka koskevat yleisesti kaikkia kyseisessä vankilassa olevia vankeja. Verrattuna edellä avolaitoksista ja suljetuista vankiloista todettuun ja jäljempänä eri vankiryhmien sijoittelusta ja varmuusosaston perustamisesta todettuun, mainitun laisiin päätöksiin perustuva sääntely vaikuttaa poikkeavan vankeuslaissa muuten omaksutusta sääntelytavasta. Olisi perusteltua säätää tai määrittää sähköisen valvonnan käytöstä tietyissä avolaitoksissa yleisten päätösten sijaan. Voimassa olevien säännösten perusteella on myös epäselvää, antaako vanki suostumuksensa valvontaan vankilasijoittelua valmisteltaessa. Esimerkiksi valvottuun koevapauteen sijoitettaessa vangin on sijoittamisen edellytyksenä erikseen sitouduttava tekniseen valvontaan.

2.1.3 Vankilan alue

Vankeuslaissa ei ole määritelty, mikä vankilan alue on. Vankila-alueet on välillisesti määritelty liikkumis- ja oleskelurajoituksista annetussa sisäministeriön asetuksessa (1104/2013). Asetus on annettu poliisilain nojalla ja siinä määritellään alueet, joilla ulkopuolinen henkilö ei saa ilman lupaa liikkua tai oleskella. Asetus ei siten varsinaisesti koske vankila-alueen määrittelyä vankeuslaissa tarkoitettulla tavalla, vaan ulkopuolisia henkilöitä koskevia yleisiä liikkumisrajoituksia.

Vankeuslain 15 luvun 1 §:n nojalla vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta. Vankiloiden järjestyssäännöissä onkin määritelty ne alueet, joilla vanki saa päiväjärjestyksessä määrättyinä aikoina liikkua ja ne alueet, joilla vanki ei saa liikkua. Järjestyssäännötkään eivät kuitenkaan sisällä vankilan alueen määrittelyä.

Useissa vankeuslain ja tutkintavankeuslain säännöksissä viitataan vankilaan tai vankilan alueeseen sen määrittelemiseksi, miten Rikosseuraamuslaitoksen toimivalta käyttää erilaisia laissa säädettyjä tarkastus- ja turvaamistoimia taikka voimakeinoja määrättyä. Rikoslain 16 luvun 15 §:ssä säädetään vangin laittomasta vapauttamisesta ja 16 §:ssä vangin karkaamisesta. Näissä säännöksissä viitataan karkaamiseen vankilasta tai rangaistuslaitoksesta. Jälkimmäistä viitasta tosin voidaan pitää kielellisesti vanhentuneena.

Vankiloiden maantieteelliset alueet olisikin perusteltua määritellä nykyistä selkeämmin myös vankeuslain nojalla annettavissa säännöksissä tai määräyksissä.

2.1.4 Vankilan tilojen hyväksyminen

Vankeuslaissa tai tutkintavankeuslaissa ei ole säännöksiä vankilan tilojen hyväksymisestä käyttöön. Käytännössä tällaisia päätöksiä ei myöskään ole tehty, vaan Rikosseuraamuslaitos on pyrkinyt varmistamaan tilojen hyväksyttävyyden uusien vankiloiden rakentamishankkeiden aikana. Osana Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvonnan kehittämistä käynnissä olevissa rakentamishankkeissa on erityisesti kiinnitetty huomiota tilojen laillisuuteen liittyviin seikkoihin.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 2 luvun 1 §:n mukaan poliisin säilytystilan hyväksyy Poliisihallitus. Kyseisen lain uudistamista on valmisteltu sisäministeriössä. Tilojen hyväksymiseen liittyvää sääntelyä on tarkoitus täsmentää nykyisestä.

Asiaan on kiinnittänyt huomiota myös eduskunnan oikeusasiamies ratkaisussaan EOAK/4609/2018. Ratkaisussa hän piti tärkeänä, että poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lainsäädännön kokonaisuudistuksessa säilytystilojen hyväksymismenettely ja hyväksymisen edellytykset säädellään riittävän tarkasti. Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan kyse ei ole vain siitä, että Poliisihallitus tarkastaa tilat ennen hyväksymistä vaan tarkastusmenettelyssä tulee ottaa kantaa myös siihen, että säädösten edellyttämät toiminnot voidaan asianmukaisesti toteuttaa.

Ottaen huomioon oikeusasiamiehen poliisin säilytystiloista toteaman, on perusteltua säätää myös vankiloiden hyväksymisestä riittävällä täsmällisyydellä vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa.

2.1.5 Eri vankiryhmien sijoittaminen vankiloihin

Tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:n mukaan rikoksen johdosta vangittu henkilö on toimitettava tutkintavankilana toimivaan vankilaan. Luvun 6 §:n mukaan tutkintavankilana toimivista vankiloista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n nojalla tutkintavanki on sijoitettava eri vankilaan tai eri osastolle vankeusvankien kanssa. Tästä voidaan poiketa tutkintavangin suostumuksella ja muutenkin eräissä poikkeustilanteissa.

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n mukaan vankilassa voi olla valvonnan asteeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja. Naisvangit ja miesvangit on sijoitettava eri asuinosaistoille ja alaikäiset vangit on pidettävä erillään aikuisista. Tutkintavankeuslaissa on vastaavat säännökset.

Vankeuslain 15 luvun 1 §:n mukaan vankilan järjestyssääntö sisältää tarkemmat määräykset vankilan osastoista. Järjestyssäännöissä tuleekin tarkemmin määritellä esimerkiksi tutkintavangeille tarkoitetut osastot, naisten ja miesten osastot ja muut vastaavat osastojaottelut.

Voimassa olevan sääntelyn perusteella se, mihin vankiloihin voidaan sijoittaa tutkintavankeja, säädetään oikeusministeriön asetuksella. Sen sijaan mies-, nais- tai alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista ei asetustasolla säädetä. Naisvangeille ja alaikäisille vangeille tarkoitetut osastot perustetaan siten käytännössä vankilan järjestyssäännössä.

Edellä avolaitoksista todettuun viitaten on syytä arvioida kokonaisuutena sitä, onko sääntely riittävää siltä osin, mihin vankiloihin edellä mainittuja vankiryhmiä voidaan sijoittaa. Sääntelyn tulisi olla johdonmukaista sen suhteen, millä tasolla säädetään tai päätetään esimerkiksi tutkintavangeille taikka mies- nais- tai alaikäisille vangeille soveltuvista vankiloista.

2.1.6 Sopimusosasto

Vankeuslain 5 luvun 4 §:n mukaan vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osaston vangeille järjestettävään toimintaan sekä 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan. Tällaisia osastoja kutsutaan sopimusosastoiksi. Sopimusosastojen tarkoituksena on se, että niillä järjestetään vangin päihteettömyyttä edistävää toimintaa ja samalla vanki sitoutuu päihteettömyytensä valvontaan. Tällä hetkellä sopimusosastoja on Helsingin, Riihimäen, Mikkelin, Hämeenlinnan, Kylmäkosken, Turun, Vantaan, Oulun, Pyhäselän, Sukevan ja Kuopion vankilassa

Säännöksen perusteella on kuitenkin epäselvää, millä edellytyksillä vanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle ja milloin sijoitus voidaan peruuttaa. Käytännössä asiaa on arvioitu yleisten osastosijoitteluperusteiden nojalla, minkä lisäksi vangin on tullut sitoutua päihteettömyyden valvontaan. Sääntelyä on perusteltua täsmentää. Sääntelyllä olisi myös perusteltua varmistaa se, että vangeilla on kaikissa suljetuissa vankiloissa mahdollisuus päästä sopimusosastolle.

2.1.7 Varmuusosasto

Varmuusosaston perustaminen

Vankeuslain 5 luvun 5 §:n mukaan varmuusosaston perustamisesta päättää Rikosseuraamuslaitos. Vankeuslain 5 luvun 5 §:ssä säädetään varmuusosastosta, johon vanki voidaan sijoittaa, jos hän luvun 6 §:ssä säädetyn edellytyksin vakavalla tavalla vaarantaa vankilaturvallisuutta. Varmuusosastosijoitus onkin eräänlainen turvaamistoimenpide, jonka aikana vanki on erillään muiden osastojen vangeista ja hänen yhteydenpitoaan vankilan ulkopuolelle valvotaan tarkemmin kuin tavallisesti. Varmuusosastoja on tällä hetkellä kaksi. Toinen on Riihimäen vankilassa ja toinen Turun vankilassa.

Rikosseuraamuslaitoksen 1.9.2022 voimaan tulleen organisaatiomuutoksen myötä Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja hyväksyy kaikkien vankiloiden järjestyssäännöt ja samalla myös vankiloiden osastot. Koska muiden osastojen perustaminen tapahtuu näin keskitetysti vankiloiden järjestyssäännöissä, ei ole perusteltua, että varmuusosastot perustetaan erillisillä päätöksillä. Sääntelyä onkin perusteltua muuttaa siten, että myös varmuusosastot perustetaan järjestyssäännöissä.

Varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset

Luvun 6 §:ssä säädetään edellytyksistä sijoittaa vanki varmuusosastolle. Koska varmuusosastosijoitus merkitsee rajoituksia vangin oikeuksiin, sijoittamiselle on säädetty täsmälliset edellytykset. Sijoittamisen edellytyksenä on tiivistetysti jokin seuraavista perusteista: 1) perusteltu epäily syyllistymisestä huumausainerikoksiin tai muihin vakaviin rikoksiin, 2) karkaaminen tai epäilty karkaamisyritys, 3) toiminta, jolla on vakavasti vaarannettu vankilan turvallisuutta ja 4) vangin oman turvallisuuden takaaminen

Säännökset siirrettiin vankeuslakiin vähäisin muutoksin rangaistusten täytäntöönpanosta annettusta laista. Tuon lain esitöissä (HE 10/1998 vp) varmuusosastosäännöksiä perusteltiin erillään pitämistä pidempiaikaisella tarpeella estää rikollisen toiminnan jatkaminen tai vankilaturvallisuuden vaarantaminen. Kuitenkin lähtökohtana oli, ettei varmuusosastosijoituksen tarvitse pitkäkestoisena olla täysin yksinään eristämistä.

Varmuusosastosijoituksen edellytyksistä esityksessä todettiin seuraavaa: ”Useimmiten vankeinhoitoviranomaiset saavat tiedon vangin rikollisesta toiminnasta poliisilta. Pykälän 1 momentin 1 kohdan soveltaminen ei välttämättä edellyttäisi, että henkilö olisi jo ryhtynyt rikolliseen toimintaan. Käytännössä vangin rikosten laadusta tai toiminnasta aikaisemmillä rangaistuskausilla saattaa olla perustellusti pääteltävissä, että vanki todennäköisesti tulee syyllistymään rikolliseen toimintaan. Epäily voisi perustua myös esimerkiksi vangin hallusta löydettyyn kirjeeseen, joka sisältää suunnitelmia rikolliseen toimintaan ryhtymisestä.”

Tutkintavankia ei tutkintavankeuslain nojalla voida sijoittaa varmuusosastolle.

Rikosseuraamuslaitoksen vankilaturvallisuutta koskevissa selvityksissä vuodelta 2021 (Jari-Pekka Holopainen: Selvitys Rikosseuraamuslaitoksen kyvystä vastata järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamiin haasteisiin, Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 3/2021 ja Jyri Paasonen: Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi, Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2021) ehdotettiin, että varmuusosastosijoittelun perusteita uudistettaisiin. Varmuusosastolle tulisi selvitysten mukaan voida sijoittaa nykyistä helpommin erityisesti järjestäytyneen rikollisryhmän jäseniä. Myös tutkintavankien sijoittaminen varmuusosastolle tulisi mahdollistaa. Ensimmäistä ehdotusta perusteltiin sillä, että näiden vankien rikollista toimintaa voitaisiin paremmin estää ennakolta. Toista ehdotusta perusteltiin sillä, että tutkintavankeuden kesto voi olla pitkä, ja varmuusosastosijoittaminen mahdollistaisi puuttumisen rikollisen toiminnan jatkamiseen nykyistä aikaisemmin.

Varmuusosastosijoitus on luonteeltaan turvaamistoimi, jossa vanki asetetaan tarkempaan valvontaan tulevien rikosten tai muun vankilaturvallisuutta vakavasti vaarantavan toiminnan estämiseksi. Sijoitukset tehdään ilman vangin suostumusta. Kyse ei ole rangaistuksesta vangin rikoksista tai aiemmista teoista vankilassa. Nyt säännös on osin kirjoitettu siten, että sijoitus voitaisiin tehdä seurauksena aiemmista rikoksista. Tämä on aiheuttanut epäselvyyttä siitä, kuinka säännöstä olisi tulkittava. Lain perusteluissa ei ole tarkoitettu, että aiemmat rikokset yksinään olisivat sijoittamisen peruste, vaan myös niiden jatkamiseen pitäisi olla perusteltu epäily.

Onkin perusteltua muuttaa sääntelyä sellaiseksi, että varmuusosastosijoitus on selkeästi luonteeltaan turvaamistoimi vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 18 luvussa tarkoitettu erillään pitäminenkin. Sijoituksen tarkoituksena tulisi olla erityisesti vankilasta käsin tapahtuvan rikollisuuden estäminen ja muun vankilaturvallisuutta vakavasti vaarantavan toiminnan estäminen. Tähän asiaan kiinnitetään huomiota myös pääministeri Petterin Orpon hallituksen hallitusohjelmassa Vahva ja välittävä Suomi, johon on kirjattu, että varmuusosastoja koskevaa lainsäädäntöä kehitetään siten, että vankiloissa voidaan tehdä vaikuttavaa rikostorjuntaa. Sijoittamisen edellytyksiä tulisikin uudistaa vastaamaan paremmin näitä tavoitteita.

Sijoittaminen varmuusosastolle vangin oman turvallisuuden takaamiseksi on harvinaista. Käytännössä kuitenkin on käytetty perusteluna, jos sijoittamiselle on ollut muitakin perusteita. Varmuusosastosijoitusta voidaan pitää ankarana toimenpiteenä, jos kyse on vangin oman turvallisuuden turvaamisesta. Varmuusosasto ei myöskään parhaalla mahdollisella tavalla sovellu vangin oman turvallisuuden suojelemiseen. Säännöksiä tulisikin muuttaa siten, että vangin oma turvallisuus voitaisiin taata varmuusosastosijoitusta lievemmin keinoin.

Tutkintavankien sijoittaminen varmuusosastolle ei ole nykyisin mahdollista. Voimassa olevan lainsäädännön esitöissä tätä ratkaisua ei ole perusteltu. Myös tutkintavankien toiminta voi vaarantaa vankilan toimintaa siten, että varmuusosastosijoittaminen voisi olla perusteltu. Petterin Orpon hallitusohjelmaan on kirjattu myös tavoite, jonka mukaan mahdollistetaan myös tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle. Näistä syistä tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle olisikin perusteltua säätää.

Varmuusosastosijoituksen kesto

Vankeuslain 5 luvun 7 §:n mukaan varmuusosastolle sijoittamista ei saa jatkaa kauemmin kuin se on välttämätöntä. Päätös vangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja sen perusteet on otettava uudelleen harkittaviksi enintään kolmen kuukauden väliajoin.

Varmuusosastoille on viime vuosina ollut sijoitettuna hieman yli 10 vankia kerrallaan. Sijoitusten kestot ovat vaihdelleet kolmesta kuukaudesta puoleentoista vuoteen. Useimmiten sijoitukset ovat kestäneet kolmesta kuuteen kuukautta, mutta lähes yhtä usein sijoitukset ovat kestäneet kuudesta yhdeksään kuukautta. Yksittäiset vangit ovat olleet sijoitettuna varmuusosastolle yli vuoden.

Varmuusosastosijoittaminen merkitsee tietynlaista eristämistä, mutta kuitenkin vangeille järjestetään toiminnot ja vapaa-ajantoimintaa sekä mahdollisuus viettää muuten aikaa sellin ulkopuolella muiden osaston vankien kanssa. Vangit eivät siten ole täysin eristettynä muista vangeista, vaan keskeistä on se, että varmuusosasto on eristettynä vankilan muista osastoista.

Kansainvälisiin suosituksiin ei sisälly sääntöjä osastoista, jotka vastaavat varmuusosastoja. Kaikenlainen vangin tahdonvastainen erilleen sijoittaminen muista vangeista on kuitenkin YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen 38 säännön mukaan säädettävä lailla tai toimivaltaisen hallintoviranomaisen määräyksellä. Kansainvälisissä suosituksissa ei ole määritelty enimmäiskestoa muulle kuin yksinäisyysrangaistukselle. Kuitenkin varmuusosastosijoituksen pitkää kolmen kuukauden kestoja ja mahdollisuutta jatkaa sitä periaatteessa koko rangaistuksen ajan, voidaan pitää ongelmallisina, koska vangin oikeuksia rajoitetaan varmuusosastolla huomattavasti verrattuna tavallisiin osastoihin. Näistä syistä esityksessä arvioidaan mahdollisuutta lyhentää varmuusosastosijoituksen kestoja ja säätää enimmäisaika varmuusosastosijoitukselle. Koska kyse on erillään pitämisestä, olisi perusteltua säätää siitä, että varmuusosastolle sijoitetun terveydentilan seurannasta säädetään vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi lain 18 luvussa tarkoitetuissa eristämistoimissa.

Varmuusosastolle sijoitetun toiminnon ja valvonta

Varmuusosaston keskeisin ero muihin osastoihin on se, että se on vankeuslain 5 luvun 5 §:n mukaan eristetty muusta vankilasta. Lain 8 luvun 3 §:n mukaan varmuusosastolle sijoitetulle vangille on annettava tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa varmuusosastolle soveltuvissa toiminnoissa. Lain 11 luvun 2 §:n mukaan varmuusosastolle sijoitetun vangin osallistuminen vapaa-ajantoimintoihin voidaan kieltää tai sitä voidaan rajoittaa. Varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin mitä varmuusosastolle sijoittamisesta välttämättä aiheutuu.

Säännökset edellyttävät siten toimintojen järjestämistä varmuusosastoilla samaan tapaan kuin muillakin osastoilla. Varmuusosastot eroavat muista osastoista lähinnä siten, että toiminnot järjestetään täysin osaston kesken.

Varmuusosastolle sijoittamisesta seuraavat rajoitukset koskevat toimintojen järjestämistä osaston kesken ja toiminnan sisällön ollessa varmuusosastolle sopivaa. Vapaa-ajan toimintoja voidaan myös rajoittaa tai kieltää. Säännös on kuitenkin melko epämääräinen ja sallii vapaa-ajan toimintojen kieltämisen ilman mitään erityistä syytä. Sääntelyä vapaa-ajantoimintojen järjestämisestä varmuusosastoilla olisikin syytä täsmentää siten, että varmuusosastolla vapaa-ajantoiminnot järjestetään osaston vankien kesken.

Merkittävimmät erot varmuusosastojen ja muiden osastojen välillä koskevat vankien valvontaa.

Vankeuslain 12 luvun 8 §:ssä säädetään varmuusosastolle sijoitetun kirjeenvaihdon ja puhelimenkäytön valvonnasta. Varmuusosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolla kirjeen voi lukea, jos siihen on syytä pykälässä mainituilla perusteilla. Tavallisesti kirjeen lukeminen edellyttää perusteltua syytä. Kynnys on siten varmuusosastolla matalampi.

Säännös on hyväksytty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Lausunnossaan (PeVL 12/1998 vp) valiokunta edellytti ainoastaan, että postin tarkastamisen tulee perustua yksittäistapaukselliseen harkintaan. Säännöksen sanamuotoa muutettiin siten, että varmuusosastolle sijoitetun vangin kirjeiden tarkastaminen ja lukeminen olisi mahdollista, jos siihen on syytä. Myöhemmissä lausunnoissaan (PeVL 20/2005 vp ja PeVL 34/2014 vp) perustuslakivaliokunta ei ottanut kantaa säännösten perusratkaisuihin. Valiokunta kuitenkin tähdensi, ettei vangin yhteydenpito-oikeuksia pidä käytännössä rajoittaa enempää kuin on kulloisessakin yksittäistapauksessa välttämätöntä.

Vankeuslain 8 luvun 8 §:n 2 momentin nojalla varmuusosastolle sijoitetun vangin puhelimenkäytön ehtona on, että vanki suostuu siihen, että puhelu voidaan kuuntelemisen lisäksi tallentaa. Lain esitöiden (HE 263/2004 vp, s. 179) mukaan puhelimen käyttö olisi varmuusosastolla luvanvaraista. Puhelimen käytön ehtona olisi, että vanki suostuu siihen, että puhelua voidaan kuunnella ja se voidaan tallentaa.

Säännös ei ole yhdenmukainen suhteessa kirjeen lukemiseen. Kirjeen lukemiselle voi perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla perustua vain yksittäistapaukselliseen harkintaan, kun taas puhelujen kuuntelu ja tallentaminen voi tapahtua ilman yksittäistapauksellista harkintaa. Sääntely onkin epä johdonmukaista.

Perustuslain 10 §:n 2 momentin mukaan kirjeen, puhelun tai muun luottamuksellisen viestin salaisuus on loukkaamaton. Lain esitöiden (HE 309/1994 vp, s.53) mukaan ehdotetussa säännöksessä turvattiin yleisesti luottamuksellisen viestin salaisuutta. Kirje- ja puhelinsalaisuus mainittiin edelleen käytännössä tavallisimpina luottamuksellisen viestinnän muotoina. Perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömyyden rajoituksista viestin salaisuuteen vapaudenmenetyksen aikana. Rajoitusten välttämättömyysvaatimus koskee siten kaikkia luottamuksellisia viestejä riippumatta siitä, millä tekniikalla viesti on välitetty. Tässä suhteessa voidaankin pitää ongelmallisena, että varmuusosastolle sijoitetun kaikki puhelut ja tapaamiset voidaan kuunnella ilman tapauskohtaista harkintaa.

Puhelimen käytölle on myös säädetty edellytykseksi, että vanki suostuu sen kuuntelemiseen ja tallentamiseen. Rikosseuraamuslaitoksen toimivallan perustumista vangin antamaan suostumukseen voidaan pitää ongelmallisena.

Vankeuslain 12 luvun 8 §:n 3 momentin nojalla varmuusosastolle sijoitetulle vangille ei voida myöntää lupaa sähköpostin käyttöön. Sen sijaan laissa ei vaikuttaisi olevan estettä luvun 9 a §:ssä tarkoitettuun internetin käyttöön varmuusosastolla.

Vankeuslain 13 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeutta tavata muita kuin 1 luvun 5 a §:ssä tarkoitettuja lähiomaisiaan tai muita läheisiään taikka 12 luvun 4 §:ssä tarkoitettua asiamiestään voidaan rajoittaa, jos on perusteltua syytä epäillä, että

tapaamisessa rikottaisiin tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä. Säännöstä ei ole käytännössä sovellettu ja voidaan pitää kyseenalaisena, onko varmuusosastolle sijoitetun oikeutta ottaa vastaan tapaajia perusteltua rajoittaa tällaisessa laajuudessa. Yksittäisessä tapauksessa tapaamisten epäämiseen voidaan soveltaa luvun 8 tai 9 §:ää taikka asettaa tietyille tapaajalle tapaamiskielto luvun 10 §:n nojalla.

Säännös on varsin väljä. Nykyisin tämän tyyppisestä rajoituksesta tulisi säätää täsmällisemmin. On myös epäselvää, tehdäänkö rajoituksista päätöksiä. Vastaavanlaiset mutta selvemmat edellytykset on säädetty tapaamisen epäämiselle.

Edellä todetun perusteella varmuusosastolle sijoitetun vangin valvontaa koskevat säännökset ovat monilta osin oikeudellisesti epäselvät eivätkä täysin sopusoinnussa perustuslain vaatimusten kanssa. Säännöksiä tuleekin täsmentää ja selkeyttää. Säännöksissä tulee myös varmistaa se, että valvontavaltuudet ovat riittävät varmuusosastolle sijoittamisen tarkoituksen turvaamiseksi.

2.2 Avolaitokseen sijoittaminen

2.2.1 Tietoja avolaitokseen sijoittamisesta

Vuoden 2022 alussa rangaistuslaitoksissa oli kaikkiaan 2809 vankia, joista avolaitoksissa 949 vankia. Vuoden 2021 alussa rangaistuslaitoksissa oli kaikkiaan 2743 vankia, joista avolaitoksissa 977 vankia. Vuoden 2020 alussa rangaistuslaitoksissa oli kaikkiaan 2910 vankia, joista avolaitoksissa 984 vankia.

Kaikkiaan vuoden 2021 aikana avolaitoksissa oli 2607 henkilöä, vuoden 2020 aikana 2721 henkilöä ja vuoden 2019 aikana 2904 henkilöä.

Kurinpitorikkomukset avolaitoksissa liittyvät tyypillisesti sijoituksen ehtojen rikkomiseen, kuten luvattomaan poistumiseen, avolaitoksen järjestyssäännön rikkomiseen tai päihitteettömyysvelvollisuuden rikkomiseen. Esimerkiksi vuonna 2022 ehtojen rikkomisia kaikissa avolaitoksissa yhteensä 371, järjestyssäännön rikkomisia 322 ja päihderikkomuksia 191. Rikosilmoituksia poliisille tehdään avolaitoksissa vuosittain noin 30–40 Rikosseuraamuslaitokselta saadun tiedon mukaan.

Päätöksiä siirtää vanki avolaitoksesta suljettuun vankilaan tehdään vuositasolla n. 500–550. Kyse on tilanteista, joissa vanki on tavalla tai toisella rikkonut avolaitokseen sijoittamisen ehtoja tai ei muusta syystä enää sovellu avolaitokseen. Läheskään kaikki kurinpitoasiat eivät ole vakavuudeltaan sellaisia, että vanki siirrettäisiin takaisin suljettuun vankilaan.

Eräs tyypillinen syy kurinpitoon ja suljettuun vankilaan siirtämiseen on avolaitoksesta luvatta poistuminen. Luvatta poistuneiden määrä on ollut kymmenen viime vuoden aikana enimmillään 75 (vuonna 2021). Vuonna 2022 avolaitoksista poistui luvatta 60 vankia. Pitkän ajan tilastotietojen perusteella avolaitoksesta luvatta poistuminen on verrattain harvinaista, kun otetaan huomioon avolaitokseen sijoitettujen vankien määrä. Vuosien 2012–2022 tilastoista laskien keskiarvo on 60 luvattonta poistumista vuodessa). Siirtoja tehdään tyypillisesti myös päihitteettömyysvelvollisuuden rikkomisen vuoksi.

2.2.2 Määräaikainen sijoittaminen avolaitokseen

Vankeuslain 4 luvun 9 §:n nojalla tuomittu voidaan sijoittaa suoraan avolaitokseen, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangaistus ja enintään kahden vuoden

vankeusrangaistus. Avolaitokseen sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päiheteettömyyteen ja sen valvontaan. Tuomittu on kuitenkin sijoitettava suoraan suljettuun vankilaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän 1) ei sovellu avolaitoksen toimintaan, 2) ei tule noudattamaan avolaitoksen järjestystä, 3) jatkaa rikollista toimintaa, 4) poistuu luvatta avolaitoksesta tai 5) ei tule noudattamaan päiheteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan. Tuomittu tulee sijoittaa suljettuun vankilaan myös, jos avolaitoksissa ei ole tilaa tai jos vanki sitä itse pyytää.

Vankeuslain 6 luvun 1 §:n nojalla voidaan vanki siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen rangaistuksen pituudesta riippumatta. Siirto voi olla määräaikainen tai toistaiseksi (rangaistuksen loppuosaksi). Siirto on mahdollinen, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: 1) avolaitokseen siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista; 2) vanki soveltuu avolaitoksessa järjestettävään tai muuhun avovankilan hyväksymään toimintaan; 3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avolaitoksesta luvatta; ja 4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päiheteettömyyden valvontaan. Lisäksi tulee ottaa huomioon vankeuslain 4 luvun 8 §:ssä säädetyt vankilasijoittamisen yleiset periaatteet. Tällaisia periaatteita ovat säännöksen mukaan esimerkiksi rangaistuskertaisuus, vangin aikaisempi rikollisuus, vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vankilassa pitämisen varmuus.

Vankeuslaissa ei ole säännöksiä siitä, miten avolaitokseen siirtäminen tulisi huomioida vangin rangaistusajan suunnittelussa. Vaikka laki ei edellytä edellytysten säännönmukaista selvittämistä, käytännössä rangaistusajan suunnittelussa usein otetaan huomioon avolaitossijoituksen mahdollisuus. Käytäntöjen yhdenmukaistamiseksi olisi perusteltua täsmentää säännöksiä siten, että avolaitossijoittelu huomioitaisiin säännöllisesti osana rangaistusajan suunnittelua, kuten esimerkiksi valvottuun koevapauteen sijoittaminenkin.

Avolaitossijoitus ajoittuu yleensä rangaistuksen loppupuolelle rangaistusajan suunnitelman etenemisen ja vaiheittaisen vapauttamisen perusteella. Avolaitossijoitus voi kuitenkin olla perusteltu jo aikaisemminkin, jos rangaistusajan suunnitelman toteuttaminen ja eteneminen sitä puoltaa. Pääsääntönä on sijoitus toistaiseksi. Avolaitossijoitus voi olla myös määräaikainen. Voimassa olevaa lakia säädettäessä esimerkkinä tällaisesta määräaikaisesta sijoituksesta esitettiin avolaitossijoitus, joka kestää tiettyyn koulutukseen osallistumisen ajan.

Määräaikaisia avolaitossijoituksia tehdään harvoin. Käytännössä määräaikaista sijoitusta on pidetty eräänlaisena koeaikana, jonka toivotaan jatkuvan toistaiseksi voimassa olevana sijoituksena. Määräaikaista ei siten käytetä lain esitöissä todetussa tarkoituksessa, että vangin olisi lähtökohtaisesti tarkoitus palata suljettuun vankilaan esimerkiksi avolaitoksessa suorittamansa opintojen jälkeen. Kun suljetussa vankilassa tarkastellaan tai valmistellaan vangin siirtämistä avolaitokseen, tehdään se aina siitä lähtökohdasta, että siirtyminen on toistaiseksi voimassa eikä vanki enää palaa suljettuun vankilaan. Avolaitokseen sijoitettaessa on oltava riittävä varmuus ja todennäköisyys sille, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä ja soveltuu avolaitostoitintaan. Määräaikainen sijoittelu voi aiheuttaa vangille epäselvyyttä siitä, missä vankilassa hän tulee jatkossa suorittamaan vankeusrangaistusta.

Määräaikainen avolaitossijoitus on monella muullakin tavoin ongelmallinen.

Eduskunnan oikeusasiamies on pitänyt määräaikaista avolaitossijoitusta ongelmallisena (EOAK/1512/2018 ja EOAK/1982/2018), koska laissa ei säädetä perusteista, joilla sijoitus voi olla määräaikainen ja koska muutoksenhakuun liittyvät kysymykset ovat epäselviä.

Sijoitteluperusteiden osalta ratkaisussa todettiin seuraavaa. Määräaikaisen avolaitossijoituksen tulisi tukea sellaista toimintaan osallistumista, joka on rangaistusajan suunnitelman toimintavelvoitteiden mukaista. Lisäksi määräaikaisessa sijoituksessa tulisi apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan olla kyse siitä, että avolaitokseen sijoittamista ei vielä muutoin nähtäisi perusteltuna, mutta jokin erityinen syy puoltaa sitä jo tuossa vaiheessa, vaikka laista tai esitöistä tätä asiaa on vaikea havaita. Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan vangin oikeusturva kannalta sääntelyn tulisi olla täsmällisempi sen suhteen, millä edellytyksillä sijoitus voidaan tehdä määräajaksi. Syytä olisi harkita myös, onko mahdollisuus määräaikaiseen sijoittamiseen ylipäättään tarpeen. Kun avolaitossijoituksen edellytykset ovat täyttyneet määräaikaisen sijoituksen aikana, on vaikea nähdä miksi ne eivät edelleen täytyisi määräajan päättyessä ja miksi vanki tulisi tuolloin siirtää takaisin suljettuun vankilaan. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että laissa ei avolaitokseen sijoittamisen osalta ole ehdottomia rangaistuksen pituuteen liittyviä edellytyksiä ja että lain esitöiden mukaan tällaisia ei nimenomaan haluttu esittää.

Muutoksenhaun osalta ratkaisussa todettiin seuraavaa. Vankeuslain 6 luvun 2 §:n 1 momentissa säädetään perusteista, joilla avolaitokseen sijoitettu vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan ja vankeuslain 20 luvun 1 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan tällainen päätös on muutoksenhakukelpoinen. Jos avolaitossijoitus on tehty määräajaksi, vangin siirtäminen määräajan päättyessä takaisin suljettuun vankilaan ei edellytä mitään perustetta eikä siitä voi hakea muutosta. Siirto seuraa automaattisesti, kun määräaika päättyy, ellei avolaitossijoitusta ole uudella päätöksellä päätetty jatkaa. Tämä yhdessä sen kanssa, että määräaikaisen sijoituksen edellytykset ovat epäselvät, on vangin oikeusturvan kannalta ongelmallista.

Määräaikainen sijoittelu on myös aiheuttanut Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnalle epäselvyyttä siitä, mitä määräaikaisuuden päättyessä tapahtuu ja tulee tehdä. Asiassa EOAK/610/2018 määräaikaisesta sijoitusta ei jatkettu sijoituksen aikana ilmenneiden ongelmien vuoksi. Vanki oli asiasta ja ongelmien olemassaolosta eri mieltä. Vangille oli ilmoitettu, että hänellä ei ole muutoksenhakuoikeutta asiassa. Tilanne vastasi vankeuslain 6 luvun 2 §:n mukaista siirtoa avolaitoksesta suljettuun, mutta ilman tehokasta oikeussuojakeinoja. Määräajan päättyessä tehtiin suljettuun laitokseen sijoittamisesta nimenomainen päätös, joka muistutti vankeuslain 6 luvun 2 §:n mukaista päätöstä kuitenkin ilman muutoksenhakuoikeutta. Oikeusasiamies totesi tässäkin ratkaisussa, että määräajan päättyessä siirto takaisin suljettuun vankilaan seuraa automaattisesti, ellei avolaitossijoitusta ole uudella päätöksellä päätetty. Eritoten määräaikaisten avolaitossijoitusten ketjuttaminen on ongelmallista puuttuvan muutoksenhakumahdollisuuden takia.

Määräaikaisia avolaitossijoituksia ei voida perustella myöskään asteittaisella vapauttamisella, koska jos vanki täyttää avolaitokseen sijoittamisen edellytykset, ovat ne lähtökohtaisesti toistaiseksi olemassa. Mikäli tilanne muuttuu avolaitossijoituksen aikana, voidaan vanki joka tapauksessa siirtää takaisin suljettuun vankilaan vankeuslain 6 luvun 2 §:n mukaan.

Edellä todetun vuoksi olisi perusteltua luopua määräaikaisesta sijoittelusta avolaitokseen.

2.2.3 Vangin vaarallisuuden huomioiminen avolaitokseen sijoittamisessa

Hallitusohjelman mukaisesti avolaitossijoittamisen edellytyksiä tulee selvittää siten, että sijoituspäätöksiä tehtäessä kiinnitetään entistä enemmän huomiota tuomion perusteena olevan rikoksen laatuun ja vangin vaarallisuuteen.

Avolaitokseen sijoittamisen edellytyksillä tarkoitetaan sen arvioimista, soveltuvatko vankeuslain 4 luvun 9 §:ssä tai 6 luvun 1 §:ssä ja 4 luvun 8 §:ssä säädetty edellytykset tiettyyn vankiin. Jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla on muun muassa voitava pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avovankilan järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avovankilasta luvatta.

Näin ollen avovankilasijoituspäätöksiä tehtäessä tuomion perusteena olevan rikoksen laatuun ja vangin vaarallisuuteen kiinnitetään jo nyt huomiota. Ennakoitavissa olevat laitosjärjestyksen noudattamiseen liittyvät epävarmuustekijät muodostavat esteen avovankilasijoitukselle. Avolaitokseen sijoitettaessa on siis oltava riittävä varmuus ja todennäköisyys sille, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä ja soveltuu avolaitostoimintaan. Esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kiinnittyneillä vangeilla avolaitossijoituksen edellytykset eivät yleensä täyty eikä heitä siksi sijoiteta avolaitokseen.

Sijoittamisen edellytysten täyttymisen arviointiin liittyy aina tietty epävarmuus, koska kenenkään toimintaa ja käyttäytymistä ei voida varmuudella ennakoita. Tästä syystä arvioinnissa päätöksentekijällä on verrattain laaja harkintavaltia. Päätösharkinta on kokonaisuutena, jossa otetaan huomioon kaikki vangista saatavissa oleva tieto, muun ohella vangin henkilöstä ja hänen mahdollisesta aikaisemmasta rikollisuudestaan saadut tiedot. Osallistuminen tai yhteydet järjestäytyneeseen rikollisuuteen otetaan huomioon ja muodostavat yleensä esteen avolaitossijoitukselle.

Jos avolaitossijoituksen aikana tulee ilmi, etteivät avolaitossijoituksen edellytykset enää vangin kohdalla täyty, hänet voidaan siirtää suljettuun vankilaan vankeuslain 6 luvun 2 §:n nojalla. Keskeisimmät syyt siirrolle suljettuun vankilaan ovat päihderikkomukset, järjestyssääntörikkomukset sekä erilaiset lupaehtojen rikkomukset. Tyypillisesti avolaitoksesta siirretään takaisin suljettuun vankilaan jonkin päihderikkomuksen vuoksi.

Voimassa olevassa laissa on jo säädetty useista turvallisuuteen liittyvistä seikoista, jotka tulee ottaa huomioon avolaitossijoitusta tehtäessä. Edellä kuvattujen tilastotietojen perusteella sijoitusharkinnassa onnistutaan jo nykyisin verrattain hyvin, ja esimerkiksi vangin syyllistyminen rikokseen avolaitoksessa on harvinaista.

Edellä mainituista syistä esitystä valmisteltaessa on päädytty siihen, ettei avolaitokseen sijoittamisen edellytyksiä ole perusteltua muuttaa. Vangin aikaisempi rikollisuus ja vaarallisuus tulee jo nykyisen lainsäädännön nojalla ottaa huomioon sijoittamista harkittaessa. Avolaitokseen pääsyn vaikeuttamisella ei todennäköisesti olisi myöskään vaikutusta vankilaturvallisuuteen tai yleisemmin yhteiskunnan turvallisuuteen. Tämä johtuu siitä, että jo nykyisin esimerkiksi järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyneet vangit eivät lähtökohtaisesti täytä avovankilaan sijoittamisen edellytyksiä. Avovankilaan pääsyn vaikeuttaminen kohdistuisi siten pääasiassa sellaisiin vankeihin, jotka noudattavat avovankilan sääntöjä eivätkä syyllisty siellä rikoksiin.

2.3 Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen

Vankeuslain 8 luvun 9 §:n 2 momentissa on säännös vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen. Säännöksen mukaan vanki, jolla on päihdeongelma tai jolla arvioidaan olevan erityisiä vaikeuksia selviytyä vapaudessa, voidaan sijoittaa määrääjäksi vankilan ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön, jossa hän osallistuu päihdehuoltoon tai hänen selviytymismahdollisuuksiaan parantavaan muuhun tavoitteelliseen toimintaan. Sijoitusta kutsutaan laissa sijoitukseksi ulkopuoliseen laitokseen.

Rikosseuraamuslaitos käynnisti vuonna 2021 sakko- ja lyhytaikaisvankihankkeen, jonka tavoitteena oli sijoittaa sakon muuntorangaistusta suorittavia ja muita lyhytaikaista vankeusrangaitusta suorittavia vankeja ulkopuoliseen laitokseen. Vuoden 2022 aikana vankilan ulkopuolisia sijoituksia päihdehoitolaitokseen tehtiin kaikkiaan 320, joista loppuun suoritettuja sijoituksia oli kaikkiaan 254. Kaiken kaikkiaan hankkeen aikana suunnitellusti sijoituksen loppuun oli vuosien 2021 ja 2022 käynyt 402 asiakasta. Vuonna 2023 sijoitusten määrä on vakiintunut siten,

että ulkopuolisiin laitoksiin on päivittäin sijoitettuna 25-35 vankia. Käytännössä sijoitukset painottuvat sakon muuntorangaistusta suorittaviin vankeihin ja lyhyttä vankeusrangaistusta suorittaviin vankeihin. Pitkää vankeusrangaistusta suorittavia vankeja sijoitetaan ulkopuolisiin laitoksiin vähän.

Sijoitukset ovat valtaosin päihdekuntoutussijoituksia. Sääntely mahdollistaa kuitenkin sijoituksen muihinkin laitoksiin, kuten lastensuojelulaitoksiin. Yksittäisissä tapauksissa sijoituksia esimerkiksi lastensuojelulaitoksiin onkin tehty.

Luvun 10 §:n 1 momentin nojalla ulkopuolisen laitossijoituksen edellytyksenä on se, että sijoitus edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista ja se, että vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen perusteella sijoituksen ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä.

Pykälän 3 momentin mukaan vangin tulee sitoutua olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ja sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan ja noudattamaan muita vankilan ulkopuolella liikumiseen ja toimintaan osallistumiseen liittyviä välttämättömiä kirjallisia ehtoja. Pykälän 1 momentin 3 kohdalla nojalla sijoituksen ehtojen noudattamista voidaan soveltuvin tavoin valvoa sijoituslaitoksen tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla, vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

Lisäksi vangin tulee suostua siihen, että vankeinhoitoviranomaiset ovat tarpeen mukaan yhteydessä viranomaisiin sekä yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin luvan tai sijoituksen edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskevissa asioissa. Vangin tulee suostua myös siihen, että vankeinhoitoviranomaiset saavat antaa sijoituksen kannalta tarpeellisia tietoja sijoituspaikalle ja että sijoituspaikka saa ilmoittaa vankeinhoitoviranomaisille ehtojen rikkomisesta. Vankila, sijoituspaikka ja vanki tekevät sijoittamisesta sijoitussopimuksen.

Sääntely on alun perin tarkoitettu etupäässä pitkäaikaisvankien lyhyisiin päihdekuntoutusjaksoihin. Käytännössä on kuitenkin pidetty tarpeellisenä sijoittaa sakon muuntorangaistusta suorittavia vankeja ja muita lyhytaikaisvankeja päihdekuntoutuslaitoksiin. Rikosseuraamuslaitoksella on jo useamman vuoden ajan ollut käynnissä hanke, jossa nimenomaan lyhyitä vankeusrangaistuksia suorittavia vankeja sijoitetaan ulkopuolisiin laitoksiin. Hankkeen kokemusten perusteella voimassa olevaa lainsäädäntöä voidaan pitää monelta osin epäselvänä.

Voimassa oleva säännös mahdollistaa ulkopuolisen laitossijoituksen hyvin erilaisissa tilanteissa. Sitä voidaan soveltaa niin pitkäaikaisvankeihin kuin lyhyttä vankeusrangaistusta suorittaviin vankeihinkin. Säännös ei myöskään rajoita sijoituksen kestoa eikä sitä, missä vaiheessa rangaistusaikaa sijoitus voidaan toteuttaa. Säännös mahdollistaa myös sijoittamisen paitsi päihdekuntoutuslaitokseen myös muunlaiseen vangin elämänhallintaa parantavaan laitokseen. Olikin perusteltua arvioida sääntelyn täsmentämistarpeet näiltä osin.

Toiseksi voimassa olevan sääntelyn perusteella on osin epäselvää, millaisia valvontavaltuuksia Rikosseuraamuslaitoksella on ulkopuolisen laitossijoituksen aikana. Rikosseuraamuslaitoksella on toimivalta valvoa vangin päihdeettömyyttä ja vangille voidaan määrätä sähköinen valvonta. Sen sijaan on epäselvää, voidaanko vangille ulkopuolisen laitossijoituksen aikana tehdä muita tarkastuksia. Epäselvää on myös se, sovelletaanko ulkopuolisen laitossijoituksen aikana vankeuslain säännöksiä poistumisluvista ja kurinpidosta.

Ulkopuolista laitossijoittelua koskevia säännöksiä onkin edellä mainituista syistä tarpeen uudistaa. Lainmuutoksilla edistettäisiin myös osaltaan Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitetta, jonka mukaan lisätään sakko- ja lyhytaikaisvankien ulkopuolista päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtävää päihdehoitoa.

2.4 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

2.4.1 Toimivaltuuksien käytön edellytykset

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on säädetty Rikosseuraamuslaitokselle toimivalta useisiin erilaisiin toimenpiteisiin, joiden nojalla vankeja ja vankilaa voidaan valvoa. Useat toimivaltuudet puuttuvat vankien henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tällaisia toimivaltuuksia ovat esimerkiksi turvatarkastus ja henkilötarkastus. Useat toimivaltuudet puuttuvat vankien yksityiselämän suojaan. Tällaisia toimivaltuuksia ovat esimerkiksi kirjeen lukeminen ja puhelun kuuntelu.

Vankeuslaissa säädettyjen toimivaltuuksien käytön edellytyksiä on laissa kuvattu erilaisilla määreillä. Erilaisten toimivaltuuksien edellytykseksi on asetettu tarpeellisuus, syytä epäillä, perusteltua syytä epäillä, todennäköistä syytä epäillä sekä välttämättömyys. Tarpeellisuutta ja muita määreitä arvioidaan suhteessa esimerkiksi vankilan järjestykseen ja turvallisuuteen. Vankeuslaissa käytetyt toimivaltakynnykset vastaavat pitkälti esitutkintalain ja pakkokeinolain toimivallan edellytyksiä. Toimivaltuuksien soveltamistilanteet eroavat kuitenkin huomattavasti esitutkinnassa ja rangaistusten täytäntöönpanossa. Vankeuslain esitöissä ei ole muutoin kuin eräiden yksittäisten säännösten osalta määritelty sitä, mitä pakkokeinolaista ja esitutkintalaista omaksutuilla toimivallan edellytyksillä tarkoitetaan vankeuslainsäädännössä.

Esitutkintalain ja pakkokeinolain esitöissä (222/2010 vp) on laajemmin käsitelty toimivaltuuksien edellytyksiä. Esitöiden mukaan esimerkiksi syytä epäillä on pienin todennäköisyyden aste toimivallan edellytyksenä. Epäilyn tueksi on tällöin olemassa konkreettisia seikkoja. Varmuutta tai suurta todennäköisyyttä ei vaadita. Perusteltua syytä epäillä on puolestaan kyseessä silloin, jos epäilyn tueksi on selkeästi esitettävissä oleva syy. Epäily perustuu yksittäistapauksen ”todisteisiin”. Todennäköistä syytä epäillä on kyseessä silloin kun on enemmän todennäköistä, että epäily osoittautuu oikeaksi kuin että se osoittautuu vääräksi. Välttämättömyys asettaa toimivaltuuksien käytölle muita toimivallan edellytyksiä selvästi tiukemmat, erityiset edellytykset. Välttämättömyys olisi käsillä esimerkiksi silloin, jos tavoitteeseen ei ole mahdollista päästä muilla keinoin tai siihen pääseminen vaatisi oleellisesti enemmän voimavaroja tai viivyttäisi tavoitteeseen pääsyä kohtuuttomasti. Välttämättömyys voisi perustua kokonaisarvioon siitä, että muut keinot tulisivat olemaan esimerkiksi tuloksettomia tai soveltumattomia ilman, että niiden käyttöä olisi tullut konkreettisesti yrittää.

Seuraavassa käsitellään sitä, miten erilaisia toimivallan käytön edellytyksiä on vankeuslaissa käytetty.

Tarpeellisuus on säädetty toimenpiteen edellytykseksi omaisuuden hallussapidon epäämiseksi, kirjeen lukemiselle, lukemisesta ilmoittamisen lykkäämiselle, kirjeen pidättämiselle, puhelimen käytön keskeyttämiselle ja epäämiseksi, puhelun kuuntelulle ja tallentamiselle, valvotun tapaamisen keskustelun kuuntelulle ja tallentamiselle, tapaamisen keskeyttämiselle, tapaamiskiellon jatkamiselle, erillään pidolle järjestyksessä selvitettäessä, henkilöntarkastukselle, erityistarkastukselle, päihdeettömyyden valvonnalle lupaharkintaa varten sekä verinäytteen ottamiseksi päihdetestistä kieltäytymisen vuoksi. Tarpeellisuutta vastaavasti toimenpiteen edellytykseksi on voitu asettaa se, että toimenpide saadaan, voidaan tai on oikeus tehdä.

Vankeuslaissa asiamieskirjeen avaamisen tai tarkastamisen edellytyksenä on se, että on syytä epäillä kirjeen sisältävän vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja luvattomia aineita tai esineitä. Valvotun tapaamisen järjestäminen erillään muista edellyttää sitä, että on syytä epäillä tapaamisesta aiheutuvan vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle. Päihitteettömyyden valvonnan edellytyksenä päihitteiden käyttöä epäillessä se, että on syytä epäillä että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingaineen vaikutuksen alainen.

Perusteltua syytä epäillä on toimenpiteen edellytyksenä omaisuuden hallussapidon epäämiseksi jos on perusteltua syytä epäillä, että esinettä tai ainetta tullaan käyttämään rikosentekovälineenä, kirjeen avaamiselle ja tarkastamiselle, omaisuuden hallussapidon epäämiseksi, varmuusosastolle sijoittamiselle, varmuusosastolle sijoitetun lähiomaisten ja asiamiehen tapaamisen rajoittamiselle, tapaamisen epäämiseksi jos on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle, tapaajan henkilöntarkastukselle sekä eristämistarkkailulle.

Henkilönkatsastus vangille voidaan tehdä, jos on todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

Vankeuslaissa välttämättömyys on asetettu toimenpiteen edellytykseksi vankien käytössä olevan Rikosseuraamuslaitoksen maksukortin käytön valvonnalle (tilitapahtumien tasolla), asiamiestapaamisen valvonnalle, kiinniotolle vankilan alueella, sitomiselle, tarkkailulle, erillään pitämiselle, ampuma-aseen käytölle sekä miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiselle.

Edellä mainittujen edellytysten lisäksi vankeuslain toimivaltuuksien käyttöä täsmennetään erilaisilla käsitteillä, kuten vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjuminen, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojeleminen sekä karkaamisen estäminen tai rikoksen estäminen. Tutkintavankeuslain mukaan toimivaltuuksien käytön perusteena voi lisäksi olla tutkintavankeuden tarkoitus. Eräissä säännöksissä on myös lisämääreitä esimerkiksi, että toimenpide voidaan tehdä luvattomien esineiden etsimiseksi.

Toimivaltuuksien käytön lisäperusteita on vankeuslain esitöissä (HE 263/2004 vp) avattu siten, että muiden henkilöiden turvallisuuden suojaamisella tarkoitetaan esimerkiksi tilanteita, joissa vanki on uhkaillut kirjeen vastaanottajaa tai käyttäytynyt uhkaavasti häntä kohtaan. Vastaavasti vangin suojelemisen tarve saattaa liittyä muun muassa kirjeen lähettäjän vastaavanlaiseen uhkaavaan käytökseen. Vankilan järjestystä uhkaavalla vaaralla tarkoitettaisiin tilanteita, joissa vankeinhoitoviranomaiset ovat saaneet perustellun syyn epäillä vangin karkaamisen tai laitoksesta poistumisen valmistelun tai muun vastaavan vankilan järjestystä uhkaavan suunnitelman, esimerkiksi huumausaineiden kuljetusyrityksen olevan vireillä. Muilta osin toimivallan käytön lisäperusteita ei ole lähemmin tuotu esiin lain esitöissä.

Vankien kirjeiden lukemista ja puheluiden kuuntelua lainsäädäntöä muissa Pohjoismaissa selostetaan otsikon 6.2.6. ja 6.2.7. alla.

Kuten edellä on todettu vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on useita erilaisia sääntelytapoja, joilla eri toimivaltuuksien käytön edellytyksiä on määritelty. Osin sääntely on omaksuttu esitutkintaa ja pakkokeinoja koskevista säännöksistä, mutta rangaistusten täytäntöönpano eroaa luonteeltaan huomattavasti esitutkinnasta ja pakkokeinojen käytöstä, joten samojen käsitteiden soveltaminen ei ole ongelmattonta.

Sääntelyn moninaisuuden voidaan katsoa vaikeuttaneen säännösten soveltamista. On mahdollista, että tarvittavia päätöksiä on jäänyt tekemättä tai päätöksiä on tehty puutteellisesti säännösten epäselvyyden vuoksi. Myös säännösten soveltamiskäytäntö on muodostunut epäyhtenäiseksi.

Erityisen ongelmalliseksi ovat osoittautuneet kirjeenvaihdon lukemista, puheluiden kuuntelemista ja sähköisen viestinnän valvontaa koskevat säännökset. Toimenpiteen tulee näissä tilanteissa olla tarpeen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähettykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on useasti otettu kantaa vankien kirjeenvaihdon lukemista koskevien säännösten soveltamiseen (esimerkiksi EOAK/1123/2019, EOAK/8444/2021, EOAK/8870/2021, EOAK/8988/2021).

Myös eduskunta on eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota sääntelyn ongelmallisuuteen.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 20/2005 vp) katsonut, että vuonna 2005 vankeuslakia koskevan uudistuksen yhteydessä tiettyjen vankeuslain 12 lukuun ehdotettujen säännösten sisältämät toimenpiteiden edellytyksistä käytetyt ilmaisut, kuten ”jos on syytä”, ”jos on tarpeen” ja ”saattaa”, eivät olleet asianmukaisia. Perustuslakivaliokunta katsoi tuolloin, että sääntelyä oli syytä tarkistaa niin, että säännöksissä mainittuna kunkin toimenpiteen edellytyksenä oli yksittäistapauksellinen ja toimenpiteen ankaruutta oikeasuhtaisesti vastaava perusteltu tarve. Eduskunnan lakivaliokunta päätyi tuolloin täsmentämään vankeuslain 12 luvun 1, 2, 7 ja 8 §:ää pääosin siten, että ilmaisu ”jos on tarpeen” muutettiin edellytykseksi, jonka mukaan toimenpiteen toteuttamisen tulisi olla ”yksittäistapauksessa perustellusta syystä tarpeen” (LaVM 10/2005 vp).

Myöhemmin myös eduskunnan lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota hallituksen esitystä eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaiksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp) käsitellessään siihen, että vankeuslain ja tutkintavankeuslain toimivaltuuksien käytön edellytysten sanamuotoja, eli toimivaltakynnyksiä, ei ole arvioitu kokonaisvaltaisesti (LaVM 1/2020 vp).

Edellä esitetyn perusteella Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia koskeva sääntely tulee arvioida kokonaisuudessaan ja laatia toimivaltuuksien käyttöä koskevista säännöksistä johdonmukainen sääntelykokonaisuus.

2.4.2 Määräaikainen päätös puhelun kuuntelusta

Vankeuslain 12 luvun 7 §:n mukaan vangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja sille, johon hän on puhelimitse yhteydessä. Vangin ja valvontaviranomaisen tai asiamiehen välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa. Tutkintavankeuslain 8 luvun 7 §:ssä on vastaavan sisältöinen säännös.

Säännökset eivät mahdollista toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen päätöksen tekemistä, joten puhelun kuuntelusta ja tallentamisesta on tehtävä aina yksittäistä puhelua koskeva päätös. Puhelun kuuntelu yksilöidään tällöin aina tiettyyn puhelinnumeroon. Puhelun toisen

osapuolen henkilöllisyydestä ei kuitenkaan ole mahdollista varmistua (mm. siirrettävät puhelut, linjoille tulevat muut henkilöt).

Päätöstoimivalta on turvallisuudesta vastaavalla virkamiehellä eli apulaisjohtajalla tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrättyllä, yksikönpäällikön sijaisena toimivalla virkamiehellä. Päätöstoimivaltataso johtaa siihen, että päätöksiä ei voida tehdä virka-ajan ulkopuolella.

Rikosseuraamuslaitoksen suorittamasta puhelun kuuntelusta tulee aina ilmoittaa etukäteen puhelun osapuolille. Rikosseuraamuslaitoksella ei ole toimivaltaa salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöön kuten esitutkintaviranomaisilla. Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin kuuluu laitosten järjestäytymisen ylläpito ja vankeusaikaisen rikollisuuden estäminen. Kuuntelulla pyritään rikosten estämiseen, erityisesti huumausainerikosten sekä toisiin vankeihin tai henkilökuntaan kohdistuvan väkivaltarikollisuuden estämiseen.

Vuonna 2021 puheluita kuunneltiin 285 kertaa. Yhtään kuunnelluista puheluista ei tallennettu.

Vaikka puhelun kuuntelu monin tavoin rinnastuu kirjeen lukemiseen, sääntely eroaa siinä, että vankeuslain 12 luvun 2 §:n nojalla lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan. Puhelujen kuuntelemista ja tallentamista koskevassa 12 luvun 7 §:ssä ei ole vastaavaa eikä muutakaan säännöstä määräajasta. Koska puhelun kuuntelulla ja kirjeen lukemisella pyritään yhtäläisesti valvomaan vankien viestintää ja erityisesti estämään rikollista toimintaa, myös puhelun kuuntelua koskeva päätös olisi perusteltua voida tehdä määräajaksi.

Asiaa on käsitelty myös kahdessa Rikosseuraamuslaitoksen selvityksessä. Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoista arviointia koskeneessa selvityksessä (Jyri Paasonen, Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 2/2021) todetaan, että nykyään vankien puheluita kuunnellaan liian vähän tarpeeseen ja vankeusaikaisen rikollisuuden paljastamiseen sekä estämiseen liittyvään hyötyyn nähden. Kehittämissuosituksena esitetään, että puheluiden kuuntelemista koskevan päätöksen voimassaoloaika lisätään kuuntelua koskevaan säännökseen. Rikosseuraamuslaitoksen kyvystä vastata järjestäytyneen rikollisuuden haasteisiin tehdyssä selvityksessä (Holopainen Jari-Pekka, Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 3/2021) todetaan puolestaan, että vangin puhelujen kuunteleminen on voimassa olevan lainsäädännön ja nykyisen puhelinjärjestelmän toiminta huomioon ottaen erittäin vaikeaa ja työlästä toteuttaa. Selvityksessä ehdotetaan, että puhelun kuuntelemista koskevan päätöksen kesto pidennettäisiin keinona tiedonhankinnan tehostamiseksi. Myös puhelun kuuntelua ja tallentamista koskeva päätös tulisi voida tehdä samalla tavalla tietyksi ajaksi kerrallaan kuin viestin lukemisen osaltakin.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on lähettänyt puheluiden kuuntelua ja tallentamista koskevan ratkaisun EOAK/2696/2020 oikeusministeriölle tiedoksi sen arvoimiseksi, onko puheluiden kuuntelemisen ja tallentamisen osalta tarvetta mahdollistaa määräaikaisten päätökset.

Edellä todetun perusteella on tarpeen yhdenmukaistaa vangin kirjeiden lukemista ja puhelun kuuntelua koskevaa päätöstä koskeva sääntely siten että myös puhelun kuuntelua koskeva päätös on mahdollista tehdä määräaikaisena.

2.5 Vankien perushuolto ja asuminen

2.5.1 Perushuollosta ja asumisesta vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa

Vankeuslain 7 luvussa, joka koskee vangin perushuoltoa ja asumista, ja tutkintavankeuslain 3 luvussa, joka koskee muun muassa perushuoltoa, säädetään muun muassa vangin ja tutkintavangin asumisesta, ruoka- ja perushuollosta ja sekä tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä. Lakeihin sisältyy näitä asiakokonaisuuksia koskevat määräyksenantovaltuudet Rikosseuraamuslaitokselle. Määräyksenantovaltuuksia on viimeksi muutettu 2023, jolloin vangin ja tutkintavangin tupakointia koskevaa sääntelyä muutettiin.

Vankien asuintilasta säädetään vankeuslain 7 luvun 1 §:ssä ja tätä sovelletaan tutkintavankeuslain 16 luvun 1 §:n 4 kohdan mukaan myös tutkintavankiloissa. Selliä ei vankeuslaissa tai tutkintavankeuslaissa ole yksiselitteisesti määritelty vangin asuinhuoneeksi. Käytännössä selleihin on sovellettu asuintilaa koskevia säännöksiä rakentamis- ja maankäyttölain nojalla annetussa lainsäädännössä. Vangin asuinhuoneen koosta määrätään myös Rikosseuraamuslaitoksen vangin perushuoltoa ja asumista koskevassa määräyksessä (4/004/2022).

Vangin tai tutkintavangin mahdollisuudesta peseytyä ei ole nimenomaista säännöstä vankeuslaissa tai tutkintavankeuslaissa, vaikka vankeuslain 7 luvun 1 §:ään sisältyykin säännös peseytymistiloista.

2.5.2 Perushuollosta ja asumisesta kansainvälisissä suosituksissa

Asumisesta

Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen mukaan vangeille järjestettyjen asuintilojen ja erityisesti kaikkien makuutilojen on oltava ihmisarvoa ja mahdollisuuksien mukaan yksityisyyttä kunnioittavia sekä terveys- ja hygieniavaatimusten mukaisia. Asianmukaista huomiota on kiinnitettävä ilmasto-oloihin ja erityisesti lattiapinta-alaan, ilman kuutiomäärään, valaistukseen, lämmitykseen ja ilmanvaihtoon (sääntö 18.1). Kaikissa rakennuksissa, joissa vankien on asuttava, työskenneltävä tai kokoonnuttava, on oltava riittävän suuret ikkunat, jotta vankien on normaaliolosuhteissa mahdollista lukea tai työskennellä luonnonvalossa, ja niiden kautta on saatava raitista ilmaa, jollei käytössä ole riittävää ilmastointijärjestelmää; keinovalaistus, joka täyttää yleisesti hyväksytyt tekniset standardit, ja hälytysjärjestelmä, jonka avulla vangit voivat ottaa yhteyttä henkilökuntaan viipymättä (sääntö 18.2). Näistä erityisistä vähimmäisvaatimuksista on säädettävä kansallisessa lainsäädännössä (sääntö 18.3) ja kansallisella lainsäädännöllä on taattava, ettei näitä vähimmäisvaatimuksia rikota yliasuttamalla vankiloita (sääntö 18.4). Vangit on pääsääntöisesti majoitettava öisin yhden hengen selleihin paitsi silloin, kun jaetut makuutilat sopivat heille paremmin (sääntö 18.5). Vangit on sijoitettava tiloihin, joissa on vain välttämätön määrä rajoittavia turvajärjestelyjä suhteessa heidän riskiinsä paeta tai vahingoittaa itseään tai muita (sääntö 18.10).

Yhtyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännössä määrätään samansisältöisesti vangin asumisesta (säännöt 12–17).

Euroopan neuvoston eurooppalaisen kidutuksen vastaisen komitean (CPT) mukaan yhden vangin sellin koon on oltava vähintään 6 neliometriä ja sen lisäksi siihen on kuuluttava WC-tilat. Useamman vangin sellin koon on oltava vähintään neljä neliometriä lisää kutakin vankia varten ja tällöin WC-tilan on yksityisyydensuojan turvaamiseksi oltava erillinen tai seinällä erotettu

sellin nukkumatiloista. CPT asettaa myös vähimmäismäärät sellin korkeudelle ja leveydelle (Living space per prisoner in prison establishments: CPT Standards, CPT/Inf (2015) 44).

Peseytymisestä

Niin Euroopan neuvoston eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen kuin Yhtyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissääntöjen mukaan vangilla on oikeus peseytyä riittävän usein muun muassa yleisen hygieniatason edistämiseksi. Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen mukaan vankilassa on oltava asianmukaiset tilat, jotta jokainen vanki voi käydä ilmasto-oloihin nähden sopivan lämpöisessä kylvyssä tai suihkussa mahdollisuuksien mukaan päivittäin, mutta vähintään kahdesti viikossa (tai tarvittaessa useammin) yleisen hygieniatason edistämiseksi (sääntö 19.4). Vankien on myös pidettävä itsensä puhtaina ja siisteinä (sääntö 19.5).

Yhtyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännössä määrätään saman sisältöisesti (säännöt 16-18). Vankeja on myös vaadittava huolehtimaan omasta puhtaudestaan, ja tätä varten heille on tarjottava vettä sekä terveyden ja puhtauden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä hygieniatarvikkeita (sääntö 18.1).

Ruokahuollosta

Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen mukaan vangeille on tarjottava ravitseva ruokavalio, jossa otetaan huomioon heidän ikänsä, terveytensä, fyysinen kuntonsa, uskontonsa, kulttuurinsa ja työnsä luonne (sääntö 22.1). Ravitsevan ruokavalion vaatimuksista mukaan lukien sen energia- ja proteiinisisältöjen vähimmäismääristä on säädettävä kansallisessa lainsäädännössä (sääntö 22.2). Ruoka on valmistettava ja tarjottava hygieenisesti (sääntö 22.3). Vangeille on tarjottava kolme aterialla päivässä kohtuullisin väliajoin (sääntö 22.4). Vangeille on aina oltava tarjolla puhdasta juomavettä (sääntö 22.5). Lääkäri tai pätevä sairaanhoitaja voi määrätä yksittäisen vangin ruokavalion muutettavaksi, jos sille on lääketieteelliset perusteet (sääntö 22.6).

Yhtyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännössä määrätään saman sisältöisesti vankien ruokailusta (säännöt 22, 114). Tutkintavankien on saatava halutessaan ja laitoksen hyvän järjestyksen sallimissa rajoissa hankkia ruokansa omalla kustannuksellaan vankilan ulkopuolelta, joko vankilan hallinnon välityksellä tai perheensä tai ystäviensä avulla. Muutoin hallinnon on järjestettävä heille ruokaa (sääntö 114).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on ratkaisukäytännössään todennut, että muun muassa ruuan riittävyys on välttämätöntä, jottei vanki joutuisi kidutuksen, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun uhriksi (Dudchenko v. Venäjä, 2017).

Hyvät ruokailujärjestelyt vangeille, mukaan lukien määrä, laatu, valmistus ja jakelu, samoin kuin hygieniasuhteet, joihin lukeutuvat vaatetuksen ja vuodevaatteiden puhtaus, juoksevan veden saanti ja hygieniajärjestelyt sekä sellin lämpötila, valo ja ilmastointi kuuluvat CPT:n mukaan perushuollon lisäksi vangin ennakoivaan terveydenhuoltoon (Health care services in prison, CPT/Inf(93)12-part, kohta 53).

Perushuollosta

Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen mukaan perushuoltoon kuuluu hygienia, vaatetus ja vuodevaatteet.

Hygieniasta määrätään, että vankilan kaikki alueet on pidettävä koko ajan asianmukaisessa kunnossa ja puhtaina (sääntö 19.1). Kun vangit saapuvat vankilaan, sellien tai muiden asuintilojen, joihin heidät sijoitetaan, on oltava puhtaita (sääntö 19.2). Vangeilla on oltava pääsy saniteettitiloihin, jotka ovat hygieenisia ja yksityisyyttä kunnioittavia (sääntö 19.3). Vankilassa on oltava asianmukaiset tilat, jotta jokainen vanki voi käydä ilmasto-oloihin nähden sopivan lämpöisessä kylvyssä tai suihkussa mahdollisuuksien mukaan päivittäin, mutta vähintään kahdesti viikossa (tai tarvittaessa useammin) yleisen hygieniatason edistämiseksi (sääntö 19.4). Vankien on pidettävä itsensä, vaatteensa ja makuutilansa puhtaina ja siisteinä (sääntö 19.5). Vankeinhoitoviranomaisten on annettava vankien käyttöön edelliseen liittyvät välineet mukaan lukien hygieniatarvikkeet ja yleiset puhdistusvälineet ja –aineet (sääntö 19.6). Naisten hygieniatarpeita varten on tehtävä erityisjärjestelyjä (sääntö 19.7).

Vaatetuksesta ja vuodevaatteista määrätään, että vangeille, joilla ei ole asianmukaista omaa vaatetusta, on annettava ilmasto-oloihin sopivat vaatteet (sääntö 20.1). Tällaiset vaatteet eivät saa olla halventavia tai nöyryyttäviä (sääntö 20.2). Kaikki vaatteet on pidettävä hyvässä kunnossa ja tarvittaessa ne on vaihdettava uusiin (sääntö 20.3). Vangille on järjestettävä erillinen sänky ja erilliset, asianmukaiset vuodevaatteet, jotka on pidettävä hyvässä kunnossa ja vaihdettava tarpeeksi usein niiden puhtauden varmistamiseksi (sääntö 21).

Yhtyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännössä määrätään saman sisältöisesti (säännöt 18–21 ja 115). Huomiota kiinnitetään yleisen hygienian lisäksi erityisesti vangin henkilökohtaiseen hygieniaan, johon kuuluu, että vankeja on vaadittava huolehtimaan omasta puhtaudestaan. Vangeille on myös tarjottava mahdollisuus asianmukaiseen hiusten- ja parranhoidtoon, ja miesvankien on voitava ajaa partansa säännöllisesti (sääntö 18). Tutkintavangin on annettava käyttää omia vaatteitaan, jos ne ovat puhtaita ja tarkoituksenmukaisia. Jos tutkintavanki käyttää vankilan vaatteita, niiden on oltava erilaiset kuin vankeusvangeilla (sääntö 115).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimien on ratkaisukäytännössään todennut, että peseytyminen on järjestettävä siten, että vangilla on mahdollisuus yksityisyyteen. Lisäksi hygieniaan kuuluvat siihen liittyvät ennakoivat toimenpiteet. Muun muassa luteiden ja muiden tuholaisten leviämisen estäminen vankiloissa edellyttää, että vangeilla on käytettävissä riittävästi ja sopivia pesu- ja desinfiointiaineita ja että sellit ja erityisesti vuoteiden ja patjojen kunto tarkastetaan (Ananyev ja muut v. Venäjä, 2012, viittauksineen).

2.5.3 Eduskunnan oikeusasiamiehen huomioita perushuollosta Suomessa

Eduskunnan oikeusasiamies on toistuvasti kiinnittänyt huomiota perushuollon puutteisiin vankiloissa. Puutteet ovat koskeneet muun muassa laitospuhtautusta, hygieniaa tai hygieniatarvikkeiden riittämättömyyttä, patjojen ja tynnyjen kuntoa ja uusien hankkimiseen liittyviä ongelmia (esimerkiksi EOAK/2330/2023). Eduskunnan oikeusasiamies on myös todennut, että esimerkiksi vankivaatetukseen ja puhtaanapitoon liittyvien seikkojen hoitaminen vankilassa on vaikuttanut hajanaiselta ja että näitä koskevat vastuut niistä epäselviltä.

Eduskunnan oikeusasiamies on toistuvasti havainnut niin kanteluissa kuin tarkastuskäynneillä puutteita matkasellien siisteydessä (esimerkiksi EOAK/1621/2022), ja matkasellejä koskevat määräykset ovat riittämättömiä. Näin on syntynyt epäselvyyttä siisteyden valvonnasta ja ylläpidon vastuunjaosta. Epäselvyyttä on myös ilmennyt siinä, kenellä on vastuu vangin peseytymistarvikkeiden kustantamisesta (EOAK/1621/2022 ja EOAK/5672/2022) ja ainakin osassa vankiloita tulkinta vaikuttaa olevan, että vangin tulee itse maksaa peseytymistarvikkeensa. Sellin kalustukseen liittyviä puutteita ovat toistuvasti olleet lukuvalon ja tuulettimien puuttuminen.

2.5.4 Nykytilan arviointi

Vankeuslain 7 lukuun on syytä ottaa uusi säännös, jolla selli määriteltäisiin vangin asuinhuoneeksi. Myös avovankilassa asuinhuone olisi vankeuslain määritelmän mukaan selli. Määrittely vastaisi nykyistä tulkintaa.

Rakentamislainsäädäntöön kuuluva ympäristöministeriön asetus asuin-, majoitus- ja työtiloista (1008/2017) tai Rikosseuraamuslaitoksen määräys eivät täysin yksiselitteisesti vastaa CPT:n suosituksia sellin mitoituksesta esimerkiksi tilanteissa, joissa sellissä asuu kaksi tai useampi vanki, eikä huoneen korkeutta ja leveyttä. Sellin koosta onkin asianmukaista säätää kansainvälisten vähimmäissuosituksen mukaisesti 1.1.2025 voimaan tulevan rakentamislain (751/2023) nojalla annettavassa ympäristöministeriön asetuksessa. Muutoin vankilan rakentamiseen ja korjauksiin sovelletaan vankeuslain nykyisenkin sanamuodon mukaan, mitä rakentamislainsäädännössä säädetään.

Perushuoltoa koskevien säännösten tulee koskea sekä vangin asuinhuonetta, toisin sanoen selliä, vankilan yleisiä tiloja, että väliaikaiseen käyttöön tarkoitettuja erityisellejä. Matkaselleissä asumista käsiteltiin tutkintavankien sijoittamista ja vanginkuljetusta koskevan lainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Uudistamishankkeessa päädyttiin siihen, ettei erityissääntelyä matkaselleistä lisätä lakeihin. Periaatteena on kuitenkin, ettei vangin tai tutkintavangin oikeudet eivät siten saa olla rajoitetummat matkaselleissä kuin tavallisessa sellissä.

Kansainvälisten suositusten vuoksi perushuoltoon kuuluvana olisi syytä säätää vangin ja tutkintavangin oikeudesta peseytymiseen, joka seuraa kansainvälisistä vankeinhoitosäännöistä. Säännös täydentäisi jo olemassa olevaa vankeuslain 7 luvun 1 §:n ja tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n säännöstä asianmukaisista suihkutiloista.

Vankeuslain 7 lukuun ja tutkintavankeuslain 3 lukuun sisältyvää määräyksenantovaltuuksia on syytä täsmentää. Määräykset, jotka koskevat asumista, muun muassa sellin kalustukseen luettavaksi lukuvaloa ja tuulettimia, ovat puutteellisia, samoin matkasellejä ja muita erityisellejä koskevat määräykset. Rikosseuraamuksen määräyksenantovaltuutta on syytä täsmentää myös siten, että siitä poistetaan tarpeettomana maininta omaehtoisen ruokavalion järjestämisestä, joka on osa ruokahuoltoa.

Käytännössä eduskunnan apulaisoikeusmies on havainnut epäselvyyksiä siinä, millä tahoilla ja virkamiehillä on vastuu seurata ja arvioida määräyksenantovaltuuteen sisältyvien asioiden toteutumista, ylläpitoa ja muun muassa mahdollisia uusimistarpeita.

Epäselvyyttä on ilmennyt esimerkiksi siinä, kenellä on vastuu perushuollon ylläpidon seurannasta ja arvioinnista ja kenellä on vastuu ylläpitoon liittyvien hankinnoista. Näiden tahojen välinen tiedonvaihto ja yhteistyö olisi selvennettävä työjärjestyksessä siten, että esimerkiksi vaatetuksen tai liinavaatteiden taso ei voisi laskea siksi, ettei tieto uusimistarpeesta välity hankinnoista vastaavalle.

Olisi myös tarpeen selventää, kenellä on vastuu esimerkiksi siivousvälineiden luovuttamisesta ja niiden asianmukaisesta kunnosta sekä tarpeen mukaan uusien hankkimisesta. Patjojen ja tyyntyjen kunnon ja vaihtotarpeen seuraaminen ja arviointi kuuluisi ensi sijassa vankilalle. Vain poikkeuksellisissa tapauksissa, joissa patjan tai tyyntyn kunnolla voisi olla terveydellistä haittaa vangille, tulisi Vankiterveyden yksikön omasta aloitteestaan ilmoittaa vankilalle vaihtotarpeista.

Eri tehtävien vastuunjaon tulisi koskea niin varsinaisia asuinsellejä, vankilan yleisiä tiloja kuin matkasellejä ja rangaistus- sekä muita eristyssellejä. Väliaikaisessa käytössä olevien sellien siisteys olisi yhtä tärkeää kuin vangin asuinsellin. Yllä mainittuja seikkoja koskevasta vastuunjaosta olisi asianmukaista määrätä jokaisessa rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä.

2.6 Yhteydenpito vankilan ulkopuolelle

2.6.1 Sähköpostin ja internetin käyttö

Vankeuslain 12 luvun 9 §:n mukaan vangille voidaan antaa lupa sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen yhteyksien ylläpitämiseen, toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä. Vastaavasti luvun 9 a §:n mukaan vangille voidaan antaa lupa internetin käyttöön toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä.

Luvun 9 b §:n nojalla vankilalla on oikeus tarvittaessa hakea viestin ja puhelun lähettämistä ja vastaanottamista koskevat tiedot joko vangin viestintään käyttämästä laitteesta tai vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä.

Vangille saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan luvun 2–5 §:n säännöksiä. Sähköpostiviestit voidaan siten lukea ja pidättää samoin edellytyksin kuin perinteinen kirjepostikin.

Sähköpostin lähettämistä ja internetin käyttöä voidaan valvoa myös teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

Sähköistä viestintää varmuusosastolla on käsitelty edellä varmuusosastosijoittelun nykytilaa koskevassa jaksossa.

Vankien sähköpostin tai internetin käyttöä koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöjä muissa Pohjoismaissa selostetaan otsikon 6.2.1. alla.

Käytännössä internetin käyttö on vankiloissa järjestetty vankilan osastoilla olevilla työasemilla, joille vanki on voinut saada luvan yksittäistä asiaa varten. Internetsivuja on rajattu siten, että suljetuissa vankiloissa vangit voivat päästä vain tietyille sallituille sivuille ja avolaitoksissa tiettyille sivuille pääsy on estetty.

Sähköpostin käyttöä ei aiemmin ole suljetuissa vankiloissa järjestetty lainkaan. Avolaitoksissa vangit ovat voineet käyttää omaa sähköpostiaan.

Osassa vankiloista vankien selleihin on asennettu sellipäätteet, joiden avulla vangit voivat käyttää internetiä ja Rikosseuraamuslaitoksen tarjoamaa sähköpostia. Toistaiseksi sellipäätteitä on vain muutamissa vankiloissa. Muissakin vankiloissa osastojen työasemille on tarkoitus mahdollistaa internetin ja sähköpostin käyttö vastaavalla tavalla.

Nykyään esimerkiksi viranomaisasiointi ja pankkiasioiden hoitaminen tapahtuu suurelta osin sähköisesti. Ylipäänsä yhteiskunnassa yhteydenpitovälineenä sähköinen viestintä on korvannut perinteiset kirjeet ja osin myös puhelut. Vangeille tällainen viestintä on edelleen luvanvaraista ja rajoittuu tiettyjen asiaryhmien hoitamiseen.

Myös apulaisoikeusasiamiehen tarkastuksilla on kiinnitetty huomiota sähköpostin ja internetin käytön järjestelyihin (esim. EOAK/1592/2019 ja EOAK/3420/2019). Ratkaisussaan EOAK/2510/2020 apulaisoikeusasiamies katsoi, ettei vankien ja tutkintavankien oikeus sähköpostin käyttöön edelleenkään vuonna 2021 toteutunut laissa säädetyllä tavalla.

Selvitysmies Jussi Pajuojan raportissa Rikosseuraamuslaitoksen toiminta- ja asiakasprosessien tulevaisuus (oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2019:15 s. 43-48) on myös käsitelty erityisesti sähköisen asioinnin jäykkyyttä vankiloissa.

Valmistelun aikana järjestetyissä vankien kuulemisissa vangit pitivät mahdollisuuksia käyttää internetiä ja sähköpostia hyvin rajallisina. Lupamenettelyä vangit pitivät kankeana ja epäselvänä. Hankalat käytännöt saattavat esimerkiksi viivästyttää erilaisten asioiden hoitoa. Vangit pitivät tärkeänä, että niin internetin kuin sähköpostinkin välityksellä olisi mahdollista hoitaa asioita nykyistä paremmin.

Vankien sähköistä viestintää koskevia säännöksiä onkin tarpeen uudistaa yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vuoksi ja erityisesti normaalisuuseriaatteen näkökulmasta.

2.6.2 Henkilökohtainen matkapuhelin

Vankeuslain 12 luvun 6 a §:n nojalla vangille voidaan avolaitoksessa antaa lupa käyttää matkapuhelinta. Säännöksen esitöissä (HE 45/2014 vp s. 45) säännöksen sisältöä ei ole enemmälti avattu. Perusteluissa on kuitenkin todettu, että matkapuhelimen käyttö koskisi vain soittoja ja tekstiviestejä. Internetin käyttöön sovelletaan luvun 9 a §:ää.

Matkapuhelimen käytön valvontaan sovelletaan luvun 9 b §:ää vastaavalla tavalla kuin sähköpostin ja internetin käytön valvontaankin.

Käytännössä säännöksiä on tulkittu siten, että Rikosseuraamuslaitos on hankkinut avolaitoksiin niin sanottuja vanhanaikaisia matkapuhelimia, joilla on mahdollista soittaa ja lähettää tekstiviestejä. Vangeilla on ollut oikeus käyttää näitä puhelimia.

Nykyisin matkapuhelimet ovat yhteiskunnassa pääsääntöinen yhteydenpitotapa. Käytännössä kiinteitä puhelinliittymiä ei ole saatavilla ja tämän vuoksi vankien puheluhinnat ovat olleet poikkeuksellisen korkeita. Nykyään matkapuhelimet myös ovat älypuhelimia tai käytettävissä on muita älylaitteita, joilla on mahdollista käyttää internetiä ja sähköpostia.

Vankeuslain säännökset matkapuhelimen käytön sallimisesta vain avolaitoksissa ja luvanvaraisesti ovat tässä suhteessa vanhentuneita. Matkapuhelimen käytön luvanvaraisuutta voidaan pitää kaavamaisena järjestelynä erityisesti avolaitoksissa. Laissa ei myöskään ole lainkaan täsmennetty sitä, milloin lupa matkapuhelimen käyttöön voidaan antaa tai evätä. Käytännössä avolaitoksissa onkin saatettu tehdä yleisiä päätöksiä siitä, että vangeilla on lupa käyttää Rikosseuraamuslaitoksen hankkimia matkapuhelinta, jos he hyväksyvät puhelimen käyttöä koskevat ehdot.

Vakiintuneesti on katsottu, että vangeilla on mahdollisuus ottaa henkilökohtainen matkapuhelimensa mukaan, kun hän poistuu vankilasta eikä Rikosseuraamuslaitoksella ole toimivaltaa rajoittaa matkapuhelimen käyttöä tai sähköpostin ja internetin käyttöä poistumisluvan aikana. Tämä onkin perusteltua, sillä nykyisin matkapuhelinta käytetään muun muassa matkalippujen hankintaan ja muihin yhteiskunnassa tavallisiin toimintoihin. Apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/1786/2017 ottanut kantaa siihen, voidaanko voimassa olevassa säännösten nojalla esimerkiksi poistumisluvan ehtoihin ottaa määräyksiä henkilökohtaisen matkapuhelimen

käytöstä. Hän piti kysymystä matkapuhelimen haltuun antamisesta vankilan ulkopuolelle poistuttaessa ja internetin käyttöä poistumisen aikana vähintäänkin tulkinnanvaraisena ja epäselvänä. Vankeuslaissa ei ole asiaa koskevia säännöksiä ja on tulkinnanvaraista, voidaanko vankeusasetuksen lähinnä valvontatapaa koskevien säännösten perusteella asettaa matkapuhelimen käyttöä koskevia ehtoja poistumislupapäätökseen. Ratkaisussaan EOAK/1328/2021 apulaisoikeusasiamies piti epäselvänä, voidaanko matkapuhelimen käytön ehdoksi asettaa, ettei vanki saa poistaa puhelimesta tekstiviestejä. Hän piti myös matkapuhelimen käyttöä koskevan asetuksen antovaltuuden, määräyksen antovaltuuden ja lupaehtojen sisältöä epäselvänä.

Ratkaisussaan EOAK/3293/2019 apulaisoikeusasiamies katsoi kuitenkin yllä mainitusta poiketen, että vangin osallistuessa avolaitostyöhön vankilan ulkopuolella henkilökohtaisen matkapuhelimen antamista haltuun voidaan rajoittaa. Hän perusteli ratkaisuaan sillä, että avolaitostyö tapahtuu vankilan valvonnassa toisin kuin esimerkiksi poistumislupa ja sillä, että avolaitostyössä oleviin vankeihin sovelletaan myös säännöksiä internetin ja sähköpostin käytön luvanvaraisuudesta. Nämä säännökset menettäisivät merkityksensä, jos henkilökohtainen matkapuhelin olisi mahdollista saada avolaitostyöhön.

Valmistelun aikana järjestetyissä vankien kuulemisissa vangit pitivät tärkeänä, että henkilökohtaisen matkapuhelimen voisi saada käyttöönsä avolaitoksessa. Kyse on nimenomaan älypuhelimien saamisesta haltuun. Tämä parantaisi mahdollisuuksia pitää yhteyttä läheisiin ja erityisesti lapsiin. Vankien mielestä suljetuissa vankiloissa henkilökohtaisten matkapuhelinten, erityisesti älypuhelimien, käyttö olisi haastavaa järjestää, mutta niin avolaitoksissa kuin suljetuissa vankiloissakin vangeilla tulisi olla mahdollisuus vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen älypuhelimien avulla. Tämä on kuultavien mukaan tarpeen esimerkiksi monien viranomaisasioiden ja pankkiasioiden hoitamiseksi.

Tanskalaisen väitöskirjatutkimuksen (Linda Kjaer Minke: Faengslets inre liv, Jurist- og Ökonombundets förslag, 2012) mukaan matkapuhelimella on suuri merkitys vangeille. Niin vangit kuin vankilahenkilökunta kertoivat, että vankien matkapuhelimia käytettiin pääasiassa yhteydenpitoon vangin perheen kanssa. Kokonaista 85 prosenttia matkapuhelimista tehdyistä yhteydenotoista oli vaimolle, lapsille, vanhemmille, muun muassa hyvän huomisen ja hyvän yön toivottaminen lapsilleen. Viestien kirjoittaminen perheelle matkapuhelimesta myös edustaa vangeille vapautta, kun heidän viestejään ei lueta tai heidän puheluitaan kuunnella. Oman matkapuhelimen tuominen suljettuun vankilaan on kielletty, mutta kiello ja laittomasta käyttäytymisestä seuraava kurinpitouhka, jopa 15 päivää, ei toiminut pelotevaikutuksena, sillä vankien motivaatio pitää yhteyttä läheisiin oli voimakkaampi. Vangit haluavat pitää perhesuhteensa ja sosiaaliset verkostonsa kunnossa vankeuden aikana. Tanskalainen tiedesivusto videnskab.dk arvioi 2016, että matkapuhelinten käyttö perheyhteyksien säilymiseksi vankiloissa voi vaikuttaa vähentävästi uusintarikollisuuteen (<https://videnskab.dk/kultur-samfund/mobiltelefoner-i-faengsler-kan-saenke-kriminaliteten/>).

Euroopan suurimmassa avolaitoksessa, Bielefeld-Senne avovankilassa, vangit saavat Nordrhein-Westfalenin oikeusministeriön luvalla käyttää matkapuhelintaan vankilassa (Kerstin Höltkemeyer-Schwick, Jens Seidler, ”Mobiltelefonie im Vollzug, Mobiltelefonie im offenen Vollzug!” julkaisussa Forum Strafvollzug, Zeitschrift für Vollzug und Straffälligenhilfe 2/2022). Vangit maksavat itse matkapuhelimensa ja niistä seuraavat kustannukset, mutta nämä kustannukset ovat vangeille vähäisempiä kuin vankilapuhelinten käyttö. Matkapuhelimen käyttöä edeltää soveltuvuusarviointi, johon kuuluu useamman viikon mittainen tarkkailu. Jos vangin arvioidaan soveltuvan matkapuhelimen käyttäjäksi, myös matkapuhelimen valvonnasta voidaan tapauskohtaisesti luopua. Toisaalta matkapuhelinta ei anneta esimerkiksi sellaisille vangeille, joiden kohdalla arvioidaan, että he voisivat käyttää matkapuhelintaan painostaakseen vankilan

ulkopuolella olevia henkilöitä. Matkapuhelinten käyttö vankilan alueella hyväksyttiin koronapandemian aikana, ja vangit saavat käyttää matkapuhelinta keskimäärin kolme kertaa viikossa tunnin verran vankilan vierailu- tai muissa soveltuvissa tiloissa. Muina aikoina matkapuhelima säilytetään lukituissa kaapeissa. Tähänastiset kokemukset osoittavat, etteivät matkapuhelimien käyttöön liitetyt riskit, esimerkiksi huumeiden tilaaminen, toteutuneet. Myös vankilan henkilökunnan havaintojen mukaan mahdollisuus säännönmukaiseen yhteydenpitoon omaisten kanssa johti siihen, että vangit olivat entistä vakaampia, rauhallisempia ja tyytyväisemmän oloisia.

Lisäksi vankien henkilökohtaisia matkapuhelimia koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöjä muissa Pohjoismaissa selostetaan otsikon 6.2.2. alla.

Edellä todetun perusteella on perusteltua uudistaa henkilökohtaisten matkapuhelimien käyttöä koskevia säännöksiä. Erityisesti tulee arvioida kysymys siitä, voidaanko henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttöä laajentaa vankiloissa ja onko käytön perusteltua olla luvanvaraista aina-kaan avolaitoksissa. Myös matkapuhelimen käyttöä vankilan ulkopuolella on tarpeen selvittää. Samalla on arvioitava myös muiden älylaitteiden hallussapitoon liittyviä kysymyksiä.

2.6.3 Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä

Vankeuslain 13 luvun 13 §:n mukaan vangille voidaan antaa lupa olla yhteydessä lähiomaisiinsa tai muihin läheisiinsä käyttäen videoyhteyttä tai muuta soveltuvaa teknistä yhteydenpitotapaa, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä yhteydenpito voidaan järjestää myös muun vangille tärkeän henkilön kanssa. Nykyinen sääntely on teknisen toteutustavan suhteen neutraali.

Yhteydenpidon valvontaan, keskeyttämiseen ja peruuttamiseen sovelletaan valvottuja tapaamisia koskevia säännöksiä eli 13 luvun 2 §:n 2 momenttia sekä 8 ja 9 §:ää. Videotapaamista valvotaan joko teknisesti tai Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen läsnä ollen. Tekninen valvonta käsittää kuvan katselun ja tallentamisen, mutta ei kuuntelua. Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi taikka vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi. Tapaaminen voidaan peruuttaa, jos tapaamisen myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty.

Myös asiamiehen tapaaminen voidaan vangin tai asiamiehen pyynnöstä järjestää videoyhteyden välityksellä. Tapaamisen valvontaan sovelletaan, mitä asiamiehen tapaamista koskevassa 13 luvun 6 §:ssä säädetään.

Tutkintavankeuslain 9 luvun 10 §:n sääntely on lähes yhteneväinen. Erona on, että vankeusvangille annetaan lupa ja tutkintavangille voidaan järjestää mahdollisuus videoyhteydenpitoon. Myös valvontaa, keskeyttämistä ja peruuttamista koskeva sääntely on yhteneväinen (tutkintavankeuslain 9 luvun 1 §:n 2 momentti sekä 6–7 §). Myös asiamiehen tapaaminen voidaan tutkintavangin tai asiamiehen pyynnöstä järjestää videoyhteyden välityksellä vankeuslakia vastavasti.

Videotapaamiset ovat luvanvaraisia, mutta muutoksenhakukiellon piirissä. Voimassa olevaa lakia säädettäessä videotapaamisilla arvioitiin olevan merkitystä erityisesti vangin yhteydenpidossa ulkomailla asuviin läheisiin taikka, jos tapaajalla on pitkä matka vankilaan tai muutoin erityisiä vaikeuksia saapua tapaamiseen (HE 45/2014). Vuosina 2020–2022 ns. koronaviruspandemian aikana videotapaamisten käyttöä laajennettiin väliaikaisesti sallimalla yhteydenpito myös muihin henkilöihin sekä muulloinkin kuin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä

syystä silloin. (Laki väliaikaisista toimista rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa covid-19-epidemian johdosta, voimassa 7.6.-31.10.2021). Videoyhteydenpidon luvanvaraisuudessa läheisten henkilöpiiriin soveltamisessa on ilmennyt haasteita. Eduskunnan oikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK 4609/2022 arvostellut videotapaamisen epäämistä tilanteessa, joissa sitä on lain mukaan ollut tarkoitus käyttää. Harkintavaltaa vankilalla sen sijaan on siinä, millaisina aikoina ja kuinka usein videotapaaminen on vankilan toiminnan kannalta mahdollista järjestää (myös EOAK 3022/2022).

Eurooppalaiset vankeinhoitosäännöt edellyttävät, että sähköiset kommunikointitavat huomioidaan perinteisten yhteydenpitotapojen ohella. Tässä yhteydessä perheen määritelmä tulisi ymmärtää laajasti niin, että se kattaa myös henkilöt, joihin on perhesidettä vastaava tiivis ihmissuhde, vaikka suhdetta ei olisi virallistettu. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan mukaan kaikissa hallintoviranomaisten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti huomioidava lapsen etu. Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklan mukaan jokaisella lapsella on oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suorita yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, jollei se ole lapsen edun vastaista. Euroopan neuvoston on antanut suosituksen koskien lapsia, joiden vanhemmat ovat vangittuja CM/Rec (2018)5. Suosituksen mukaan videoyhteydet eivät saa muodostua vaihtoehdoksi, joka korvaisi lasten tai vankivanhempien fyysisesti kasvokkain tapahtuvat tapaamiset. Fyysiset tapaamiset mahdollistavat lasten koskettamisen, jota videotapaaminen ei mahdollista. Yhteydenpito omaan vanhempaan on lähtökohtaisesti lapsen etu silloinkin, kun vanhempi suorittaa vankeusrangaistusta. Vankilan tulee tukea yhteydenpitoa sekä vanhemmuutta. Lapsen edun näkökulmasta merkitystä voi olla sillä, onko tapaaminen fyysinen vai videolla. Merkitys voi olla erilainen eri perhetilanteissa.

Asiamiehen tapaamisia on järjestetty videoyhteyden välityksellä verrattain harvoin. Eduskunnan oikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/3918/2022 arvioinut tilannetta, jossa asiamiehen tapaamista ei pyynnöstä järjestetty videoyhteyden välityksellä. Oikeusasiamies saattoi oikeusministeriön tietoon näkemyksensä voimassa olevan lain sanamuodon tulkinnanvaraisuudesta. Hän katsoi asian luonteen puoltavan vahvasti sitä, että tapaaminen olisi järjestettävä videoyhteydellä asiamiehen tai vangin sitä pyytäessä.

Tarve videotapaamisten järjestämiseen vankiloissa on lisääntynyt samalla, kun videotapaamisten käyttö on yhteiskunnassa lisääntynyt. Yhteydenpitomuotoa on opittu käyttämään vankiloissa hyvin. Videotapaamisiin käytettävien laitteiden riittävyydellä on kuitenkin merkitystä yhteyksien ylläpitämisen kannalta. Sääntelyä olisikin muutettava vastaamaan yhteydenpitotavan lisääntynyttä käyttötarvetta.

Vankien videopuhelujen käyttöä koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöjä muissa Pohjoismaissa selostetaan otsikon 6.2.3. alla.

2.6.4 Vangin puheluiden maksullisuus

Vankeuslain 12 luvun 6 §:n mukaan vangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Lähtökohtana on siten se, että vanki maksaa itse puhelimen käyttönsä.

Pykälässä on kuitenkin säädetty poikkeuksesta tähän lähtökohtaan. Välttämättömien asioiden hoitamiseksi tai muusta erityisestä syystä puhelimen käyttö voidaan sallia korvauksetta.

Lain esitöiden (HE 263/2004 vp, s.178) mukaan välttämättömien asioiden hoitamisella tarkoitetaan esimerkiksi kiireellisiä oikeusasioita tai muita viranomaisasioita. Laissa tai sen esitöissä ei edellytetä sitä, että vangin tulisi olla varaton, jotta puhelun voisi soittaa maksutta.

Vankeuslain 4 luvun 2 §:n mukaan vangille on varattava tilaisuus ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vankilaan ottamisestaan. Lain 6 luvun 4 §:n mukaan myös siirrosta toiseen vankilaan tulee voida ilmoittaa vastaavalla tavalla. Vankeuslain 10 luvun 6 a §:n mukaan vangille on varattava tilaisuus viipymättä ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vakavasta sairastumisestaan tai vammautumisestaan. Käytännössä nämä ilmoitukset tehdään soittamalla puhelimella. Lain esitöiden perusteella ilmoitukset tulisi voida tehdä korvauksetta.

Näistä oikeuksista on määräyksiä myös kansainvälisissä suosituksissa. Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen säännön 24.8 mukaan vankien on saatava ilmoittaa välittömästi perheilleen vangitsemisestaan, siirrostaan toiseen laitokseen ja vakavasta sairaudestaan tai vammastaan. Myös YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen säännön 68 mukaan jokaisella vangilla on oltava oikeus ilmoittaa välittömästi perheelleen tai muulle yhteyshenkilöksi nimetylle henkilölle, että hänet on vangittu tai siirretty toiseen laitokseen tai että hän on sairastunut tai vammautunut vakavasti.

Tutkintavankeuslaissa on vankeuslakia vastaavan sisältöiset säännökset maksuttomista puhelusta.

Käytännössä säännöksiä on vankiloissa tulkittu varsin tiukasti ja vaihtelevasti. Vankiloiden ja yksittäisten virkamiestenkin välillä on ollut eroja siinä, milloin vangille on annettu mahdollisuus soittaa maksuttomasti. Usein vanki joutuu perustelevaan tarpeensa puhelimen käyttöön ja tulkinat puhelun välttämättömyydestä vaihtelevat. Useimmissa vankiloissa soittaminen Rikosseuraamuslaitoksen lukuun sallitaan vain, jos vanki katsotaan varattomaksi.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisukäytännössään (EOAK/4257/2020, EOAK/1498/2020) korostanut oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan ja päämiehen suhteen luottamuksellisuutta. Apulaisoikeusasiamies on pitänyt ongelmallisena sitä, jos tutkintavangin tai vangin tulisi voidakseen soittaa vankilan kustannuksella ryhtyä perustelevaan vankilan henkilökunnalle, minkä laatuisen asian takia hän haluaa oikeudenkäyntiasiamiehelleen tai -avustajalleen soittaa. Lisäksi vanki voi joutua valitsemaan puolustuksen valmistelun ja esimerkiksi läheistensä kanssa puhumisen tai muun rahankäytön välillä, jos vanki ei voi soittaa oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella.

Valmistelun aikana järjestetyissä vankien kuulemisissa kuultavat toivat esille sen, että käytännöt vaihtelevat paljon sen suhteen, milloin vangin sallitaan soittaa Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella. Kuultavien mukaan esimerkiksi viranomaisille soitettavat puhelut on käytännössä mahdollista soittaa maksutta vain silloin, jos puhelu soitetaan sosiaalityöntekijän vastaanotolta. Kuultavien mukaan viranomaisasioita ja muita tärkeitä asioita voikin jäädä hoitamatta, jos jonotusaika sosiaalityöntekijän vastaanotolle on pitkä. Tämä ei tue suunnitelmallista vapautumista. Kuultavat kokivat tarpeettomaksi käyttää sosiaalityöntekijän työaikaa puheluiden soittamiseen, koska ne olisi mahdollista hoitaa myös itsenäisesti.

Kuultavat toivat esille sen, että vankien ansiot ovat pienet ja puhelusta aiheutuu kustannuksia. Tästä syystä kuultavat pitivät tärkeänä, että erilaisten asioiden hoitaminen olisi mahdollista maksutta. Muuten on riskinä, että asiat jäävät hoitamatta, mikä vaikeuttaa suunnitelmallista vapautumista. Erityisesti puhelut asianajajalle ja viranomaisille sekä valvotun koevapauden valmisteluun ja ylipäättään vapautumisen valmisteluun liittyvät puhelut tulisi voida soittaa maksutta.

Edellä todetun perusteella on tarpeen selvittää sitä, milloin vangilla on oikeus soittaa Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella.

2.7 Muutoksenhaku nykytilan kuvaus

Euroopan ihmisoikeussopimus ja Euroopan ihmistuomioistuimen vankien muutoksenhakuoikeutta koskeva oikeuskäytäntö

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 6 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Päätös on annettava julkisesti, mutta lehdistöltä ja yleisöltä voidaan kieltää pääsy koko oikeudenkäyntiin tai osaan siitä demokraattisen yhteiskunnan moraalien, yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden vuoksi nuorten henkilöiden etujen tai osapuolten yksityiselämän suojaamisen niin vaatiessa, tai siinä määrin kuin tuomioistuin harkitsee ehdottoman välttämättömäksi erityisolosuhteissa, joissa julkisuus loukkaisi oikeudenmukaisuutta.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityiselämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta. Artiklan 2 kappaleen mukaan viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on korostanut EIS 6 artiklan 1 kohtaan kohdistuvissa rajoituksissa lailla säättämisen vaatimuksen ja hyväksyttävän perusteen lisäksi rajoituksen välttämättömyyttä ja oikeuden ydinalueen koskemattomuuden vaatimusta (Eskelinen ym. v. Suomi, 63235/00, kohta 61). Painoarvoa tulee antaa rajoittamistoimenpiteiden luonteelle eli sille, mitä oikeutta rajoitetaan ja kuinka vahva rajoitus on. Merkitystä tulee antaa myös rajoituksista aiheutuvilla haittavaikutuksilla. EIT on katsonut, että rajoituksiin, jotka koskevat vangin ns. henkilökohtaisia oikeuksia, on voitava hakea muutosta rajoituksen luonteen ja niiden mahdollisten seurausten vuoksi (Enea v. Italia, 74912/01, kohta 106). Tällä tavoin on mahdollista saavuttaa kohtuullinen tasapaino vangin oikeuksille vankilaolosuhteiden luomissa rajoissa (ks. myös Stegarescu ja Bahrin v. Portugali, 46194/06, mutta sen sijaan toisin Boulois v. Luxemburg, 37575/04, kohta 905).

Ratkaisussaan Boulois v. Luxembourg, EIT tutki loukkasiko muutoksenhakumahdollisuuden puute ihmisoikeussopimusta. Esikysymyksenä EIT arvioi muodostuiko kotimaisessa oikeudessa vangille henkilökohtainen oikeus ns. vankilomaan eli poistumislupaan. Ratkaisevaa oli viranomaisen harkintavallan ala päätettäessä vangin hakemuksesta. Poistumislupaa pidettiin kansallisessa lainsäädännössä etuoikeutena, joka voitiin myöntää tietyissä olosuhteissa. Arvioinnissa EIT otti huomioon ehdollisen ilmaisun ”voidaan myöntää” sekä esityöt, joiden mukaan asia jäi viime kädessä viranomaisen harkintaan ja lainsäätäjä oli selvästi tarkoittanut perustaa etuoikeuden ilman oikeussuojakeinoja. Merkille pantavaa oli myös se, että vangin hakemusta tutkittiin vangista annetun lausunnon pohjalta ja ottamalla huomioon hänen henkilönsä, edistymisensä ja rikollisen toiminnan jatkamisen vaaran. Näin ollen vangilla ei ollut oikeutta päästä poistumislupalle, vaikka muodolliset edellytykset täytyisivät. Tapauksessa muutoksenhakuoikeuden puuttuminen ei siten loukannut ihmisoikeussopimusta.

Mainitun Boulois v. Luxembourg -ratkaisun jälkeen EIT on todennut muutoksen omassa oikeudenkäytössään ja ryhtynyt soveltamaan EIS 6 artiklaa myös tapauksiin, jotka eivät alun perin näytä koskevan henkilökohtaista oikeutta, mutta joilla voi olla suoria tai merkittäviä vaikutuksia yksityiselle oikeussubjektille kuuluvaan henkilökohtaiseen oikeuteen (de Tommaso v. Italia, 43395/09, kohta 151 ja vastaavasti Alexandre v. Portugali, 33197/09, kohta 51)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on de Tommaso v. Italia -ratkaisussaan esittänyt seuraavan yhteenvedon vankien oikeuksia koskevasta ratkaisukäytännöstään. Usein vankeuden yhteydessä tietyt oikeuksien rajoitukset ja niiden mahdolliset seuraukset on katsottu kuuluvan EIS 6 artiklan siviilioikeuksien alaan. Siviilioikeuksien alaan ovat kuuluneet esimerkiksi tietyntyyppiset vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvät kurinpitomenettelyt, joissa tapaamiset kiellettiin käytännössä yhden vuoden ajaksi (Gülmez v. Turkki, 16330/02, kohdat 27-31). EIS 6 artiklan 1 kohtaa on sovellettu myös ns. korkean turvallisuuden järjestelmään, jonka nojalla vangit sijoitettiin Italiaan ja jossa perheenjäsenten tapaamisia rajoitettiin tiettyyn lukumäärään kuukaudessa, ulkoiluaikaa rajoitettiin ja jossa vangeilla oli jatkuva kirje- ja puhelinseuranta (asiat Ganci v. Italia, 41576/98, kohdat 20-26, Musumeci v. Italia, 33695/96, kohta 36 ja Enea v. Italia, 74912/01, kohta 107). Merkittävässä Enea v. Italia -ratkaisussa käsitellyt rajoitukset johtuivat vangin sijoittamisesta korkean turvallisuuden yksikköön, jolloin tietyt rajoitukset – kuten yhteydenpidon rajoitus perheeseen – kuuluivat selvästi henkilökohtaisten oikeuksien piiriin ja olivat siten luonteeltaan siviilioikeudellisia (ibid. ja kohta 103). Enea v. Italia -ratkaisussa EIT totesi, että vangin henkilökohtaisia oikeuksia rajoitettaessa on voitava hakea muutosta rajoitusten luonteesta vuoksi (esim. tapaamisten määrällinen rajoittaminen kuukaudessa sekä jatkuva kirjeiden ja puheluiden valvonta) ja niiden mahdollisten seurausten vuoksi (esim. vaikeus ylläpitää perhesiteitä, muita ihmissuhteita ja ulkoilun ulkopuolelle jättäminen) (ibid. ja kohta 106). Ratkaisussa Stegarescu ja Bahrin vastaan Portugali (46194/06, kohdat 37-38) 6 artiklan 1 kohtaa sovellettiin varmuusselleissä oleviin vankeihin kohdistuviin rajoituksiin. Varmuusselleissä olevien vankien tapaamiset rajoitettiin yhteen tuntiin viikossa ja tapaajien ja vankien välillä oli lasiväliseinä. Lisäksi ulkoiluaika rajoittui yhteen tuntiin eikä opiskelu ja kokeiden suorittaminen ollut mahdollista. De Tommaso v. Italia -ratkaisussa edellä kuvattuihin rajoituksiin rinnastettiin kantajan asettaminen erityiseen valvontaan, johon kuului tiettyjä liikkumis- ja koontumisvapauden rajoituksia sekä kiellettiin matkapuhelinten ja radioviestintälaitteiden käyttö. Tällaiset rajoitukset kuuluivat EIT:n mukaan selvästi henkilökohtaisten oikeuksien piiriin. Näin ollen myös de Tommaso v. Italia -ratkaisussa EIT arvioi esikysymyksenä, muodostuiko vangille henkilökohtaista oikeutta.

Suomen kansallinen sääntely

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 6 §:n 1 momentin mukaan valittamalla saa hakea muutosta päätökseen, jolla viranomainen on ratkaissut hallintoasian tai jättänyt sen tutkimatta.

Hallintolain (434/2003) 49 b §:n ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 7 §:n mukaan oikaisuvaatimuksen saa tehdä se ja valitusoikeus on sillä, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.

Vankeuslain 4 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan vangille määrätyn saattajan matkakulut voidaan korvata valtion varoista.

Vankeuslain 7 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan suljetussa vankilassa vangit saavat käyttää omia vaatteitaan. Omien vaatteiden käyttöä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden taikka valvonnan vaatimasta syystä.

Vankeuslain 7 luvun 2 §:n 4 momentin mukaan omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa myös työturvallisuuden vaatimasta syystä. Vangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus.

Vankeuslain (767/2005) 20 luvussa ja tutkintavankeuslain (768/2005) 15 luvussa säädetään muutoksenhausta näiden lakien nojalla tehtyihin päätöksiin. Muutoksenhakukelpoiset päätökset luetaan vankeuslain 20 luvun 1 §:ssä ja tutkintavankeuslain 15 luvun 1 §:ssä.

Vankeuslain 20 luvun 2 §:ssä säädetään muutoksenhakukiellosta seuraaviin päätöksiin: 1) vankilaan ilmoittautumisajankohta ja ilmoittautumisvankila; 2) rangaistusajan suunnitelma, saattajan matkakulujen korvaaminen, vankilaan sijoittaminen; 3) osastolle sijoittaminen ja sopimusosastolle sijoittaminen; 4) vangin siirtäminen suljetusta laitoksesta avolaitokseen, vangin siirtäminen suljetusta laitoksesta toiseen suljettuun laitokseen tai avolaitoksesta toiseen avolaitokseen, vangin siirtäminen lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan ja vangin päästäminen muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi; 5) omien vaatteiden käytön rajoittaminen; 6) toimintaan sijoittaminen, lupa omaan työhön ja lupa osallistua valvottuun ulkopuoliseen toimintaan; 7) maksukortin käytön valvonta tai rahan käyttö; 8) kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottaminen, puhelun kuunteleminen ja tallentaminen, lupa matkapuhelimen käyttöön, lupa sähköpostin käyttöön tai lupa internetin käyttöön; 9) tapaaminen sekä tavaroiden vastaanottaminen tapaamisen yhteydessä ja 10) poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella, poistumislupa-ajankohdan aikaistaminen, poistumislupa tärkeästä syystä, poistumisluvan myöntäminen saatettuna sekä tällaisten lupien peruuttaminen.

Tutkintavankeuslain 20 luvun 2 §:ssä säädetään muutoksenhakukiellosta seuraaviin päätöksiin: 1) vankilaan sijoittaminen; 2) sijoittaminen vankilassa, asumaan sijoittaminen, sopimusosastolle sijoittaminen, siirtäminen toiseen vankilaan tai tutkintavangin päästäminen muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi; 3a) toimintaan osallistuminen ja lupa omaan työhön, maksukortin käytön valvonta, 4) kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen; puhelun kuunteleminen ja puhelun tallentaminen, lupa sähköpostin käyttöön tai lupa internetin käyttöön; 5) tapaamista ja tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä ja lupa poistua saatettuna.

Vankeuslain 20 luvun 3 §:n 2 momentissa säädetään oikaisuvaatimusajasta ja siitä, kenelle oikaisuvaatimus on toimitettava, 4 §:n 1 momentissa säädetään valitusajasta hallintotuomioistuimeen ja 8 §:ssä säädetään oikeusavusta.

Tutkintavankeuslain 15 luvun 3 §:ssä säädetään muutoksenhakumenettelystä siten, että muutoksenhakuun sovelletaan muutoin vankeuslain 20 luvun 3–9 §:n säännöksiä.

2.8 Muutoksenhaku nykytilan arviointi

2.8.1 Lähtökohdat

Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja perustuslain yhteys

EIS 6 artiklan 1 kappaleessa oikeuksia ja velvollisuuksia koskevalla päätöksenteolla viitataan paitsi yksityisoikeudellisiin riita-asioihin myös moniin julkisoikeudellisiksi luonnehdittaviin asioihin. Artiklaa voidaan rajoittaa esimerkiksi muutoksenhakukiellolla, mutta tällöin on otettava huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) ratkaisukäytäntö.

Perustuslain 21 §:n 1 momentti kattaa myös hallintoasiat, jolloin yksilön oikeuksia ja velvollisuuksia koskevat hallintopäätökset on lähtökohtaisesti voitava saattaa muutoksenhakuelimen

arvioitavaksi. Perustuslain kannalta hyväksyttävistä muutoksenhakuoikeuden rajoituksista on mahdollista säätää lakiin otettavilla yksilöidyillä muutoksenhakukielloilla (PeVL 20/2005 vp).

Vaikka perustuslain 21 §:n 1 momentilla on selkeä kytkentä EIS 6 artiklan 1 kappaleeseen, on perustuslakivaliokunta katsonut, että kansallinen perustuslaki tässä kohdin liittyy Suomen oikeuden mukaan oikeuksiksi ja velvollisuuksiksi tarkoitettuihin seikkoihin (PeVL 51/2020 vp, s. 2 ja PeVL 12/1997 vp, s. 1).

Perustuslain 21 §:n 2 momentin oikeus saada perusteltu päätös kuuluu lailla turvattaviin hyvän hallinnon takeisiin. Säännös ei estä säätämästä vähäisiä poikkeuksia oikeuteen saada perusteltu päätös, kunhan poikkeukset eivät muuta oikeuden asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (PeVL 10/2012, jossa (ks. esim. PeVL 63/2010 vp, s. 2/II, PeVL 40/2010 vp, s. 5/II ja PeVL 12/2002 vp, s. 6/I).

Perusoikeuksiin kohdistuvat rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa (PeVM 25/1994 vp). Perusoikeusuudistuksen yhteydessä omaksuman linjauksen mukaan kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin perustuvat ihmisoikeusvelvoitteet ja perustuslain perusoikeussäännökset ovat pitkälti tulkinnallisesti harmonisoitavissa. Ihmisoikeusvelvoitteet ja perusoikeudet eivät ole sisällöltään välttämättä samat, mutta vakiintuneen käsityksen mukaan ihmisoikeusvelvoitteet asettavat nykyään perustuslailla turvattujen oikeuksien vähimmäistason, jonka pohjalta kansallisia perusoikeuksia on tulkittava ja sovitettava yhteen keskenään (KKO 2023:93 kohta 15, viitaten KKO 2015:14 kohta 32 ja PeVM 25/1994 vp s. 5).

Hallintopäätös ja sen muutoksenhakukelpoisuus

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain sekä hallintolain nojalla muutoksenhakukelpoisuus edellyttää, että hallintopäätös sisältää lopullisen asiaratkaisun, eli päätöksen jonkun edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta. Esimerkiksi vaikutuksiltaan hallinnonsisäiset tai yksityisoikeudelliset, muodoltaan yleiset ja valmistelua tai teknistä täytäntöönpanoa koskevat päätökset ovat suurimmaksi osaksi valituskelvottomia.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut sitä, milloin päätös koskee yksilön oikeutta tai velvollisuutta perustuslain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Mikä tahansa yksilön kannalta myönteinen viranomaistoimi ei ole yksilön oikeutta koskeva päätös perustuslain mielessä, vaan lainsäädännössä on oltava riittävän täsmällinen perusta oikeutena pidettävän suhteen syntymiselle yksilön ja julkisen vallan välille. Myös harkinnanvaraisten oikeuksien ja etuuksien myöntämisedellytykset voivat muodostaa riittävän täsmällisen perustan. (PeVL 51/2010 vp, PeVL 42/2010 vp, s. 4/II, PeVL 52/2002 vp s.3, PeVL 16/2000 vp, s. 4-5, PeVL 12/1997 vp, s. 1/II).

Riittävän täsmällistä perustaa ei yleensä synny silloin, jos etuuden tai palvelun saaminen riippuu kokonaan viranomaisen harkinnasta, käytettävissä olevista määrärahoista tai esimerkiksi suunnitelmista (PeVL 63/2010 vp, s. 2/II, PeVL 16/2000 vp, s. 4/II). Tällöinkin valitusmahdollisuus voi tosin olla aiheellinen muun muassa viranomaistoiminnan asianmukaisuuden ja muun tasa- puolisuuden valvomiseksi (PeVL 10/2009 vp, s. 4/II, PeVL 46/2002 vp, s. 9/II) sekä soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi (PeVL 30/2005 vp, s. 5/I).

Hallintoasian päätösharkinta voi olla oikeudellisesti sidottua tai sisältää hyvin paljon harkintavaltaa. Ratkaisevaa kuitenkin on, sisältääkö päätös sellaisen ratkaisun, joka vaikuttaa päätöksen kohteen oikeuteen, velvollisuuteen tai oikeudellisesti määriteltyn etuun sekä onko päätöksen tekeminen sidottu sellaisiin edellytyksiin, joita on pidettävä asian ratkaisun laillisuusedellytyksinä (PeVL 46/2002 vp, PeVL 51/2010 vp ja PeVL 32/2012 vp).

Tosiasiallinen hallintotoiminta ei perustu hallintopäätökseen ja rajautuu näin ollen muutoksenhaun ulkopuolelle ilman nimenomaista valituskieltoaakin (esim. PeVL 26/2017 vp). Tosiasiallisella hallintotoiminnalla ei ole suoranaista vaikutusta yksityisen oikeuksiin tai velvollisuuksiin. Tosiasiallinen hallintotoimintakin voi kuitenkin sisältää julkisen vallan käyttöä, jolla puututaan yksilön perusoikeuksiin. Esimerkiksi virkamiehen käyttämät voimakeinot ovat tällaista tosiasiallista julkisen vallan käyttöä, joka ei välttämättä sisällä erillistä hallintopäätöstä. Vankeuslain-säädännössä toimivaltuuksien käytöstä on säädettävä täsmällisesti. Monet vankeuslain toimivaltuudet ovat täsmällisestä päätösvallan sääntelystä huolimatta kuitenkin tosiallista hallintotoimintaa. Tämä on osaltaan johtanut siihen, että on koettu epäselvyyttä rajanvedossa tosiasialliseen hallintotoimintaan ja muutoksenhakukelpoisiin hallintopäätöksiin.

Seuraamusten täytäntöönpanolakien muutoksenhakusäätelyn tarkempaa arviointia

Vankeus- ja tutkintavankeuslain muutoksenhakusäännökset uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 2015. Tuolloin lakeihin lisättiin muutoksenhakukelpoisten päätösten lisäksi säännökset muutoksenhakukiellon alaisista päätöksistä. Muutoksilla pyrittiin täsmentämään lain tasolla, mitkä ratkaisut koskevat PL 21 §:n tarkoittamalla tavalla vangin oikeuksia tai velvollisuuksia. Vankeuslain muutoksenhakukiellot säädettiin koskemaan sellaisia päätöksiä tai viranomaistoimia, joissa ei ole arvioitu olevan kyse oikeudeksi katsottavasta asiasta, vaan viranomaisen laajaan tarkoituksenmukaisuusharkintaan perustuvasta asiasta.

Muutoksenhakusäännösten uudistus vuonna 2015 hyväksyttiin perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 34/2014 vp). Perustuslakivaliokunta ei kuitenkaan tuolloin arvioinut muutoksenhakukieltoja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valossa. Perustuslakivaliokunta on sittemmin hallituksen esitystä eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden vlläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp) käsitellessään pitänyt tärkeänä, että oikeusministeriössä selvitetään kokonaisuutena vankeuslain muutoksenhakusäännösten yhteensopivuus PL 21 §:n oikeusturvasäätelyyn ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, erityisesti EIS:een (PeVL 36/2020 vp).

Vuonna 2021 toteutettiin eräitä muutoksia vankeuslain, tutkintavankeuslain, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2025), valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) sekä yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) muutoksenhakusäännöksiin. Tavoitteena oli yhtenäistää näiden lakien muutoksenhakusäännökset kunkin lain erityispiirteet huomioiden. Muutoksilla täsmennettiin erityisesti sitä, mitkä päätökset koskevat PL 21 §:n tarkoittamalla tavalla valvottuun koevapauteen määrätyn taikka yhdyskuntaseuraamusta suorittavan henkilön oikeuksia tai velvollisuuksia siten, että muutoksenhakuoikeudesta tulee säätää, koska yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa taikka valvotusta koevapaudesta annetussa laissa ei oltu säädetty muutoksenhakukiellosta.

Hallintopäätösten muutoksenhakukelpoisuuden ohella vankeus- ja tutkintavankeuslaki sekä muut seuraamusten täytäntöönpanolait sisältävät säännöksiä oikaisuvaatimus- ja valitusoikeudesta, muutoksenhakuun oikeutetusta tahosta sekä muutoksenhakuajoista. Nämä säännökset poikkeavat hallintoprosessin yleislakien hallintolain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksistä. Poikkeavan muutoksenhakuajan osalta esimerkiksi vuosina 2019–2022 myöhästyneenä tutkimatta jätettyjä oikaisuvaatimuksia on ollut yhteensä 55 kappaletta. Tätä yleislaeista poikkeavaa sääntelyä ei voida pitää enää perusteltuna.

Esityksessä huomioidaan eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/5997/2022, joka on saatettu oikeusministeriön tiedoksi sen arvioimiseksi, onko tarvetta lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin sen suhteen, kenelle oikaisuvaatimus on vankilassa toimitettava.

Vankien muutoksenhakua koskevaa lainsäädäntöä muissa Pohjoismaissa selostetaan otsikon 6.2.4. alla.

Muita tunnistettuja muutostarpeita

Tuomioistuinmaksulaissa (120/2004) säädetään oikeudenkäynti- ja hakemusmaksusta, joita lain mukaan peritään korvauksena asian käsittelystä ja suoritetuista toimenpiteistä tuomioistuimissa. Lain 5 §:ssä säädetään maksuttomista asiaryhmistä. Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, olisiko vankien ja muiden rikosseuraamusasiakkaiden kohdalla perusteltua säätää suoritteiden maksuttomuudesta seuraamusten täytäntöönpanoa koskevien lakien muutoksenhaussa. Maksuttomuus olisi perusteltua vastaavista syistä kuin muissakin tuomioistuinmaksulaissa suoritteista vapautetuissa asiaryhmissä.

Vankeuslain 4 luvun 3 §:n 3 momentin mukaan vangille määrätyn saattajan kulut voidaan korvata valtion varoista. Saattajan matkakuluja on tullut korvattavaksi harvakseltaan. Käytäntöjen yhtenäistämiseksi olisi perusteltua täsmentää kulujen korvauserusteista. Säännöstä olisi perusteltua täsmentää myös siksi, ettei vangin saattajana toimimisesta tai tällaisesta määräystoimivallasta ole säädetty.

Vankeuslain 7 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään vangin oikeudesta käyttää omia vaatteitaan. Momentin nojalla omien vaatteiden käyttöä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa eräistä vankilaturvallisuuteen liittyvistä syistä. Asiasta tehdään nykyisin hallintopäätös luvun 7 §:n 2 momentin nojalla. Päätös on muutoksenhakukiellossa. Kyse on kuitenkin yleisestä kaikkia tietyn vankilan tai sen osaston vankeja koskevista rajoituksista. Tällaiset rajoitukset olisi perustelumpaa antaa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksinä.

2.8.2 Maksukortin käytön valvonnan muutoksenhakukielto

Vankeuslain 20 luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikeuksia eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa.

Kyse on yksittäistapauksellisesta hallintopäätöksestä valvoa vangin maksukortin tilitapahtumia tiettyjen edellytysten täytyessä. Varsinainen maksukortin käytön valvontatoiminta on luonteeltaan lähinnä tosiollista hallintotoimintaa, mutta tämä seikka ei muuta valvonnasta tehtävän päätöksen oikeudellista luonnetta oikeusturvan edellytysten kannalta.

Lainvalmisteluvaiheessa päätöksen muutoksenhakukieltoa perusteltiin lainvalmisteluvaiheessa vastaavasti kuten vangin yhteydenpitoa ulkopuolelle koskevissa säännöksissä eli siten, että valvonta jättää näissä tilanteissa viranomaisella laajan harkintavallan, jossa turvallisuusnäkökohdilla on suuri merkitys (HE 6/2020 vp, s. 24 ja 38). Lainsäätämisvaiheessa asiaa ryhdyttiin arvioimaan toisin. Esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies piti perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa tällaisia muutoksenhakukieltoja ja niiden perusteluja jossain määrin ristiriitaisina, koska lukemis- ja kuuntelemistilanteissa kiistatta puututaan vangin perusoikeuksiin ja rajoitetaan hänelle lähtökohtaisesti vankilassa kuuluvia oikeuksia. (EOAK/6394/2020 s. 6 – HE 6/2020 vp)

Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan 36/2020 vp, että maksukortin valvontaa koskeva päätös oikeuttaisi puuttumaan rajoittavasti perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Muutoksenhakukielto oli kuitenkin sen sääntelykonteksti sekä poikkeuksellisten valtuuksien laillisuusvalvonta huomioon ottaen hyväksyttävissä perustuslain 21 §:n kannalta. Perustus-

lakivaliokunta viittasi EIT:n oikeuskäytäntöön, jonka mukaan vankien henkilökohtaisiin oikeuksiin kohdistuvat rajoitustoimenpiteet kuuluvat lähtökohtaisesti EIS 6 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan (ks. de Tommaso v. Italia, 43395/09, 23.2.2017, suuri jaosto, kohta 151 ja Alexandre v. Portugali, 33197/09, 20.11.2012, kohta 51). Perusoikeuksiin kohdistuvat rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa (PeVM 25/1994 vp, s. 5/II). Perustuslakivaliokunta katsoi, että kokonaisuutena tulisi selvittää vankeuslain mukaisten turvallisuus- ja valvontatoimien laillisuusvalvonta sekä muutoksenhakusäännösten yhteensopivuus perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyyn ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on lisäksi antanut ratkaisun, jonka mukaan vangin rahallisia oikeuksia koskevat rajoitukset kuuluvat EIS 6(1) artiklan soveltamisalaan piiriin (Ganci v. Italia 41576/98, ja Enea v. Italia 74912/01).

Edellä mainituilla perusteilla maksukortin käytön valvontaa koskevan päätöksen muutoksenhakukieltä voidaan pitää ongelmallisena.

2.8.3 Viestin lukemisen ja jäljentämisen sekä puhelun kuuntelemisen ja tallentamisen muutoksenhakukiellot

Vankeuslain 20 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikeuksia eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettua kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista ja 7 §:ssä tarkoitettua puhelun kuuntelemista ja tallentamista.

Molempien hallintopäätösten muutoksenhakukieltä on perusteltu sillä, että kirjeenvaihdon valvonta ja puhelimen käytön valvonta jättävät viranomaiselle laajan harkintavallan, jossa turvallisuusnäkökohdilla on suuri merkitys. Perustuslakivaliokunta piti tuolloin näitä perusteluja muutoksenhakukielloille hyväksyttävänä ja asianmukaisina (PeVL 34/2014 vp, s. 5). Asiaa on ryhdytty arvioimaan toisin vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevan lainsäädännön säätämisen yhteydessä. Esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies käsitteli asiaa lausunnossaan pitäen muutoksenhakukielloja jopa jossain määrin ristiriitaisina, koska lukemis- ja kuuntelemistilanteissa kiistatta puututaan vangin perusoikeuksiin ja rajoitetaan hänelle lähtökohtaisesti vankilassa kuuluvia oikeuksia. (EOAK/6394/2020 s. 6 – HE 6/2020 vp). Tässä yhteydessä perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että vankeuslain turvallisuus- ja valvontatoimien muutoksenhakusäännösten yhteensopivuus PL 21 §:n oikeusturvasääntelyyn ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin selvitetään kokonaisuutena (PeVL 36/2020 vp).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on antanut vankien yhteydenpitoa koskevia ratkaisuja. Vangin yhteydenpitoa ulkomaailmaan suojataan EIS 8 artiklalla. Vangin kirjeenvaihdon valvonnassa EIT on korostanut tarvetta suojautua mielivaltaisilta toimenpiteiltä. Erityisesti on korostettu tarvetta säännellä kirjeenvaihtoa valvovien toimenpiteiden kestoa ja syitä, joilla tällaiset toimenpiteet voidaan perustella sekä viranomaisille tältä osin myönnetyn harkintavallan laajuutta ja käyttöä (Enea v. Italia, 74912/01, kohta 143). Lisäksi vangin kirjeenvaihtoon puuttuminen on välttämätöntä toteuttaa sillä tavoin, että vanki ja hänen asiamiehensä voivat varmistua lain oikeasta soveltamisesta ja siitä, että päätökset eivät ole kohtuuttomia tai mielivaltaisia (Onoufriou v. Kypros, 2010, 113 §). Muutoksenhakua koskien EIT on todennut, että jatkuvaan kirje- ja puhelinseurantaan oli voitava hakea muutosta rajoitusten luonteen vuoksi ja niiden mahdollisten seurausten vuoksi (asiat Ganci v. Italia 41576/98, kohdat 20-26, Musumeci v. Italia 33695/96, kohta 36 ja Enea v. Italia (74912/01, kohta 103 ja 107).

Edellä mainituista syistä viestin lukemista ja puhelun kuuntelemista koskevien päätösten muutoksenhakukieltoa voidaan pitää ongelmallisena.

2.8.4 Lapsen tapaamisen muutoksenhakukielto

Vankeuslain 13 luvun 5 §:n mukaan suljetussa vankilassa vangille voidaan myöntää lupa alle 15-vuotiaan lapsen tapaamiseen siihen soveltuvassa tilassa, jos tapaaminen on tarpeen vangin ja lapsen yhteyksien ylläpitämiseksi eikä tapaaminen ole lapsen edun vastaista. Vankeuslain 20 luvun 2 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan tapaamista koskeva päätös on muutoksenhakukiellossa. Kaikissa viranomaistoimissa, jotka koskevat lapsia, on huomioitava lapsen etu ensisijaisena ratkaisuperusteena. Lapsen etu ratkaistaan tilanne- ja tapauskohtaisesti ja arviointiin liittyy aina tulkintaa. Olisikin arvioitava, onko muutoksenhakukielto edelleen perusteltu.

2.8.5 Avolaitossiirron muutoksenhakukielto

Vankeuslain 20 luvun 2 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan vanki ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta avolaitokseen. Koska voimassa oleva muutoksenhakukielto perustuu erityisesti viranomaisen laajaan harkintavaltaan ja tarkoituksenmukaisuusharkintaan siirtopäätöstä tehtäessä, on tarkasteltava myös siirtopäätöksen perusteita sen selvittämiseksi, voiko vangille muodostua muutoksenhakuoikeutta edellyttävä oikeus saada siirto avolaitokseen.

Vankeuslain 4 luvun 8 §:ssä säädetään vankilaan sijoittamisen yleisperiaatteista. Pykälä sisältää säännöksen, jonka mukaan vankia ei tule sijoittaa suljetumpaan vankilaan kuin vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vankilassa pitämisen varmuus edellyttävät.

Vankeuslain 6 luvun 1 §:n nojalla voidaan vanki siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: 1) avolaitokseen siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista; 2) vanki soveltuu avolaitoksessa järjestettävään tai muuhun avovankilan hyväksymään toimintaan; 3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avolaitoksesta luvatta; ja 4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan.

Kielteisiä siirtopäätöksiä tehdään vuositasolla n. 600–700 ja niistä kannellaan verrattain usein. Rikosseuraamuslaitokselta saadun tiedon mukaan kanteluita on kuitenkin alle 15 vuositasolla. Mikäli muutoksenhaku mahdollistettaisiin, haettaisiin muutosta todennäköisesti useammin, jolloin syntyisi oikaisuvaatimusten asiaryhmä, joka edellyttäisi lisäresursseja Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikköön. Muutoksenhakukieltoa ei kuitenkaan voida perustella työmäärällä.

Mahdollisten oikaisuvaatimusten lukumäärän ennakointi on vaikeaa. Sitä ei voida ennakoida suoraan avolaitoksesta suljettuun vankilaan siirtämistä koskevista päätöksistä, koska suljettuun vankilaan siirron taustalla on usein selkeä rike, jolloin vangin ei ole tarpeen vaatia oikaisua asiaan. Siirtoja avolaitoksesta suljettuun vankilaan tehdään vuositasolla n. 500–600, joista oikaisuvaatimuksia tehdään vuositasolla n. 40–50. Suljetusta vankilasta avolaitokseen sijoittamista koskeva päätös on erilainen ja vangin näkemys omasta avolaitoskelppoisuudestaan voi poiketa suurestikin arviointiyksikön näkemyksestä. Tarve kyseenalaistaa päätös lienee suurempi, etenkin kun oikaisuvaatimusprosessissa päätös voidaan kumota. Arviona voidaan esittää, että kielteisistä siirtopäätöksistä voisi seurata 50–100 oikaisuvaatimusta vuodessa. Muutoksenhaku-prosessi voisi olla ajallisesti pitkä. Kuitenkin oikeusturvan painopisteen tulisi olla menettelyn aikaisessa vaiheessa, joka puoltaisi muutoksenhakuoikeuden säätämistä.

Selvyyden vuoksi tässä esityksessä ei esitetä muutoksia muutoksenhakukieltoon, joka koskee vankeuslain 4 luvun 9 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamista suoraan vapaudesta avolaitokseen, koska kyseisessä asiassa lainsäädäntöön sisältyy huomattavasti tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja siksi muutoksenhakukielto on perusteltua säilyttää.

2.8.6 Valvomattoman tapaamisen muutoksenhakukielto

Vankeuslain 20 luvun 2 §:n 1 momentin 9 kohdan mukaan vanki ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 13 luvun 4 §:ssä tarkoitettua tapaamista (valvottoman tapaaminen). Tutkintavankeuslaissa on vastaava muutoksenhakukielto (tutkintavankeuslain 15 luvun 2 §:n 1 momentin 5 kohta).

Vankeuslain 13 luvun 4 §:n mukaan vangin lähiomaisen, muun läheisen ja muun vangille tärkeän henkilön tapaamiseen ilman valvontaa voidaan myöntää lupa, jos se on perusteltua vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta vastaavasta syystä. Tapaamisen myöntäminen edellyttää, ettei tapaamisesta aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle eikä haittaa vankilan toiminnalle. Tutkintavankeuslain 9 luvun 2 §:ssä on vastaava säännös valvomattomasta tapaamisesta. Tutkintavangin kohdalla myöntäminen edellyttää myös, ettei tutkintavangin tapaamisoikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu.

EIT:n tapaamisten valvontaa ja aviovierailuja koskeva ratkaisukäytäntö

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla turvaa oikeutta yksityis- ja perhe-elämään sekä vangin yhteydenpitoa ulkomaailmaan.

EIT:n ratkaisukäytännön mukaan vangin yhteyksiä ulkomaailmaan voidaan valvoa (*Aliev v. Ukraine*, 41220/98, kohta 187; *Kyriacou Tsiakkourmas and Others v. Turkey*, 13320/02, kohta 303). Sallittuja toimenpiteitä voivat olla tapaamisten lukumäärää koskevat rajoitukset, vierailujen valvonta ja kiinniotettujen kohdalla erityinen vankilajärjestelmä tai tapaamisjärjestely, jos se on rikoksen luonteen ja kiinniotetun erityisten henkilökohtaisten ominaisuuksien vuoksi perusteltu. (*Hagyó v. Hungary*, 52624/10, kohta 84). On kuitenkin erotettava toisistaan erityisen vankilajärjestelmän tai erityisen tapaamisjärjestelyn soveltaminen rikostutkinnan aikana, jos toimenpiteitä voidaan kohtuudella pitää välttämättöminä tavoitellun oikeutetun päämäärän saavuttamiseksi, ja tällaisen järjestelmän laajennettu soveltaminen. Tätä varten asianomaisten viranomaisien on arvioitava erityisen järjestelmän soveltamisen jatkamisen tarpeellisuutta mahdollisimman huolellisesti. (*Enea v. Italia*, 74912/01, kohdat 125-131 ja *Khoroshenko v. Venäjä*, 41418/04, kohta 124). Tuomioistuimien on myös korostanut yleissopimuksen 8 artiklan edellyttävän, että valtiot ottavat huomioon vangin ja hänen perheenjäsentensä edut ja arvioivat niitä paitsi laajojen yleispiirteiden myös erityistilanteen perusteella (*Deltuva v. Liettua*, 38144/20, kohta 42). EIT on korostanut joustavuutta erilaisten tilanteiden arvioinnissa, kun kansallisessa lainsäädännössä oli otettu käyttöön automaattiset rajoitukset vierailujen tiheydelle, kestolle ja menettelytavoille kymmenen vuoden määräajaksi. EIT piti mahdottomana, ettei laki tarjonnut lainkaan joustavuutta sen määrittämiseksi, olivatko tällaiset vakavat rajoitukset asianmukaisia tai tarpeellisia kussakin yksittäistapauksessa, vaikka niitä sovellettiinkin kaikkein ankarimpaan rangaistukseen tuomittuihin (elinkautisvankeihin). Valtioiden tulee kehittää suhteellisuusarviointia, jotta viranomaiset voivat tasapainottaa kilpailevia yksittäisiä ja yleisiä etuja ja ottaa huomioon kunkin yksittäistapauksen erityispiirteet (*Trosin v. Ukraina*, 39758/05, kohdat 42-44 §).

Vankien valvomattomia aviollisia vierailuja on arvioitu muutamassa ratkaisussa. Asiassa *Dickson v. Yhdistynyt kuningaskunta*, (44362/04, kohta 81) todettiin, että yli puolet sopimusvalti-

oista sallii vankien aviovierailut, joihin sovelletaan erilaisia rajoituksia. EIT on hyväksynyt kehityksen kohti aviollisia vierailuja, mutta ei ole vielä tulkinnut yleissopimusta siten, että sopimusvaltioiden tulisi lainsäädännössään säätää tällaisista tapaamismuodoista (Aliev v. Ukraina, 41220/98, kohta 188). Näin ollen sopimusvaltiolla on laaja harkintavalta määrittellä ne toimenpiteet, joihin on ryhdyttävä yleissopimuksen noudattamisen varmistamiseksi yhteisön ja yksilöiden tarpeet ja voimavarat asianmukaisesti huomioon ottaen. Jos vankien aviovierailut mahdollistetaan, kuuluvat ne kuitenkin kiistatta 8 artiklan soveltamisalaan (esim. Epnerns-Gefners v. Latvia, 37862/02, kohta 63, lisäviittauksineen). Vankien käyttäytymiseen liittynyt aviovierailujärjestelmä, joka sisälsi luontaisen harkintavallan, ei ollut ristiriidassa 8 artiklan kanssa, edellyttäen että kansallisten viranomaisten tekemät päätökset eivät ole mielivaltaisia tai ilmeisen kohtuuttomia (Lesaw Wjcik v. Puola, 66424/09, kohdat 118-135)

Asiassa Lesaw Wjcik v. Puola EIT arvioi valvomattomien aviovierailujen järjestelmää Puolan kansallisessa oikeudessa, jossa aviovierailut määrittellään etuudeksi, joka voidaan myöntää hyvästä käyttäytymisestä palkitsemiseksi tai vangin käyttäytymisen parantamiseen tähtääväksi motivaatioksi. Tapaamisen myöntäminen on päätöksentekijän harkinnassa, ja päätös liittyy hakijavangin yksilölliseen käyttäytymiseen. Aviollisten tapaamisten tiheyttä ja kestoja ei oltu määritellyt rikostuomioiden täytäntöönpanolaissa. Aviovierailun myöntäminen edellytti lisäksi laissa asetettujen edellytysten täyttymistä, jota oli välttämättä arvioitava tapauskohtaisesti. Näin ollen kansallinen järjestelmä sisälsi harkintavallaa. Arvioituaan kansalliset oikeussäännöt ja asian olosuhteet, EIT totesi, että vaikka aviovierailut ovat etuoikeus, niiden epäämistä voidaan pitää tietyn tyyppisenä puuttumisena oikeuteen kunnioittaa perhe-elämäänsä yleissopimuksessa tarkoitettulla tavalla. Arvioidessaan tämän puuttumisen yhteensopivuutta 8 artiklan kanssa, EIT otti huomioon etuoikeusjärjestelmään liittyvän olennaisen harkintavallan. EIT totesi puuttumisen perustuneen lakiin ja olleen lain mukainen. Aviovierailujen rajoittamisessa oli myös legitiimi tavoite (vankien kurinalaisuuden varmistaminen ja vankien kuntoutus). Viimeiseksi EIT arvioi ovatko kansalliset viranomaiset saavuttaneet oikeudenmukaisen tasapainon. Yksityiskohdittaisena arvioinnin tuloksena EIT totesi, että aviovierailuja ei oltu evätty mielivaltaisesti eikä ilmeisen kohtuuttomasti. Näin ollen tapauksessa ei rikottu 8 artiklaa. EIT:n tarkemmin arvioimista seikoista voidaan tässä yhteydessä nostaa esille, että aviovierailujen sallimatta jättäminen ei estänyt perhekontakteja, jotka säilyvät valvotuilla vierailuilla, kirjeenvaihdolla ja puheluilla.

Muutoksenhakuoikeuden arviointia 8 artiklan suojaamisessa asioissa

Kotimaisesta oikeuskäytännöstä löytyy korkeimman oikeuden ennakkopäätös (KKO 2024:18), jossa on arvioitu muutoksenhakuoikeutta PL 10 §:n ja EIS 8 artiklan turvaaman yksityis- ja perhe-elämän oikeuden kannalta. Asia koskee muutoksenhakumahdollisuutta adoptioasiassa ja sisältää neuvoa-antavan lausunnon EIT:lta. Lausunnossaan EIT totesi, että EIS 8 artikla ei itsessään sisällä prosessuaalisia oikeuksia (kohdat 57-62). Kuitenkin henkilöllä, jonka mainituksessa artiklassa turvattuja intressejä asia koskettaa, tulee olla oikeus osallistua päätöksentekoprosessiin siinä määrin, että mainitut intressit tulevat riittävässä määrin turvatuiksi. Se, millä konkreettisilla keinoilla 8 artiklassa turvattujen oikeuksien kunnioittaminen turvataan, on jokaisen sopimusvaltion harkintavallassa. Henkilöllä, jonka yksityiselämää asia koskettaa, tulee kuitenkin olla oikeus tulla kuulluksi ja hänen esittämänsä seikat tulee ottaa huomioon päätöksenteossa siinä määrin kuin ne ovat asian kannalta relevantteja. Ihmisoikeussopimuksen 8 artikla ei kuitenkaan edellytä asianosaisaseman taikka muutoksenhakuoikeuden antamista. Lausunnossa todettiin EIS 6 artiklan, että se tulee siviiliasianssa sovellettavaksi vain, jos käsillä oleva riita koskee sellaista oikeutta, joka 6 artiklaan vetoavalla vähintäänkin harkinnanvaraisesti on kansallisen lain nojalla (kohdat 64 ja 66). Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on arvioida se, sisältyykö tällainen oikeus kansalliseen lakiin. Mikäli kansallinen tuomioistuin katsoo, ettei oikeutta sisälly kansalliseen lakiin edes harkinnanvaraisena, EIS 6 artikla ei sovellu asiaan lainkaan.

Valvomatonta tapaamista koskevat tilastotiedot

Tilastotietoa valvomattomia tapaamisia koskevista päätöksistä on saatavissa vasta asiakastietojärjestelmä Rotin käyttöönnotosta lähtien. Valvomattomista tapaamisista on tehty päätöksiä seuraavasti:

	Myönnetään	Ei myönnetä	Yhteensä
2.5.-31.10.2022	3469	553	4022
1.1.-30.10.2012	4762	792	5554

Vaikka muutoksenhakumahdollisuutta ei ole, valvomatonta tapaamista koskevasta päätöksestä voidaan kannella, jos virkamiehen epäillään menetelleen asiassa lainvastaisesti tai virheellisesti. Rikosseuraamuslaitokselta saadun tiedon mukaan vuonna 2022 tuli vireille 10 valvomatonta tapaamista koskevaa hallintokantelua. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia siirsi Rikosseuraamuslaitoksen käsiteltäväksi kaksi kantelua ja pyysi lausuntoa viiteen kanteluasiaan. Vuonna 2023 (15.11.2023 mennessä) Rikosseuraamuslaitokseen saapui 4 valvomatonta tapaamista koskevaa hallintokantelua. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia siirsi vuonna 2022 Rikosseuraamuslaitoksen käsiteltäväksi neljä kantelua ja pyysi lausuntoa kahteen kanteluasiaan.

2.8.7 Myöhemmin arvioitavat muutoksenhakukiellot

Vankeus- ja tutkintavankeuslain uudistamisen toisessa vaiheessa arvioidaan toimintaan osallistumista, rahan käyttöä, vankien välisiä tapaamisia sekä poistumislupa-asioita koskevaa sääntelyä. Näitä asiaryhmiä koskeva muutoksenhakusääntely on tarkoituksenmukaisinta arvioida samassa yhteydessä substanssisääntelyn kanssa.

2.8.8 Valvotun tapaamisen kuuntelu ja tallentaminen

Vankeuslain 13 luvun 2 §:n 3 momentin mukaan valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syyistä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun vangin valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa.

Vangin ja tapaajan välistä keskustelua voidaan siten kuunnella ja tallentaa samoin edellytyksin, kuin vangin puhelua voidaan kuunnella ja tallentaa vankeuslain 12 luvun 7 §:n perusteella.

Vankeuslain 12 luvun 7 §:n puhelun kuuntelun ja tallentamisen edellytyksiä ehdotetaan muutettavaksi. Myös valvotussa tapaamisessa käydyn keskustelun kuuntelun ja tallentamisen edellytyksiä ehdotetaan vastaavasti muutettavaksi. Näin ollen sekä puhelun että valvotun tapaamisen kuuntelun edellytykset olisivat jatkossakin toisiaan vastaavat.

Vangin ja tapaajan keskustelun kuuntelusta ei tehdä hallintopäätöstä. Asian ja päätöksen luonnetta ei ole vankeuslain esitöissä arvioitu. Esitöissä on käsitelty ainoastaan sitä, että valvottu tapaaminen itsessään on tosiasiallista hallintotoimintaa (HE 45/2024 vp, s. 61).

Vangin ja tapaajan keskustelun kuuntelu rinnastuu monin tavoin vangin puhelun kuunteluun, josta tehdään hallintopäätös. Olisikin arvioitava, tulisiko myös vangin ja tapaajan keskustelun

kuuntelusta ja tallentamisesta tehdä hallintopäätös. Olisi arvioitava myös, tulisiko tällaisen päätöksen olla muutoksenhakukelpoinen.

2.9 Lakia alemmat säädökset ja määräykset

2.9.1 Asetuksenantovaltuudet ja määräyksenantovaltuudet

Vankeuslain useissa luvuissa on säädetty Rikosseuraamuslaitokselle toimivalta antaa tarkempia määräyksiä kyseisessä luvussa säädetystä asioista. Määräyksenantovaltuudet on hyväksytty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Kaikkien määräystenantovaltuuksien nojalla ei kuitenkaan ole annettu määräyksiä. Osin määräyksenantovaltuudet ovat myös hyvin avoimia.

Vankeuslain eräissä asetuksenantovaltuuksissa on myös sisällöllisiä muutostarpeita. Esimerkiksi lain 22 luvun yleinen asetuksenantovaltuus ei enää vastaa asetuksenantovaltuussääntelylle asetettuja vaatimuksia.

Määräyksenantovaltuudet ja asetuksenantovaltuudet tuleekin uudistaa siten, että edellä mainitut seikat korjataan.

2.9.2 Vankilan järjestyssääntö

Vankeuslain 15 luvun 1 §:n nojalla vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta ja tilojen lukittuna pitämisestä, osastoista, tupakoinnin, tapaamisten ja puhelimen käytön sekä vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta sekä muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista. Säännöksen nojalla voidaan siten antaa tarkempia määräyksiä mainituista seikoista. Määräykset voivat kuitenkin vain täsmentää laissa, asetuksessa tai Rikosseuraamuslaitoksen määräyksessä säädettyä tai määrättyä. Lain 12 luvun 6 §:n nojalla vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Lain 13 luvun 12 §:n nojalla vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa myös tarkempia määräyksiä tapaamisen yhteydessä vastaanotettavasta omaisuudesta ja sen määrästä sekä menettelytavasta tavaroita vastaanottaessa.

Luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitorangaistus.

Luvun 16 §:n mukaan operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vahvistaa vankilan järjestyssäännön. Saman pykälän mukaan vankilan tilojen lukittuna pitämisestä päättää pääsääntöisesti vankilan yksikönpäällikkö.

Jokaisella vankilalla onkin järjestyssääntö, jossa on vankilakohtaisesti määräykset laissa säädettyistä seikoista. Järjestyssääntöjen sisältöjä on pyritty yhtenäistämään Rikosseuraamuslaitoksen laatimilla mallijärjestyssääntöillä.

Esityksen valmistelua varten kartoitettiin järjestyssääntöjen sisältöjä. Järjestyssäännöt ovat suhteellisen samanlaisia vankiloiden välillä. Keskeisimmät erot ovat suljettujen vankiloiden ja avovankiloiden järjestyssääntöjen välillä, mikä johtuu vankiloiden erilaisuudesta. Avovankiloiden järjestyssääntöissä ei esimerkiksi ole määräyksiä puhelimen käytöstä tai postin lähettämisestä.

Määräykset vankiloiden osastoista, työ- ja vapaa-ajantoiminnoista sekä tapaamisista ovat sisältöään kunkin vankilan järjestelyjen mukaisia.

Tällä hetkellä vankeuslain 15 luvun 1 §:n sisältämän listauksen lisäksi järjestyssäännöissä voidaan määrätä ”muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista”. Kartoituksessa mukana olleiden vankiloiden järjestyssäännöissä nämä ”muut vastaavat seikat” sisältävät määräyksiä hyvin monenlaisista asioista: vangin pukeutumisesta, työajan toiminnasta, laitostenmyymälässä asioinnista, postin lähettämisestä, tupakoinnista, sellien siisteydestä, päihteidenkäytöstä ja lääkkeistä.

Eroavuuksia järjestyssääntöjen välillä on myös siinä, milloin järjestyssäännön rikkomisesta voidaan määrätä kurinpitorangeistus. Eräissä vankiloissa vangille voidaan määrätä kurinpitorangeistus, jos hän pitää muistiinpanovälineitä esillä tai välittää kirjallisia viestejä videoyhteyden aikana ilman henkilökunnan lupaa. Kaikissa vankiloissa tällaisten määräysten rikkomisesta ei kuitenkaan voida määrätä kurinpitorangeistusta. Eräissä vankiloissa myös kielletyillä alueilla tupakoinnista voidaan määrätä kurinpitorangeistus.

Esityksen valmistelun aikana järjestetyssä vapautuneiden vankien kuulemisessa keskusteliin järjestyssäännöistä. Kuulemisessa kuultavat pitivät järjestyssääntöjä melko yhdenmukaisina. Kuitenkin esimerkiksi sallittu haltuun annettava omaisuus voi olla määritelty eri tavoin vankiloissa.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään ottanut kantaa erilaisten järjestyssääntöjen oikeudelliseen luonteeseen. Esimerkiksi lausunnossaan PeVL 70/2002 perustuslakivaliokunta toteaa, että perustuslain kannalta ei valiokunnan mielestä sinänsä ole ongelmallista säätää opetuksen järjestäjän velvollisuudesta hyväksyä määräyksiä esimerkiksi koulutyön käytännön järjestykseen tai koulurakennusten ja niiden piha-alueiden käyttämiseen liittyvistä seikoista. Koulu- ja oppilaitoskohtaisten järjestyssääntöjen antamisessa ei lähtökohtaisesti ole kysymys perustuslain 80 §:ssä säännelystä lainsäädäntövallan delegoinnista, vaan oikeudesta tehdä alueellisesti rajattuja yleisluonteisia hallintopäätöksiä. Valiokunta huomautti, että järjestyssäännöllä ei voida ilman laissa olevaa riittävän täsmällistä ja perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset muutoinkin täyttävää säännöstä antaa määräystä esimerkiksi jonkin perusoikeuden rajoittamisesta. Ilman lain riittävän täsmällisten säännösten tukea järjestyssäännöllä ei voida määrätä myöskään yksilön oikeuksista tai velvollisuuksista. Lausunnossaan PeVL 45/2014 valiokunta korosti, että tuolloin säilöönottoyksiköihin ehdotetun kaltaisilla järjestyssäännöillä ei voida määrätä laista poikkeavasti yksilön oikeuksista tai velvollisuuksista. Niiden rikkomisesta ei myöskään saa aiheutua kurinpidollisia seuraamuksia. Valiokunta katsoi, että järjestyssäännön oikeudellinen status on ylipäänsä epämääräinen. Käytännössä edellä lausutusta seuraa, että järjestyssäännöillä on lähinnä ohjaava ja informatiivinen merkitys.

Vankeuslain järjestyssääntöjä koskevia säännöksiä onkin tarpeen täsmentää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön valossa. Sääntelyä tulisi täsmentää siten, että lain tasolla on riittävän täsmälliset säännökset perusoikeuksien rajoittamisesta. Myös järjestyssääntöjen sisältö tulisi määritellä laissa riittävän täsmällisesti, jotta eri vankiloiden järjestyssäännöt ja niihin perustuvat käytännöt ovat yhdenmukaisia.

2.9.3 Vankilan osastojen päiväjärjestykset

Vankeuslain 5 luvun 8 §:n mukaan vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys. Lain esitöissä (HE 263/2004 vp, s. 154) ei ole täsmennetty sitä, mistä asioista päiväjärjestyksessä on tarkoitus

määrätä. Vankeuslain 5 luvun 9 §:n mukaan varmuusosaston päiväjärjestyksen vahvistaa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Muiden osastojen päiväjärjestyksen vahvistaa vankilan yksikönpäällikkö.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on useissa ratkaisuissaan (esim. EOAK/2247/2016, 2247/2017, EOAK/6542/2017 ja 1887/2019) kiinnittäneet huomiota siihen, että laissa ei säädetä siitä, mistä asioista osastojen päiväjärjestyksissä tulisi määrätä.

Esityksen valmistelua varten kartoitettiin eräiden vankiloiden osastojen päiväjärjestyksen sisältöjä. Päiväjärjestykset sisältävät päivittäisiä aikatauluja osaston eri toiminnoille, mutta vankiloiden välillä on huomattaviakin eroja siinä, mitä asioita ja miten päiväjärjestykseen on kirjattu. Tyypillisesti päiväjärjestyksessä on sellien aukioloajat ja erilaisten toimintojen ajankohtia.

Esityksen valmistelun aikana järjestetyssä vapautuneiden vankien kuulemisessa keskusteltiin päiväjärjestyksistä. Kuulemisessa kuultavat kertoivat, että osastojen päiväjärjestykset voivat olla hyvin erilaisia, mikä johtuu osastojen eroista. Kuultavat korostivat sitä, että päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi kaikkien määräaikojen sekä sen, mitä osastolla tapahtuu mihinkin kellonaikaan.

Sääntelyä on perusteltua täsmentää siten, että laissa säädettäisiin päiväjärjestyksen sisällöstä. Näin eri vankiloihin saataisiin yhdenmukaiset osastojen päiväjärjestyksen sisältövaatimukset.

2.10 Vankilaan saapuvan vangin terveydentilan tarkastaminen

Vankeuslain 10 luvun 1 §:n mukaan Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vangin lääketieteellisten tarpeiden mukaisen terveyden- ja sairaanhoidon sekä lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä. Tutkintavankeuslaissa on vastaava säännös. Laeissa ei säädetä velvollisuudesta tehdä vangille terveystarkastus vankilaan saapumisen yhteydessä. Euroopan neuvoston vankisääntöjen mukaan lääkärin tai lääkärille raportoivan sairaanhoitajan on tavattava jokainen vanki mahdollisimman pian saapumisen jälkeen ja tutkittava hänet, jollei se ole ilmeisen tarpeetonta.

Tutkintavankeuslakiin on lisätty säännös alle 18-vuotiaan oikeudesta päästä pyynnöstä lääkärintarkastukseen viipymättä. Säännöksellä on pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/800 rikoksesta epäiltyjä tai syytettyjä lapsia koskevista menettelytakeista rikosoikeudellisissa menettelyissä, jonka 8 artiklan mukaan vapautensa menettäneen lapsen pääsy lääkärintarkastukseen on turvattava viipymättä.

Käytännössä vankilaan saapuville vangeille pyritään tekemään lääkärintarkastus 24 tunnin kuluessa vankilaan saapumisesta. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista esimerkiksi viikonloppuisin. Välitön terveydenhoitoa edellyttävissä tilanteissa vanki toimitetaan lähimpään yleiseen terveyskeskukseen tai sairaalaan.

Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen ja halventavan kohtelun vastainen komitea on Suomea koskevassa tarkastusraportissaan vuonna 2021 (Report to the Finnish Government on the visit to Finland carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 7 September to 18 September 2020, CPT/Inf (2021) 7) kehottanut Suomen viranomaisia ryhtymään tehokkain ja määrätietoisuuteen toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että vasta saapuneille vangeille suoritetaan järjestelmällisesti kattava terveystarkastus 24 tunnin kuluessa saapumisesta. Vastaava suositus on esitetty myös aiemmissa komitean raporteissa.

CPT:n suosituksen vuoksi on perusteltua myös lainsäädännössä varmistaa se, että terveystarkastus tehtäisiin vankilaan saapuvalle vangille viipymättä.

2.11 Vangin sitominen synnytyksen aikana

Vankeuslain 10 luvun 4 §:ään ja tutkintavankeuslain 6 luvun 3 §:ään sisältyy vangin synnyttämistä koskeva säännös. Vankeuslain 18 lukuun ja tutkintavankeuslain 13 lukuun sisältyy kattavat säännökset vangin ja tutkintavangin sitomisesta ja sen edellytyksistä. Lakeihin ei kuitenkaan sisälly säännöksiä, jotka kieltäisivät raskaana olevan vangin tai tutkintavangin sitomisen sen jälkeen, kun synnytys on käynnistynyt.

YK:n naisvankien kohtelua koskevien sääntöjen (ns. Bangkokin säännöt) mukaan sitomiseen käytettäviä välineitä ei saa koskaan käyttää naisiin synnytyksen alkaessa, sen aikana tai välittömästi synnytyksen jälkeen (sääntö 24). Myöskään YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen (ns. Nelson Mandela –säännöt) mukaan sitomiseen käytettäviä välineitä ei milloinkaan saa laittaa naisille synnytyspoltojen tai synnytyksen aikana taikka välittömästi synnytyksen jälkeen (sääntö 48.2) samoin kuin Euroopan neuvoston eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen mukaan sitomisvälineitä ei saa koskaan laittaa naisille synnytyksen käynnistyttyä, synnytyksen aikana tai välittömästi synnytyksen jälkeen (sääntö 68.7). Kansainväliset säännöt koskevat myös tutkintavankeja.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan vangin sitominen esimerkiksi sairaalavuoteeseen synnytyssairaalassa synnytyspoltojen alettua ja välittömästi synnytyksen jälkeen on johtanut Euroopan ihmisoikeussopimuksen 3 artiklassa tarkoitetun kidutuksen, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun loukkaukseen (Korneykova ja Korneykov v. Ukraina, 24/03/2016).

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa tulisi huomioida kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet.

2.12 Vankilaan ottamisen rajoittaminen

Vankeuslain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan ehdottoman vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoon on ryhdyttävä ilman aiheetonta viivästystä.

Viivytyksettömästä täytäntöönpanon aloittamisesta voidaan poiketa vankeuslain 2 luvun 1 §:n 4 momentin nojalla vankiluvun tasoittamiseksi ja rangaistuksen asianmukaisen täytäntöönpanon turvaamiseksi. Tällöin oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää, että vankilat eivät ota tiettyä ajanjaksona vastaan sellaisia rangaistukseen tuomittuja, joilla on suoritettavanaan enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus. Täytäntöönpanon alkaminen ei kuitenkaan tästä syystä saa siirtyä yli kahdeksaa kuukautta siitä, kun tuomio tuli täytäntöönpanokelpoiseksi.

Koronavirusepidemian aikana säännöksen nojalla annettiin useita oikeusministeriön asetuksia, joilla vankilaan ottamista rajoitettiin. Keväällä 2020 epidemian torjumiseksi säädettiin kaikkien vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanon aloittamisen rajoittamisesta lailla sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta (194/2020). Tätä pidettiin välttämättömänä, koska oikeusministeriön asetuksella ei olisi tuolloin saatu vankilukua laskemaan riittävästi koronaepidemian torjumiseksi.

Vankeuslain nojalla on siten jo nyt mahdollista rajoittaa vankilaan ottamista yleisvaarallisen tartuntataudin torjumiseksi. Lain sanamuodossa ei kuitenkaan ole selkeästi huomioitu yleisvaarallista tartuntatautiä perusteena täytäntöönpanon aloittamisen rajoittamiselle.

Lain sanamuodossa ei ole huomioitu myöskään muita yhteiskunnallisia häiriötilanteita, joiden vuoksi voi olla perusteltua rajoittaa vankilaan ottamista. Tällaisia voivat olla erityisesti valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetut häiriötilanteet.

Voimassa olevan lainsäädännön nojalla vankilaan ottamista voidaan rajoittaa vankiluvun tasoittamiseksi. Säännöstä ei kuitenkaan ole sovellettu tässä tarkoituksessa.

Voimassa olevan lain nojalla täytäntöönpanon rajoittaminen voi tapahtua vain verrattain suppeasti, koska rajoitukset voivat koskea enintään kuuden kuukauden mittaisia vankeusrangaistuksia. Kuten edellä on todettu, koronavirusepidemian aikana oli välttämätöntä rajoittaa myös tätä pidempien rangaistusten täytäntöönpanoa. Sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanon rajoittamisessa on myös käytännössä osoittautunut tulkinnanvaraiseksi, mistä ajankohdasta laissa säädetty kahdeksan kuukauden enimmäisaika lasketaan.

Edellä todetun vuoksi onkin perusteltua täsmentää vankilaan ottamisen rajoittamista koskevaa sääntelyä. Sääntelyn tulisi mahdollistaa vankilaan ottamisen rajoittaminen erilaisissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa, jotta vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta voidaan huolehtia turvallisesti.

2.13 Tapaamistilat

2.13.1 Nykytila

Vankeuslain 13 luvun 1 §:n mukaan vangilla on oikeus tavata vieraita. Luvun 2 §:n 1 momentin mukaan vankilassa on oltava soveltuvat tilat valvottuja tapaamisia varten.

Luvun 3 §:n 1 momentissa säädetään, että suljetussa vankilassa tapaaminen järjestetään valvotussa tapaamistilassa, jossa vangin ja tapaajan välissä on rakenteellisia esteitä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä kiellettyjen aineiden ja esineiden vankilaan kulkeutumisen estämiseksi. Avolaitoksessa tapaaminen järjestetään tilassa, jossa vangin ja tapaajan välinen koskettaminen on mahdollista.

Pykälän 2 momentissa säädetään, että suljetussa vankilassa valvottu tapaaminen voidaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista, jos on syytä epäillä, että tapaamisesta voi tapaajan tai vangin rikostausta tai vangin vankila-aikainen käyttäytyminen huomioon ottaen aiheutua vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Valtioneuvoston vankeudessa antaman asetuksen 44 §:ssä täsmennetään, mitä rakenteellisilla esteillä tarkoitetaan. Rakenteellisena esteenä voi olla pleksilasi, pöytä tai muu vastaava kaluste tai rakenne. Rakenteellisen esteen korkeus ja rakenne mitoitetaan vankilan tai sen osaston järjestyksen ja turvallisuuden edellyttämällä tavalla. Lain esitöiden mukaan esteiden mitoitus määräytyisi vankilan valvonnan ja turvallisuuden vaatimalla tavalla. Erillään muista vangeista järjestetyssä valvotussa tapaamisessa rakenteellisen esteen tulee olla sellainen, että vangin ja tapaajan välinen tavaroiden luovuttaminen ja koskettaminen ei ole mahdollista.

Vankeuslain 15 luvun 1 §:n vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa tarkempia määräyksiä tapaamisten järjestämisestä.

Suljettujen vankiloiden järjestyssäännöissä on usein kielletty muistiinpanovälineiden käyttäminen tapaamisissa. Myöskään vankeuslain tapaamisia koskeissa säännöksissä ei ole yleisemmin säädetty rajoituksista tapaamisissa käytettäviin viestintävälineisiin.

Tutkintavankeuslain sääntely vastaa vankeuslakia, sillä lisäksi, että tutkintavangin ja tapaajan välisen rakenteellisen esteen perusteluna mainitaan myös tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen. Säännökset ovat tutkintavankeuslain 9 luvun 1 §:ssä. Tutkintavangilla on oikeus tavata vieraita, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Jos tällaista tuomioistuimen määräämää yhteydenpitorajoitusta ei ole, valvotut tapaamiset järjestetään tutkintavankiloissa samalla tavoin, kuin suljetuissa vankiloissa.

2.13.2 Nykytilan arviointi

Valvotut tapaamiset järjestetään suljetuissa vankiloissa siten, että vangin ja tapaajan välillä on rakenteellinen este, joka on useimmiten pleksilasi ja pöytä. Pöytään kiinnitetyn pleksilasin korkeus vaihtelee vankiloittain täyskorkeista mataliin. Useimmiten pleksilasin korkeus on kiinteä, Joissain tapaamistiloissa pleksilasin korkeus säädettävissä portaattomasti. Vangin ja tapaajan välinen koskettaminen voi olla vankilan järjestyssäännössä kielletty, vaikka se rakenteiden puolesta olisikin mahdollista.

YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen mukaan vangin ja hänen vierailijansa tulee sallia koskettaa toisiaan, paitsi jos koskettamisen kieltämiseen on erityinen aihe.

CPT:n on toistuvasti Suomea koskeissa tarkastusraporteissaan nostanut esille koskettamisen estävän pleksilasiesteiden käytön tapaamistiloissa (sekä osittainen pleksilasiseinä että kokonainen pleksilasiseinä).

Vuonna 2008 CPT suositteli, että pleksilasin ja eräiden muiden rajoitusten käyttö perustuisi yksilölliseen riskien arviointiin. Vuonna 2014 CPT toisti suosituksensa nykyisten käytäntöjen tarkastelemisesta sen varmistamiseksi, että näitä rajoituksia sovelletaan vain siinä määrin ja niin kauan kuin on oikeutettua kyseisen vangin edustaman uhan (esim. laittomien aineiden tai muiden kiellettyjen esineiden salakuljetuksen) vuoksi. Vuonna 2021 CPT totesi, että pleksilasillisia suljettuja vierailutiloja tulisi käyttää vain siinä laajuudessa ja niin kauan kuin se on perusteltua kyseisten vankien (tai heidän vieraidensa) tosiasiallisesti aiheuttaman uhan pohjalta. Rakenteellisen pleksilasiesteiden ei siten tulisi olla lähtökohtainen eikä käytännössä ainoa valvotun tapaamisen toteuttamistapa.

Suljettujen vankiloiden järjestyssäännöissä on usein kielletty koskettaminen valvotuissa tapaamisissa. Tällaisia kategorisia koskettamiskieltoja voidaan pitää ongelmallisina edellä mainittujen kansainvälisten suositusten näkökulmasta. Voidaan myös pitää ongelmallisena sitä, että asiasta on määrätty järjestyssäännössä eikä lain tasolla.

Sääntelyä tulisikin selkeyttää siten, että rakenteellisten esteiden käyttö toteutettaisiin kansainvälisten suositusten mukaisesti. Sääntelyn ja käytettävien esteiden tulisi olla sellaiset, että vangin ja tapaajan koskettaminen estettäisiin vain, jos se on perusteltua esimerkiksi kiellettyjen aineiden ja esineiden tuomisen estämiseksi.

Toisaalta on tullut esille, että valvotuissa tapaamistiloissa voi olla vaikea kuulla ääntä eikä keskustelun yksityisyys toteudu. Vaikka vangin ja hänen tapaajansa välillä on rakenteellinen este, on tapaamistila useimmiten avoin tila. Tapaamistilat mitoitetaan vankilan koon mukaan. Samalla kerralla tilassa voi olla 5–10 vankia ja 15–30 tapaajaa, jolloin myös muut vangit tai tapaajat voivat kuulla keskustelun. Ajoittain vangit pyytävät valvotun tapaamisen järjestämistä

vankeuslain 13 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla erillään muista vangeista ja tapaajista keskustelun yksityisyyteen liittyvistä syistä.

Vangin oma toive yksityisemmästä tapaamistilasta on merkittävä syy järjestää tapaaminen erillään, vaikka tapaamistilassa tällöin on aina koskettamisen ja tavaroiden luovuttamisen estävä rakenne. Laitosturvallisuuden näkökulmasta kyse on tiedolla kiristämisen uhasta ja yleisyydestä vankiloissa. Valvottujen tapaamisten tilojen rakenteiden tulisikin suojata nykyistä paremmin vangin ja tapaajan välisiä keskusteluja muilta vangeilta ja tapaajilta kuitenkin muodostamatta valvontaa haittaavaa näköestettä. Tästä syystä vangin ja tapaajan välisen keskustelun yksityisyys sekä äänen kuuluminen tulisi huomioida paremmin säädösten avulla.

Koskettamiskieltoa vastaavasti useiden vankiloiden järjestyssäännöissä on määräyksiä, joissa kielletään muistiinpanojen tekeminen tapaamisissa. Voidaan pitää tulkinnanvaraisena, onko tällaisen kiellon asettaminen mahdollista järjestyssäännöissä. Sääntelyä onkin täsmennettävä tältä osin.

Avolaitoksissa koskettaminen on tapaamisissa mahdollista eikä muutostarvetta rakenteellisiin ratkaisuihin ole. Sääntelytekniikan yhteneväisyyden vuoksi on kuitenkin perusteltua täsmentää vankeuslain 13 luvun 3 §:n 1 momentin säännöksen sanamuotoa avolaitosten osalta siten, että koskettamismahdollisuuden sijaan säädettäisiin siitä, ettei rakenteellisia esteitä ole. Kuitenkin myös avolaitoksissa on perusteltua ottaa huomioon vangin ja tapaajan välisen keskustelun yksityisyys.

2.14 Maksukortin ja maksukorttitilin käyttö vankeusaikana

2.14.1 Nykytila

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa säädetään vankien ja tutkintavankien rahan sekä muiden maksuvälineiden hallussapidosta ja käytöstä.

Vankeuslain 9 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan suljetussa vankilassa vangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai muita rikoslain (39/1889) 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja maksuvälineitä. Vangin käyttöön annetaan kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin. Lain esitöiden mukaan haltuun annettavat maksukortit ovat Rikosseuraamuslaitoksen hankkimia. Muita maksukortteja ei siten voida nykyisten säännösten nojalla antaa vangin haltuun.

Pykälän 2 momentin mukaan avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä. Ne voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi tai tallettaa hänen tililleen pankkiin. Vangin pyynnöstä hänen käyttöönsä annetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti.

Pykälän 3 momentin mukaan vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

Vankeuslain 9 luvun 3 a §:n mukaan vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi. Valvonta kohdistetaan ensi sijassa maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään. Yksittäisessä tapauksessa pykälän 2 momentissa säädetyn edellytyksin voidaan valvoa yksittäisen maksukortin tilitietoja. Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivalta

koskee vain Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymiä maksukortteja (HE 6/2020 vp). Avolaitoksessa vankien omien maksuvälineiden (siviilikortin ja –tilin) käytön valvonta ei ole mahdollista.

Vankeuslain 9 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset vangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä.

Suljetussa vankilassa henkilökunta säilyttää maksukortteja ja vanki pääsee käyttämään maksukorttia vain silloin, kun hän tekee ostoksia vankilassa tai kun hän lähtee vankilan ulkopuolelle poistumisluvalla. Avolaitoksessa vanki säilyttää maksukorttia lähtökohtaisesti itse. Vangin siirtymässä suljetusta vankilasta avolaitokseen, lähtökohtana on, että avolaitokseen sijoitetulla vangilla olisi jo avolaitokseen tullessaan käytössä oma pankkitili ja pankkikortti, eikä vangille tarvitsisi antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymää maksukorttia.

Maksukortit eivät ole vangin, vaan vankilan omaisuutta, joten niihin ei sovelleta vankeuslain 9 luvun 1 §:n ja tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n henkilökohtaisen omaisuuden haltuun antamista koskevia säännöksiä. Rikosseuraamuslaitoksen määräyksessä onkin tarkemmat määräykset muun muassa kortin käyttöön antamisesta ja siihen liittyvistä ehdoista.

Tutkintavankeuslain 5 luvun 3 §:n, 3 a §:n ja 9 §:n säännökset rahan hallussapidosta ja tutkintavangille käyttöön annettavan maksukortin valvonnasta vastaavat vankeuslain säännöksiä rahan hallussapidosta ja maksukortin käytön valvonnasta suljetussa vankilassa.

Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien käytön tarkoituksena on helpottaa huomattavasti vankien rahankäytön järjestämistä vankilassa. Vangille maksettavat taloudelliset etuudet voidaan tallettaa suoraan maksukortille ja vanki voi tehdä ostoksensa maksukorttia käyttäen. Myös vangille tulevat rahasiirrot on ollut mahdollista tehdä verkkopankin kautta suoraan maksukortille, jolloin omaisten ei tarvitse toimittaa vangille käteistä rahaa kirjeissä tai tapaamisten yhteydessä. Rikosseuraamuslaitos vastaa sen hyväksymien maksukorttien käytöstä aiheutuvista kustannuksista.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttöä vankiloissa koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöjä muissa Pohjoismaissa selostetaan otsikon 6.2.5. alla.

2.14.2 Nykytilan arviointi

Rikosseuraamuslaitoksessa käytössä oleva maksukorttijärjestelmä on osoittautunut käytännössä haavoittuvaksi. Tähän ovat vaikuttaneet erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen käyttöön soveltuvia maksukortteja tarjoavien toimittajien rajallisuus sekä maksukorttien riittävä saatavuus. Suljetuissa vankiloissa on ajoittain jouduttu antamaan vankien maksaa omilla maksukorteillaan, kun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymiä maksukortteja ei ole ollut saatavilla kaikille uusille vangeille. Maksuliikenteen kirjanpidossa on myös jouduttu turvautumaan esimerkiksi manuaaliseen kirjanpitoon excel-taulukoiden avulla. Tällaiset järjestelyt kuormittavat työntekijöitä huomattavasti.

Voimassa olevan sääntelyn vuoksi Rikosseuraamuslaitos on käytännössä sidottu tietyn toimittajan maksukortteihin sekä samalla kyseisen toimittajan sopimusehtoihin. Sopimusehdot ovat muodostuneet Rikosseuraamuslaitoksen käytännön toiminnan kannalta haasteellisiksi, koska toimittaja on edellyttänyt tiukkoja rajoituksia maksukortin käytölle esimerkiksi tilisiirtojen ja käteisnostojen tekemisessä. Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttömahdollisuudet ovatkin kaventuneet huomattavasti aiempaan verrattuna.

Vaikka avolaitoksissa vankien tulisi pääsääntöisesti käyttää omia maksuvälineitä Rikosseuraamuslaitoksen maksukortteja on käytössä suhteellisen paljon. Osassa avolaitoksista jopa 80–90 prosentilla vangeista on käytössä Rikosseuraamuslaitoksen maksukortti. Yhtenä syynä tähän on kortin maksuttomuus.

Nykyisiä maksukorttijärjestelyjä voidaan pitää ongelmallisina myös niin sanotun normaalisuusperiaatteen kannalta niin suljetuissa vankiloissa kuin avolaitoksissakin. Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien käyttö ei tue tavoitetta edistää vankien elämänhallintaa ja yhteiskuntaan sijoittumista muun muassa siksi, ettei se kannusta vankeja hankkimaan omaa pankkitiliä ja maksukorttia vankeusaikana. Vapautumiseen valmentautumisen kannalta olisi tärkeää, että erityisesti avolaitoksissa oman kortin käyttö olisi ensisijainen toimintatapa.

Edellä mainitun vuoksi olisikin perusteltua muuttaa sääntelyä siten, että vankien mahdollisuuksia käyttää omia maksukorttejaan laajennettaisiin.

3 Tavoitteet

Esityksellä on useita erilaisia tavoitteita.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat kiinnittäneet huomiota vankeuslain ja tutkintavankeuslain muutoksenhakukieltoa ja Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia koskeviin säännöksiin. Esityksessä ehdotetaan näihin säännöksiin sellaisia muutoksia, että säännökset vastaavat perustuslain ja Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden vaatimuksia. Erityisesti kansainvälisten suositusten toteuttamiseksi säädettäisiin lisäksi vankilaan saapuvan vangin terveystarkastuksesta ja kiellosta sitoa synnyttävä vanki.

Säännösmuutoksilla pyritään parantamaan vankilaturvallisuutta. Keskeisin tätä edistävät muutokset koskisivat varmuusosastolle sijoittamista koskevaa sääntelyä, jolla helpotettaisiin puuttumista järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan ja mahdollistettaisiin myös tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle. Toinen tätä tavoitetta edistävä muutos olisi Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksien selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. Säännökset ovat nykyisin vaikea selkoisia ja vaikeasti sovellettavia. Ehdotetut muutokset helpottaisivat toimivaltuuksien soveltamista ja edistäisivät Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksia puuttua vankilan järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaan toimintaan tai rikosten tekemiseen vankila-aikana. Näillä muutoksilla toteutettaisiin myös osaltaan seuraavia Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita:

”Varmuusosastoja koskevaa lainsäädäntöä kehitetään siten, että vankiloissa voidaan tehdä vaikuttavaa rikostorjuntaa. Mahdollistetaan myös tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle. Ehkäistään päihdeiden salakuljettamista ja käyttöä vankilassa.”

Hallitusohjelman tavoitteisiin on kirjattu myös tavoite lisätä sakko- ja lyhytaikaisvankien ulkopuolista päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävää päihdehoitoa. Tätä tavoitetta edistettäisiin ulkopuolista laitossijoitusta koskevilla säännösmuutoksilla.

Useilla säännösmuutoksilla edistettäisiin myös vankien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Vankien yhteydenpitoa läheisiinsä helpotettaisiin sähköpostin ja internetin käyttöä sekä etätaapamisia ja matkapuhelimen käyttöä koskevilla muutoksilla. Näillä muutoksilla edistettäisiin myös vankien mahdollisuuksia hoitaa erilaisia viranomais-, oikeudenkäynti-, koulutus- ja muita asioita. Muutosten tavoitteena on viime kädessä parantaa vankien valmiuksia rikoksettomaan

elämään. Muutoksenhakusäännösten muutoksilla parannettaisiin vankien oikeusturvaa. Vankilaan saapuvien vankien terveystarkastusta koskevilla säännöksillä pyritään parantamaan vangin terveydellisten tarpeiden huomioimista entistä nopeammin vankilaan saapumisen jälkeen.

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöön pantavana olevien seuraamusten täytäntöönpanoa koskevien muutoksenhakusäännösten yhteensopivuus saatetaan vastaamaan perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyä ja kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 6(1) artiklaa ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöä.

Kuten edellä nykytilan kuvauksessa on kerrottu, vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on useita täsmentämistä vaativia säännöksiä. Esityksen tavoitteena onkin selkeyttää ja täsmentää sääntelyä. Esityksessä ehdotetaan esimerkiksi nykyistä täsmällisempiä säännöksiä Rikosseuraamuslaitoksen määräysenantovaltuuksiksi sekä vankilan järjestyssäännön ja vankilan osastojen päiväjärjestysten sisällöiksi. Näillä muutoksilla yhtenäistettäisiin käytäntöjä vankiloissa.

4 Keskeiset ehdotukset

4.1 Vankiloita koskeva sääntely

Kuten edeltä käy ilmi, monista vankiloista, niiden aluetta tai osastoja koskevista asioista ei ole säädetty lainkaan tai sääntely on epäyhtenäistä. Esityksessä ehdotetaan selvennettäväksi sääntelyä.

Vankeuslain 4 luvun 1 §:ssä säädettäisiin edelleen siitä, että olisi suljettuja vankiloita ja avovankiloita. Nykyisessä laissa käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös suljetun vankilan osana toimivasta avovankilayksiköstä. Tällaisessa yksikössä noudatettaisiin avovankilaa koskevia säännöksiä. Sääntely olisi tarpeen sen selventämiseksi, milloin suljetun vankilan yhteydessä toimivat avoimemmat osastot rinnastuisivat avovankilaan. Nykyisin on epäselvää, sovelletaanko tällaisilla osastoilla avolaitosta vai suljettua vankilaa koskevia säännöksiä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi myös säännös siitä, että suljetun vankilan alueella vankien liikumista voidaan vankilan järjestyksen ja turvallisuuden edellyttämällä tavalla rajoittaa. Nykyisin vain liikkumisesta avovankilan alueella on säädetty laissa. Koska yksityiskohtaisemmat liikkumisrajoitukset riippuvat kunkin vankilan tiloista, osastoinnista ja olosuhteista, tällaiset määräykset annettaisiin kuten nykyisinkin vankilan järjestyssäännössä.

Esityksessä ehdotetaan myös, että pykälään lisättäisiin säännös vankilan tilojen hyväksymisestä. Säännöksellä varmistettaisiin se, että ennen tilojen käyttöönottoa olisi huolehdittu siitä, että tilat täyttävät vankeusrangaistuksen täytäntöönpanolle ja tutkintavankeuden toimeenpanolle asetettavat vaatimukset.

Muutoksia ehdotetaan myös asetuksen- ja määräysenantovaltuuksiin. Kuten edellä on todettu, esimerkiksi se, mitkä vankilat ovat suljettuja ja mitkä avovankiloita perustuu lähinnä käytäntöön. Säännöksissä ei myöskään määritellä vankilan aluetta tai sitä, mihin vankiloihin miehiä, naisia tai alaikäisiä voidaan sijoittaa. Esityksessä ehdotetaan, että näistä seikoista säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella.

On perusteltua, että näistä vangin oikeusturvaan vaikuttavista seikoista säädetään asetustasolla. Jo nyt oikeusministeriön asetuksella säädetään vankiloiden perustamisesta ja tutkintavankiloina

toimivista vankiloista. Myös yleisistä alueellisista liikkumisrajoituksista säädetään sisäministeriön asetuksen tasolla. Näin ollen myös jaotellut avovankiloihin ja suljettuihin vankiloihin, vankiloiden alueet ja se mihin eri vankiryhmiä sijoitetaan, olisi perusteltua säätää oikeusministeriön asetuksella.

Rikosseuraamuslaitokselle säädettäisiin määräysenantovaltuus siitä, missä avovankiloissa voidaan käyttää sähköistä valvontaa. Tällä hetkellä asiasta tehdään yksittäistä vankilaa koskevat päätökset, mutta asia soveltuu paremmin määräysenantovaltuuden piiriin. Vankeuslain 4 luvun säännöksiä avovankilaan sijoittamisesta ja 6 luvun säännöksiä avovankilaan siirtämisestä täydennettäisiin siten, että sijoitettaessa vankia sähköisesti valvottuun avovankilaan, hänen tulisi sitoutua sähköisen valvonnan noudattamiseen. Sääntely vastaisi siten sitä, mitä vangin sitoutumisesta sähköiseen valvontaan on säädetty esimerkiksi valvotusta koevapaudesta annetussa laissa.

Esitystä valmisteltaessa on myös arvioitu mahdollisuutta määrätä avovankilaan sijoitetulle vangille yksittäistapauksessa tekninen valvonta muissakin kuin määrätyissä avovankiloissa. Tällainen järjestely tarkoittaisi sitä, että samassa avovankilassa voisi olla sekä teknisellä valvonnalla valvottuja vankeja että ilman teknistä valvontaa valvottuja vankeja. Selvyyden vuoksi valmistelussa onkin pidetty parempana säilyttää nykyinen malli, jossa tietyissä avovankiloissa kaikilla vangeilla on tekninen valvonta.

Vankilan osastojen perustaminen tehtäisiin edelleen vankilan järjestyssäännöllä. Osastoja tulisi olla kaikille vankiryhmille, joita oikeusministeriön asetuksen nojalla voidaan kyseiseen vankilaan sijoittaa.

4.2 Sopimusosasto

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain 5 luvun 4 §:ssä säädettäisiin siitä, että jokaisessa suljetussa vankilassa on oltava vähintään yksi sopimusosasto. Tämä olisi perusteltua sen turvaamiseksi, että kaikilla vangeilla on yhdenmukainen mahdollisuus päästä osastolle. Sopimusosastolla järjestettävän toiminnan sisältöön ei tehtäisi muutoksia. Kyse olisi vangin päihteettömyyttä edistävästä toiminnasta, joka voisi sisältää niin Rikosseuraamuslaitoksen järjestämää toimintaa kuin Vankiterveydenhuollon yksikön järjestämää päihdekuntoutusta.

Lisäksi täsmennettäisiin sopimusosastolle sijoittamisen edellytyksiä siten, että sijoittamisessa huomioidaan lain 5 luvun 1 §:ssä säädetyt seikat, kuten vangin rangaistusajan suunnitelma sekä vankilan järjestys ja turvallisuus. Lisäksi vangin tulisi sitoutua päihteettömyyteen ja sen valvontaan. Selvyyden vuoksi 4 §:ssä säädettäisiin myös sopimusosastosijoituksen peruuttamisesta. Peruuttaminen olisi mahdollista aina, jos osastolle sijoittamisen edellytykset eivät enää täyttyisi. Näin varmistettaisiin se, että esimerkiksi päihteettömyysvelvollisuutta rikkova vanki tai osaston toimintaa vaarantava vanki voidaan sijoittaa takaisin tavalliselle osastolle.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.3 Varmuosasto

Varmuosaston perustaminen

Esityksessä ehdotetaan useita muutoksia varmuosastoa koskeviin säännöksiin.

Varmuusosastot perustettaisiin jatkossa vankiloiden järjestyssäännöissä eikä erillisillä päätöksillä. Tämä olisi perusteltua, koska jo nykysääntelyn mukaan sekä varmuusosaston perustamisesta että vankiloiden järjestyssääntöjen hyväksymisestä päättää operatiivisen vastuualueen johtaja. Edelleen varmuusosastolle sijoittamisesta tehtäisiin erikseen muutoksenhakukelpoinen päätös jokaiselle sinne sijoitettavalle vangille.

Varmuusosastosijoituksen edellytykset

Keskeisimmät muutokset koskisivat varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksiä. Koska varmuusosastolle sijoittaminen on merkittävästi vangin oikeuksia rajoittava toimenpide, tulisi sen olla välttämätöntä sijoittamisen tavoitteiden turvaamiseksi. Välttämättömyyttä arvioitaisiin jaksossa XX kuvatulla tavalla.

Varmuusosastosijoituksen edellytyksiä muutettaisiin nykyistä paremmin vastaamaan varmuusosaston luonnetta turvaamistoimenpiteenä. Varmuusosastosijoittelun tavoitteena olisi nimenomaan tulevan rikollisuuden tai vankilaturvallisuutta vakavasti vaarantavan toiminnan estäminen. Säännösmuutoksilla pyrittäisiin siihen, että varmuusosastosijoituksilla voitaisiin puuttua erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan vankilassa.

Vanki voitaisiin sijoittaa varmuusosastolle ensinnäkin, jos se olisi välttämätöntä rikollisen toiminnan jatkamisen estämiseksi. Säännöstä voitaisiin soveltaa tilanteissa, joissa on olemassa konkreettiset perusteet epäillä vangin jatkavan rikollista toimintaa vankilassa. Säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi, jos vanki pyrkii jatkamaan huumausainerikollisuutta vankilassa. Sääntely ei enää edellyttäisi epäilyä säännöksessä mainittujen rikostunnusmerkistöjen täyttymisestä, vaan sijoittaminen perustuisi kokonaisarvioon vangin toiminnasta. Arviossa otettaisiin osana huomioon esimerkiksi vangin kuuluminen järjestäytyneen rikollisuuden organisaatioon ja hänen rikolliseen toimintaansa tämän organisaation puitteissa. Kuitenkin edelleen sijoittamisen perusteena tulisi olla konkreettiset seikat kyseisen vangin rikollisen toiminnan jatkamisesta vankilassa. Muutos parantaisi mahdollisuuksia puuttua nimenomaan järjestäytyneen rikollisuuden mahdollisuuksiin jatkaa rikollista toimintaa vankilassa.

Toiseksi vanki voitaisiin sijoittaa varmuusosastolle karkaamisen tai vapauttamisyrittäksen estämiseksi. Sääntely vastaisi nykyistä.

Kolmanneksi sijoittaminen olisi mahdollista sen estämiseksi, että vanki muulla tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai muun henkilön terveyttä vankilassa. Tätä perustetta voitaisiin soveltaa esimerkiksi, jos vanki toistuvasti käyttäytyy vankilassa väkivaltaisesti tai uhkaavasti eikä tällaisen käyttäytymisen estämiseksi ole muuta keinoa kuin varmuusosastosijoitus.

Varmuusosastolle sijoittamista ei voitaisi enää tehdä vangin oman turvallisuuden takaamiseksi. Varmuusosastolle sijoittamista voidaan pitää pitkäkestoisena ja ankarana toimenpiteenä, jos sen perusteena on vain vangin oman turvallisuuden takaamiseksi. Ensi sijassa tulisi käyttää lievempiä keinoja vangin turvallisuudesta huolehtimiseen. Ehdotuksen mukaan vanki voitaisiin jatkossa pitää erillään muista vangeista vankeuslain 18 luvun 6 §:n nojalla, jos tämä olisi välttämätöntä hänen oman turvallisuutensa suojelemiseksi. Enää vankia ei näissä tilanteissa voitaisi sijoittaa varmuusosastolle. Muutos olisi perusteltu, koska erillään pitäminen on varmuusosastosijoittelua lyhyempikestoinen toimenpide, eikä erillään pitämiseen liity vastaavanlaisia turvallisuusriskejä kuin vangin sijoittamiseen varmuusosastolle.

Varmuusosastosijoituksen kesto

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu myös kysymystä varmuusosastosijoituksen kestosta.

Valmistelussa ei ole pidetty perusteltuna pidentää sijoituksen kolmen kuukauden kestoja nykyisestä, koska kyse on vangin oikeuksia merkittävästi rajoittavasta sijoituksesta. Perusteltuna ei ole pidetty myöskään lyhentää tätä aikaa, koska kolmea kuukautta lyhyemmässä ajassa on käytännössä erittäin vaikeaa arvioida, onko sijoituksen perusteena ollut uhka poistunut. Valmistelussa ei ole myöskään pidetty perusteltuna säätää siitä, kuinka monta kertaa varmuusosastosijoitus voidaan uudistaa. Tällainen sääntely ei olisi perusteltua, koska se estäisi vangin sijoittamisen varmuusosastolle tietyn määräajan jälkeen, vaikka sijoituksen edellytykset olisivat edelleen käsillä.

Varmuusosastolle sijoitetun vangin kohtelu

Esityksessä ehdotetaan myös muutoksia varmuusosastolle sijoitetun kohtelua koskeviin säännöksiin. Muutoksilla selkeytettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia ja parannettaisiin mahdollisuuksia valvoa varmuusosastolle sijoitettuja vankeja. Toisaalta ehdotukset parantaisivat varmuusosastolle sijoitettujen vankien oikeusturvaa.

Ensinnäkin varmuusosastolle sijoitetun kirjeenvaihdon, sähköisen viestinnän, puhelujen ja tapaamisten valvontaa koskevat säännökset yhtenäistettäisiin. Varmuusosastolle sijoitetulle vangille näitä valvontatoimia voitaisiin tehdä lievemmin edellytyksin kuin muille vangeille. Valvontaa voitaisiin tehdä, jos se olisi tarpeen laissa säädetyistä syistä kuten rikoksen estämiseksi. Toimivaltuuksien soveltamiskynnyksiä on käsitelty tarkemmin jaksossa XX. Tavanomaista matalimmat toimivaltuuksien soveltamisedellytykset olisivat perusteltuja, koska sijoittaminen varmuusosastolle edellyttäisi jo sinällään välttämättömyyttä ja olisi määräaikainen.

Toiseksi täsmennettäisiin sääntelyä vapaa-ajantoiminnan järjestämisestä varmuusosastoilla. Lähtökohtana olisi, että myös varmuusosastoilla järjestetään vapaa-ajantoimintaa ja vangeilla on mahdollisuus viettää aikaa toistensa kanssa. Nämä toiminnot tulisi kuitenkin toteuttaa osastolle soveltuvalla tavalla. Sääntely saatettaisiin vastaamaan nykyistä käytäntöä.

Kolmanneksi vankeuslain 13 luvun 1 §:stä poistettaisiin mahdollisuus evätä varmuusosastolle sijoitetulta muiden kuin läheistensä ja asiamiehen tapaaminen. Säännöstä ei ole käytännössä sovellettu ja tarvittaessa vangin tapaamisoikeutta voidaan rajoittaa luvun 10 §:n mukaisella tapaamiskiellolla. Varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeutta sähköpostin käyttöön ei myöskään enää rajoitettaisi.

Neljänneksi varmuusosastolle sijoittamisesta tulisi jatkossa ilmoittaa terveydenhuoltohenkilökunnalle ja vangin terveydentilaa tulisi seurata. Sääntely vastaisi muita eristämistoimia ja olisi perusteltua, koska varmuusosastolle sijoittamisenkin kaltaisella eristämällä voi olla vaikutusta vangin terveydentilaan.

Tutkintavangin sijoittaminen varmuusosastolle

Tutkintavankeuslakiin ehdotetaan mahdollisuutta sijoittaa tutkintavanki varmuusosastolle. Sääntely vastaisi vankeuslakia. Tämä olisi perusteltua, koska myös tutkintavanki voi esimerkiksi pyrkiä jatkamaan rikollista toimintaa vankilassa tai vakavasti vaarantaa vankilan turvallisuutta. Tällä hetkellä tutkintavankia ei kuitenkaan tällaisissa tilanteissa voi sijoittaa turvaamistoimena varmuusosastolle. Ehdotus parantaisi siten Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksia puuttua rikolliseen toimintaan myös tutkintavankeuden aikana.

Kansalaisyhteisöoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 14 (2) artikla sisältää syyttömyysolettaman, jonka mukaan jokaisella syytetyllä on oikeus tulla pidetyksi syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti toteen näytetty. Vastaava määräys sisältyy Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 2 kohtaan. Tutkintavankien varmuusosastolle sijoittamista on tarkasteltava myös syyttömyysolettaman kannalta.

Tutkintavankien varmuusosastolle sijoittaminen olisi hyväksyttävä syyttömyysolettaman kannalta, koska varmuusosastosijoitus on turvaamistoimi, jota käytetään vankilaturvallisuuden edellyttämistä syistä. Kyse ei siten ole kannanotosta henkilön syyllistymiseen rikoksiin. Tutkintavankiin on jo nykyisin voitu kohdistaa muita turvaamistoimia, kuten tarkkailu, eristämistarkkailu ja erillään pitäminen, joiden edellytykset kytkeytyvät vastaavalla tavalla vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Tutkintavankille on myös mahdollista määrätä kurinpitorangaistus järjestysrikkomuksista. Ehdotus vastaisi siten monelta osin jo voimassa olevassa tutkintavankeuslaissa säädettyjä turvaamistoimia.

4.4 Avovankilaan sijoittaminen

Esityksessä ehdotetaan, että määräaikaisen avovankilasijoituksen mahdollisuudesta luovutaan ja avovankilaan sijoittaminen tehtäisiin jatkossa aina toistaiseksi.

Muutos on perusteltu, koska määräaikainen sijoittaminen on edellä jaksossa 2.X.X kuvatulla tavoin ongelmallista eikä määräaikaista sijoittamista käytännössä sovelleta usein. Määräaikainen sijoittaminen aiheuttaa myös vangille epäselvyyttä siitä, missä vankilassa hän tulee jatkossa suorittamaan vankeusrangaistustaan. Muutos tekisi sijoittelusta vangin kannalta ennustettavampaa.

Muutos ei myöskään estäisi sitä, etteikö vankia voida siirtää takaisin suljettuun vankilaan. Tilanteen muuttuessa niin, että vanki ei enää täytä avovankilaan sijoittamisen edellytyksiä, voidaan hänet joka tapauksessa siirtää suljettuun vankilaan vankeuslain 6 luvun 2 §:n nojalla.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu sitä, pitäisikö avovankilaan sijoittamisen edellytykset arvioida säännöllisesti jokaiselle vangille. Avovankilasijoittelun edellytysten selvittämistä ei ehdoteta tehtäväksi säännönmukaisesti jokaisen vangin kohdalla, koska tämä johtaisi tarpeettomaan arviointiin esimerkiksi sellaisten vankien kohdalla, joilla avovankilaan sijoittamisen edellytykset eivät ilmeisesti täyty.

Vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa olisi kuitenkin mahdollista säätää siitä, että avovankilaan siirron mahdollisuus huomioitaisiin kuitenkin jatkossa rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa ja päivitettäessä. Tällaisella muutoksella pystyttäisiin yhtenäistämään avovankilaan sijoittamiskäytäntöjä ja huomioimaan mahdollisuus avovankilasijoitukseen kaikkien vankien rangaistusajan suunnitelmassa. Muutos ei kuitenkaan edellyttäisi sijoituspäätösten tekemistä säännönmukaisesti kaikille vangeille.

Kuten edellä on todettu käsite ”avolaitos” muutettaisiin käsitteeksi ”avovankila”.

4.5 Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen

Esityksessä ehdotetaan täsmennyksiä ulkopuolista laitossijoittamista koskeviin säännöksiin. Ehdotetuilla muutoksilla selvennettäisiin erityisesti sitä, millaisia velvollisuuksia ulkopuoliseen laitokseen sijoitetulla vangilla on ja millaisin toimivaltuuksin Rikosseuraamuslaitos voi valvoa vankia. Ehdotetut muutokset parantaisivat Rikosseuraamuslaitoksen edellytyksiä sijoittaa vanki ulkopuoliseen laitokseen ja selkeyttäisivät vangin valvontaa.

Ulkopuolisella laitossijoituksella tarkoitettaisiin vangin sijoittamista sellaiseen laitokseen, jossa hänelle järjestetään päihdekuntoutusta tai muuta elämänhallintaa edistävää toimintaa. Sääntely vastaisi tältä osin nykyistä. Ulkopuolinen laitossijoitus olisi ensi sijassa mahdollista erilaisiin päihdekuntoutuslaitoksiin, mutta myös esimerkiksi mielenterveyskuntoutumista edistävä laitossijoitus olisi mahdollinen. Sijoitus voisi tapahtua esimerkiksi perhekuntoutuksena, hoitokotisijoituksena tai erilaisina Kelan järjestäminä kuntoutuksina. Sääntely mahdollistaisi myös alaikäisen vangin sijoittamisen lastensuojelulaitokseen kuten nykyisinkin. Selvyyden vuoksi vankeuslaissa säädettäisiin siitä, että ulkopuolisesta laitossijoituksesta aiheutuvat kustannukset maksettaisiin valtion varoista.

Edellytykset ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseksi vastaisivat nykyistä käytäntöä. Laitoksessa tulisi olla sellaista toimintaa, johon vanki soveltuu ja joka tukee hänen rangaistusajan suunnitelmansa toteutumista. Ennen sijoittamista tulisi myös riittävästi varmistua siitä, että vanki noudattaa ulkopuolisen laitossijoituksen ehdoksi asetettuja määräyksiä kuten päihteettömyyttä ja liikkumisrajoituksia. Vangin tulisi myös sitoutua näiden määräysten noudattamiseen.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun velvollisuuksistakin säädettäisiin laissa. Vangin keskeisimmät velvollisuudet olisivat osallistuminen laitoksessa järjestettävään toimintaan ja laitoksen järjestyksen noudattaminen. Ulkopuolisen laitossijoituksen aikana päihteiden käyttö olisi kielletty. Lisäksi vangin tulisi noudattaa liikkumisrajoituksia, jotka sijoituspäätöksessä asetettaisiin. Liikkumisrajoitusten lisäksi säädettäisiin selvyyden vuoksi siitä, että vangille voidaan myöntää poistumislupa vankeuslain 14 luvun nojalla.

Kuten nykyisinkin vankia voitaisiin valvoa hänen ylleen kiinnitettävillä teknisillä valvontavälineillä.

Laissa säädettäisiin myös siitä, että luvaton poistuminen sijoituslaitoksesta ja muiden sijoituspäätöksen ehtojen rikkominen olisi järjestyksessä rikkomus. Tällaiset rikkomukset käsiteltäisiin siten vankeuslain 15 luvun kurinpitomenettelyssä. Ehtojen rikkomistilanteita ja sijoituksen peruuttamista varten Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä olisi oikeus viedä vanki takaisin vankilaan. Tältä osin ehdotettu sääntely vastaisi valvotusta koevapaudesta säädettyä.

Ulkopuolisen laitossijoituksen valvonta tapahtuisi suurelta osin vankilan ulkopuolella. Voimassa olevassa vankeuslaissa useat virkamiesten toimivaltuudet on kuitenkin rajoitettu vankilan alueeseen ja kuljetukseen. Jotta Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehillä olisi riittävät toimivaltuudet toimia vankilan ulkopuolella, ehdotetaan, että vangille voitaisiin tehdä turvatarkastus, vanki voitaisiin sitoa ja virkamiehellä olisi oikeus voimankäyttöön myös vankilan alueen ulkopuolella tai kuljetuksen aikana. Toimivaltuudet rajattaisiin kuitenkin virkatehtävien suorittamiseen ja edelleen myös muiden toimenpiteiden edellytysten tulisi täytyä. Sääntely vastaisi esimerkiksi valvotusta koevapaudesta annettua lakia. Säännökset sallisivat turvatarkastuksen, sitomisen ja voimankäytön paitsi ulkopuolisen laitossijoituksen valvonnassa myös esimerkiksi siviilityöluvan ja opintoluvan valvonnassa.

4.6 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

4.6.1 Toimivaltuuksien käytön edellytykset

Toimivaltuuden käyttö yksittäisessä tapauksessa

Esityksessä uudistettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksien soveltamisedellytykset ja osin turvaamistoimien käytön edellytykset. Kysymystä varmuusosastolle sijoittamisesta käsitellään erikseen omassa jaksossaan.

Muutoksilla yhtenäistettäisiin eri toimivaltuuksia koskeva sääntely johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi siten, että valtuuksien soveltamisedellytykset olisivat korkeammat silloin, kun niillä puututaan syvemmälle vangin perusoikeuksiin, erityisesti perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuun yksityiselämän suojaan perustuslain 7 §:ssä tarkoitettuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Sääntelyssä kiinnitettäisiin erityisesti huomiota siihen, että perustuslain 10 §:n 4 momentin nojalla lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista luottamuksellisen viestin suojaan vapaudenmenetyksen aikana. Vankeuslain luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvien toimivaltuuksien käytön edellytykset säädettäisiin vastaamaan tätä perustuslain vaatimusta.

Kuten edellä on todettu, sääntelyn epäselvyys on vaikeuttanut toimivaltuuksien käyttöä käytännössä. Muutoksilla selkeytettäisiin eri toimivaltuuksien suhdetta toisiinsa ja niitä perusteita, jolloin kutakin toimivaltuutta voidaan käyttää. Näin parannettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen valmiuksia puuttua oikea-aikaisesti esimerkiksi vankeusaikaiseen rikollisuuteen. Säännösten muotoilussa on aiempaa paremmin pyritty myös huomioimaan niiden soveltaminen nimenomaan rangaistusten täytäntöönpanossa.

Esityksessä ehdotetaan, että toimivaltuuksien käyttö jaoteltaisiin kolmeen portaaseen: toimenpide voidaan tehdä, toimenpide on perusteltua tehdä ja toimenpide on välttämätöntä tehdä. Pääsääntöisesti toimenpiteet voitaisiin tehdä joko vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai rikoksen estämiseksi. Tutkintavankeuslaissa yhtenä perusteena olisi lisäksi tutkintavankeuden tarkoitus. Joissakin yksittäisissä säännöksissä käytettäisiin edelleen tätä täsmällisempiä käsitteitä, kuten luvattomien aineiden tai esineiden etsiminen. Esimerkiksi turvatarkastus voitaisiin tehdä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Seuraavassa käsitellään tarkemmin, mitä eri käsitteillä tarkoitettaisiin. Kunkin yksittäisen säännöksen säännöskohtaisissa perusteluissa käsitellään lisäksi kyseisen säännöksen keskeisiä soveltamistilanteita.

Matalin kynnyksellä valvontatoimenpiteen tekemiseen olisi se, että toimenpide voidaan tehdä. Tällaiset toimenpiteet voitaisiin tehdä ilman yksittäiseen vankiin liittyviä konkreettisia perusteita. Kyse olisi sellaisista toimivaltuuksista, joita voitaisiin soveltaa yleisesti esimerkiksi vankilaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Vaikka toimenpiteelle ei tarvitsisikaan olla yksittäiseen vankiin liittyviä perusteita, toimenpiteen tarkoituksena olisi kuitenkin yleensä esimerkiksi turvata vankilan järjestystä ja turvallisuutta. Osa tällaisista toimenpiteistä on siinä määrin rutiiniluonteisia, että ne voidaan tehdä aina riippumatta siitä, liittyykö tilanteeseen esimerkiksi vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle. Tällainen toimenpide on esimerkiksi kirjeen tarkastaminen läpivalaisemalla. Kaikki tähän ryhmään kuuluvat toimenpiteet olisivat niin sanottua tosiasiallista hallintotoimintaa, eikä niistä tehtäisi erikseen hallintopäätöstä.

Tähän toimivaltuuksien ryhmään kuuluisivat vankeuslain 9 luvun 3 a §:n 1 momentissa tarkoitettu Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön yleinen seuranta, 12 luvun 1 §:ssä tarkoitettu kirjeen tarkastaminen, 16 luvun 1 ja 1 a §:ssä tarkoitettu vankien ja vankilan tilojen valvonta, 16 luvun 2 §:ssä tarkoitettu omaisuuden tarkastaminen, 16 luvun 2 a §:ssä tarkoitettu miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen, 16 luvun 3 §:ssä tarkoitettu turvatarkastus, 16 luvun 4 §:ssä tarkoitettu vangin henkilöntarkastus, jos se tehdään vankilaan saapumisen tai eräiden tapaamisten yhteydessä sekä 17 luvun 2 §:ssä tarkoitettu turvatarkastus.

Lisäksi henkilöntarkastus voidaan tehdä erityistarkastuksen yhteydessä kaikille tarkastuksen kohteena oleville vangeille.

Seuraava kynnys valvontatoimenpiteen tekemiseen olisi se, että toimenpiteen tekeminen olisi perusteltua laissa säädetyn tavoitteen kuten vankilan järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että toimenpiteen tekeminen edellyttäisi konkreettisia perusteita yksittäisessä tapauksessa. Toimenpiteelle tulisi siten olla esimerkiksi yksittäiseen vankiin liittyvä syy, kuten esimerkiksi epäily vangin päihtymyksestä, jonka perusteella vangille voitaisiin tehdä päihdetesti. Toimenpiteitä ei siten voitaisi kohdistaa yleisesti kaikkiin vankeihin, vaan toimenpiteen perusteet tulisi arvioida erikseen kussakin yksittäisessä tilanteessa.

Kyse olisi sellaisista toimenpiteistä, joilla ei puututa merkittäväällä tavalla vangin perusoikeuksiin. Näin ollen yksittäistapauksellisilta perusteilta ei edellytetä esimerkiksi erityistä painavuutta tai punnintaa sen suhteen, olisiko tilanne ratkaistavissa jollain muilla keinoin. Kyse on useimmiten toimenpiteistä, jotka on tehtävä välittömästi, joten käytännössä tällaiseen punnintaan ei olisi edes mahdollisuutta.

Useimmat toimenpiteistä olisivat niin sanottua tosiasiallista hallintotoimintaa, eikä niistä tehtäisi hallintopäätöstä. Osin toimenpiteet olisivat kuitenkin luonteeltaan sellaisia, että niistä tulisi tehdä päätös, johon kirjattaisiin perusteet, joilla perusteltu syy on kyseisessä tilanteessa käsillä.

Tähän toimivaltuuksien ryhmään kuuluisivat vankeuslain 11 luvun 2 §:ssä, 3 §:ssä ja 4 §:ssä tarkoitetut vapaa-ajan toimintaan osallistumisen epäämiset, 12 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjeen avaaminen, 12 luvun 9 c §:ssä tarkoitettu viestinnän keskeyttäminen tai epääminen, 12 luvun 8 §:ssä tarkoitettu viestinnän valvonta varmuusosastolla, 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettu tapaamisen järjestäminen erillään muista vangeista, 13 luvun 8 §:ssä tarkoitettu tapaamisen keskeyttäminen, 13 luvun 9 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tapaamisen epääminen, 15 luvun 11 §:ssä tarkoitettu erillään pitäminen järjestysrikkomuksen selvittämisen aikana, 16 luvun 4 §:ssä tarkoitettu vangin henkilöntarkastus muulloin kuin edellä mainituissa tilanteissa, 16 luvun 5 §:ssä tarkoitettu erityistarkastus, 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettu päihdeettömyyden valvonta päihtymysepäilyn perusteella ja 17 luvun 3 §:ssä tarkoitettu henkilöntarkastus.

Korkein kynnys toimenpiteille olisi se, että toimenpide on välttämätön säädetyn tavoitteen saavuttamiseksi. Myös nämä toimenpiteet edellyttäisivät konkreettisia perusteita yksittäisessä tapauksessa. Perusteiden tulisi olla painavia ja ennen toimenpiteeseen ryhtymistä tulisi pyrkiä arvioimaan, voidaanko tavoite kuten vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen saavuttaa vangin oikeuksiin lievemmin puuttuvilla keinoilla. Välttämättömyyskään ei kuitenkaan edellyttäisi sitä, että toimenpiteen perusteista olisi täysin varma tieto. Esimerkiksi kirjeen lukeminen voitaisiin siten tehdä, jos käsillä olisi riittävän konkreettiset perusteet epäillä kirjeen sisältävän vankilan järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaa viestintää. Olennaista olisikin arvioida sitä, voidaanko uhka torjua kyseisellä toimenpiteellä.

Toimenpiteen välttämättömyys olisi toimenpiteen edellytyksenä niissä toimivaltuussäännöksissä, joilla puututaan syvemmin vangin perusoikeuksiin. Erityisesti perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuun viestinnän suojaan puuttuvilta toimenpiteiltä edellytetäisiin välttämättömyyttä. Näin sääntely olisi myös sopusoinnussa perustuslain 10 §:n 4 momentin kanssa.

Tähän toimivaltuuksien ryhmään kuuluisivat 7 luvun 1 a §:ssä tarkoitettu peseytymisen epääminen, 7 luvun 6 §:ssä tarkoitettu ulkoilun epääminen, 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettu yksittäisen maksuvälineen tilitapahtumien seuranta, 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettu kirjeen lukeminen ja jäljennöksen ottaminen, 12 luvun 2 a §:ssä tarkoitettu lukemisesta ilmoittaminen, 12 luvun 4 §:ssä tarkoitettu asiamiehen kirjeenvaihdon tarkastaminen, 12 luvun 6 §:ssä tarkoitettu

kirjeen pidättäminen, 12 luvun 7 §:ssä tarkoitettu puhelun kuunteleminen ja tallentaminen, 13 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tapaamisen kuunteleminen ja tallentaminen, 13 luvun 6 §:ssä tarkoitettu asiamiehen tapaamisen valvominen, 13 luvun 10 §:ssä tarkoitettu tapaamiskiellon määrääminen, 16 luvun 6 §:ssä tarkoitettu henkilönkatsastus ja 17 luvun 6 §:ssä tarkoitettu henkilön kiinniottaminen.

Edellä mainittujen toimivaltuuksien lisäksi välttämättömyysvaatimus koskisi vankeuslaissa säädettyjä turvaamistoimia, eli lain 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista, 18 luvun 2 §:ssä tarkoitettua sitomista, 3 §:ssä tarkoitettua tarkkailua, 4 §:ssä tarkoitettua eristämistarkkailua ja 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä. Kyseiset toimet merkitsevät merkittävää rajoitusta vangin oikeuksiin ja sitomista lukuun ottamatta kyse on pidempikestoisista toimenpiteistä.

Myös näiden turvaamistoimien yhteydessä tulisi arvioida sitä, onko yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet toimenpiteelle. Keskeistä olisi punnita sitä, voidaanko turvaamistoimenpiteen tavoite, kuten rikollisen toiminnan estäminen saavuttaa mainitulla turvaamistoimenpiteellä vai olisiko käytettävissä lievempiä toimenpiteitä.

Varmuusosastolle sijoittamista koskevaa sääntelyä muutettaisiin myös siten, että varmuusosastolle sijoitetun vangin viestinnän lukemista ja kuuntelemista koskevat päätökset voitaisiin tehdä tavanomaista matalammalla kynnyksellä, eli jos se olisi perusteltu esimerkiksi vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Matalampi kynnyks on perusteltu, koska varmuusosastosijoituksen yhtenä tarkoituksena on valvoa osastolle sijoitetun vangin viestintää. Valvontaa koskevat päätökset voitaisiin varmuusosastolla myös tehdä 30 päiväksi kerrallaan toisin kuin muilla osastoilla, joilla päätös voidaan tehdä enintään 14 päiväksi kerrallaan. Ehdotettu sääntely olisi hyväksyttävä siitäkkin syystä, että varmuusosastolle sijoittamisen välttämättömyys on arvioitu jo ennen varmuusosastolle sijoittamista.

Rikoksen estäminen, vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vangin tai muun henkilön turvallisuus

Sen lisäksi, että toimivaltasäännösten soveltamiskynnykset jaoteltaisiin edellä mainittuihin kolmeen ryhmään, täsmennettäisiin myös niitä perusteita, joilla toimivaltuuksia voidaan käyttää. Esityksessä yhtenäistettäisiin ne perusteet, joilla toimenpiteen tarpeellisuutta, perusteltavuutta ja välttämättömyyttä arvioitaisiin. Pääsääntöisesti säännöksissä käytettäisiin kolmea perustetta: vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojeleminen ja rikoksen estäminen.

Vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisellä tarkoitettaisiin yleisesti vankilaturvallisuudesta huolehtimista. Vankilan järjestyksen ylläpitämiseen liittyisivät toimenpiteet, joilla turvataan vankilan päivittäisen toiminnan sujuvuus kuten järjestyssäännön ja päiväjärjestysten noudattaminen. Kyse voisi olla esimerkiksi päihtyneen vangin toimintaan puuttumisesta tai siitä huolehtimisesta, että toiminnot toteutuvat aikataulussa eikä esimerkiksi jonkin vangin käytös häiritse toiminnon toteutumista. Vankilan turvallisuuden ylläpitämiseen puolestaan liittyisivät toimenpiteet, joilla estettäisiin yleisesti vankilan turvallisuutta vaarantavaa toimintaa, kuten kiellettyjen aineiden tai esineiden tuomista vankilaan, karkaamisen estämistä tai omaisuuden vahingoittamista. Eräissä tarkastamista koskevissa säännöksissä toimenpiteen perusteena olisi vain kiellettyjen aineiden ja esineiden etsiminen, eikä yleisesti vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Näin säädettäisiin siksi, että kyseisten toimenpiteiden tarkoituksena on ainoastaan estää kiellettyjen aineiden ja esineiden tuominen vankilaan.

Vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemisella tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joilla estettäisiin yksittäiseen henkilöön kohdistuva turvallisuusuhka. Kyse voisi olla esimerkiksi väkivaltaisesti tai uhkaavasti toisia vankeja tai henkilökuntaa kohtaan käyttäytyvän vangin toimintaan puuttumisesta. Myös sellainen painostus tai maalittaminen, jolla pyritään vaikuttamaan toisen henkilön toimintaan, kuuluisi henkilön turvallisuuden suojelemiseen.

Rikoksen estämisellä tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joilla pyrittäisiin estämään rikoksen tekeminen vankilassa. Kyse olisi tilanteista, joissa Rikosseuraamuslaitoksella on esimerkiksi vihjetietoa siitä, että vanki pyrkii järjestämään huumeiden tuontia vankilaan. Tällaisen rikoksen estämiseksi olisi mahdollista kuunnella vangin puhelut tai lukea hänen kirjeenvaihtoaan.

Kuten edellä on todettu, tutkintavankeuslaissa yhtenä perusteena olisi myös tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi siitä huolehtimista, ettei tutkintavangille määrättyjä yhteydenpitorajoituksia kierretä.

Pääosin sääntely jo vastaakin yllä mainittua, mutta ehdotuksessa yhtenäistettäisiin kaikki Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia koskevat säännökset todettujen periaatteiden mukaisiksi. Erityisesti muutos koskisi kirjeenvaihdon lukemista, puheluiden kuuntelemista sekä tapaamisten valvontaa koskevia säännöksiä, jotka ovat olleet käytännössä vaikeaselkoisia. Näistä säännöksistä poistettaisiin maininnat toimenpiteen tekemisestä kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä. Kyseisten seikkojen arviointi sisältyisi toimenpiteen välttämättömyyden arviointiin, koska kyseiset seikat voisivat olla sellaisia konkreettisia perusteita, joiden vuoksi toimenpide on perusteltu.

Eräissä säännöksissä käytettäisiin kuitenkin pääsäännöstä poikkeavia toimivaltuuksien perusteita joko edellä mainittujen lisäksi tai niiden sijasta. Tällaisia perusteita olisi kolme.

Ensinnäkin tietyt tarkastustoimenpiteet tehdään ainoastaan kiellettyjen aineiden ja esineiden etsimiseksi. Tällaisia toimivaltuuksia olisivat kirjeen tarkastaminen ja henkilönkatsastus.

Toiseksi tietyt muut toimivaltuudet voivat liittyä järjestyserikkomuksen selvittämiseen. Tällaisia ovat vankilan tilojen ja vangin omaisuuden tarkastaminen, vangin henkilöntarkastus ja erillään pitäminen järjestyserikkomuksen selvittämisen ajan. Näitä toimivaltuuksia voitaisiin käyttää järjestyserikkomuksen selvittämiseksi.

Kolmanneksi peseytymisen ja ulkoilun epääminen sekä 11 luvussa tarkoitettuihin vapaa-ajantilaisuuksiin osallistumisen epääminen voidaan tehdä sen vuoksi, että vangin terveydentila ei salli osallistumista. Kyse on käytännössä tilanteista, joissa vanki on niin vakavasti sairas, ettei voi osallistua kyseiseen toimintaan. Näissä säännöksissä toimintaan osallistumisen epäämisperusteena olisi myös vangin terveydentila. Sääntely ei koskisi tilanteita, joissa vankien toimintaa rajoitettaisiin esimerkiksi tartuntatautilainsäädännön perusteella.

Myös varmuusosastolle sijoittamisen ja vankeuslain 18 luvussa säädettyjen turvaamistoimien edellytykset poikkeaisivat edellä kuvatuista pääsäännöistä. Tämä olisi perusteltua, koska jokaisen turvaamistoimen käyttöedellytykset ovat erilaisia. Tässä esityksessä ei ehdoteta turvaamistoimien käytön edellytyksiin muita muutoksia kuin, mitä edellä varmuusosastoa koskevassa jaksossa on ehdotettu.

4.6.2 Määräaikainen päätös puhelun kuuntelusta

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain 12 luvun 7 §:n nojalla tehtävä päätös puhelun kuuntelusta voitaisiin tehdä kahden viikon määräajaksi. Näin sääntely vastaisi kirjeen lukemista, jota koskeva päätös on jo nykyisin mahdollista tehdä kahden viikon määräajaksi.

Muutos olisi perusteltu siksi, että sillä parannettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksia valvoa erityisesti epäiltyä rikolliseen toimintaan liittyvää viestintää. Kuten edellä nykytilan kuvauksessa on todettu, nykyinen puhelukohtainen päätöksenteko ei tue tällaisen viestinnän valvontaa, koska päätökset pitäisi pystyä tekemään aina samalla, kun vanki soittaa tietyn puhelun.

Kuten edellä on todettu varmuusosastolla päätökset kirjeen lukemisesta ja puhelun kuuntelusta voitaisiin tehdä kuukaudeksi kerrallaan.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.7 Vankien perushuolto ja asuminen

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain 7 luvun mukaista vangin perushuoltoa ja asumista koskevaa lukua täydennetään niin, että siinä ja siihen sisältyvän määräyksenantovaltuuden nojalla otettaisiin huomioon kansainvälisten vankeinhoitosääntöjen edellytykset ja eduskunnan oikeusasiamiehen huomiot.

Selli määriteltäisiin vankeuslaissa vangin asuinhuoneeksi. Sellin mitoituksista ja muista selliä koskevista rakentamiseen liittyvistä seikoista säädettäisiin jatkossa kansainvälisten velvoitteet täyttävästi rakentamislain nojalla annettavassa ympäristöministeriön asetuksessa. Sellin kalusteista säädettäisiin kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä.

Muilta rakentamista koskevilta osin viitattaisiin edelleen rakentamislainsäädäntöön. Vangin oikeudesta peseytymiseen, joka kuuluu vangin perushuoltoon, lisätään säännös vankeuslakiin.

Lain 7 luvun 2 §:n 4 momentissa säädetään mahdollisuudesta rajoittaa vangin oikeutta käyttää omia vaatteitaan, jos työturvallisuus vaatii suojavaatteiden käyttöä. Tällöin vangille on annettava soveltuva vaatetus. Luvun 7 §:n nojalla vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella päättää vankilan yksikönpäällikkö. Päätös on muutoksenhakukiellossa.

Kyse on siitä, että tietyissä vankilan työtehtävissä on työturvallisuuden vuoksi käytettävä suojavarusteita. Ilman niitä vanki ei käytännössä voi osallistua kyseiseen toimintaan. Kyse ei siten niinkään ole omien vaatteiden käytön rajoittamisesta kuin työturvallisuuslainsäädännön vaatimusten noudattamisesta. Pykälän muotoilua muutettaisiin vastaamaan paremmin käytäntöä. Koska kyse ei myöskään varsinaisesti ole siitä, että vangin omien vaatteiden käyttöä rajoitettaisiin, kyse ei ole hallintopäätöksestä, vaan tosiasiallisesta hallintotoiminnasta. Näin ollen asia poistettaisiin lain 20 luvun muutoksenhakukieltoluettelosta.

Perushuoltoa koskevaa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantovaltuutta täsmennettäisiin. Määräyksenantovaltuudessa säädettäisiin nykyistä tarkemmin niistä asioista, joista Rikosseuraamuslaitos voisi antaa määräyksiä. Laissa säädettäisiin tarkemmin esimerkiksi siitä, mistä ruokahuoltoon, perushuoltoon ja asumiseen liittyvistä seikoista määräyksiä voidaan antaa.

Lain 7 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään vangin oikeudesta käyttää omia vaatteitaan. Momentin nojalla omien vaatteiden käyttöä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa eräistä vankilaturvallisuuteen liittyvistä syistä. Asiasta tehdään nykyisin hallintopäätös luvun 7 §:n 2 momentin nojalla. Päätös on muutoksenhakukiellossa. Kyse on kuitenkin yleisestä kaikkia tietyn vankilan tai sen osaston vankeja koskevista rajoituksista. Tällaiset rajoitukset olisi perustelumpaa antaa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksinä. Tästä syystä yleiset omien vaatteiden käyttöä koskevat rajoitukset siirrettäisiin määräyksenantovaltuuden piiriin. Samalla päätös poistettaisiin muutoksenhakukieltoluettelosta. Muilta osin lain 7 luvun määräyksenantovaltuutta käsitellään edellä perushuoltoa koskevassa jaksossa.

Tutkintavankeuslain 3 lukuun tehtäisiin vastaavat muutokset.

4.8 Yhteydet vankilan ulkopuolelle

4.8.1 Sähköpostin ja internetin käyttö

Esityksessä uudistettaisiin vankien sähköpostin ja internetin käyttöä koskeva sääntely. Muutoksilla pyrittäisiin parantamaan vankien edellytyksiä yhteydenpitoon ja asioiden hoitamiseen sähköisesti. Kuitenkin säännöksillä varmistettaisiin myös se, että Rikosseuraamuslaitoksella on riittävät edellytykset valvoa vankien sähköistä viestintää. Säännösmuutoksilla pyrittäisiin varmistamaan se, että vangeilla on mahdollisuus hyödyntää muun muassa sähköisiä opiskelumahdollisuuksia ja käyttää erilaisia sähköisen asioinnin palveluja.

Keskeisin muutos olisi se, että sähköpostin ja internetin käytön luvanvaraisuudesta luovuttaisiin. Tämä olisi perusteltua, koska nyky-yhteiskunnassa lukuisia asioita on mahdollista hoitaa ainoastaan sähköisesti ja ihmisten välinen viestintä on siirtynyt pitkälti sähköiseksi. Myös viranomaisasioiden käsittely on nykyisin käytössä enenevässä määrin sähköisiä palveluja. Vangeilla tulisi olla mahdollisuus tällaiseen viestintään ilman erikseen haettavaa lupaa. Nykyinen lupamenettely on käytännössä todettu jäykäksi ja huonosti toimivaksi. Menettely on vienyt aikaa niin vangeilta kuin henkilökunnaltakin ja on pahimmillaan saattanut viivästyttää asioiden hoitoa.

Sähköpostin ja internetin käyttö toteutettaisiin kuten nykyisinkin joko vankilan osastoilla olevilla päätteillä tai vankien selleissä olevilla päätteillä. Käyttö olisi mahdollista siihen varattuina aikoina, jotka määriteltäisiin kunkin vankilan järjestyssäännössä. Järjestyssäännössä määriteltäisiin myös se, miten käyttöaika varattaisiin. Näin pyrittäisiin varmistamaan se, että sähköpostin ja internetin käyttömahdollisuudet olisivat yhtenäiset eri vankiloissa.

Sähköpostin käyttö suljetuissa vankiloissa järjestettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämällä sähköpostipalvelulla. Näin varmistettaisiin se, että suljetussa vankilassa vankien sähköistä viestintää voidaan tarvittaessa valvoa esimerkiksi lukemalla yksittäinen viesti. Suljetussa vankilassa vangille voitaisiin yksittäisessä tapauksessa myöntää lupa käyttää myös omaa sähköpostiaan esimerkiksi jonkin asian hoitamiseksi. Luvan myöntämisessä ja epäämisessä menetteltäisiin samalla tavalla kuin henkilökohtaisen matkapuhelimen käytössä. Asiaa on käsitelty tarkemmin jaksossa 4.8.2.

Sähköpostin käyttö avovankiloissa järjestettäisiin kuten nykyisinkin vankien omilla sähköposteilla. Niiden tulisi kuitenkin olla sellaisia, etteivät jäljempänä kuvatut internetin käyttörajoitukset estä niiden käyttöä.

Internetin käyttö toteutettaisiin kuten nykyisinkin siten, että Rikosseuraamuslaitos päättäisi siitä, millaisia sivurajoituksia vankien käytettävissä oleviin päätteisiin asetettaisiin. Rajoituksia

voisivat olla tarpeen esimerkiksi vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajoitukset voisivat koskea esimerkiksi sellaisia sivuja, joilla on mahdollista sähköiseen viestintään, jos tällainen viestintä kyseisen sivun kautta vaarantaisi vankilan järjestystä ja turvallisuutta. Rajoitukset voisivat olla erilaisia suljetuissa vankiloissa ja avovankiloissa. Koska nykyisin on epäselvää, miten sivujen avaamisessa menetellään, Rikosseuraamuslaitos antaisi määräyksen tätä koskevasta menettelystä.

Sähköpostin ja internetin käytön valvonta toteutettaisiin kuten nykyisinkin. Suljetuissa vankiloissa Rikosseuraamuslaitoksella olisi toimivalta lukea ja pidättää vankisähköpostilla lähetetty tai vastaanotettu viesti samoin edellytyksin kuin perinteinen kirjepostikin. Rikosseuraamuslaitoksen sähköpostijärjestelmän käytössä tämä toteutettaisiin siten, että vangin lähettämät ja vastaanottamat viestit olisi mahdollista tarkastaa ennen niiden välittämistä vastaanottajalleen. Tässä yhteydessä Rikosseuraamuslaitos voisi tehdä päätöksen viestin lukemisesta, jos tällaisen päätöksen edellytykset täyttyisivät. Rikosseuraamuslaitokselle ei ehdotettaisi oikeutta lukea muuta vankien viestintää, kuten avovankilassa vangin henkilökohtaista sähköpostia. Käytännössä tällaisen valvonnan toteuttaminen olisi erittäin vaikeaa, eikä sitä nykyisinkään tehdä. Lähikohtaisesti henkilökohtaisella sähköpostilla tapahtuvaan viestintään liittyvän rikosepäilyn tutkinta kuuluisi poliisille.

Rikosseuraamuslaitoksella olisi myös toimivalta tarkastaa esimerkiksi internetin käytön lokitiedot ja viestintää voitaisiin edelleen valvoa myös kameravalvonnalla tai siten, että henkilökunta on läsnä tilassa, jossa sähköisen viestinnän laitteita käytetään.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.8.2 Henkilökohtainen matkapuhelin

Esityksessä ehdotetaan muutoksia henkilökohtaisten matkapuhelimien käyttöön. Ehdotettu sääntely koskisi vain matkapuhelimia. Käytännössä kyse olisi henkilökohtaisista älypuhelimista. Muiden tietoteknisten ja älylaitteiden hallussapitoon sovellettaisiin omaisuuden hallussapitoa koskevia säännöksiä.

Suljetuissa vankiloissa vangeilla ei edelleenkään olisi mahdollisuutta yleisesti käyttää henkilökohtaisia matkapuhelimiaan. Nykyisin matkapuhelimia kuitenkin tarvitaan vahvan tunnistautumiseen esimerkiksi viranomaisasioinnissa tai verkkopankkia käytettäessä. Vankiloissa onkin käytännössä annettu vankien käyttää henkilökohtaista älypuhelinia tällaiseen tunnistautumiseen.

Esityksessä ehdotetaan, että tämä käytäntö kirjattaisiin vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin. Vangilla voitaisiin myöntää lupa henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttöön yksittäisessä tapauksessa tyypillisesti juuri vahvan tunnistautumisen vuoksi. Luvan myöntäminen edellyttäisi sitä, ettei laitteen käytöstä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, vangin tai muun henkilön turvallisuudelle tai rikoksen estämiselle. Lupaharkinnassa otettaisiin siten huomioon vankilaturvallisuuteen liittyvät seikat.

Ehdotuksen mukaan lupapäätös tehtäisiin vain silloin, jos asiassa olisi arvioitava perusteita evätä henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttöä. Näin olisi mahdollista menetellä siten, että ellei esimerkiksi turvallisuusseikkojen takia olisi tarvetta evätä matkapuhelimen käyttöä, vangin voitaisiin antaa hoitaa asia. Ratkaisu olisi perusteltu, koska menettely ei edellyttäisi niin usein muodollista päätöksentekoa, joka hidastaa asian käsittelyä ja vie henkilökunnan työaika. Kuitenkin luvan epäämismahdollisuudella voitaisiin tarvittaessa huolehtia vankilaturvallisuudesta.

Esitystä valmisteltaessa on vaihtoehtoisesti arvioitu sitä, että suljetussa vankilassa lupapäätös tehtäisiin joka kerta, kun vanki haluaa käyttää henkilökohtaista matkapuhelintaan. Tämä vaihtoehto olisi sinällään vankien ja henkilökunnan kannalta selkeä, koska päätös tehtäisiin aina. Järjestely lisäisi kuitenkin henkilökunnan työmäärää sellaisissa selvissä tapauksissa, joissa lupa myönnetään. Lupaprosessi voisi myös hidastaa vankien mahdollisuuksia hoitaa asioitaan.

Avovankiloissa omien matkapuhelimien käyttö sallittaisiin nykyistä laajemmin. Säännökset sallisivat matkapuhelimen käytön paitsi puheluihin myös internetin ja sähköpostin käyttöön, eli vangit voisivat käyttää henkilökohtaisia älypuhelimiaan. Vangeilla olisi siten oikeus käyttää henkilökohtaisia matkapuhelimiaan puheluihin ja muuhun sähköiseen viestintään. Tämä olisi perusteltua, koska jo vankia avovankilaan sijoitettaessa on tehty arvio siitä, että hänet voidaan sijoittaa avoimpiin olosuhteisiin, joissa hänen toimintaansa ei ole tarpeen valvoa siinä määrin kuin suljetussa vankilassa. Henkilökohtaisten matkapuhelimien käyttömahdollisuuden laajentaminen helpottaisi vankien yhteydenpitoa ja mahdollisuuksia hoitaa asioitaan esimerkiksi vapautumista ajatellen.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu sitä, millaisia riskejä erityisesti henkilökohtaisten älypuhelimien käytöstä aiheutuu avovankiloiden vankilaturvallisuudelle. Keskeisimpänä riskinä voidaan pitää sitä, että puhelimen kameralla kuvataan muita vankeja, henkilökuntaa tai vankilan tiloja. Valmistelussa on arvioitu, että jos puhelimen käyttö tapahtuisi määrättyssä tilassa ja määrättyinä aikoina, merkittävää vaaraa vankilaturvallisuudelle ei aiheutuisi. Tästä syystä Rikosseuraamuslaitos antaisi tarkemmat määräykset siitä, miten puhelimen haltuun antamisessa, säilyttämisessä ja käytössä meneteltäisiin. Kunkin vankilan järjestyssäännössä määriteltäisiin tarkemmin puhelimen käyttöpaikat ja ajankohdat. Näillä rajoituksilla pyrittäisiin varmistamaan se, ettei henkilökohtaisten matkapuhelimien käyttö vaarantaisi vankilaturvallisuutta.

Lisäksi laissa kiellettäisiin nimenomaisesti vankilan tilojen ja muiden henkilöiden kuvaaminen älylaitteella sekä toisten puheen nauhoittaminen. Näin pyrittäisiin varmistamaan se, ettei matkapuhelimen avulla loukattaisi muiden vankien tai henkilökunnan yksityiselämän suojaa esimerkiksi lähettämällä kuva- tai äänimateriaalia ulkopuolisille. Rajoitukset olisivat perusteltuja vankilan järjestyksen ja turvallisuuden sekä vankien ja muiden henkilöiden yksityiselämän suojelemiseksi.

Laissa säilytettäisiin edelleen mahdollisuus antaa avovankilassa vankien käyttöön Rikosseuraamuslaitoksen hankkimat matkapuhelimet, joilla voisi vain soittaa ja lähettää tekstiviestejä. Tämä käytäntö säilytettäisiin, jotta kaikilla vangeilla säilyisi mahdollisuus käyttää puhelinta, vaikkei henkilökohtaista matkapuhelinta olisikaan. Näiden puhelinten käyttöajat voisivat myös olla laajemmat kuin henkilökohtaisten matkapuhelimien. Näin säilytettäisiin vangeilla mahdollisuus puhelimen käyttöön samassa laajuudessa kuin nykyisinkin.

Esitystä valmisteltaessa on myös arvioitu vaihtoehtoa, jossa henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttö avovankilassa olisi luvanvaraista. Tämä kuitenkin lisäisi vankilassa tehtävien päätösten määrää. Käytännössä luvan myöntämisen edellytykset olisi myös vaikea laatia siten, että ne poikkeaisivat olennaisesti avovankilaan sijoittamisen edellytyksistä. Käytännössä olisi siten varsin poikkeuksellista, että lupa matkapuhelimen käyttöön evättäisiin. Lupamenettelyn ei siten voida arvioida olennaisesti lisäävän vankilaturvallisuutta. Lisäksi myös avovankiloissa on järjestettävä vangeille mahdollisuus sähköpostin ja internetin käyttöön. Jotta nämä mahdollisuudet toteutuvat, täytyy avovankiloissa olla riittävästi laitteita sähköpostin ja internetin käyttöön. Henkilökohtaisten matkapuhelimien käyttömahdollisuus vähentää tarvetta hankkia muunlaisia työasemia avovankiloihin.

Vankeuslaissa tai tutkintavankeuslaissa ei ole säännöksiä, joiden nojalla henkilökohtaisen omaisuuden käyttöä vankilan ulkopuolella rajoitettaisiin. Lakeihin ei myöskään ehdoteta tällaista sääntelyä. Vangeille ei siten säädettäisi rajoituksia henkilökohtaisten matkapuhelimien käyttöön vankilan ulkopuolella poistumislupien tai esimerkiksi avolaitostyön aikana. Myöskään poistumislupaehtoihin ei voisi liittää määräyksiä puhelimen käytöstä. Tällaiset rajoitukset eivät olisi perusteltuja, koska vankilan ulkopuolella matkapuhelinta tarvitaan käytännössä monessa asiassa eikä Rikosseuraamuslaitoksella toisaalta ole edellytyksiä mitenkään valvoa sitä, millaisia laitteita vanki käyttää liikkeessaan omatoimisesti vankilan ulkopuolella.

4.8.3 Etätapaamiset

Esityksessä ehdotetaan, että vankien mahdollisuuksia tapaamisiin etäyhteyden avulla laajennettaisiin. Tämä on perusteltua yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten ja normaalisuusperiaatteen vuoksi. Yhteydenpito erilaisin etäyhteyksin on lisääntynyt, jolloin etäyhteyksien tarve on lisääntynyt myös vankilassa. Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä rinnastuu monilta osin valvottuun tapaamiseen. Johdonmukaisuussyistä rinnastuksen tulisi olla kattava. Ehdotuksen mukaan nykyinen säännös yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä muutettaisiin kauttaaltaan ja otsikoitaisiin etätapaamiseksi.

Etäyhteydellä tavattavien henkilöiden piiriä ei rajoitettaisi, jolloin etätapaaminen voitaisiin järjestää kuten tavallinen valvottu tapaaminen. Näin erillisestä lupamenettelystä voitaisiin luopua vankien välisiä tapaamisia lukuun ottamatta. Etänä tapahtuva yhteydenpito ei kuitenkaan saa korvata fyysistä valvotun tapaamisen järjestämistä, vaan olla täydentävä tapaamismuoto. Kun etätapaamisen henkilöpiiriä ei rajattaisi, voitaisiin sitä käyttää tarvittaessa myös viranomaisasiointiin sekä asiointiin järjestöjen edustajien kanssa. Erityisesti tulisi huomioida tilanteet, joissa vanki pitää yhteyttä alaikäiseen lapseensa tai alaikäinen vanki läheisiinsä. Etätapaamisen etuna on, että vanki saa puhua yksityisesti tapaajansa kanssa eikä tapaajan tarvitse matkustaa vankilaan. Käytön laajentaminen edistäisi siten oikeutta perhe-elämään ja lapsen etua.

Lapsen etu määrittäyty yksittäisen lapsen kohdalla tilanne- ja tapauskohtaisesti. Yhteydenpito omaan vanhempaan on lähtökohtaisesti lapsen etu silloinkin, kun vanhempi suorittaa vankeusrangaistusta. Lapsen edun näkökulmasta merkitystä voi olla myös sillä, onko tapaaminen fyysinen vai videolla. Etätapaaminen ei esimerkiksi saa korvata fyysistä tapaamista. Luovuttaessa tapaajien henkilöpiiriä koskevasta rajoituksesta ja luvanvaraisuudesta, on varmistettava, ettei lapsen edun huomioiminen jää katveeseen. Alaikäisen tapaajan edun huomioimisen varmistamiseksi etätapaamiseen sovellettaisiin vankeuslain 13 luvun 11 §:ää alaikäisen tapaajan vankilaan päästämisestä.

Myös valvontaa koskeva sääntely yhtenäistettäisiin valvotun tapaamisen kanssa. Etätapaamisen kuuntelu tapahtuisi samoin edellytyksin, kuin valvotun tapaamisen kuuntelu tapahtuu. Etätapaaminen voitaisiin myös keskeyttää ja evätä samoin edellytyksin, kuin valvotut tapaamiset voidaan keskeyttää ja evätä. Vastaavalla tavalla etätapaajalle olisi mahdollista asettaa myös tapaamiskielto. Esityksessä ehdotetaan myös tapaamiskielto säännöksen muuttamista etätapaamisten huomioimiseksi.

Ehdotuksen mukaan vangille olisi varattava mahdollisuus etätapaamisiin sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista. Käytännössä etätapaamiset järjestettäisiin järjestyssäännöissä määriteltyinä aikoina, joten niiden laajuudessa ja tiheydessä voitaisiin huomioida laitoksen käytettävissä olevat resurssit ja mahdolliset sellipäätteet. Järjestelyissä tulisi huolehtia siitä, että valvonnan taso on riittävä. Etätapaamisia varten olisi myös oltava varausjärjestelmä. Etätapaaminen voitaisiin sallia myös muuna kuin

siihen varattuna aikana, jos se olisi tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Tällä olisi erityisesti merkitystä ulkomaalaisten vankien kohdalla.

Vankien väliset etätapaamiset säilyisivät kuitenkin luvanvaraisina, jottei esimerkiksi varmuusosastolta voitaisi pitää yhteyttä vankilan toisille osastoille. Esimerkiksi Kylmäkosken vankilassa (ns. älyvankila) vankien välisiä tapaamisia etäyhteyksin on lisääntyvästi. Käytännössä osapuolet ovat olleet toistensa läheisiä. Ehdotuksen mukaan vangille voitaisiin antaa lupa etätapaamiseen toisen vangin kanssa, jos toinen vanki on lähiomainen, muu läheinen tai muu tärkeä henkilö yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Luvan myöntämistä arvioitaisiin samalla tavoin, kuin tällä hetkellä arvioidaan lupaa yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä.

Ehdotuksen mukaan tutkintavankeuslakiin tehtäisiin vastaavat muutokset, jotta etätapaamisten käyttö lisääntyisi tutkintavankiloissa. Etätapaamisen edellytyksenä kuitenkin olisi, tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Etätapaaminen toisen tutkintavangin tai vangin kanssa säilyisi kuitenkin luvanvaraisena.

Ehdotuksen mukaan vangin tai tutkintavangin ja asiamiehen pyynnöstä asiamiehen tapaaminen olisi järjestettävä etätapaamisena, jollei siitä aiheudu haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Asiamiehen etätapaamista arvioitaisiin vain siltä kannalta, onko etätapaamisen järjestämiseen käytettäviä työasemia toivottuun aikaan vapaana ja pystytäänkö tapaaminen henkilökuntaresurssien ja vankilan muun aikataulun vuoksi järjestämään. Asiamiehen etätapaamista voitaisiin tarvittaessa valvoa samoilla edellytyksillä, kuin fyysistä asiamiestapaamista valvotaan. Tällä muutoksella edistettäisiin vangin ja erityisesti tutkintavangin yhteydenpitoa asiamieheensä sekä huomioitaisiin edellä mainittu eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/3918/2022.

4.8.4 Vangin puheluiden maksuttomuus

Esityksessä ehdotettavilla muutoksilla täsmennettäisiin lainsäädäntöä ja yhtenäistetään siten vankiloiden eriäviä käytäntöjä sen suhteen, milloin vangilla on oikeus soittaa Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella.

Esityksessä ehdotetaan ensinnäkin, että kaikki asianajajalle tai muulle oikeudenkäymiskäärän 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle soittavat puhelut tulisi voida soittaa vankilan kustannuksella. Vankeuslaki ja tutkintavankeuslaki mahdollistavat jo nykyisellään sen, että vanki voi soittaa oikeudenkäyntiasiamiehelle ja -avustajalle Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella. Käytännössä on kuitenkin ollut epäselvää, millä perusteilla ja kuinka laajasti tämä tulisi sallia. Oikeus oikeudenkäyntiavustajaan on yksi keskeisistä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksista. Ehdotetulla säännöksellä pyritäisiin turvaamaan tätä oikeutta selventämällä sitä, että vangeilla olisi mahdollisuus soittaa oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle kaikissa tilanteissa Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella.

Toiseksi ehdotetaan, että vangilla olisi oikeus soittaa kaikki viranomaispuhelut Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella. Ehdotus laajentaisi jossain määrin maksuttomien puheluiden soveltamisalaa. Tämä olisi perusteltua, koska maksuttomuus edistäisi sitä, että vangit hoitaisivat itsenäisesti erilaiset viranomaisasiat. Muutos tukisi myös suunnitelmallista vapautumista, koska asian hoitaminen ei riippuisi siitä, onko vangilla varaa soittaa puhelu.

Kolmanneksi maksuton puhelu voidaan sallia myös muun perustellun asian hoitamiseksi. Kaikki vankilaan ottamiseen tai vapauttamiseen liittyvät asiat eivät ole asiamiespuheluja tai viranomaispuheluja, vaan vangilla voi olla tarve hoitaa esimerkiksi pankkiasioita, vuokra-asioita

tai muita vastaavia asioita. Vastaavasti kuin asiamiespuhelut ja viranomaispuhelut myös tällaiset puhelut olisi perusteltua voida soittaa riippumatta siitä, onko vangilla varaa soittaa omalla kustannuksellaan.

Edellä mainitut ehdotukset olisivat perusteltuja myös siksi, että vangeille ja tutkintavangeille ei ole mahdollista soittaa vankilaan, vaan vangin on soitettava kaikki asioidensa hoitamiseen liittyvät puhelut.

Lisäksi säännöksiä selvennettäisiin siten, että vankilaan ottamisesta, vankilasiirrosta ja vakavasta sairastumisesta voi soittaa maksutta lähimaiselle tai läheiselle.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.9 Muutoksenhaku

4.9.1 Muutosten lähtökohdat

Esityksessä ehdotetaan vankeus- ja tutkintavankeuslain muutoksenhakusääntelyn täsmentämistä. Erityisesti täsmennettäisiin se, mitkä hallintopäätökset ovat muutoksenhakukelpoisia ja mitkä hallintopäätökset ovat muutoksenhakukiellossa. Esityksessä on perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla (PeVL 36/2020) arvioitu muutoksenhakukieltoja suhteessa perustuslain ja EIS:n oikeusturvavaatimuksiin.

Lisäksi ehdotetaan, että kaikki seuraamusten täytäntöönpanolakien sisältämät säännökset oikeusvaatimus- ja valitusoikeudesta, muutoksenhakuun oikeutetusta tahosta sekä muutoksenhakuajoista muutettaisiin vastaamaan hallintoprosessin yleislakien hallintolain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksistä. Yleislaeista poikkeavaa sääntelyä ei voida pitää enää tarpeellisenä eikä perusteltuna. Lisäksi täsmennettäisiin, että oikeusvaatimus toimitettaisiin vankilan henkilökunnalle ketään virkamiestä tarkemmin yksilöimättä.

Muutoksenhakukelpoisuuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutoksenhakuoikeuden säätämistä seuraaviin hallintopäätöksiin: matkakustannusten korvaaminen vangin saattajalle, maksukortin käytön valvonta, kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukeminen ja jäljentäminen, puhelun kuunteleminen ja tallentaminen, maksuttoman puhelun epäminen sekä lapsen tapaaminen. Lisäksi muutoksenhakuoikeus ehdotetaan säädettäväksi henkilökohtaisen matkapuhelimen ja sähköpostin käyttöä suljetussa vankilassa koskeviin päätöksiin.

Lisäksi valvotun tapaamisen kuuntelua ja tallentamista koskevassa ratkaisussa on kyse hallintopäätöksestä, johon tulisi myös säätää muutoksenhakuoikeus.

Vaihtoehtoiset ehdotukset

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, tulisiko avolaitokseen siirtämistä koskevan päätöksen sekä valvomatonta tapaamista koskevan päätöksen säilyä muutoksenhakukiellossa vai olla jatkossa muutoksenhakukelpoinen. Arvioinnin tuloksena kumpikin vaihtoehto on katsottu mahdolliseksi. Tästä syystä esitykseen on valmisteltu kaksi vaihtoehtoista ehdotusta lausuntomenettelyä varten. Saadun lausuntopalautteen perusteella jatkovalmistelussa arvioidaan, tulisiko jompaankumpaan tai molempiin päätöksiin säätää muutoksenhakuoikeus.

Päätökset, jotka eivät ole hallintopäätöksiä

Esityksessä ehdotetaan myös, että muutoksenhakusääntelystä poistettaisiin sellaiset päätösaasiat, jotka eivät ole hallintopäätöksiä. Näitä ovat rangaistusajan suunnitelma ja eräät vaateeseen liittyvät päätökset.

Viranomaisen tekemä hallintopäätös sisältää lähtökohtaisesti jonkin asiaratkaisun, esimerkiksi päätöksen jonkun edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta. Jotta hallintopäätöksen lainmukaisuus voidaan saattaa hallintotuomioistuimen arvioitavaksi muutoksenhaulla, tulee asiaratkaisun olla lopullinen kyseisessä hallintoasiassa. Hallintopäätökseksi voidaan katsoa myös oikeudellisesti sitova tai muuten velvoittava lausunto, oikeuksia tai velvollisuuksia perustava suunnitelma ja periaatepäätös, jos niillä jo sellaisenaan on oikeusvaikutuksia ilman tarkentavia päätöksiä. Vankeuslain mukainen rangaistusajan suunnitelma ei sido oikeudellisesti eikä perusta oikeuksia tai velvollisuuksia. Hallintopäätökset, kuten päätökset vankilaan sijoittamisesta ja siirtämisestä tai vankilassa toimintaan sijoittamisesta, tehdään erikseen. Myös poistumisluvista päätetään erikseen hallintopäätöksellä. Verrattuna yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon, vankeuslain rangaistusajan suunnitelmalla ei siten ole itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Vankeuslain rangaistusajan suunnitelmassa ei näin ollen ole kyse hallintopäätöksestä.

Vankeuslain 7 luvun 2 §:n 2 momentissa säädetään vangin oikeudesta käyttää omia vaatteitaan. Momentin nojalla omien vaatteiden käyttöä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa eräistä vankilaturvallisuuteen liittyvistä syistä. Asiasta tehdään nykyisin hallintopäätös luvun 7 §:n 2 momentin nojalla. Päätös on muutoksenhakukiellossa.

Kyse on kuitenkin yleisestä kaikkia tietyn vankilan tai sen osaston vankeja koskevista rajoituksista. Tällaiset rajoitukset olisi perustellumpaa antaa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksinä. Tästä syystä yleiset omien vaatteiden käyttöä koskevat rajoitukset siirrettäisiin määräyksenantovaltuuden piiriin. Samalla päätös poistettaisiin muutoksenhakuluettelosta.

Lain 7 luvun 2 §:n 4 momentissa säädetään mahdollisuudesta rajoittaa vangin oikeutta käyttää omia vaatteitaan, jos työturvallisuus vaatii suojavaatteiden käyttöä. Tällöin vangille on annettava soveltuva vaateetus. Luvun 7 §:n nojalla vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella päättää vankilan yksikönpäällikkö. Päätös on muutoksenhakukiellossa.

Kyse on siitä, että tietyissä vankilan työtehtävissä on työturvallisuuden vuoksi käytettävä suojavaarusteita. Ilman niitä vanki ei käytännössä voi osallistua kyseiseen toimintaan. Kyse ei siten niinkään ole omien vaatteiden käytön rajoittamisesta kuin työturvallisuuslainsäädännön vaatimusten noudattamisesta. Pykälän muotoilua muutettaisiin vastaamaan paremmin käytäntöä. Koska kyse ei myöskään varsinaisesti ole siitä, että vangin omien vaatteiden käyttöä rajoitettaisiin, kyse ei ole hallintopäätöksestä, vaan tosiasiallisesta hallintotoiminnasta. Näin ollen asia poistettaisiin lain 20 luvun muutoksenhakukieltoluettelosta.

4.9.2 Maksukortin käytön valvonta

Esityksen mukaan vankeuslain 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettu maksukortin käytön valvontaa koskeva päätös olisi jatkossa muutoksenhakukelpoinen. Muutoksella huomioitaisiin perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 36/2020 vp ja EIT:n ratkaisukäytäntö.

Voimassa olevassa laissa säädettyä muutoksenhakukieltoa on perusteltu vastaavasti kuten vangin yhteydenpitoa ulkopuolelle koskevissa säännöksissä eli siten, että valvonta jättää näissä tilanteissa viranomaisella laajan harkintavallan, jossa turvallisuusnäkökohdilla on suuri merkitys. Myös yhteydenpitoa ulkopuolelle koskeviin päätöksiin esitetään muutoksenhakukelpoisuutta.

EIT on todennut, että vangin rahallisia oikeuksia koskevat rajoitukset kuuluvat EIS 6(1) artiklan soveltamisalaan piiriin (Ganci v. Italia 41576/98, ja Enea v. Italia 74912/01). Maksukortin käyttöä koskeva valvontatoiminta on luonteeltaan lähinnä tosiallista hallintotoimintaa, mutta tämä seikka ei muuta valvonnasta tehtävän päätöksen oikeudellista luonnetta oikeusturvan edellytysten kannalta.

4.9.3 Viestin lukeminen ja jäljentäminen sekä puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Esityksen mukaan muutoksenhakuoikeus säädettäisiin 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista koskevaan päätökseen sekä 7 §:ssä tarkoitettuun puhelun kuuntelemista ja tallentamista koskevaan päätökseen. Muutoksenhakuoikeus säädettäisiin myös 12 luvun 10 §:ssä tarkoitettuihin vastaaviin päätöksiin varmuusosastolla.

Tutkintavankeuslakiin ehdotetaan vastaavaa muutosta.

Näihin päätöksiin on voimassa olevassa laissa säädetty muutoksenhakukielto. Muutoksenhakuoikeuden säätäminen olisi perusteltua seuraavista syistä.

Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen vapaudenmenetyksen aikana. Vankeuslain 12 luvun 2 §:ssä säädetään edellytyksistä viestin lukemiseksi ja jäljennöksen ottamiseksi ja 7 §ssä edellytyksistä puhelun kuuntelemiseksi ja tallentamiseksi vankeusaikana. Näiden toimenpiteiden muutoksenhakukieltoa on perusteltu sillä, että vangin kirjeenvaihdon ja puhelimen käytön valvonta tällä tavoin jättää viranomaisella laajan harkintavallan, jossa turvallisuusnäkökohdilla on suuri merkitys.

Muutoksella huomioitaisiin perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 36/2020 vp ja EIT:n ratkaisukäytäntö. EIT on lähtenyt oikeuskäytännössään pitkään siitä, että jos viranomaisella on laaja harkintavaltaa, jää asia oikeusturvasäännöksen ulkopuolelle. Kuitenkin viimeaikainen EIT:n oikeuskäytäntö osoittaa linjan muuttuneen. EIT painottaa nykyisin sitä, mistä asiassa on kyse ja mikä on sen oikeuden luonne, josta asiassa on perimmältään kyse. EIT on antanut ratkaisuja, joissa vangin kirjeenvaihtoa ja puhelimen käyttöä rajoitettiin ja nämä rajoituspäätökset kuuluivat EIS 6(1) artiklan soveltamisalaan (Ganci v. Italia 41576/98, Musumeci v. Italia 33695/96 ja Enea v. Italia 74912/01). Perusoikeuksiin kohdistuvat rajoitukset eivät saa olla ristiriidassa Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa (PeVM 25/1994 vp). Tällä perusteella näihin vankilan ulkopuolelle tapahtuvan viestinnän rajoittamista koskeviin päätöksiin esitetään säädettäväksi muutoksenhakuoikeus.

4.9.4 Lapsen tapaaminen

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain 13 luvun 5 §:ssä tarkoitettuun lapsen tapaamista koskevaan päätökseen säädettäisiin muutoksenhakuoikeus. Muutos olisi perusteltu perhe-elämän suojan ja kunnioituksen edistämiseksi. Päätösharkinnassa korostuu lapsen edun arviointi. Kaikissa viranomaistoimissa, jotka koskevat lapsia, on huomioitava lapsen etu ensisijaisena ratkaisuperusteena. Lapsen etu ratkaistaan tilanne- ja tapauskohtaisesti ja arviointiin liittyy aina tulkintaa. Lapsen etu soveltuu luontevasti muutoksenhaun kautta tuomioistuinten oikeudellisessa harkinnassa arvioitavaksi.

4.9.5 Avolaitokseen siirtäminen – kaksi vaihtoehtoa

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu sitä, tulisiko suljetusta vankilasta avolaitokseen siirtämistä koskevan päätöksen olla muutoksenhakukelpoinen vai muutoksenhakukiellossa. Arvioinnin tuloksena kumpikin vaihtoehto on katsottu mahdolliseksi. Tästä syystä esitykseen on valmisteltu kaksi vaihtoehtoista ehdotusta lausuntomenettelyä varten. Saadun lausuntopalautteen perusteella jatkovalmistelussa ratkaistaan, ehdotetaanko esityksessä muutoksenhakuoikeuden säätämistä vai muutoksenhakukiellon säilyttämistä.

Arvioinnissa on kiinnitetty huomiota kahteen seikkaan. Ensinnä huomiota on tarkasteltu sitä, mistä avolaitossijoituksen luonnetta ja olosuhteita mahdollisen oikeuden ydinalueen selvittämiseksi. Toiseksi on tarkasteltu siirtopäätöksen harkintavallan luonnetta sen selvittämiseksi, voiko vangille muodostua PL 21 §:ssä tarkoitettulla tavalla ja EIT:n tarkoittamalla tavalla oikeus saada siirto avolaitokseen.

Avolaitoksen olosuhteet

Vankeuslain 4 luvun 1 §:n mukaan vankilat ovat joko suljettuja vankiloita tai avolaitoksia. Suljetut vankilat voivat olla valvonnan tasoltaan erilaisia, mutta yhteistä on vapauden menettämisen konkreettisuus fyysisen yhteiskunnasta erillään pitämisen myötä. Avolaitoksessa vapautta rajoitetaan huomattavasti vähemmän. Edellä mainitun pykälän mukaan vangit voivat oleskella ja liikkua avovankilan tai sen osaston alueella, työpaikalla ja muussa toimintapisteessä ilman välitöntä valvontaa. Avolaitoksessa vankeja voidaan - ja käytännössä valvotaankin - teknisellä valvonnalla (ns. pantavalvonta). Käytännössä useissa avolaitoksissa ei ole poistumista estäviä aitoja, jolloin alueella pysyminen perustuu myös vangin omaan tahtoon ja luotettavuuteen. Avolaitoksesta käsin on tietyin ehdoin mahdollisuus päästä osallistumaan ympäröivään yhteiskuntaan. Esimerkiksi käydä opiskelemassa avovankilan ulkopuolella omatoimisesti (opintolupa) tai työskentelemässä joko itse hankitussa työssä (siviilityö lupa) tai vankilan järjestämässä avolaitostyössä. Vangin kannalta on siten hyvin merkityksellistä suorittaako hän rangaistusta suljetussa vankilassa vai avolaitoksen avoimemmissa olosuhteissa.

Avovankilasijoituksen edellytyksiä ei selvitetä säännönmukaisesti jokaisen vangin kohdalla. Edellytykset tulevat arvioitavaksi yleensä vangin laittaessa vireille hakemuksen avolaitossiirrosta. Silloin tällöin edellytykset tulevat arvioitavaksi viranomaisaloitteisesti Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunnan laittaessa asian vireille. Vanki voi hakea avolaitokseen missä vaiheessa tahansa.

Siirtopäätöksen harkintavallan luonne

Päätösharkinta voi olla oikeudellisesti sidottua tai sisältää hyvin paljon harkintavaltaa. Seuraavassa arvioidaan tätä laillisuusharkinnan ja harkintavallan suhdetta päätöksessä siirtää vanki suljetusta vankilasta avolaitokseen.

Oikeuskirjallisuuden mukaan valtaosa harkintavaltaa sääntelevistä toimivaltasäännöksistä sisältää nykyään enemmän tai vähemmän joustavin ja väljin normeihin määritellyjä edellytyksiä, jolloin harkintavallan käyttö voi edellyttää erilaisten asioiden arvioimista. Viranomaisen harkintavaltaa voi siis olla sidottu suhteellisen täsmällisiin tai tavoitteellisiin, yksityiskohtaisiin tai ylimalkaisiin sääntelyihin. Yhteistä näille tilanteille on harkintavallan määrittely siten, että viranomaisella on mahdollisuus, ja yleensä myös velvollisuus, ottaa harkinnassaan huomioon erilaisia näkökohtia, intressejä, arvoja ja myös hallinnollisia tarkoituksenmukaisuusnäkökohtia.

Joustavat oikeusnormit kuitenkin määrittelevät pääpiirteissään, minkälaisia näkökohtia harkintavallan käytössä voidaan ottaa huomioon (Mäenpää: Hallinto-oikeus, verkkokirjahylly, teksti päivitetty 2.1.2023).

Vankeuslain 6 luvun 1 § voidaan katsoa tällaiseksi ns. joustavaksi oikeusnormiksi, joka asettuu sidotun oikeudellisen harkinnan ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan välimaastoon. Pykälässä säädettyjä edellytyksiä tarkasteltaessa huomataan, että päätöksentekijän on mahdollisuus mutta myös velvollisuus ottaa harkinnassaan huomioon eri intressejä, arvoja ja vankeuden täytäntöönpanon kannalta merkityksellisiä tarkoituksenmukaisuusseikkoja. Päätöksentekijän on myös usein punnittava näitä toisiaan vasten.

Jotta siirto avolaitokseen on mahdollinen, tulee jokaisen vankeuslain 6 luvun 1 §:n neljästä edellytyksestä täyttyä. Edellytyksistä kolme sisältää tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja neljäs edellytys liittyy vangin omaan tahtoon sitoutua päihteettömyyteen. Erityisen merkityksellinen on todennäköisyysarviointi siitä, noudattaako vanki noudattaa avovankilan järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avovankilasta luvatta. Tällöin arvioidaan vangin luotettavuutta, josta on saatava riittävä varmuus. Ennakoitavissa olevat laitosjärjestyksen noudattamiseen liittyvät epävarmuustekijät muodostavat lähtökohtaisesti esteen avovankilasijoitukselle. Toisaalta tällaiseen luotettavuuden todennäköisyysarviointiin liittyy aina tietty epävarmuus, sillä kenenkään toimintaa ja käyttäytymistä ei voida varmuudella ennustaa. Tästä syystä päätöksentekijän harkintavalta on varsin laaja. Luotettavuuden arviointi on kokonaisvaltaista harkintaa, jossa otetaan huomioon kaikki vangista saatavissa oleva tieto. Harkinta perustuu muun ohella vangin henkilöstä ja hänen aikaisemmasta rikollisuudestaan saatuihin tietoihin. Esimerkiksi osallistuminen tai yhteydet järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan on seikka, johon kiinnitetään huomiota. Avolaitokseen siirtämisen ajankohtaan voi joskus vaikuttaa myös avovankilan täyttöaste, välttämättä edellytykset täyttävän vangin siirtoa ei voida toteuttaa välittömästi.

Avolaitossijoituksen edellytyksistä on säädetty tarkasti. Niiden täyttymisen arviointi sisältää oikeudellista harkintaa, mutta edellytysten täyttymisen kannalta merkityksellisten seikkojen olemassaolon arviointiin liittyy vahva tarkoituksenmukaisuusharkinnallinen elementti. Harkintavallan laajuus tulee esille siinä, miten ja millaisten tietojen perusteella edellytysten täyttymistä voidaan henkilön kohdalla arvioida. Tarkoituksenmukaisuusharkinnan alaa rajaa myös päätöksen perusteluvelvollisuus. Perusteluvelvollisuuden merkitys korostuu, kun ratkaisijan tulee näyttää, miksi päätöksessä on päädytty tehtyyn ratkaisuun. Laajasta harkintavallasta huolimatta päätös ei ole täysin riippuvainen viranomaisen harkinnasta. Harkintavallan myötä vangilla ei ole henkilökohtaista oikeutta avolaitokseen siirtoon silloinkaan, jos hän täyttää muodolliset edellytykset.

Vertailu eräisiin muihin hallintopäätöksiin

Avolaitokseen sijoittamispäätöstä voidaan verrata päätöksiin, jotka koskevat valvottuun koevapauteen sijoittamista ja ulkopuoliseen laitokseen sijoittamista.

Valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 40 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tällaiseen päätökseen on muutoksenhakuoikeus. Lain esitöistä (HE nro) ei ilmene tarkempaa analyysiä muutoksenhakuoikeuden säättämisen arvioinnista. Täsmällisempien muutoksenhakusäännösten katsottiin kuitenkin parantavat oikeusturvaa. Valvotun koevapauden edellytyksistä on säädetty pääosin vastaavalla tavalla kuin, kuin avolaitokseen sijoittamisen edellytyksistä. Koevapauden ehtojen noudattamista koskevassa todennäköisyysarvioinnissa on kyse samankaltaisesta luotettavuuden arvioinnista, kuin avolaitokseen sijoitettaessa (laki valvotusta koevapaudesta 3 §) ja 9 §). Avolaitokseen sijoittamispäätöstä voidaan verrata myös päätökseen, jolla

vanki sijoitetaan vankilan ulkopuoliseen laitokseen esimerkiksi päihdekuntoutusta varten. Tällöinkin sijoittamisen edellytyksenä on luotettavuuteen liittyvä todennäköisyysarviointi luvan ehtojen noudattamisesta (vankeuslain 8 luvun 9 §:n 2 momentti). Vankeuslain 20 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan vanki saa vaatia oikaisua tällaiseen päätökseen, joka koskee osallistumista toimintaan vankilan ulkopuolella.

4.9.5.1 Yhteenveto muutoksenhakukieltoa perustelevat seikat

Avolaitossijoitus itsessään ei ole oikeus ja päätösharkintaa voidaan pitää suurelta osin tarkoituksenmukaisuusharkintana, vaikka harkintaa kuuluu myös sidottua oikeudellista harkintaa. Vanki voi hakea avolaitokseen missä vaiheessa tahansa. Vanki voi myös aina tehdä uuden hakemuksen, joka muiden tekijöiden ohella voi vaikuttaa muutoksenhakuoikeuden punninnassa (PevL 2/2009 vp). Uuden hakemuksen mahdollisuus puoltaa sitä, ettei päätökseen olisi tarvetta säätää muutoksenhakuoikutta. Näistä syistä voitaisiin vaihtoehtoisesti katsoa, että avovankilaisijoittamista koskeva päätös olisi perusteltua jatkossakin olla muutoksenhakukiellossa.

4.9.5.2 Yhteenveto muutoksenhakuoikeutta perustelevat seikat

Vaikka avolaitossijoitus itsessään ei ole vangin oikeus, vaikuttaa avolaitokseen siirtäminen olennaisella tavalla vangin muihin oikeuksiin ja velvollisuuksiin, koska olosuhteet avolaitoksessa poikkeavat merkittävästi suljetusta vankilasta. Muutoksenhakuoikeus olisi siten perusteltu vangin oikeusturvan kannalta. Muutoksenhakuoikeus on tärkeä myös sen vuoksi, ettei avolaitokseen sijoittamista selvitetä säännönmukaisesti. Mahdollisuus tehdä uusi hakemus myöhemmin ei täysin korvaa muutoksenhakuoikeutta.

4.9.6 Valvottoman tapaaminen – kaksi vaihtoehtoa

Nykyinen muutoksenhakukielto on säädetty vuonna 2015. Voimassa olevan lain esitöiden (HE 45/2014) mukaan muutoksenhakukielto katsottiin perustelluksi siksi, että tässä tapaamismuodossa on kyse viranomaisille laajaa harkintaa jättävästä etuudesta, jota ei voida pitää sellaisena vangin oikeutena, että siihen tulisi olla muutoksenhakuoikeus. Esitystä valmisteltaessa on arvioitu uudelleen sitä, onko valvomattomassa tapaamisessa kyse oikeudesta vai etuudesta.

Oikeutta, kuten tapaamisoikeutta, voidaan rajoittaa hyväksyttävillä perusteilla, mutta oikeuteen kuuluu aina ydinalue, jota ei voida rajoittaa. Muutoksenhakumahdollisuus oikeusturvaa koskevana prosessuaalisena oikeutena on erityyppinen, koska muutoksenhakumahdollisuus joko on tai ei ole.

Tapaamisoikeuden ydinalue ja valvontatoimenpiteet

Tapaamisoikeuden rajoittamatonta ydinaluetta on tapaamisten mahdollistaminen, toisin sanoen se, ettei vankia ei saa pitää täysin erossa hänelle merkityksellisistä ihmiskontakteistaan. Tapaamisoikeuden koskematonta ydinaluetta on siten kategorisen tapaamiskiellon estäminen sekä tapaamisoikeuden kaventaminen liian pieneksi. Tapaamisoikeutta voidaan rajoittaa, kunhan rajoitukset eivät ole liian pitkälle meneviä. Sallittuja rajoitustoimenpiteitä ovat esimerkiksi vierailujen määrään koskevat rajoitukset, vierailujen valvonta tai vierailujen järjestäminen erillään muista vangeista ja tapaajista. Kaikkia muita tapaamisia, kuin valvottoman tapaamista, valvotaan. Valvonta tapahtuu tapaamisesta riippuen joko teknisesti (kameravalvonta ja sen tallennus) tai Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen läsnä ollen. Valvonnan asteen ja tavan yksityiskohdat kuuluvat yleensä harkintavallan alaan.

Valvomattoman tapaamisen luonne

Valvomattoman tapaamista kutsutaan usein perhetapaamiseksi ja sen kesto vaihtelee parista tunnista kuuteen tuntiin. Vankiloilla on näille tapaamisille omat, kodinomaisiksi sisustetut huoneet. Huoneissa on leluja lapsia varten, sänky ja peseytymistilat sekä mahdollista keittää kahvia. Joissain avovankiloissa valvomattoman tapaamisen tilat ovat erillisessä rakennuksessa. Jos vankilassa ei ole valvomattoman tapaamisen tilaa, voidaan myöntää tärkeän syyn poistumislupia perhesyystä enintään kerran kalenterikuukaudessa, jos edellytykset luvan myöntämiselle täyttyvät.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on EIS 8 artiklaa koskevassa ratkaisukäytännössä korostanut vangin tapaamisoikeuden merkitystä, tapauskohtaisen arvioinnin tärkeyttä ja suhteellisuusarviointia tapaamisoikeutta rajoitettaessa. Tulisi etsiä tasapaino sekä vangin henkilökohtaisten etujen, että vankilan yleisten etujen välille huomioiden tapauksen erityispiirteet. EIT on arvioinut myös vankien aviollisia vierailuja. EIT ei ole edellyttänyt, että mahdollisuudesta aviovierailuihin tulisi säätää, vaan valtioilla on laaja harkintavalta määritellään ne toimenpiteet, joilla tapaamisoikeus ja sen ydinalue turvataan. Kuitenkin jos aviovierailut mahdollistetaan, kuuluvat ne kiistatta EIS 8 artiklan soveltamisalaan. Valvomattomien aviovierailujen osalta EIT on todennut, että viranomaisen laajakaan harkintavalta ei ole ristiriidassa 8 artiklan kanssa, jos kansallisten viranomaisten tekemät päätökset eivät ole mielivaltaisia tai ilmeisen kohtuuttomia (Lesaw Wjck v. Puola, 66424/09, kohdat 118–135). Näin ollen EIT:n ratkaisukäytännön pohjalta ei olisi välttämätöntä säätää muutoksenhakuoikeutta valvomattomia tapaamisia koskeviin päätöksiin.

Harkintavallan luonne päätöksenteossa

Vankeuslain 13 luvun 4 § voidaan katsoa ns. joustavaksi oikeusnormiksi, joka asettuu sidotun oikeudellisen harkinnan ja täyden tarkoituksenmukaisuusharkinnan välimaastoon. Pykälässä säädetyt edellytykset tarkasteltaessa huomataan, että päätöksentekijän on mahdollisuus mutta myös velvollisuus ottaa harkinnassaan huomioon eri intressejä, arvoja ja vankeuden täytäntöönpanon kannalta merkityksellisiä tarkoituksenmukaisuusseikkoja. Päätöksentekijän on myös usein punnittava näitä toisiaan vasten.

Tapaamisen, valvotun taikka valvomattoman, voidaan käytännössä aina katsoa olevan perusteltua vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta vastaavasta syystä. Valvomattoman tapaamisen myöntäminen edellyttää kuitenkin, ettei tapaamisesta yksittäistapauksessa aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle eikä haittaa vankilan toiminnalle. Näin ollen rajoittamisella on hyväksyttävä tavoite. Edellytetyn turvallisuuden tason arviointi sisältää huomattavassa määrin tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Harkintavallan laajuus tulee esille siinä, miten ja millaisten tietojen perusteella vaaran aiheutumista arvioidaan. Käytännössä tätä voidaan ja tulee arvioida kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon kaikki saatavissa oleva tieto.

Tapauskohtaisen arvioinnin voidaan katsoa toteutuvan Suomessa yksittäistapauksellisen päätösharkinnan myötä. Hallintokanteluita valvomattomia tapaamisia koskevista päätöksistä on viime vuosina tehty vähän, kun otetaan huomioon se, kuinka paljon näitä päätöksiä vuositasolla tehdään. Kanteluiden vähäisyys ei tue vaikutelmaa siitä, että päätökset olisivat mielivaltaisia tai kohtuuttomia, vaikka tätä ei voidakaan arvioida suoraan tilastojen perusteella. Kanteluiden vähäisyyteen voi kuitenkin vaikuttaa moni asia, kuten esimerkiksi kantelun käsittelyaika ja se, ettei kantelulla voida muuttaa päätöstä.

4.9.6.1 Yhteenveto muutoksenhakukieltoa perustelevat seikat

Vangin tapaamisoikeus on ensisijaisesti turvattu vankeuslain 13 luvun 3 §:n valvotulla tapaamisella, joka on vangin oikeus.

Valvomaton tapaaminen voidaan myöntää vain tiettyjen edellytysten täytyessä ja harkintavalta on laaja. Kyse on päätösasiasta, mutta valvonnan asteen arviointi on tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Vankilaolosuhteissa ilman minkäänlaista valvontaa tapahtuvaa tapaamista ei voida järjestää ilman, että asia on riittävän tarkasti arvioitu ja mahdolliset riskit minimoitu, koska tällaisiin tilanteisiin voi liittyä painostamista. Päätösharkinnassa otetaan huomioon eri intressejä, arvoja ja vankeuden täytäntöönpanon kannalta merkityksellisiä tarkoituksenmukaisuusseikkoja. Päätöksentekijän on usein myös punnittava näitä seikkoja toisiaan vasten. Valvomattoman tapaamisen päätösharkinnassa oikeutta perhe-elämään arvioidaan erityisesti suhteessa turvallisuuteen, koska tapaamisesta ei saa aiheutua vaaraa vangin, tapaajan tai vankilan turvallisuudelle. Näin ollen rajoittamisella on hyväksyttävä tavoite, turvallisuuden varmistaminen.

Kyse on siten tapaamisen valvonnan asteen arvioinnista, jolloin nykyinen muutoksenhakukielto on edelleen perusteltu.

Jos valvomattoma tapaamista ei myönnetä, vanki voi tavata läheisiään ja muita ihmisiä valvotuissa tapaamisissa. Alle 15-vuotiaita lapsiaan vanki voi tavata myös vankeuslain 13 luvun 5§:n mukaisissa lapsen tapaamisissa, jotka järjestetään erityisessä siihen soveltuvassa tilassa.

Myöskään ihmisoikeusvelvoitteet eivät ehdottomasti edellytä muutoksenhakumahdollisuuden säätämistä tällaiseen harkinnanvaraiseen ja etuustyypiseen tapaamismuotoon.

Lisäksi voidaan ottaa huomioon, että oikaisuvaatimusta ja mahdollista valitusta hallinto-oikeuteen ei käytännössä ehdittäisi käsitellä ennen anotun valvomattoman tapaamisen ajankohtaa.

4.9.6.2 Yhteenveto muutoksenhakuoikeutta perustelevat seikat

Perhe-elämä ja vankien tapaamisoikeudet kuuluvat tähän EIS 8 artiklan yksityiselämän alaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä vankien tapaamisoikeuksien merkitystä on korostettu, samoin kuin tapauskohtaisen arvioinnin merkitystä ja suhteellisuusarviointia. Päätösharkinnassa tulisi tasapainottaa ja punnita niin vangin henkilökohtaisia etuja kuin vankilan yleisiä etuja huomioiden yksittäistapauksen erityispiirteet. Erityisesti valvomattomia aviovierailuja koskevilla ratkaisuilla on katsottu, että vaikka aviovierailut kuuluvat 8 artiklan soveltamisalaan, laaja harkintavalta niiden myöntämisessä ei ole ristiriidassa 8 artiklan kanssa, jos kansallisten viranomaisten tekemät päätökset eivät ole mielivaltaisia tai ilmeisen kohtuuttomia. Vaikka ratkaisukäytännön pohjalta ei näytä olevan välttämätöntä säätää muutoksenhakuoikeudesta valvomattoma tapaamista koskevaan päätökseen, voidaan muutoksenhakuoikeutta kuitenkin pitää perusteltuna perhe-elämän erityisen merkityksellisyyden vuoksi. Tapaamisoikeus ja yhteyksien ylläpitäminen ovat merkityksellisiä kaikkien ihmisten ja erityisesti vankien kohdalla. Asia on merkityksellinen myös tapaajalle hänen perhe-elämänsä näkökulmasta.

De Tommaso –ratkaisussa EIT totesi siirtyneensä soveltamaan EIS 6 artiklaa tapauksiin, jotka eivät alun perin näytä koskevan yksityisoikeutta, mutta joilla voi olla suoria ja merkittäviä vaikutuksia yksityiselle oikeussubjektille kuuluvaan yksityiseen. On mahdollista, että myöhemmin tulevaisuudessa EIT:n ratkaisukäytäntö jatkaa tällaista kehitystä ja tapaamisoikeuksien merkitystä painotetaan entistä enemmän.

Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että vaikka kyse ei olisi riittävän täsmällisestä oikeudesta yksilön ja julkisen vallan välillä, valitusmahdollisuus voi olla aiheellinen muun muassa muun muassa viranomaistoiminnan asianmukaisuuden ja muun tasapuolisuuden valvomiseksi (PeVL 10/2009 vp, s. 4/II, PeVL 46/2002 vp, s. 9/II) sekä soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi (PeVL 30/2005 vp, s. 5/I).

Lisäksi vankiloiden käytännöt edellytysten arvioinnissa ja valvottujen tapaamisten myöntämisessä voivat vaihdella. Muutoksenhakuoikeudesta säätämällä käytäntöjä voitaisiin mahdollisesti yhtenäistää.

4.9.7 Muut muutoksenhakukiellot

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että seuraavia hallintopäätöksiä koskevat muutoksenhakukiellot tulisi säilyttää.

Vankeuslain 4 luvun 9 §:n mukaan tuomittu voidaan sijoittaa suoraan vapaudesta avolaitokseen tiettyjen edellytysten täytyessä. Sijoituspäätös perustuu kuitenkin niin keskeisiltä osiltaan viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaan, että muutoksenhakukiello on perusteltua säilyttää. Oikeutta päästä suoraan vapaudesta avolaitokseen ei ole, vaan tällainen avolaitossijoitus voidaan viranomaisen harkinnan mukaan tehdä, jos säädetyt edellytykset täyttyvät. Edellytykset täyttävällä tuomitulla ole oikeutta valita sitä avolaitosta, johon hänet sijoitetaan. Sijoituspäätöksessä on sovittava yhteen turvallisuuden vaatimukset, vangin yksilöllinen tilanne ja käytettävissä olevat avolaitospaikat. Tuomitulle ei siten muodostu sellaista oikeutta, jonka voitaisiin katsoa edellyttävän muutoksenhakuoikeutta

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n 2 ja 3 momenteissa säädetään osastolle sijoittamisesta. Luvun 2 §:n mukaan alaikäinen vanki on pidettävä erillään aikuisista vangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi. Lisäksi luvun 4 § koskee sijoitusta sopimusosastolle. Vangilla ei ole oikeutta päästä millenkään tietylle vankilan osastolle. Näissä osastosijoitusta koskevilla päätöksissä on kyse puhtaasta tarkoituksenmukaisuusharkinnasta ja tilakysymyksistä, jolloin muutoksenhakukiello on perusteltua säilyttää. Osastosijoittelussa sovitaan yhteen turvallisuuden vaatimukset, ja vangin yksilöllinen tilanne ja vankilan osastotilat. Vankilan osastorakenne sekä kulloinkin vapaana olevat tilat ohjaavat osastosijoittelua merkittävästi.

Muutoksenhakukiellossa tulisi säilyttää myös päätökset, jotka koskevat vankeuslain 6 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välitöntä siirtämistä avovankilasta suljettuun vankilaan; 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai avovankilasta toiseen avovankilaan, 3 a §:ssä tarkoitettua vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan tai 5 §:ssä tarkoitettua vangin päästämistä muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi. Näiden muutoksenhakukiellojen säilyttäminen on perusteltua joko välittömän siirron luonteen ja tarkoituksen perusteella, päätökseen liittyvän keskeisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan perusteella taikka koska päätöksessä ei ole kyse oikeutena pidettävästä asiasta.

4.9.8 Muut muutosehdotukset

Muutoksenhakusäätely täsmennettäisiin vastaamaan yleislakeja

Vankeus- ja tutkintavankeuslaki sekä muut seuraamusten täytäntöönpanolait sisältävät säännöksiä oikaisuvaatimus- ja valitusoikeudesta, muutoksenhakuun oikeutetusta tahosta sekä muutoksenhakuajoista, jotka poikkeavat hallintoprosessin yleislakien eli hallintolain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksistä. Esityksessä ehdotetaan, että muutoksenhakusäätely saatettaisiin vastaamaan yleislakeja.

Hallinnollinen oikaisuvaatimusmenettely ja valitus tuomioistuimeen eivät ole vaihtoehtoisia muutoksenhakeinoja, vaan oikaisuvaatimusmenettely edeltää tuomioistuinmenettelyä. Vuonna 2022 toteutetun Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen myötä kaikkien Rikosseuraamuslaitoksessa tehtyjen hallintopäätösten muutoksenhakussa tulee ensisijaisesti käyttää oikaisuvaatimusvaihetta. Valitusoikeus oikaisuvaatimuksen johdosta tehtyyn päätökseen

seuraa yleislaista (oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetusta laista), joten valitusoikeudesta ei tule säätää erikseen seuraamusten täytäntöönpanoa koskevissa laeissa.

Vastaavasti muutoksenhakuun oikeutettu taho on määritelty hallintolaissa ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa, joiden mukaan oikaisuvaatimuksen saa tehdä se ja valitusoikeus on sillä, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Tätä asianomistajuuden määritelmää ei ole tarkoitettu kavennettavaksi tai levennettäväksi seuraamusten täytäntöönpanoa koskevissa laeissa, joten muutoksenhakuun oikeutettua tahoja ei ole tarpeen eikä aiheellistakaan lähemmin määritellä seuraamusten täytäntöönpanoa koskevissa laeissa. Kaikissa seuraamusten täytäntöönpanoa koskevissa laeissa on myös yleislaeista poikkeavat muutoksenhakuajat. Myöskään muutoksenhakuajoissa ei ole perusteltua poiketa yleislain sääntelystä.

Lisäksi täsmennettäisiin säännöstä siitä, kenelle oikaisuvaatimus on vankilassa toimitettava.

Tuomioistuinmaksulaki

Rikosseuraamuslaitoksesta saadun arvion mukaan oikeusapu on myönnetty noin puolelle vangeista. Oikeusapulain (257/2002) mukainen oikeusapu sisältää tuomioistuinmaksut. Mikäli oikeusapua ei ole, vangin on maksettava oikeudenkäyntimaksu, jos hän häviää asiansa. Tämä vaikuttaa kohtuuttomalta, kun verrataan muita tuomioistuinmaksulaissa maksuttomaksi säädettyjä asioita. Tästä syystä tuomioistuinmaksulakia (1455/2015) ehdotetaan muutettavaksi siten, että vangit ja muut rikosseuraamusasiakkaat vapautettaisiin tuomioistuinmaksuista vankeuslain, tutkintavankeuslain, valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013), yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) sekä yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) mukaisissa asioissa. Seuraamusten täytäntöönpanoon liittyvissä asioissa ei siten perittäisi tuomioistuinmaksulain mukaista maksua. Maksuttomuus olisi perusteltua seuraamusten täytäntöönpanossa vastaavista syistä kuin muissakin tuomioistuinmaksulain maksuista vapautetuissa asiaryhmissä, eli muutoksenhakijan vähävaraisuuden takia sekä sen takia, että kyse on itsemääräämisoikeuden alaan kuuluva asia.

Vangin saattajan matkakulut

Lisäksi vangin vankilaan saattajan matkakuluja koskeva päätös tulisi muutoksenhakukelpoiseksi. Voimassa oleva muutoksenhakukielto on perustunut siihen, että saattajan matkakulujen korvaamisessa valtiolla on laaja harkintavalta sekä siihen, että harkinta perustuu tarkoitukseenmukaisuusperiaatteisiin, kun yksityiskohtaisista korvauserusteista ei ole säädetty.

Saattajan matkakulujen korvaamista koskevaa säännöstä (4 luvun 3 §:n 3 momentti) esitetään täsmennettäväksi korvauserusteiden osalta. Samalla esitetään säädettäväksi muutoksenhakuoikeus saattajan matkakulujen korvaamista koskevaan päätökseen vangin matkakulujen korvaamista koskevaa päätöstä vastaavasti. Käytännössä vangin saattajan matkakuluja tulee korvattavaksi harvoin. Kyse on ollut muutamista yksittäisistä tapauksista.

Muutos koskisi myös tutkintavankeuslakia, koska tutkintavankeuslain 16 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla sovellettaisiin tällaisessa tilanteessa vankeuslain 4 luvun 3 §:ää matkakustannusten korvaamisesta.

4.10 Lakia alemmat säädökset ja määräykset

4.10.1 Asetuksenantovaltuudet ja määräyksenantovaltuudet

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain määräyksenantovaltuuksia täsmennettäisiin siltä osin kuin valtuudet ovat tarpeellisia. Tarpeettomat määräyksenantovaltuudet kumottaisiin.

Lain 2 luvun 12 §:n 2 momentissa on määräyksenantovaltuus siitä, millä perusteilla määräytyy yksikkö, joka suorittaa vangin kuulemisen vankilaan saapumiseen liittyen. Määräystä ei ole annettu. Määräyksenantovaltuus kumottaisiin, koska kyse on Rikosseuraamuslaitoksen sisäisestä tehtävänjaosta, joka voidaan määritellä viraston työjärjestyksessä.

Lain 3 luvun 9 §:ssä on määräyksenantovaltuus rangaistusajan laskemisesta. Säännöksen nojalla on annettu määräys, joka sisältää pitkälti lain tulkintaohjeita. Rangaistusaikojen laskenta on luonteeltaan sellainen asia, että siitä tulee säätää kattavasti laissa. Näin ollen laskennasta ei voida antaa määräyksiä ja säännös kumottaisiin.

Lain 4 luvun 12 §:n 2 momentissa on määräyksenantovaltuus tulotarkastuksesta, arvioinnista, avovankilaan sijoittamisesta sekä rangaistuksen suunnitelmallisesta toteuttamisesta. Määräys tulotarkastuksesta on annettu. Muilta osin määräyksiä ei ole annettu. Avovankilaan sijoittamisesta on säädetty kattavasti laissa. Vangin arviointi ja rangaistusajan suunnitelmallinen toteuttaminen puolestaan ovat luonteeltaan pikemminkin ohjeistus- kuin määräysasioita. Näin ollen määräyksenantovaltuudet kumottaisiin. Sen sijaan tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä olisi edelleen perusteltua antaa määräyksiä, joten tältä osin määräyksenantovaltuus säilytettäisiin. Sen sisältöä kuitenkin täsmennettäisiin koskemaan nimenomaisesti menettelyä tulotarkastusta tehtäessä.

Lain 6 luvun 7 §:n nojalla vangin siirtoa koskevasta menettelystä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset vangin siirtämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos. Sen enempää asetuksella kuin määräykselläkään ei ole annettu tarkempia säännöksiä vangin siirtämisestä. Vangin siirtämisestä on kattavasti säädetty vankeuslaissa. Näin ollen sen enempää asetuksen antamiselle kuin määräysten antamisellekaan ei ole tarvetta ja valtuudet kumottaisiin.

Lain 7 luvun määräyksenantovaltuuksiin tehtäviä muutoksia käsitellään edellä perushuoltoa koskevassa jaksossa.

Lain 8 luvun 15 §:ssä säädetään asetuksenantovaltuus eräistä toiminnan järjestämiseen liittyvistä seikoista. Valtuuden nojalla on mahdollista säätää osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta määrääjäksi. Tällaisia säännöksiä ei ole annettu vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Tästä syystä mainittu asetuksenantovaltuus kumottaisiin.

Pykälässä on lisäksi määräyksenantovaltuus menettelystä samoin kuin töiden luokittelusta sekä muista työn edellytyksistä. Määräystä ei ole annettu. Säännöksen perusteella on epäselvää, mistä menettelystä määräyksiä olisi tarkoitus antaa. Toimintaan sijoittaminen ja vangeille maksettavan toimintarahen tai palkan taso määräytyvät nykyisin lain ja asetuksen nojalla, joten näistä asioista ei ole tarpeen antaa määräystä. Näin ollen määräyksenantovaltuus kumottaisiin.

Lain 9 luvun 10 §:n 2 momentin 4 kohdassa säädetään määräyksenantovaltuus toimintarahen suorittamatta jättämisestä. Asiasta ei ole annettu määräystä. Toimintarahen suorittamatta jättämisestä koskeva sääntely on kattavasti laissa, joten määräystä ei ole tarpeen antaa. Määräyksenantovaltuus kumottaisiin tältä osin. Muilta momentin määräyksenantovaltuus säilyisi ennallaan.

Lain 12 luvun 12 §:ssä ei tällä hetkellä säädetä määräksenantovaltuutta vankien puhelinjärjestelmän käytöstä. Puhelinjärjestelmää käytetään kaikissa suljetuissa vankiloissa, joten järjestelmän käyttöön liittyvät yleiset käytännöt olisi perusteltua määritellä Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä vastaavasti kuin esimerkiksi vankien maksukorttien käytöstä on määrätty. Näin ollen lakiin lisättäisiin tätä koskeva määräksenantovaltuus.

Lain 13 luvun 9 §:ssä säädetään määräksenantovaltuus tapaamisten järjestämisestä. Myös vankiloiden järjestyssäännöissä on määräyksiä tapaamisten käytännön järjestelyistä. Rikosseuraamuslaitos on antanut määräksen Tapaamisten järjestäminen (3/004/2016), jossa keskeisiltä osiltaan viitataan järjestyssäännöissä annettaviin määräyksiin tapaamisten järjestämisestä. Tapaamisten käytännön järjestelyistä on tarkoituksenmukaisinta antaa määräykset vain yhdessä asiakirjassa. Koska järjestelyissä on voitava jossain määrin ottaa huomioon kunkin vankilan olosuhteet, ehdotetaan esityksessä, että tällaiset määräykset annettaisiin vankilan järjestyssäännöissä. Tapaamisjärjestelyjen yhdenmukaisuus varmistettaisiin sillä, että nykyisin Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vahvistaa kaikkien vankiloiden järjestyssäännöt. Näin hänellä olisi mahdollisuus valvoa sitä, että tapaamisjärjestelyt ovat kaikissa vankiloissa yhtenäiset. Näin ollen määräksenantovaltuus kumottaisiin.

Lain 18 luvun 9 §:n 1 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää voimankäyttö- ja sitomisvälineistä sekä sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta. Pykälän 2 momentissa säädetään puolestaan määräksenantovaltuudesta voimankäytöstä sekä turvaamistoimenpiteiden käytön, voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käytön koulutuksesta. Vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa on säädetty ampuma-aseen kantamisesta ja ampuma-aseiden säilyttämisestä. Rikosseuraamuslaitos on antanut määräksen Voimakeinojen käyttäminen sekä turvaamistoimenpiteiden käytön, voimakeinojen sekä voimankäyttövälineiden käytön koulutus (9/004/2018), jossa määrätään erityisesti voimankäyttövälineiden käyttöoikeudesta ja koulutuksesta.

Poliisilain 9 luvun 10 §:ssä säädetään, että tarkemmat määräykset voimakeinojen käytön määrittämisestä, voimankäyttökoulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta ja seurannasta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä, voimankäyttövälineiden säilyttämisestä sekä voimakeinojen käytön valvonnasta annetaan sisäministeriön asetuksella. Poliisin voimakeinoista sekä kuluneuvon pysäyttämisestä annetussa sisäministeriön asetuksessa (245/2015) säädetäänkin erityisesti voimankäytön koulutuksesta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja niiden säilyttämisestä sekä voimankäytön valvonnasta.

Vankeuslain säännökset voimakeinojen käytöstä vastaavat valtaosin poliisilakia. Sääntely eroaa kuitenkin siltä osin, että tarkempia säännöksiä voidaan antaa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä, kun taas poliisia koskevassa sääntelyssä vastaavista asioista on säädetty sisäministeriön asetuksessa.

Voimakeinojen käyttöön liittyy merkittäviä perusoikeuskysymyksiä. Tästä syystä voimankäyttöön liittyvistä menettelytavoista olisikin perusteltua säätää poliisilakia vastaavasti asetustasolla eikä Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä. Koska ampuma-aseita koskevaa sääntelyä on jo nyt vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa, asetuksenantovaltuus olisi perusteltua nostaa valtioneuvoston asetuksen tasolle. Asetuksenantovaltuutta täydennettäisiin siten, että asetuksella annettaisiin tarkemmat määräykset voimakeinojen käytön ja sitomisvälineiden käytön koulutuksen järjestämisestä, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä sekä voimankäyttövälineiden säilyttämisestä. Koska voimankäyttövälineiden käytöstä on kirjattava muun muassa voimankäytön perusteet ja tehdyt toimenpiteet, asetuksella ei erikseen säädettäisi voimankäytön

valvomiseksi laadittavista selvityksistä, kuten sisäministeriön asetuksessa. Rikosseuraamuslaitos voisi edelleen antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen käytön ja sitomisvälineiden käytön koulutuksen sisällöistä.

Lain 21 luvun 3 §:ssä säädetään määräyksenantovaltuus vangin vapauttamisesta. Määräystä ei ole annettu. Vangin vapauttamisesta on säädetty kattavasti laissa ja asetuksessa. Näin ollen määräyksenantovaltuus kumottaisiin tarpeettomana.

Lain 22 luvun 1 §:ssä säädetään asetuksenantovaltuus, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vankeuslain täytäntöönpanosta. Valtuuden nojalla ei ole annettu asetustasoisia sääntelyä eikä sääntelytekniikka vastaa asetuksenantovaltuuksille asetettavia vaatimuksia. Näistä syistä asetuksenantovaltuus kumottaisiin.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.10.2 Vankilan järjestyssääntö

Vankilan järjestyssääntöä koskevaa säännöstä uudistettaisiin. Järjestyssäännössä määrättäisiin kyseisen vankilan toimintaa koskevista käytännön järjestelyistä kuten nykyisinkin. Säännöksiä täsmennettäisiin siten, että laissa säädettäisiin aiempaa täsmällisemmin niistä asiakokonaisuuksista, joista järjestyssäännössä tulisi määrätä. Näin kaikkien vankiloiden järjestyssääntöihin saataisiin yhdenmukaisesti määräykset samoista asiakokonaisuuksista.

Asiakokonaisuudet vastaisivat suurelta osin nykyistä sääntelyä. Järjestyssäännöissä tulisi olla määräykset vankilan alueella liikkumisesta sekä vankilan osastoista ja toiminnoista. Kuten edellä on todettu, myös varmuusosasto perustettaisiin järjestyssäännön määräyksillä. Järjestyssäännöissä tulisi olla myös määräykset käytännön järjestelyistä esimerkiksi tupakoinnista, tapaamisista, puhelimen käytöstä, tavaran hankkimisesta ja omaisuuden säilyttämisestä. Näin vangeilla olisi järjestyssäännön perusteella mahdollisuus tietää, kuinka näissä asioissa tulee toimia. Järjestyssäännön määräyksillä täsmennettäisiin mainituista asioista laissa ja asetuksessa säädettyä.

Järjestyssäännöt laadittaisiin jokaiselle vankilalle ja niissä huomioitaisiin kunkin vankilan erityispiirteet. Järjestyssääntöjen määräykset voisivat siten jossain määrin vaihdella vankiloittain, mutta niissä ei voitaisi rajoittaa vankien oikeuksia laissa säädetystä. Esimerkiksi järjestyssäännöissä puhelimen käyttöön tai tapaamisiin varatut ajat eivät saisi olennaisella tavalla poiketa eri vankiloissa.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu myös sitä, mihin järjestyssäännön määräyksiin on tarpeen liittää kurinpitouhka. Arviossa on päädytty siihen, että valtaosin nykyisissä järjestyssäännöissä annetut kurinpitouhkaiset määräykset ovat sellaisia, ettei niistä tarvitse erikseen määrätä järjestyssäännössä. Esimerkiksi järjestyssäännöissä annetut määräykset pukeutumisesta, lääkkeiden hallussapidosta, muistiinpanovälineiden käyttämisestä tapaamisissa tai kirjeenvaihtoon liittyvistä velvoitteista on säädetty myös vankeuslaissa, jolloin sääntely järjestyssäännöissä on tarpeetonta. Tietyiltä osin vankeuslain sääntelyä täsmennettäisiin. Esimerkiksi tilanteista, joissa muistiinpanovälineiden käyttö olisi tapaamisissa kielletty, säädettäisiin lain 13 luvussa. Vastavasti lääkkeiden käsittelyyn liittyviä määräyksiä voitaisiin antaa lain 10 luvun 11 §:n nojalla ja lääkkeiden eteenpäin myymiseen liittyviä rikkomuksia voitaisiin käsitellä kurinpitoasiana lain 15 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla.

Osin kyse taas on määräyksistä, jotka koskevat yhtä lailla kaikkia vankiloita. Tällaisia ovat esimerkiksi sellin siisteyttä ja puhelinkorttien käyttöä koskevat järjestyssääntöjen määräykset.

Näitä seikkoja koskevat määräykset annettaisiin jatkossa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantotoimivaltuuksien nojalla.

Eräät kurinpitouhkaiset järjestyssääntöjen määräykset ovat kuitenkin vankilakohtaisia. Tämä koskee vankilan alueella liikkumista ja tupakointijärjestelyjä. Näiden vankilakohtaisten määräysten rikkomisesta olisi myös edelleen perusteltua voida määrätä kurinpitorangaistus, koska niiden rikkominen voi vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta. Tämän vuoksi vankeuslain 15 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa säilytettäisiin edelleen mahdollisuus antaa järjestyssäännössä määräyksiä, joiden rikkomisesta voidaan määrätä kurinpitorangaistus. Esityksessä kuitenkin täydennettäisiin vankeuslain 4 luvun 1 §:ää säännöksillä rajoituksista vankilan alueella liikkumiseen. Tupakointijärjestelyjen osalta vankeuslain 7 luvussa on jo täsmällinen sääntely tupakointia koskevista rajoituksista. Näin ollen kurinpitorangaistuksen uhka perustuisi näissä asioissa viime kädessä laintasaaiseen sääntelyyn.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.10.3 Vankilan osastojen päiväjärjestykset

Esityksessä ehdotetaan, että vankilan osastojen päiväjärjestyksestä säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin. Tämä olisi perusteltua, jotta vangit saisivat selkeästi ja ennakoitavasti tiedon osaston päivittäisistä aikatauluista.

Laissa säädettäisiin siitä, että päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi sellien aukioaloajat ja muut osaston päivittäiseen toimintaan liittyvät ajankohdat. Päiväjärjestyksissä tulisi olla tiedot esimerkiksi toimintojen ajankohdista, ulkoiluista, ruokailuista ja muista vastaavista seikoista.

4.11 Vankilaan saapuvan vangin terveydentilan tarkastaminen

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin lisättäisiin säännökset vankilaan saapuvan vangin tai tutkintavangin terveydentilan tarkastamisesta. Ehdotuksella varmistettaisiin se, että Suomi täyttää Euroopan neuvoston vankisäännöissä ja CPT:n edellyttämän vaatimuksen vankilaan saapuvien vankien terveydentilan tarkastamisesta.

Ehdotuksen mukaan vankilaan saapumisen yhteydessä lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön olisi tavattava vankilaan saapuva vanki sen selvittämiseksi, millaisia terveydenhuollon tarpeita hänellä on.

Vangin tapaamisen tulisi tapahtua ilman aiheetonta viivästystä. Säännökseen ei säädettäisi ehdotonta 24 tunnin määräaikaa, vaan muotoilu vastaisi esimerkiksi Euroopan neuvoston vankisääntöjen sääntöä 42.1, jonka mukaan vankilaan saapunut vanki on tavattava mahdollisimman pian. Käytännössä ehdotus kuitenkin tarkoittaisi sitä, että vanki olisi tavattava vuorokauden kuluessa vankilaan saapumisesta.

Terveydenhuollon tarpeen selvittämisestä riippumatta vangille on tarvittaessa järjestettävä välittömästi terveydenhoitoa esimerkiksi akuuttia sairaanhoitoa vaativaan vammaan tai sairauteen.

4.12 Vangin sitominen synnytyksen aikana

Esityksessä ehdotetaan, että säädetään selvyuden vuoksi vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin kielto käyttää sitomisvälineitä synnytyksen yhteydessä. Samalla lisättäisiin sitomista koskeviin säännöksiin poliisilakia vastaavasti, ettei sitominen saa aiheuttaa vangille vaaraa tai tarpeetonta

kipua. Edelleen muutettaisiin kyseisten säännösten muotoilua siten, että terveydenhuollon ammattihenkilöä kuultava ja että, terveydenhuollon ammattihenkilölle on ilmoitettava. Näiden muutosten myötä selvennettäisiin sitä, ettei terveydenhuollon ammattihenkilö osallistu sitomisesta päättämiseen.

Synnyttävän vangin tai tutkintavangin sitomisen kieltoa koskevien säännösten soveltamistilanteen voidaan arvioida olevan käytännössä harvinainen, koska vanki ja tutkintavanki siirretään vankeuslain 10 luvun 4 §:n ja tutkintavankeuslain 6 luvun 3 §:n nojalla sairaalaan synnyttämään. Sitomisen keskeyttäminen vankilassa tai tutkintavankeudessa voisi kuitenkin tulla ajankohittaiseksi, jos synnytys poikkeuksellisesti alkaisi ennen siirtoa sairaalaan.

4.13 Vankilaan ottamisen rajoittaminen

Esityksessä ehdotetaan muutoksia vankilaan ottamisen rajoittamista koskevaan sääntelyyn. Ehdotuksella pyrittäisiin turvaamaan se, että vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa olisi mahdollista säädellä vankilukua vankiloiden toiminnan turvaamiseksi.

Vankeuslaissa säädettäisiin mahdollisuudesta rajoittaa vankien ottamista vankilaan. Säännökset mahdollistaisivat sen, ettei uusia vankeja oteta vankilaan normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Sääntely koskisi siten paitsi yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämistä myös muita vakavia yhteiskunnallisia häiriötilanteita. Tällaisia häiriötilanteita voisivat olla esimerkiksi sota, erilaiset suuronnettomuudet, vakavat epidemiat tai muut vastaavanlaiset tilanteet. Sääntelyn soveltamisalan olisi perusteltua kattaa erilaiset häiriötilanteet, koska monilla häiriötilanteilla voi olla vakavia vaikutuksia vankiloiden toimintaan.

Häiriötilanteen ei tarvitsisi olla sellainen, että yhteiskuntaan olisi yleisesti julistettu valmiuslain mukaiset poikkeusolot. Säännöstä voitaisiin siten soveltaa riippumatta siitä, edellyttääkö häiriötilanne valmiuslain mukaisten muiden toimivaltuuksien soveltamista.

Rajoitusten käyttöönoton edellytyksenä olisi vakavan häiriötilanteen lisäksi, että vankilaan ottamisen rajoittaminen on perusteltua vankeusrangaistusten täytäntöönpanosta huolehtimiseksi. Pelkästään häiriötilanteen olemassaolo ei siten riittäisi, vaan häiriöstä tulisi aiheutua vankeusrangaistuksen täytäntöönpanolle sellaista haittaa, ettei täytäntöönpanon asianmukaisuutta voitaisi turvata ilman vankiluvun alentamista. Esimerkiksi koronavirusepidemian kaltaiset tilanteet voisivat olla perusteena rajoituksille, jos viruksen leviäminen vankiloihin voisi aiheuttaa merkittäviä laitosepidemioita.

Rajoitukset voisivat koskea sakon muuntorangaistukseen tuomittuja ja alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja. Tämä merkitsisi muutosta nykyiseen tilanteeseen, jossa rangaistusten enimmäispituus on kuusi kuukautta vankeutta. Tämä olisi perusteltua, jotta säännösten avulla oli mahdollista tehokkaasti vaikuttaa vankilukuun. Rajoitukset koskisivat kuitenkin vain vankilaan ilmoittautumaan määrättäviä tuomittuja. Rajoitukset eivät vaikuttaisi tutkintavankeihin eivätkä täytäntöönpanon aloittamiseen, jos tuomittu on jo vankilassa. Käytännössä rajoitukset kohdistuisivat siten sellaisiin tuomittuihin, joiden välitöntä vapaudenmenetystä tuomioistuimien ei ole esimerkiksi rikosten jatkamisen vuoksi pitänyt tarpeellisena. Tyyppillisesti vaikutukset kohdistuisivat yleisimmin sakon muuntorangaistuksiin ja muihin lyhyisiin vankeusrangaistuksiin. Näistäkin syistä ehdotus käyttöalan laajentamisesta on perusteltu.

Ehdotuksen mukaan rajoituksista päätettäisiin oikeusministeriön asetuksella. Rajoitukset voisivat kestää enintään kuusi kuukautta, mutta häiriötilanteen jatkuessa niitä voitaisiin jatkaa kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Asetuksella päätettäisiin myös siitä, minkä mittaisiin tuomioihin rajoitukset kohdistuisivat ja millä tavoin rajoitukset käytännössä toteutettaisiin.

4.14 Vankiloiden tapaamistilat

4.14.1 Tapaamistilojen rakenteet

YK:n vankeinhoidon vähimmäissäännöt ja CPT:n Suomea koskevat tarkastussuosituksot edellyttävät lainsäädännön täsmentämistä, jotta valvotut tapaamiset eivät tapahtuisi perusteettoman suljetuissa oloissa. Vangin ja tapaajan erottaminen toisistaan esteellä kategorisesti ei saisi olla lähtökohtainen ja ainoa valvotun tapaamisen toteuttamistapa. CPT on todennut, että pleksilasilla täysin suljettujen tapaamistilojen käytön tulisi perustua yksilölliseen riskien arviointiin. Käytännössä CPT:n edellyttämä yksilöllinen riskien arviointi vankikohtaisesti jokaisessa tapaamistilanteessa on haasteellista toteuttaa tapaamisten suuren lukumäärän ja tiiviin toteuttamisaikataulun vuoksi.

Tästä syystä esityksessä ehdotetaan, että suljetussa vankilassa tapaajan ja vangin välillä voi olla rakenteellinen este, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Laissa ei siten enää kategorisesti edellyttäisi rakenteellista estettä vangin ja tapaajan välille, vaan rakenteellisia esteitä käytettäisiin silloin, kun se olisi perusteltua. Jäljempänä ehdotetun vankeuslain 13 luvun 3 §:n perusteluissa käsitellään tarkemmin sitä, kuinka arviointi tehtäisiin. Valtioneuvoston asetuksella täsmennettäisiin, millainen rakenteellinen este käytännössä olisi.

Esitystä valmisteltaessa toteuttamisvaihtoehtona tarkasteltiin myös tapaamistilojen luokittelamista erilaisten rakenteellisten ratkaisujen perusteella. Tällöin tulisi kuitenkin määritellä myös perusteet, joilla vangit valittaisiin tiettyihin tapaamistiloihin sekä soveltaa näitä valintaperusteita tapauskohtaisesti. Vaihtoehto olisi käytännössä erittäin haasteellista toteuttaa.

Avovankilassa rakenteellisia esteitä ei olisi vangin ja tapaajan välillä, vaan koskettaminen olisi edelleenkin mahdollista. Sekä suljettujen vankiloiden että avovankiloiden tapaamistilojen rakenteissa tulee ottaa huomioon vangin ja tapaajan keskustelujen yksityisyys. Lisäksi suljetuissa vankiloissa valvottu tapaaminen voitaisiin mahdollisuuksien mukaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista myös vangin ja tapaajan pyynnöstä.

Ehdotuksen mukaan tutkintavankeuslakiin tehtäisiin vastaavat muutokset, sillä lisäksi, että tutkintavangin ja tapaajan välissä olisi rakenteellinen este myös silloin, kun se olisi perusteltua tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

4.14.2 Muistiinpanovälineiden käyttö tapaamisissa

Kuten edellä on todettu, suljettujen vankiloiden järjestyssäännöissä on saatettu kieltää muistiinpanojen tekeminen tapaamisissa. Kielto on perustunut tarpeeseen valvoa vangin ja tapaajan viestintää tapaamisissa. Kiellolla on estetty muu kuin suullinen viestintä. Erityisesti kyse on ollut siitä, ettei tapaamisten yhteydessä ole mahdollista välittää rikolliseen toimintaan liittyviä viestejä kirjallisesti ja näin kiertää Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuus toimivaltuuksiensa puitteissa valvoa vangin yhteydenpitoa vankilan ulkopuolelle. Edelleen onkin perusteltua varmistaa se, että tällainen viestintä voitaisiin tapaamisten yhteydessä estää.

Käytännössä vangilla ja tapaajalla voi kuitenkin olla tarve tehdä tapaamisessa muistiinpanoja esimerkiksi siviiliasioiden hoitamista varten. Kategorista muistiinpanojen tekemiskieltoa ei tämän vuoksi voida tästä syystä pitää perusteltuna. Rajoitukset tulisikin kohdistaa sellaisiin tapaamisiin, joista aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle.

Esityksessä ehdotetaan, että muistiinpanovälineiden käyttäminen olisi kiellettyä tapaamisissa, jotka järjestetään erillään muista vangeista ja tapaajista vankeuslain 13 luvun 3 §:n 2 momentin nojalla. Tällaisen tapaamisen edellytyksenä on se, että tapaamisesta voi aiheutua vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle, joten kyse on juuri sellaisista tapaamisista, joissa niin suullista kuin kirjallistakin viestintää voi olla tarpeen valvoa esimerkiksi rikolliseen toimintaan liittyvien viestien estämiseksi.

Muissa tapaamisissa vangeilla ja tapaajilla olisi siten mahdollisuus tehdä muistiinpanoja. Vankilan järjestyssäännössä voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä esimerkiksi siitä, ettei tapaamisiin tuotaisi omia muistiinpanovälineitä, vaan että muistiinpanovälineet saa pyytämällä henkilökunnalta. On huomattava, että näissäkin tilanteissa henkilökunnalla on mahdollisuus puuttua vankilaturvallisuutta vaarantavaan toimintaan vankeuslain 13 luvun 8 §:n nojalla keskeyttämällä tapaaminen.

4.15 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vankeuslain sekä tutkintavankeuslain sääntelyä vankien rahan ja maksuvälineiden käytöstä ja hallussapidosta. Ehdotuksen mukaan suljetussa vankilassa vankien henkilökohtaisten maksukorttien käyttö sallittaisiin ja henkilökohtainen maksukortti olisi jatkossa pääsääntöinen maksuväline. Muiden maksuvälineiden, kuten puhelimella käytettävien maksusovellusten, tai rahan käyttö ja hallussapito olisi suljetussa vankilassa edelleen kielletty.

Voimassa olevan lain tavoin avovankilassa rahan ja henkilökohtaisten maksuvälineiden käyttö ja hallussapito olisi sallittua. Avovankilassa maksuvälineitä ei siis ehdotuksen mukaan rajoitetaisi, mutta oman puhelimen käyttörajoitukset rajoittavat samalla mahdollisuutta käyttää esimerkiksi matkapuhelimella käytettäviä maksuvälineitä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että suljetussa vankilassa ja avovankilassa vangin käyttöön voitaisiin henkilökohtaisen maksuvälineen sijasta antaa poikkeuksellisesti Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, tai vangin maksuliikenne järjestettäisiin muulla tavoin. Voimassa olevan lain mukaan suljetussa vankilassa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti on ainoa mahdollinen maksuväline. Myös avovankilassa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti on voitu antaa vangin käyttöön vangin sitä pyytäessä. Voimassa olevasta laista poiketen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline voitaisiin jatkossa antaa vangin käyttöön vain, jos se olisi perusteltua vangin maksuliikenteen järjestämiseksi.

Kaikilla vangeilla ei ole käytössään tai heillä ei ole mahdollisuutta saada käyttöön henkilökohtaisia maksukorttia ja -tiliä. SEPA-alueen ulkopuolella myönnettyjen maksukorttien käyttö ei ole vankilassa mahdollista ja esimerkiksi pakotteiden kohteena olevat vangit eivät saa maksukorttia lainkaan käyttöönsä vankeusaikana. Osalle hyvin lyhyitä vankeusrangaistuksia suorittavista vangeista henkilökohtaista maksukorttia ei myöskään ehditä hankkia rangaistuksen suorittamisen aikana, jos vangilla ei ole korttia vankilaan saapuessa. Rikosseuraamuslaitoksen järjestämän maksuvälineen tai vangin maksuliikenteen järjestämisen muulla tavoin tulisi siis ehdotuksen mukaisesti jatkossakin säilyä vaihtoehtona henkilökohtaisten maksukorttien käytölle.

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on muun ohella vangin elämänhallinnan ja yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen. Vankilan olot on myös järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja. Ehdotetut muutokset vankien henkilökohtaisten maksukorttien käytön mahdollistamiseksi myös suljetussa vankilassa vastaisivat normaalisuusperiaatetta ja edistäisivät vapautumisen jälkeistä sopeutumista yhteiskuntaan. Nykyisellään Rikosseuraamuslaitoksen hoitaessa muun muassa maksukorttien käytöstä aiheutuvat

kustannukset, ei järjestely parhaalla mahdollisella tavalla valmista vankeja kohti vapautumista. Ehdotuksilla pyrittäisiin siihen, että myös vapautumisvaiheessa vangeilla olisi oma maksukortti ja pankkitili.

Suljetussa vankilassa henkilökohtaisen maksukortin käytön mahdollistava muutos lainsäädäntöön turvaisi lisäksi vankien maksuliikenteen, huolimatta mahdollisista Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien toimittamisvaikeuksista tai muista niiden käyttöön ja saatavuuteen liittyvistä ongelmista. Ehdotuksen mukainen henkilökohtaisten maksukorttien käyttöön kannustava muutos sääntelyyn myös avovankiloiden osalta olisi perusteltu normaalisuusperiaatteeseen liittyvin perustein.

Koska vangit käyttäisivät jatkossa pääsääntöisesti omia maksukorttejaan, vankeuslain 9 luvun 4 §:n säännökset mahdollisuudesta rajoittaa vankien rahankäyttöä ja rahansiirtoja kumottaisiin.

Lakiin ehdotetaan lisäksi muutamia teknisluonteisia täsmennyksiä.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin vankeuslakia vastaavat muutokset.

5 Pääasialliset vaikutukset

5.1 Taloudelliset vaikutukset

5.1.1 Julkinen talous

Rikosseuraamuslaitoksen määrärahatilannetta on käsitelty Valtioneuvoston selonteossa oikeudenhoidosta (VNS 13/2022 vp, Valtioneuvoston julkaisu 2022:67). Selonteossa Rikosseuraamuslaitoksesta on todettu seuraavaa:

”Rikosseuraamuslaitos ei kykene toteuttamaan rangaistusten täytäntöönpanolainsäädännön asettamia velvoitteita, mikäli resurssit säilyvät nykyisen kehyspääatöksen mukaisella tasolla. Toimintakyvyn turvaamiseksi sekä toiminnan tuloksellisuuden, turvallisuuden ja vaikuttavuuden ylläpitämiseksi Rikosseuraamuslaitokselle tulisi osoittaa yhteensä 400 htv:n lisäresurssi vuoteen 2027 mennessä. Lisähenkilöstön turvin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tasoa kyettäisiin arvion mukaan nostamaan kohtuulliselle tasolle. Toiminnan tason nostaminen lainsäädännön vaatimusten edellyttämälle tasolle vaatisi arvion mukaan vielä merkittävästi suurempaa henkilöstömäärää vuoteen 2030 mennessä sekä vankilaverkoston uudistamista.”

Lakivaliokunta on selonteosta antamassaan mietinnössä (LaVM 31/2022 vp) kiinnittänyt huomiota samoihin seikkoihin. Selontekoon antamassaan kirjelmässä (EK 84/2022 vp) eduskunta edellytti, että hallitus huolehtii oikeudenhoidon toimintaedellytyksistä ja ryhtyy välittömiin toimenpiteisiin oikeudenhoidon rahoitusvajeen korjaamiseksi lisäämällä olennaisesti oikeudenhoidon pysyviä määrärahoja selonteossa VNS 13/2022 vp esitettyjen resurssitarpeiden perusteella vaalikaudet ylittävällä, kestäväällä ja pitkäjänteisellä tavalla.

Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan oikeudenhoidon toimijoiden määrärahoja on tarkoitus vahvistaa vuodesta 2025 alkaen yhteensä 25 miljoonalla eurolla. Päätös vuosien 2025–2028 kehysrahoituksesta tehdään keväällä 2024.

Esityksessä ehdotetaan muutoksia vankien sähköisen viestinnän mahdollisuuksiin. Tämä koskee niin sähköpostin, internetin kuin etätapaamistenkin käyttöä. Vankien tarve hoitaa asioitaan sähköisesti on lisääntynyt ja tulee lähivuosina lisääntymään entisestään. Ehdotetuilla lainmuu-

toksilla helpotettaisiin sähköisen viestinnän järjestämistä vankiloissa. Koska sähköisen viestinnän tarve tulee joka tapauksessa lisääntymään, vankiloihin olisi hankittava nykyistä enemmän sähköiseen viestintään tarkoitettuja laitteita ja toisaalta henkilökunnan työaika kuluu nykyistä enemmän viestintämahdollisuuksien järjestämiseen. Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että suljettujen vankiloiden osastoille olisi hankittava noin 100 uutta sähköisen viestinnän asemaa. Tästä aiheutuu vuosittain noin 40 000 euron kustannukset. Rikosseuraamuslaitos on arvioinut, että henkilökunnan työmäärää tulisi kohdentaa sähköisen viestinnän järjestämiseen noin 15 henkilötyövuotta, jos sähköisen viestinnän käyttömahdollisuuksia pyritään laajentamaan nykyisestä. Toisaalta voidaan arvioida, että perinteisen kirjepostin määrä voi vähentyä ja sen tarkastamiseen käytettyä työaika vapautuu muihin valvontatehtäviin. Myös vankien mahdollisuudet hoitaa itsenäisesti esimerkiksi viranomaisasiointia paranevat, mikä osaltaan säästää henkilökunnan työmäärää jossain määrin.

Muutoksenhakusäännöksiin tehtävät lainmuutosten voidaan arvioida lisäävän vuosittaista oikeasuvaatimusten määrää noin 200–250 oikeasuvaatimuksella, jos päätös avovankilaan sijoittamisesta on muutoksenhakukelpoinen. Myös valitukset hallinto-oikeuteen lisääntyvät jossain määrin. Toisaalta Rikosseuraamuslaitokselle tehtävät hallintokantelut vähenevät myös jossain määrin. Tämä tarkoittaisi sitä, että lainmuutokset lisäävät Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön työmäärää noin kahden henkilötyövuoden verran. Oikeasuvaatimusasioiden selvittäminen lisää myös vastaavalla tavalla muun henkilökunnan työtä.

Ehdotetut lainmuutokset mahdollistaisivat myös uuden varmuusosaston perustamisen tutkintavangeille. Rikosseuraamuslaitos on arvioinut, että uuden varmuusosaston perustamiseen tulisi kohdentaa 7 henkilötyövuotta. Muutenkin Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksia koskevat säännösmuutokset mahdollistaisivat valvontaresurssien kohdentamisen erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan.

Vankien mahdollisuus maksuttomiin puheluihin laajenisi jossain määrin nykyisestä. Tästä aiheutuisi Rikosseuraamuslaitokselle vähäisiä kustannuksia, koska puhelujen kustannukset maksaisi Rikosseuraamuslaitos. Ehdotus kuitenkin vapauttaisi Rikosseuraamuslaitoksen erityis-työntekijöiden työaika, sillä nykyisin vangit soittavat usein tällaisia puheluita erityis-työntekijöiden vastaanotolta. Oikeusasioiden osalta puhelukustannukset ovat myös hyvin vaatimattomia verrattuna kustannuksiin, jotka syntyvät siitä, että puolustajaksi määrätty käy tapaamassa päämiestään vankilassa puhelinneuvottelun sijasta.

Ehdotus vankien terveystarkastusten tekemisestä viipymättä vankilaan saapumisen jälkeen lisää sekä Vankiterveydenhuollon yksikön että Rikosseuraamuslaitoksen työmäärää. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 74/2022 vp) ehdotettiin tiukennuksia niin sanottuun hoitotakuun määräaikoihin. Eduskunta hyväksyi mainitut lainmuutokset ja ne tulivat voimaan vuonna 2023. Nyt ehdotetut lainmuutokset voidaan toteuttaa hoitotakuuhankkeen yhteydessä Vankiterveydenhuollon yksikölle ja Rikosseuraamuslaitokselle varattujen määrärahojen puitteissa.

Ehdotus tapaamistilojen rakenteita koskeviksi sääntelyksi edellyttää osassa vankiloista rakenteellisia muutoksia. Käynnissä olevien rakennushankkeiden perusteella voidaan arvioida, että esimerkiksi Oulun vankilan rakennushankkeessa yhden uuden tapaamispaikan hinta on arviolta 8000 euroa ja vankilaan rakennettujen kuuden paikan yhteishinta siten 48 000 euroa. Pelkkien pleksien remontointi olemassa oleviin tapaamistiloihin maksaa vähemmän. Näin ollen voidaan arvioida, että olemassa olevien tapaamistilojen muutoksista aiheutuisi vain vähäisiä kertaluonteisia kustannuksia.

Maksuvälineiden käyttöä koskevien muutosehdotusten myötä Rikosseuraamuslaitokselle voi koitua vähäisiä kustannussäästöjä Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien tarpeen vähentyessä nykyisestä. Lisäksi muita vähäisiä säästöjä koituu, kun vangeille toimitettavien tiliotteiden tarve sekä Rikosseuraamuslaitoksen välityksellä tehtävät tilisiirrot vähentyessä.

Ehdotetut muutokset aiheuttavat Rikosseuraamuslaitokselle myös vähäisiä lisäkustannuksia, kun henkilöllisyystodistuksia sekä henkilökohtaisia maksukortteja tulee hankkia sellaisille vangeille, joilla korttia ei ole vankilaan saavuttaessa. Vastaavasti kuitenkin vankien maksukorttien järjestämiseen ja hallinointiin liittyvän työn väheneminen voi johtaa vähäisiin säästöihin. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi kuitenkin arvioida, millaisissa tilanteissa vangille on tarkoituksenmukaista pyrkiä hankkimaan henkilökohtainen maksukortti vai onko tarkoituksenmukaisinta antaa vangin käyttöön rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline.

Kokonaisuudessaan ehdotetut muutokset voitaisiin toteuttaa Rikosseuraamuslaitokselle varattujen määrärahojen puitteissa.

5.1.2 Vankien talous

Esitetyillä muutoksilla ei olisi merkittäviä vaikutuksia vankien tai heidän omaistensa talouteen. Sähköisen viestinnän laajentaminen ja maksuttomien puheluiden käyttöedellytysten selkeyttäminen vähentäisivät jossain määrin kuluja, joita vangeille aiheutuu yhteydenpidosta vankilan ulkopuolelle.

Osalle vangeista maksuvälineiden käyttöä koskevista muutoksista voi aiheutua kuluja henkilökohtaisen maksukortin ja tilin hankkimisesta, jos vangilla ei ole niitä ennestään käytössä. Nämä kustannukset eivät kuitenkaan ole merkittäviä, ja valtaosalla vangeista henkilökohtainen maksukortti ja tili ovat ennestään käytettävissä vankilaan saavuttaessa. Henkilökohtaisesta maksukortista ja tilistä koituvien kustannusten kattaminen vastaa joka tapauksessa normaalisuusperiaatetta ja suurelle osalle vangeista nämä kustannukset tulevat siis maksettavaksi muutoksesta huolimatta. Vaikutus vankien taloudelliseen asemaan olisi siten vähäinen.

5.2 Muut ihmisiin kohdistuvat ja yhteiskunnalliset vaikutukset

5.2.1 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Useilla esitetyillä muutoksilla parannettaisiin vankien ja tutkintavankien perusoikeuksien toteutumista.

Keskeisiä tällaisia muutoksia olisivat sähköisten viestintävälineiden käyttöedellytysten laajentaminen ja maksuttomia puheluita koskevien säännösten selkeyttäminen. Muutokset edistäisivät erityisesti vankien mahdollisuuksia pitää yhteyttä perheeseensä mutta myös mahdollisuuksia hoitaa erilaisia oikeudenkäyntiin liittyviä asioita ja viranomaisasiointia nykyistä paremmin. Vastaavasti muutokset helpottaisivat vankien läheisten mahdollisuutta pitää yhteyttä vankeihin. Muutokset edistäisivät siten perustuslain 10 §:ssä turvattua yksityiselämän suojaa.

Aiempaa useammat vankia koskevat päätökset olisivat muutoksenhakukelpoisia. Tällä muutoksella edistettäisiin vankien oikeusturvaa. Perustuslakivaliokunta on todennut pitävänsä tärkeänä sitä, että vankeuslain mukaisten muutoksenhakusäännösten yhteensopivuus perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyyn ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin selvitetään kokonaisuutena (PeVL 36/2020 vp). Lakivaliokunta on puolestaan todennut (LaVM 1/2021 vp) pitävänsä muutoksenhakukieltojen osalta erittäin tärkeänä, että vankeuslaki, tutkintavankeuslaki samoin kuin

edellä mainittuihin liittyvä muu merkityksellinen lainsäädäntö otetaan kokonaisvaltaisen uudistustyön kohteeksi. Esityksellä toteutetaan perustuslakivaliokunnan ja lakivaliokunnan edellyttämä muutoksenhakusäännösten kokonaisvaltainen arviointi. Ehdotetut muutokset edistäisivät perustuslain sekä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten oikeusturvavaatimusten toteutumista.

Vankilaan saapuvan vangin terveystarkastusta koskevilla säännöksillä pyrittäisiin edistämään vangin terveydellisistä tarpeista huolehtimista mahdollisimman pian vankilaan saapumisen jälkeen. Säännöksillä myös toteutettaisiin kansainvälisten ihmisoikeuksien valvontaelinten huomiot siitä, että vangin terveydentila tulisi tarkastaa pikaisesti vankilaan saapumisen jälkeen.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttöä koskevilla muutoksilla edistetään normaalisuusperiaatteen toteutumista ja yhdenvertaisuutta rangaistusten täytäntöönpanossa. Omien maksuvälineiden käytön edistäminen parantaisi samalla vankien vapautumisen jälkeistä sopeutumista yhteiskuntaan.

5.2.2 Vaikutukset ihmisryhmiin

Säännöksiä alaikäisen vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen lastensuojelulaitokseen selkeytettäisiin. Muutos parantaisi alaikäisten vankien asemaa.

Esitetyt muutokset edistäisivät vankien lapsien ja muiden läheisten perhe-elämän suojaa vastaavalla tavalla kuin vankienkin. Lapsen edun arviointia on käsitelty esityksessä etätapaamista koskevan säännöksen yhteydessä. Viranomaisen on kaikissa päätöksissään, jotka koskeva lasta, arvioitava lapsen etua ensisijaisena päätösperusteena.

Sähköisten viestintävälineiden käyttöedellytysten laajentaminen edistäisi vankien lapsien ja muiden läheisten mahdollisuuksia pitää yhteyttä vankiin. Etenkin tämä vaikuttaisi avovankiloissa, joissa vangit voisivat nykyistä paremmin käyttää yleisesti yhteiskunnassa käytettyjä sovelluksia viestintään läheistensä kanssa.

Sähköisten yhteydenpitomahdollisuuksien laajentaminen parantaisi erityisesti ulkomaalaisten vankien mahdollisuuksia pitää yhteyttä perheeseensä. Nykyisin esimerkiksi soittaminen ulkomaille on hyvin kallista, kun jatkossa olisi aiempaa paremmin mahdollista toteuttaa yhteydenpito maksuttomasti esimerkiksi etätapaamisilla.

5.2.3 Vaikutukset viranomaisiin

Esityksellä on vaikutuksia Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan.

Ehdotetut lainmuutokset selkeyttävät monilta osin nykyisiä käytäntöjä. Erityisesti valvontatoimivaltuuksien käyttöedellytyksiä koskevien säännösmuutosten voidaan arvioida parantavan Rikosseuraamuslaitoksen valmiuksia huolehtia vankilaturvallisuudesta. Vastaavanlainen vaikutus olisi varmuusosastoa koskevilla säännösmuutoksilla. Rikosseuraamuslaitoksella olisi myös jatkossa mahdollisuus perustaa varmuusosasto tutkintavangeille.

Sähköistä viestintää koskevat lainmuutokset edellyttäisivät tätä koskevien käytäntöjen uudistamista.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttöä koskevat muutokset vaikuttavat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan vähäisissä määrin vähentämällä vankien maksukortteihin liittyvää hallinnollista työtä sekä selkeyttämällä ja yhtenäistämällä toimintatapoja. Vankien henkilökohtaisten

maksukorttien ja henkilöllisyystodistusten hankkimisesta aiheutuu kuitenkin vastaavasti työ­ määrän lisääntymistä, joten muutoksen vaikutukset Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan eivät ole merkittäviä.

Myös useat muut lainmuutokset edellyttävät Rikosseuraamuslaitokselta käytäntöjen muutoksia ja uusien määräysten ja ohjeiden laatimista.

Muutosten toimeenpano edellyttäisi sitä, että Rikosseuraamuslaitos huolehtii henkilökunnan kouluttamisesta.

Muutoksenhakua koskevat säännösmuutokset vaikuttaisivat Rikosseuraamuslaitoksen oi­ keusyksikön työmäärään.

5.2.4 Vaikutukset vankilaturvallisuuteen

Ehdotetut muutokset parantaisivat Rikosseuraamuslaitoksen edellytyksiä huolehtia vankilatur­ vallisuudesta. Ehdotettu sääntely selkeyttäisi erilaisten valvontatoimivaltuuksien soveltamista, mikä helpottaisi puuttumista vankilasta käsin tehtävään rikollisuuteen ja muuhun vankilan jär­ jestystä ja turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Varmuusosastolle sijoittamisen edellytysten selkeyttäminen parantaisi mahdollisuuksia puuttua järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan vankilassa.

Ehdotetut muutokset vankien sähköiseen viestintään vaikuttaisivat myös vankilaturvallisuu­ teen. Etätapaamisten ja muun sähköisen viestinnän lisääntyvä käyttö voi vaikuttaa siihen, että fyysisiä tapaamisia ja perinteistä kirjeenvaihtoa on aiempaa vähemmän, mikä vähentää tarvetta esimerkiksi perinteisen kirjeenvaihdon tarkastamiseen kiellettyjen aineiden ja esineiden etsi­ miseksi. Kuitenkin lisääntyvä sähköinen viestintä edellyttää edelleen tarvittaessa viestinnän si­ sällön valvontaa. Esityksessä tämä on huomioitu säätämällä tarvittavia rajoituksia ja valvonta­ valtuuksia sähköiseen viestintään. Näin Rikosseuraamuslaitoksella olisi edellytykset huolehtia siitä, ettei esimerkiksi rikoksen tekoa suunnitella sähköisten viestintävälineiden avulla.

Toisaalta vankien paremmat mahdollisuudet pitää yhteyttä läheisiinsä voivat edistää vankeus­ aikaisia tavoitteita ja myöhempää sopeutumista yhteiskuntaan. Tämä voi edistää yleisesti yh­ teiskunnan turvallisuutta.

Ehdotuksen mukaan vangin ja tapaajan välissä ei olisi säännönmukaisesti sellaista estettä, joka estää koskettamisen. Kuitenkin rakenteellisia esteitä voitaisiin edelleen käyttää, jos se olisi pe­ rusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Sääntely olisi kansainvälisten suosi­ tusten mukaista, mutta käytännössä muutos voi lisätä riskiä huumausaineiden kulkeutumisesta vankilaan.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttöä koskevista muutoksista ei aiheudu merkittäviä vai­ kutuksia vankilaturvallisuuteen. Henkilökohtaisten maksukorttien säilytys ja käyttö suljetussa vankilassa tultaisiin järjestämään vastaavalla tavalla Rikosseuraamuslaitoksen toimesta kuin nykyisin. Omien henkilökorttien ja maksukorttien hankkiminen vangeille lisää jossain määrin vankien kuljettamista vankilan ulkopuolelle, mikä edellyttää kuljetusten turvallisuudesta huo­ lehtimista.

Muutokset vaikuttaisivat jossain määrin vankien maksuliikenteen valvontaan, kun siirryttäisiin enenevässä määrin vankien henkilökohtaisiin maksukortteihin. Näiden korttien maksuliiken­ teen valvonta ei ole Rikosseuraamuslaitoksen toimesta mahdollista. Tällä ei kuitenkaan olisi

mainittavaa vaikutusta vankilaturvallisuuteen eikä yleisemminkään yhteiskunnan turvallisuuteen, koska jo nyt vastuu esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonasta kuuluu ensi sijassa maksukorttien liikkeellelaskijoille ja viime kädessä poliisille. Rikosseuraamuslaitoksella olisi edelleen riittävät toimivaltuudet valvoa vankilaturvallisuutta vaarantavaa toimintaa muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien käytössä.

5.3 Tietojärjestelmävaikutukset

Säännösmuutokset edellyttävät joitakin muutoksia Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään. Nämä muutokset voidaan toteuttaa osana tietojärjestelmän tavanomaista kehitystyötä.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Mahdollisia ratkaisuvaihtoehtoja on käsitelty jaksossa 4.1 kunkin asiakokonaisuuden yhteydessä.

6.2 Lainsäädäntö Pohjoismaissa

6.2.1 Sähköposti ja internet

Ruotsissa vangeilla ei yleisesti ole oikeutta sähköpostin tai internetin käyttöön. Vangit, jotka osallistuvat opetukseen tai koulutukseen, saavat kuitenkin käyttää rikosseuraamusviranomaisen opettajan tai opinnonohjaajan tietokoneella. Vangeille voidaan myös myöntää lupa pitää internetin välityksellä yhteyttä sellaisen korkeakoulun kanssa, jossa hän opiskelee. Internetin käyttö voidaan kuitenkin mahdollistaa, jos sillä on suuri merkitys vangin vapauttamisensa valmisteluun. Rikosseuraamusviranomainen on hankkinut tietokoneita vankien sähköpostin ja internetin käyttöä varten. Internetin käyttöä valvotaan jatkuvasti.

Norjassa vangeilla ei yleisesti ole oikeutta sähköpostin tai internetin käyttöön. Internetin käyttö on sallittu vain työtä, opiskelua tai muuta tarkoitusta varten, joka arvioidaan olevan tarkoitukseenmukainen vankilasta käsin ja joka eivät vaaranna turvallisuutta. Internetin käyttö on luvanvaraista ja sille voidaan asettaa rajoituksia. Vankilan henkilökunnan tulee säännönmukaisesti tarkastaa vangin lokitiedot valvoakseen, mitä tietoa vanki on etsinyt.

Norjassa vangeille voidaan poikkeustapauksessa myöntää lupa käyttää sähköpostia vankilan ulkopuolelle. Vankilan henkilökunnalla on tällöin oikeus tarkastaa sähköposti samoin kuin kirjeposti, toisin sanoen lukemalla tai tarkastamalla. Myös kaikki sähköpostin lähettämiseen käytetyt laitteet tarkastetaan. Sähköpostia koskevaa säännöstä sovelletaan käytännössä harvoin.

Tanskassa suljetuissa vankilassa ja tutkintavankiloissa voidaan erityistapauksissa myöntää vangeille lupa käyttää omaa tietokonettaan, jos tämä ei vaaranna vankilan järjestystä tai turvallisuutta. Vangit voivat lainata vankilan tietokonetta, jos se on tarpeen opintoja tai työntekoa varten. Eräissä tapauksissa vankilan tietokone voidaan siirtää vangin selliin. Useimmissa suljetuissa vankiloissa on vankien opintojen mahdollistamiseksi suojattu verkko, joka vähentää väärinkäyttöä ja joka mahdollistaa pääsyn vain rajatulle määrälle sivustoja. Vangit eivät esimerkiksi voi käyttää verkkopankkia suojatussa verkossa. Vangeille voidaan myöntää erivapaus suojatun verkon ulkopuoliseen internetin käyttöön, jos he ilmoittautuvat koulutukseen tai ovat saa-

neet luvan osallistua etäkoulutukseen, jota varten on välttämätöntä päästä suojatun verkon ulkopuolisille sivustoille esimerkiksi materiaalien hakemiseksi tai yhteyden pitämiseksi koulutuksen järjestäjien kanssa. Internetin käyttöä valvotaan.

Tanskassa avovankilassa olevalle vangeille voidaan myöntää lupa ottaa oma tietokoneensa selliinsä, jos tämä on tarpeen vangin opintoja tai työntekoa varten. Avovankilaan sijoitetut vangit saavat vapaa-ajallaan ja valvonnan alaisena myös käyttää digitaalisia palveluita internetkahvioloissa.

Islannissa vangeilla on suljetuissa vankiloissa mahdollisuus käyttää internetiä rajoitetusti vankilan tietokoneilla ja vankilan yleisissä tiloissa. Käyttöä on mahdollista erityisesti opintoja tai työntekoa varten. Vankilan johtaja voi sallia vangin oman tietokoneen internetin käytön esimerkiksi uutisten seuraamiseksi, asioiden hoitamiseksi viranomaisten kanssa tai opiskeluun tai työhön.

Islannissa vangeilla on avovankiloissa aina oikeus käyttää omaa tietokonettaan koko päivän. Tarkoituksena on mahdollistaa vangeille etäopintoja ja työtä, yhteydenpito perheen ja sukulaisten kanssa sekä asioiden hoitoon viranomaisten kanssa ja uutisten seuraamiseen. Sosiaalisen median käyttö ei kuitenkaan ole sallittu. Tietokoneet suljetaan yöksi ja luovutetaan vankilan henkilökunnalle. Vankilan johtaja voi päättää tietokoneiden tutkimisesta yleisen tarkastuksen yhteydessä tai jos on syytä epäillä, että koneita käytetään laittomalla tavalla.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Pohjoismaiden lainsäädännössä on kokonaisuutena vain vähän säännöksiä vankien internetin ja etenkin sähköpostin käytöstä.

Ruotsissa ja Norjassa vangeilla ei ole oikeutta internetin tai sähköpostin käyttöön edes avovankiloissa. Yleisin syy myöntää vangille yksittäistapauksissa lupa internetin käyttöön on opiskelun tai työnteon mahdollistaminen. Internetin käyttöä valvotaan. Islannissa ja Tanskassa internetin käyttöä koskeva sääntely on laajempaa ja se mahdollistaa internetin niin suljetuissa vankiloissa kuin avovankiloissakin.

Tanskassa vangeille voidaan erityistapauksissa myöntää lupa ottaa oma tietokone suljettuun vankilaan, jos tämä ei vaaranna vankilan järjestystä tai turvallisuutta. Avovankilassa olevalle vangille voidaan myöntää lupa ottaa oma tietokone selliinsä. Islannissa internetin käyttö suljetussa vankilassa on rajoitettua, mutta se voidaan mahdollistaa vankilan tietokoneella vankilan yleisissä tiloissa erityisesti opintoja tai työntekoa varten. Avovankiloissa vangeilla on aina oikeus käyttää omaa tietokonettaan ja internetiä.

Norjassa sähköpostin käyttö on luvanvaraista, ja sähköpostiviestit sekä niiden lähettämiseen käytetyt laitteet voidaan tarkastaa samoin kuin kirjeet. Muissa Pohjoismaissa ei vaikuta olevan säännöksiä sähköpostin käytöstä, vaan poikkeukselliset käyttömahdollisuudet sidotaan internetin käyttöön.

6.2.2 Vankien matkapuhelimet

Ruotsissa vangeilla ei ole oikeutta pitää matkapuhelinta hallussaan vaan matkapuhelimet säilytetään lukitussa kaapissa. Tuomittu vanki saa kuitenkin käyttää matkapuhelintaan ilman valvontaa oleskellessaan vankilan ulkopuolella ja poistumisluvilla.

Norjassa vangeilla ei ole oikeutta käyttää matkapuhelintaan vankilassa. Sen sijaan matkapuhelimen käyttö on sallittua vapautumisen valmistelussa ns. väliaikaisessa asunnossa. Erityistapauksissa voidaan sallia, että vanki ottaa matkapuhelimensa mukaan poistumisluvulle. Matkapuhelin on tällöin luovutettava vankilan henkilökunnalle, kun vanki hän palaa vankilaan.

Tanskassa vangeilla ei suljetuissa vankiloissa ei ole oikeutta käyttää omaa matkapuhelinta. Avovankiloissa vangeille voidaan myöntää oikeus pitää seinään kiinnitettyä matkapuhelinta sellissään tai heille voidaan antaa lainaksi vankilan matkapuhelin. Avovankiloissa vangeilla on oikeus valvotuissa tiloissa käyttää matkapuhelintaan videopuheluita varten.

Islannissa vangeilla ei suljetuissa vankiloissa ei ole oikeutta käyttää matkapuhelinta. Avovankiloissa vangit saavat lainata tai vuokrata matkapuhelimen vankilasta. Vanki saa käyttää matkapuhelintaan puheluita ja tekstiviestejä varten sekä poistumisluvilla tai muutoin vankilan alueen ulkopuolella. Valvonta on vähäistä, sillä vangit vastaavat itse matkapuhelimen käytöstä, eikä puhelimissa ole kameraa tai internetliittymää. Vankilan johtaja voi päättää puhelimen tutkimisesta, jos on syytä epäillä rikollista toimintaa. Puhelin voidaan tutkia myös yleisten tarkastusten yhteydessä.

Yhteenvedona voidaan todeta, ettei vangeilla missään Pohjoismaassa ole suljetuissa vankiloissa lupaa käyttää tai pitää hallussaan matkapuhelintaan. Matkapuhelimen käyttö on kuitenkin sallittu vankilan ulkopuolella ja poistumisluvilla, tosin Norjassa vain erityisissä tapauksissa. Matkapuhelimet on luovutettava vankilan henkilökunnalle, kun vangit palaavat vankilaan.

Avovankiloissa vangeille voidaan Tanskassa myöntää oikeus pitää seinään kiinnitettyä matkapuhelinta sellissään tai lainata vankilan matkapuhelinta. Lisäksi vangit saavat Tanskassa käyttää omia matkapuhelimiaan valvotuissa tiloissa videopuheluita varten. Islannissa vangit voivat lainata tai vuokrata matkapuhelimen avovankilasta.

6.2.3 Vankien yhteydet videopuhelun välityksellä

Ruotsissa videoyhteydet ovat osa vankien sähköistä viestintää, ja videopuheluita voidaan myöntää samoilla perusteilla kuin puheluita, toisin sanoen vangin hakemuksella ja niin vankilan kuin vastaanottajan suostumuksella. Videopuhelut rinnastetaan puheluihin (Ruotsin vankeuslain 7 luku). Vangeilla ei ole oikeutta videopuheluihin, vaan niitä toteutetaan siinä vankilan määrin kuin se voi vankilan aikataulut ja muut olosuhteet huomioon ottaen sopivasti tapahtua. Ilmaisuuksiin viittaa Ruotsin rikosseuraamusviranomaisen määräyksen mukaan vankilan käytännön olosuhteisiin, esimerkiksi siihen, mikä on mahdollista laitoksen toiminnan ja henkilöstön ja laitteiden saatavuuden puitteissa (KVFS 2011:1). Videopuhelulupia jaettaessa etusija annetaan vankien ja heidän lastensa välisille videopuheluille.

Norjassa vangit saavat käydä videopuheluita toisten vankien, sukulaisten ja muiden henkilöiden kanssa. Rajoitteita ei ole asetettu sille, kenen kanssa vanki voi käydä videopuhelun. Videopuhelu edellyttää vankilan lupaa. Vankilan on ennen luvan myöntämistä arvioitava, onko videopuhelun valvonnalle tarvetta ja minkälaisia valvontatoimenpiteitä tarvitaan (Norjan rikosseuraamusviranomaisen kiertokirje KDI 3/2017).

Islannissa vangit saavat käyttää videopuheluita pitääkseen yhteyttä esimerkiksi perheenjäseniinsä, ystäviinsä ja asianajajaansa.

Tanskassa videopuheluita ei turvallisuussyistä sallita suljetuissa vankiloissa tai tutkintavankiloissa. Avovankiloissa vangit saavat käyttää omia matkapuhelimiaan läheistensä kanssa käytä-

viä videopuheluita varten siinä määrin kuin se on mahdollista. Videopuhelut omista matkapuhelimista soitetaan turvallisuussyistä avovankilan vierailutiloista tai muista tiloista, joiden ovat lukitaan puhelun ajaksi. Näin estetään, että vanki voisi antaa matkapuhelimensa toiselle henkilölle. Vangit eivät itse saa säilyttää matkapuhelintaan vaan heidän on luovutettava matkapuhelin vankilan henkilöstölle käytön jälkeen. Vankilan henkilökunta ei kuitenkaan ole läsnä videopuhelun aikana. Vankien ja heidän lastensa välisille videopuheluille annetaan etusija.

Yhteenvetona voidaan todeta, että Pohjoismaissa videopuhelut vankilasta ovat mahdollisia, mutta ne eivät käytännössä ole kovin laajasti käytössä. Tanskassa videopuhelut ovat sallittuja vain avovankiloissa, muissa Pohjoismaissa myös suljetuista vankiloista. Islannissa ja Norjassa videopuhelujen vastaanottajia ei ole rajattu, kun puolestaan Ruotsissa ja Tanskassa videopuhelua saa soittaa vain etukäteen ilmoitetuille ja rikosseuraamisviranomaisten hyväksymille vastaanottajille. Kokonaisuutena videopuhelut nähdään ensisijaisesti mahdollisuutena vankien ja heidän lastensa tai muiden perheenjäsentensä yhteydenpitoon.

6.2.4 Muutoksenhaku

Ruotsissa vankeuslain (fängselagen) nojalla tehtyihin päätöksiin on laaja muutoksenhakuoikeus. Ensi sijassa muutosta haetaan rikosseuraamusviranomaiselta ja vasta sen jälkeen hallintotuomioistuimelta. Päätöstä ei saa muutoksenhaun yhteydessä saa muuttaa vangin vahingoksi.

Norjassa vangin oikeudesta hakea muutosta rangaistuksen täytäntöönpanoa koskeviin päätöksiin säädetään rangaistusten täytäntöönpanosta annetussa laissa (lov om gjennomføring av straff mv., yleisesti straffgjennomføringsloven) ja rangaistusten täytäntöönpanoa koskevalla määräyksessä (Forskrift om straffgjennomføring). Lähtökohtana on, että rangaistusten täytäntöönpanon aikana tehtävät päätökset ovat muutoksenhakukelpoisia. Muutoksenhakuoikeutta ei kuitenkaan ole esimerkiksi silloin, kun ehdonalaaisesti vapautettu puhuttelun jälkeen uudelleen rikkoo ehdonalaisen vapauden ehtoja, ja hänet päätetään ottaa takaisin vankilaan (rangaistusten täytäntöönpanossa säädetään annetun lain 44 §:n 2 momentti) tai jos tuomittu ehtoja koskevan tehostuspuhuttelun jälkeen uudelleen rikkoo laissa säädettyjä ja vankilan hänelle asettamia ehtoja, jotka on arvioitu välttämättömiksi uusien rikosten estämiseksi. Muutoksenhakuoikeutta ei myöskään ole, jos tuomittu koeaikana rikkoo käräjäoikeuden asettamia ehtoja ja käräjäoikeus tuomiolla päättää, että rangaistus on pantava täytäntöön kokonaan tai osittain (Norjan rikoslain, straffeloven, 39 §), taikka jos henkilö otetaan vankilaan siksi, että hän voi aiheuttaa merkittävää haittaa oman tai toisen kehölle tai terveydelle (lain 11 §). Vangin siirtoa vankilasta toiseen pidetään sisäisenä päätöksinä, johon ei ole muutoksenhakuoikeutta.

Tanskassa rangaistuksen täytäntöönpanon aikana tehdyistä päätöksistä haetaan muutosta rikosseuraamusviranomaiselta. Muutoksenhakuoikeus on kuitenkin rajattu siten, että vain merkittävästi vangin oikeuksia rajoittaviin päätöksiin saa hakea muutosta rikosseuraamusviranomaiselta. Vähäisemmät rajoitukset eivät sitä vastoin ole muutoksenhakukelpoisia. Muutoksenhakukelpoisia päätöksiä ovat ainakin päätökset voimakeinojen käytöstä sekä vangin erillään pidosta muista vangeista muun muassa rikosten tai tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi sekä päätökset rangaistuksen määräämisestä ja ehdonalaisestä vapaudesta (rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain, lov om fuldbyrdelse af straf m.v., yleisesti straff fuldbyrdelseslov, 14 §).

Islannissa päätöksistä, jotka tehdään Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain nojalla (lög um fullnustu refsinga, 15/2016) saa hakea muutosta oikeusministeriöltä, jollei muuta säädetä lailla. Poikkeuksen muodostaa turvallisuussyistä määrättävä vangin erillään pito muista vangeista, josta ei saa hakea muutosta (lain 75 artikla).

Yhteenvetona voidaan todeta, että kaikissa Pohjoismaissa Tanskaa lukuun ottamatta lähtökohdiana on, että vangilla on laaja muutoksenhakuoikeus rangaistuksen täytäntöönpanon aikana tehtyihin päätöksiin. Tanskassa muutosta vanki saa hakea vain päätöksiin, jotka merkitsevät vakavia rajoituksia vangin oikeuksiin. Kaikissa Pohjoismaissa on säädetty eräistä muutoksenhakuikielloista. Kokonaisuutena Pohjoismaiden lainsäädännöstä ei ole saatavissa selkeää mallia muutoksenhakukelpoisille päätöksille.

6.2.5 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankiloissa

Ruotsissa vangit ja tutkintavangit voivat käyttää maksuvälineenä ainoastaan rikosseuraamusviranomaisen maksukorttia, joka on kytketty vangin vankitiliin. Muita maksuvälineitä ei ole, eivätkä vangit voi käyttää henkilökohtaista pankki- tai luottokorttiaan. Avovankiloitten ja suljettujen vankiloitten maksuliikenteessä ei ole eroja.

Norjassa vankiloissa pyritään eroon käteisen käytöstä. Maksuvälineinä vankiloissa toimivat joko vangin henkilökohtaiset pankkikortit, vankiloitten sisäiset maksujärjestelmät tai rikosseuraamusviranomaisen vangin käyttöön antamat ns. kruunumaksukortit (krone kort). Rikosseuraamusviranomaisen voi siirtää vangin työttömyyskorvauksia näille maksukortteille. Pyrkimyksenä on Norjan rikosseuraamusviranomaisen maksukortteja koskevan ohjeen (20186404-35) mukaan, että rangaistusten täytäntöönpano mahdollisimman pitkälti vastaisi olosuhteita vapauudessa.

Vangin maksukortin tyyppi määräytyy sen vankilan turvallisuustason mukaan, johon vanki on sijoitettu. Korkean turvatason vankiloissa vankila hallinnoi vangin taloutta antamalla hänelle kruunumaksukortin. Alemman turvaluokan vankilassa vanki saa käyttää henkilökohtaista pankkikorttiaan, jolla hän myös itse voi huolehtia työttömyyskorvauksistaan ja muista talouteensa liittyvistä asioistaan vankilasta käsin.

Vankiloissa pidetään myös yllä vankien yhteistä tilijärjestelmää (Kompis), jonka kautta vankila näkee vankien taloudellisen tilanteen ja voi verkkopankin kautta siirtää vangin maksukortille. Jos vangilla ei ole mahdollisuutta maksaa kortilla, merkitään hänen ostoksensa tähän järjestelmään.

Tanskassa vankiloissa ei enää käytetä käteistä. Suljettuihin ja avovankiloihin sovelletaan samoja sääntöjä. Myös suurimmassa osassa tutkintavankiloista on luovuttu käteisen käytöstä. Vankiloissa vangit saavat vankilaan tullessaan rikosseuraamusviranomaisen henkilökortin, jota myös käytetään ostokorttina. Tutkintavankiloissa pidetään yleensä salduletoita, joihin tutkintavangin ostosten hinta merkitään, ja henkilökunta nostaa vastaavan summan vangin ostotilitä. Eräissä tutkintavankiloissa käytetään edelleen käteistä.

Islannissa vangit saavat käyttöönsä rikosseuraamusviranomaisen maksukortin, joka on ainoa vankilassa toimiva maksuväline. Islannissa suljetuissa vankiloissa olevat vangit saavat päivärahaa työstä tai opinnoista sekä erillisen ruokarahan ruuan ostamista varten (Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 27 §). Avovankiloissa vangit eivät saa ruokarahaa, mutta heille annetaan ruokatarvikkeita, joista he itse valmistavat ruokansa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että pohjoismaisissa vankiloissa on jo luovuttu tai pyritään luopumaan käteisen käytössä. Vangeilla on yleensä käytettävissään jonkun tyyppinen rikosseuraamusviranomaisen omistama maksukortti. Eroja suljettujen ja avovankiloitten välillä ei juurikaan ole. Norjassa alemman turvaluokan vankiloissa vanki saa käyttää omaa pankkikorttiaan. Tätä perustellaan normaalisuusperiaatteella.

6.2.6 Vankien kirjeiden lukeminen

Ruotsissa vankilan henkilökunta voi tietyin edellytyksin lukea vankien kirjeitä, mutta toimenpiteen on oltava suhteellisuusperiaatteen mukainen (Ruotsin vankeuslain 1 luvun 6 §).

Vankilan henkilökunta saa tarkastaa vangille lähetettyjä kirjeitä ja lähetyksiä, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden turvaamiseksi. Tarkoituksena on selvittää, sisältääkö kirje kiellettyjä esineitä tai onko se osa tekeillä olevaa tai suunniteltua rikollista toimintaa, suunniteltua pakoa tai vastaavaa. Kun kirje on tarkastettu, se on luovutettava vangille mahdollisimman pian, jollei muulle ole erityisiä syitä (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 7 §). Kirje on luovutettava vangille viimeistään silloin, kun tämä vapautuu (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 8 §). Vankilan henkilökunta voi ottaa kirjelähetyksen haltuunsa, jos on syytä olla luovuttamatta sitä vangille. Lähetys voidaan ottaa haltuun tai hävittää, jos se sisältää esimerkiksi huumausaineita tai muita kiellettyjä esineitä (Ruotsin vankeuslain 5 luvun 2 § ja 8 luvun 8 ja 9 §).

Vangin asianajajan kirje, samoin kuin ruotsalaisen viranomaisen tai kansainvälisen elimen, jolla on Ruotsin tunnustama toimivalta vastaanottaa yksityishenkilöiden valituksia, on välitettävä vangille ilman tarkastusta. Lähetys voidaan kuitenkin tarkastaa, jos on syytä epäillä, että lähettäjä ei ole se, joka hän väittää olevansa. (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 6 §).

Norjassa vangeilla on oikeus lähettää ja vastaanottaa kirje- ja muita postilähetyksiä, jollei laissa toisin säädetä (Norjan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 30 §).

Vankien kirjoittamien tai saamien kirjeiden lukeminen vankilassa riippuu vankilan turvallisuustasosta. Vankiloissa, joissa turvallisuustaso on erityisen korkea, on kaikki vankien kirjeet luettava ennen kuin ne lähetetään tai annetaan vangeille. Korkean turvallisuustason vankiloissa kirjeet luetaan pääsääntöisesti, mutta lukemisesta voidaan luopua, jollei se ole tarpeen turvallisuussyistä. Matalamman turvatason ja siirtymäasumiseen tarkoitetuissa vankiloissa kirjeet luetaan, jos se turvallisuussyistä arvioidaan tarpeelliseksi. Kirjeiden lukeminen ja tarkastaminen voidaan suorittaa avaamalla ja lukemalla kirje ennen sen luovuttamista tai lähettämistä sekä tarkastamalla teknisten välineiden tai koiran avulla, ettei se sisällä kiellettyjä esineitä. Erityisen korkean turvallisuustason osastoilla vangit voidaan velvoittaa käyttämään kirjeissään vankilan henkilökunnan ymmärtämää kielellä. Myös korkean turvallisuustason osastolla vankeja voidaan poikkeuksellisesti ja yksilöllisen arvioinnin jälkeen toimia samoin.

Vankila voi kieltäytyä luovuttamasta vangeille tai lähettämästä kirjettä tai vangeilta, jos kirje sisältää tietoa rikoksen suunnittelusta tai toteuttamisesta, täytäntöönpanon välttämisestä tai vankilan rauhaa, järjestystä ja turvallisuutta häiritsevästä toiminnasta. Vangeille tulee selostaa ne osat kirjeistä, joista ei arvioida syntyvän haittaa. Kirjeet, jotka vanki on jo vastaanottanut, voidaan lukea.

Vankila voi myöntää vangeille luvan viestiä sähköisesti tekstin, äänen ja kuvien kanssa, jolleivät turvallisuussyt tai asianmukainen resurssienhallinta estä sitä. Tällöin sovelletaan samoja säännöksiä kuin kirjeen lukemiseen ja haltuunottoon.

Asianajajille ja viranomaisten edustajille, mukaan lukien diplomaatti- tai konsuliedustajille, lähetetty tai heiltä vastaanotettu kirjelähetys voidaan tarkastaa teknisillä välineillä tai koiran avulla vain sellaisella vankilan osastolla, jonka turvallisuustaso on korkea tai erityisen korkea. Lähetys on aina avattava vangin ollessa läsnä.

Tanskassa vangeilla on oikeus kirjeenvaihtoon (Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 55 §). Poikkeuksen pääsäännöstä muodostava elinkautisvangit, joilla ei Tanskassa ilman erillistä lupaa ole oikeutta kirjeenvaihtoon ensimmäisen kymmenen vankeusvuoden aikana (Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 55 § a).

Vangeille lähetetyt ja vangeilta tulleet kirjeet voidaan vankilassa avata ilman tuomioistuimen määräystä pääsääntöisesti vangin ollessa läsnä.

Vangeille lähetetyt ja vangin kirjoittamat kirjeet voidaan lukea ilman, että siitä ilmoitetaan etukäteen, jos sen on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä, vankilaradikalisoitumisen ja ääri-
liikkeen estämiseksi, rikosten ehkäisemiseksi tai rikoksen uhrin suojelemiseksi. Kirjeet sellaiselle vangille, jolla on poliisin arvion mukaan johtava tai koordinoiva asema laajan ja vakavan rikollisuuden taustalla olevien henkilöiden ryhmässä, on luettava ilman, että vangille ilmoitetaan asiasta, ellei se ole ilmeistä, ettei se ole välttämätöntä yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi tai rikollisuuden ehkäisemiseksi. Samoin kirjeet sellaiselle vangille, joka on tuomittu jonkin Tanskan rikoslain 12 tai 13 luvussa mainituista rikoksista, muun muassa maanpetoksista tai muusta rikoksesta valtion itsenäisyyttä ja turvallisuutta vastaan, rikoksesta perustuslakia ja korkeimpia valtion viranomaisia vastaan taikka terrorismirikoksista, tai joka muuten arvioidaan radikalisoituneeksi tai olevan vaarassa radikalisoitua, on luettava ilman, että vangille ilmoitetaan asiasta, jos se on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä, vankilaradikalisoitumisen ja ääri-
liikkeen vastaisen toimien tai rikollisuuden ehkäisemisen vuoksi.

Vankila voi ottaa luetun kirjeen haltuunsa antamatta sitä vangille, jos se on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä taikka vankilaradikalisoitumisen tai ääri-
liikkeen vastaisen toimien takia, rikollisuuden ehkäisemiseksi tai rikoksen uhrin suojelemiseksi. Kirje on tällöin palautettava, mutta palauttamista voidaan lykätä, jos se on turvallisuussyistä tarpeen. Kirjeen haltuun ottamisesta on ilmoitettava lähettäjälle. Lähettäjälle ilmoittaminen voidaan kuitenkin lykätä enintään neljällä viikolla, jos haltuun oton syy muutoin vaarantuisi.

Vangeilla on oikeus valvomattomaan kirjeenvaihtoon eräiden laissa määriteltyjen tahojen kanssa. Näitä ovat muun muassa vangin asianajaja, oikeusministeri, vankilan johtaja, tuomioistuimet, syyttäjät ja poliisi, Tanskan eduskunnan oikeusasiamies, Tanskan eduskunta, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja kansainvälisten kidutusten vastaiset seurantaelimet sekä vangin asianajaja (Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 56 §).

Islannissa vangeilla on oikeus lähettää ja vastaanottaa kirjeitä (Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 50 §). Vankilan johtaja voi päättää vangin kirjeen avaamisesta ja lukemisesta vangin ollessa läsnä, jos tämä on välttämätöntä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten estämiseksi taikka rikoksen uhrin tai vankia vastaan todistaneen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi. Vankilan johtaja voi samoilla perusteilla päättää vangin ja nimettyjen henkilöiden kirjeenvaihdon rajoittamisesta tai toisen vangin kanssa käytävän kirjeenvaihdon lykkäämisestä. Ehdoksi voidaan myös asettaa, että kirjeenvaihto käydään kielellä, jota vankilan henkilökunta ymmärtää, tai että auktorisoidulle kääntäjälle annetaan tehtäväksi kääntää kirjeet.

Vangin kirjeenvaihtoa ei saa lukea jos vastaanottajana tai lähettäjänä on hänen asianajajansa, julkisten laitosten, papin tai muu vastaavan uskonnollisen yhteisön edustajan tai filosofisen järjestön, johon vanki kuuluu, tai Islannin eduskunnan oikeusasiamies.

Päätös kirjeen lukemisesta tai sen haltuun ottamisesta on ilmoitettava ja perusteltava vangille, ja asiasta on tehtävä kirjallinen päätös.

Yhteenvedona voidaan todeta, että kaikissa Pohjoismaissa lähtökohtana on vankien yksityisyyden suoja ja normaalisuusperiaatteen toteutuminen. Vankien kirjoittamia ja heille osoitettuja kirjeitä ei siksi pääsäännön mukaan saa lukea, ja lukeminen on yleensä perusteltava tai sen on tapahduttava vangin läsnä ollessa. Tärkein syy vankien lähettämien tai heille osoitettujen kirjeiden ja lähetyksen lukemiselle tai tarkastamiselle on kaikissa Pohjoismaissa toimenpiteen välttämättömyys vankilan järjestyksen tai turvallisuuden turvaamiseksi. Muita syitä ovat rikoksen ehkäiseminen, rangaistuksen täytäntöönpanon turvaaminen sekä uhrin ja todistajan suojelu. Vankilan henkilökunta voi myös ottaa kirjeen haltuunsa tai lykätä sen välittämistä muun muassa, jos on syytä epäillä kiellettyjen aineiden välittämistä, rikoksen uusimista tai yritystä välttää rangaistuksen täytäntöönpano. Tanskan lainsäädännössä säädetään myös kirjeen lukemisesta tai haltuun otosta silloin, jos se on tarpeen vankilaradikalisoitumisen ja ääri liikkeiden vastaisten toimien vuoksi taikka erikseen lueteltujen vakavien rikosten ehkäisemiseksi.

Pohjoismaissa kirjeen lukeminen perustuu yleisesti laissa säädettyihin edellytyksiin. Norjassa vangin kirjeiden lukeminen perustuu lisäksi vankilan turvallisuustasoon, jonka mukaan erittäin korkean ja korkean turvallisuustason vankiloissa velvollisuus tai mahdollisuus kirjeiden lukemiseen on laajempi kuin alemman turvallisuustason vankiloissa. Islannissa ja Norjassa voidaan eräissä tapauksissa edellyttää, että kirjeenvaihto tapahtuu vankilan henkilökunnan ymmärtämällä kielellä tai että kirjeet käännetään sellaiselle kielelle.

Kirjeenvaihto vangin ja hänen asiamiehensä välillä samoin kuin eräiden viranomaisten, oikeusasiamiehen ja kansainvälisten elimien kanssa nauttii kaikissa Pohjoismaissa erityistä suojaa. Islannissa ja Tanskassa tämä kirjeenvaihto on täysin valvomatonta. Norjassa lähetykset voidaan tarkastaa teknisiä välineitä tai koiria käyttäen mutta niitä lukematta. Ruotsissa lähetykset voidaan eräissä tapauksissa avata, mutta niitä ei saa lukea.

6.2.7 Vankien puhelut ja niiden kuuntelu

Ruotsissa vangeilla on oikeus soittaa puheluita vankilan puhelinjärjestelmään etukäteen hyväksytyihin numeroihin (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 4 §). Puhelun vastaanottajan on hyväksyttävä puhelu. Vankien puheluita voidaan kuunnella. Edellytyksenä on, että se turvallisuussyistä on välttämätöntä. Puhelun kuuntelemisesta on ilmoitettava etukäteen kaikille osapuolille (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 5 §). Puhelun kuuntelemisesta ilmoittaminen etukäteen on keskeistä, sillä muussa tapauksessa kyseessä on sähköisen viestinnän kuuntelu, joka yleensä vaatii tuomioistuimen päätöksen.

Vankien ja heidän asiamiehensä välisiä puheluita ei saa kuunnella.

Norjassa vangeilla on oikeus soittaa puheluita, jollei laissa toisin säädetä (Norjan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 32 §). Vankien puheluiden kuunteleminen riippuu vankilan turvallisuustasosta. Vankiloissa, joissa turvallisuustaso on erityisen korkea, on kaikki vangeille tulevat ja vangeilta lähtevät puhelut kuunneltava. Korkean turvallisuustason vankiloissa on puhelut lähtökohtaisesti kuunneltava, mutta kuuntelemisesta voidaan luopua, jollei se ole tarpeen turvallisuussyistä. Matalamman turvatason ja siirtymäasumiseen tarkoitetuissa vankiloissa puheluita kuunnellaan, jos se turvallisuussyistä vaikuttaa tarpeelliselta.

Puhelun osapuolille on ilmoitettava kuuntelusta etukäteen, ja heidät voidaan velvoittaa käyttämään sellaista kieltä, jota vankilan henkilökunta ymmärtää. Vankien keskustelukumppanien henkilöllisyys voidaan selvittää puhelun aikana. Vankien puhelut voidaan myös evätä, jos on syytä epäillä, että puhelua käytetään rikoksen suunnitteluun tai toteuttamiseen, rangaistuksen täytäntöönpanon estämiseen tai vankilan rauhaa, järjestystä ja turvallisuutta häiritseviin toimiin.

Jos puhelulla on suuri merkitys vangeille ja valvonta riittää estämään puhelun väärinkäytön, on puhelua ensi sijassa valvottava sen epäämisen sijasta.

Puhelut voidaan tallentaa, jos on todennäköistä, että vangit pyrkivät estämään rangaistuksen täytäntöönpanon. Keskustelun osapuolille on tällöin ilmoitettava etukäteen puhelun tallentamisesta.

Vankien ja heidän asianajajiensa välisissä puheluissa samoin kuin vankien ja viranomaisten sekä diplomaatti- tai konsuliedustajien välisissä puheluluissa voidaan vastaanottajan henkilöllisyys selvittää ennen puhelun alkamista. Keskustelua ei kuitenkaan saa kuunnella tai tallentaa.

Vankien puhelujen kuuntelu vankilan turvallisuustason perusteella saanut Norjan eduskunnan oikeusasiamieheltä kritiikkiä sen suhteesta vankien yksityiselämään, ja helmikuussa 2024 Norjan tuomioistuimissa on vireillä useita tapauksia, jotka koskevat vankien puhelujen kuuntelun laillisuutta.

Tanskassa vangeilla on oikeus puheluihin siinä laajuudessa, kuin se käytännössä on mahdollista (Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 57 §). Puhelu voidaan kuitenkin evätä, jos se on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä, vankilan radikalisoitumisen ja ääriliikhehdinnän vastaisten toimien vuoksi, rikosten ehkäisemiseksi tai rikoksen uhrin suojelemiseksi.

Suljetuissa vankiloissa puhelut tallennetaan tai kuunnellaan ilman tuomioistuimen määräystä, jollei tätä arvioida tarpeettomaksi. Toimenpiteestä on etukäteen ilmoitettava keskustelun osapuolille.

Puhelut sellaiselle vangille, jolla on poliisin arvion mukaan johtava tai koordinoiva asema laajan ja vakavan rikollisuuden taustalla olevien henkilöiden ryhmässä, on tallennettava tai kuunneltava, ellei se ole ilmeistä, ettei se ole välttämätöntä yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi tai rikollisuuden ehkäisemiseksi. Toimenpiteestä on etukäteen ilmoitettava keskustelun osapuolille. Puhelut sellaiselle vangille, joka on tuomittu jostakin Tanskan rikoslain 12 tai 13 luvussa mainituista rikoksesta, muun muassa maanpetoksesta tai muusta rikoksesta valtion itsenäisyyttä ja turvallisuutta vastaan, rikoksesta perustuslakia ja korkeimpia valtion viranomaisia vastaan taikka terrorismirikoksista, tai joka muuten arvioidaan radikalisoituneeksi tai olevan vaarassa radikalisoitua, on tallennettava tai kuunneltava, jos se on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä, vankilan radikalisoitumisen ja ääriliikhehdinnän vastaisten toimien tai rikollisen toiminnan ehkäisemisen vuoksi.

Vangeilla on oikeus valvomattomiin ja kuuntelemattomiin puheluihin muun muassa asiamiehensä, vankilan johtajan, rikosoikeusviranomaisten, Tanskan eduskunnan oikeusasiamiehen ja kansainvälisten kidutusten vastaisten seurantaelinten kanssa.

Islannissa vangeilla on oikeus soittaa vankilan ulkopuolella oleville henkilöille vankilan järjestyssäännöissä määrättyinä aikoina (Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 49 §). Vangin puheluiden määrää ja pituutta voidaan rajoittaa, jos se on tarpeen sen varmistamiseksi, että muut vangit saavat käyttää puhelinta. Puhelut muiden vankiloiden vangeille ovat kiellettyjä, jollei vankilan johtaja anna suostumustaan tällaiselle puhelulle.

Vankilan johtaja voi päättää puhelun kuuntelusta tai tallentamisesta, jos tämä on välttämätöntä vankilan yleisen valvonnan ja hyvän järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten estämiseksi tai rikoksen uhrin tai vankia vastaan todistaneen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi. Päätöksestä puhelun kuuntelusta tai tallentamisesta on ilmoitettava etukäteen ja sen

syy on perusteltava ja kirjattava. Puhelun ehdoksi voidaan myös asettaa, että se käydään kielellä, jota vankilan henkilökunta ymmärtää, tai että tulkki kääntää puhelun.

Vankien puheluja heidän asianajajiensa, julkisten laitosten, papin tai muu vastaava uskonnollisen yhteisön edustajan tai filosofisen järjestön, johon vanki kuuluu, tai Islannin eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa, ei saa tallentaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vangeilla on kaikissa Pohjoismaissa oikeus soittaa puheluja vankilan ulkopuolelle. Puheluja voidaan kuitenkin kuunnella ja tallentaa, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi. Muita syitä puhelun kuuntelemiselle tai jopa epäämiselle ovat esimerkiksi rikosten ehkäiseminen ja rangaistuksen täytäntöönpanon estämisyrietykset. Päätös puhelun kuuntelemisesta perustuu yleensä vankilassa tehtävään arviointiin. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on etukäteen ilmoitettava keskustelun osapuolille. Puhelut asianajajan sekä laissa säädettyjen kansallisten viranomaisten sekä kansainvälisten järjestöjen tai seurantaelinten kanssa nauttivat erityistä suojaa. Tanskassa on lisäksi säädetty, että puhelut on säännönmukaisesti kuunneltava, jos vangilla poliisin arvion mukaan on johtava tai koordinoiva asema laajan ja vakavan rikollisuuden taustalla olevien henkilöiden ryhmässä tai jos vanki on syyllistynyt eräisiin vakaviin rikoksiin. Norjassa puheluiden kuuntelu perustuu vankilan turvallisuustasoon eikä vangin yksilökohtaiseen arviointiin. Tämän sääntelyn suhde vankien yksityiselämään on kiistanalainen.

7 Lausuntopalaute

Esitys on ollut lausuntokierroksella... (täydennetään lausuntokierroksen jälkeen).

8 Säännöskohtaiset perustelut

8.1 Vankeuslaki

1 luku Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §. *Toimivalta virka-ajan ulkopuolella.* Pykälän 2 momenttiin on lailla 290/2021 lisätty Rikosseuraamuslaitoksen päivystävän virkamiehen toimivaltaan tehdä päätös etsintäkuuluttamisesta, jollei asia siedä viivästystä. Lailla 222/2021 momentti on virheellisesti muutettu alkuperäiseen muotoonsa ja päivystävän virkamiehen toimivalta päättää etsintäkuuluttamisesta on kumoutunut. Momenttiin lisättäisiin takaisin mahdollisuus etsintäkuuluttamiseen, jos asia ei siedä viivästystä.

2 luku Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §. *Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen.* Pykälän 4 momentin säännöstä vankilaan ottamisen rajoittamisesta uudistettaisiin.

Momentin nojalla vankien ottamista vankilaan voitaisiin rajoittaa kuten nykyisinkin. Rajoittamisen edellytykset kuitenkin uudistettaisiin.

Vankilaan ottamisen rajoittamisella tarkoitetaan säännöksessä sitä, ettei tuomittuja määrättäisi ilmoittautumaan vankilaan rajoitusten soveltamisen aikana. Rajoitukset voisivat tarkoittaa myös sitä, ettei vankilaan saapumiseksi etsintäkuulutettaisi tuomittuja rajoitusten soveltamisen aikana. Lähtökohtana olisi se, ettei tuomitulle jo määrättyä ilmoittautumisaikaa peruttaisi.

Säännöksen nojalla rajoituksia voitaisiin asettaa normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Keskeisiä soveltamistilanteita olisivat esimerkiksi yleisvaarallisen tartuntataudin torjunta tai sotatila. Pelkästään häiriötilanne ei riittäisi säännöksen soveltamiseksi, vaan rajoitusten tulisi olla perusteltuja sen turvaamiseksi, että vankiloissa pystytään huolehtimaan vankeuslain 1 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti rangaistusten täytäntöönpanosta. Käytännössä soveltaminen voisi tulla kyseeseen silloin, jos vankeusrangaistusten täytäntöönpano vaarantuu häiriötilanteessa, ellei vankilukua alenneta tavanomaisesta. Rajoituksilla pyrittäisiin siten luomaan vankiloihin sellaiset olosuhteet, että rangaistusten täytäntöönpano voidaan toteuttaa turvallisesti häiriötilanteesta huolimatta.

Rajoitukset voisivat koskea sakon muuntorangaistukseen tai alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja. Rajoitukset koskisivat vain vankilaan vapaudesta ilmoittautumaan määrättyjä vankeja. Tutkintavankien ottamista vankilaan ei rajoitettaisi, vaan vangitsemisesta päätäisi aina yksittäisessä asiassa tuomioistuimien. Rajoitukset eivät koskisi myöskään sellaisia tuomittuja, jotka ovat jo vankilassa täytäntöönpanon alkaessa. Tällöin täytäntöönpano aloitettaisiin normaalisti.

Rajoitusten enimmäiskesto olisi kuusi kuukautta, mutta ne voitaisiin uudistaa kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Yksittäisen rangaistuksen täytäntöönpanossa olisi rajoitusten ajanakin huolehdittava siitä, ettei rangaistus raukea. Täytäntöönpanoon tulisi siten ryhtyä, jos tuomio raukeaisi rajoitusten aikana.

2 a §. *Etsintäkuuluttaminen.* Pykälän 2 momentin 1 kohdan viittaus ulkopuoliseen laitossijoitukseen muutettaisiin koskemaan uutta 8 luvun 10 a §:ää.

12 §. *Tarkeimmat säännökset.* Pykälässä säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta vankilaan ottamisen rajoittamiseen luvun 1 §:n 4 momentin nojalla. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset rajoitusten kestosta sekä rajoitusten toteuttamisesta luvun 1 §:ssä säädettyissä rajoissa. Asetuksella säädettäisiin siitä, minkä mittaiset rangaistukset asetuksen soveltamisalaan kuuluisivat sekä siitä, mitä vankilaan ottamistoimia rajoitukset koskisivat. Asetuksella voitaisiin säätää esimerkiksi, että ainoastaan ilmoittautumisaikojen määräämistä tietyille ajanjaksolle rajoitettaisiin tai sitä, ettei ilmoittautumisaikoja määrättäisi lainkaan tietyinä aikoina. Vastaavasti voitaisiin säätää etsintäkuulutusten peruuttamisesta tietyinä aikoina. Asetuksella voitaisiin säätää myös täytäntöönpanotoimien jaksottamisesta rajoitusten päättymisvaiheessa.

Pykälän nykyisessä 2 momentissa oleva määräysantovaltuus kumottaisiin edellä yleisperusteluissa esitetyistä syistä. Vastaavasti pykälän otsikosta poistettaisiin sana määräykset.

3 luku **Rangaistusajan laskeminen**

7 §. *Rangaistusajaksi lukeminen.* Pykälän 1 momentin viittaus ulkopuoliseen laitossijoitukseen muutettaisiin koskemaan uutta 8 luvun 10 a §:ää.

9 §. *Tarkeimmat määräykset.* Pykälä kumottaisiin edellä yleisperusteluissa esitetyistä syistä.

4 luku **Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan**

1 §. *Vankilat.* Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin säännöksellä suljettujen vankiloiden avovankilaosastoista. Kyse olisi suljetun vankilan osastosta, joka on muusta vankilasta erillään. Avovankila-

osastoja voisi olla esimerkiksi vapauttamista varten. Tällaisilla osastoilla noudatettaisiin avovankilaa koskevia säännöksiä. Esimerkiksi osastolle sijoittaminen tapahtuisi avovankilaa koskevien säännösten mukaan ja osastolla valvottaisiin vankien päihteettömyyttä samalla tavoin kuin avovankilassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että vangeille voidaan vankilan alueella asettaa oleskelu- ja liikkumisrajoituksia. Säännös koskisi niin suljettuja vankiloita kuin avovankiloitakin. Lisäksi momentissa säädettäisiin edelleen siitä, että avovankilan alueella vangit voivat liikkua ilman välitöntä valvontaa. Säännöksessä ei enää erikseen mainittaisi liikkumista työpaikalla tai muussa toimintapisteessä, koska nämä paikat kuuluvat vankilan alueeseen. Vankilan alueelta poistumiseen tarvitaan avovankilassakin lupa vankeuslain 8 luvun, 10 luvun tai 14 luvun nojalla.

Momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti myös siitä, että avovankilassa vankeja voitaisiin valvoa teknisellä valvonnalla. Tällainen valvonta koskisi kaikkia kyseiseen vankilaan sijoitettuja vankeja.

Pykälän uudessa 3 momentissa säädettäisiin vankilan tilojen hyväksymisestä. Säännöksen nojalla Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että tilat soveltuvat kaikilta osin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon siten kuin vankeuslaissa säädetään. Hyväksymismenettely koskisi Rikosseuraamuslaitoksen vastuulle kuuluvia tiloja. Hyväksymismenettely koskisi erityisesti vankien käytössä olevia sellitiloja, osastojen yleisiä tiloja ja erilaisia vankien toimintoihin tarkoitettuja tiloja. Näiden soveltuvuus tarkoitukseensa arvioitaisiin vankeuslain vaatimusten ja laillisuusvalvontahavaintojen kannalta. Hyväksymismenettely ei koskisi rakennuslainsäädännön vaatimuksia.

Rikosseuraamuslaitos ei myöskään arvioisi Vankiterveydenhuollon yksikön tilojen soveltuvuutta vankien terveydenhuollon järjestämiseen. Vankiloita rakennettaessa tulee kuitenkin huolehtia siitä, että vankien terveydenhuollosta pystytään asianmukaisesti huolehtimaan.

Tilojen hyväksyminen pitäisi tehdä ensinnäkin ennen niiden käyttöönottoa. Tällä tarkoitettaisiin uuden vankilan rakentamista tai esimerkiksi vankilan laajentamista. Toiseksi tilat pitäisi hyväksyä, jos tiloja tai niiden käyttötarkoitusta olennaisella tavalla muutetaan. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi selliosaston olennaista remointia tai sitä, että osasto muutettaisiin suljetun vankilan osastosta avovankilaosastoksi taikka toimintatiloja muutettaisiin soveltuvaksi eri toimintaan. Rikkinäisten kalusteiden korjaaminen tai sellien maalaaminen eivät olisi momentissa tarkoitettuja olennaisia muutoksia, vaan kyseessä täytyisi olla laajempi remontti, jossa vankilan tai osaston tilat remontoitaisiin kokonaisuudessaan.

Tilojen hyväksymisestä päättäisi ehdotetun 11 §:n 2 momentin nojalla operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

2 §. Vankilaan ottaminen. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin nimenomaisesti, että vangilla on oikeus tehdä ilmoitus vankilaan ottamisestaan lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen korvauksetta. Tällaisia ilmoituksia voi olla useampi kuin yksi, esimerkiksi jos alaikäisen vanhemmat tai huoltajat asuvat erillään toisistaan.

3 §. Matkakustannusten korvaaminen. Pykälän 3 momentissa säädetään, että vangille määrätyn saattajan kulut voidaan korvata valtion varoista. Momenttia esitetään täsmennettäväksi siten, että saattajan matkakulut voitaisiin korvata valtion varoista, jos se on perusteltua vangin iän, terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi. Pykälästä poistettaisiin myös säännös siitä, että

saattajan tulisi olla tähän tehtävään määrätty. Vangin saattajana toimimisesta tai tällaisesta määrästoimivallasta ei ole säädetty.

5 §. Tulotarkastus. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin vankilaan saapuvan vangin terveydentilan tarkastamisesta.

Momentissa säädettäisiin, että lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön olisi tavattava vankilaan saapunut vanki hänen terveydenhuollon tarpeensa selvittämiseksi. Tarkoituksena olisi saapumisen jälkeen viipymättä arvioida vangin vankilassa tarvitsema terveydenhoito. Tapaaminen käsittäisi fyysisten ja psyykkisten sairauksien hoidon, lääkehoidon jatkuvuuden varmistamisen ja vieroitusoireiden hoidon. Tarkastuksessa tulisi myös kiinnittää huomiota merkkeihin siitä, jos vankia on kohdeltu väkivalloin.

Tarkastuksen tekisi joko lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö eli käytännössä sairaanhoitaja. Jos tarkastuksen tekisi sairaanhoitaja, tämän tulisi tarvittaessa konsultoida lääkäriä esimerkiksi lääkityksen tai muiden vastaavien seikkojen suhteen.

Tarkastus tehtäisiin vankilaan saapuville vangeille. Esimerkiksi vankilasiirtojen yhteydessä tai tutkintavangin muuttuessa rangaistusta suorittavaksi vangiksi, tarkastusta ei tarvitsisi tehdä uudestaan.

Tarkastus olisi tehtävä viipymättä vankilaan saapumisen jälkeen. Lähtökohtana olisi siten se, että tarkastus tehtäisiin 24 tunnin kuluessa vankilaan saapumisesta. Koska kaikissa vankiloissa ei ole terveydenhuoltohenkilökuntaa viikonloppuisin, säännös mahdollistaisi myös sen, että tarkastus tehtäisiin videoyhteyden välityksellä, jos tarkastuksen tekevä lääkäri tai terveydenhuollon ammattihenkilö pitäisi tätä riittävänä.

Säännöksen tarkoituksena olisi turvata se, että vangin terveydenhoidolliset tarpeet otetaan huomioon heti rangaistuksen suorittamisen alussa. Jos vangilla on vankilaan saapuessa akuuttia terveydenhoitoa vaativa sairaus tai vamma, tällaisen tilanteen edellyttämä terveydenhoito tulisi järjestää vankeuslain 10 luvun nojalla.

Terveystarkastuksesta vastaisi Vankiterveydenhuollon yksikkö, joka vastaa muutenkin vangin terveydenhuollon järjestämisestä.

9 §. Sijoittaminen avovankilaan. Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälän 1 momentin avovankilaan sijoittamisen edellytyksiä täydennettäisiin. Sijoittamisen edellytyksenä olisi nykyisen lisäksi se, että vanki sitoutuu luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tekniseen valvontaan. Tämä edellytys koskisi tilanteita, joissa vanki olisi tarkoitus sijoittaa kyseisen momentin nojalla teknisesti valvottuun avovankilaan. Säännöksellä varmistettaisiin se, että vanki sitoutuu tällaiseen valvontaan ennen sijoituspäätöksen tekemistä.

Pykälän 3 momentista poistettaisiin säännös siitä, että vanki voidaan sijoittaa suljettuun vankilaan, jos avovankiloissa ei ole tilaa. Jatkossa vangille ei siten voitaisi tehdä kielteistä avovankilasijoittelupäätöstä tällä perusteella, vaan avovankilasijoituksen edellytykset täyttävä vanki olisi sijoitettava avovankilaan. Rikosseuraamuslaitoksen olisikin huolehdittava siitä, että avovankiloissa on riittävästi paikkoja.

11 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että operatiivisen vastuualueen johtaja päättää vankilan tilojen hyväksymisestä käyttöön. Kyse ei olisi muutoksenhakukelpoisesta

hallintopäätöksestä, koska päätös ei välittömästi vaikuttaisi yksittäisen vangin oikeuksiin tai velvollisuuksiin.

Momentista poistettaisiin säännös siitä, että operatiivisen vastuualueen johtaja päättää teknisesti valvottujen avovankiloiden perustamisesta. Ehdotetun 12 §:n mukaan asiasta annettaisiin jatkossa Rikosseuraamuslaitoksen määräys.

12 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mistä asioista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Tällaisia asioita olisivat ratkaisu siitä, mitkä vankilat ovat suljettuja vankiloita ja mitkä avovankiloita. Oikeusministeriön asetuksella säädettäisiin myös siitä, missä suljetuissa vankiloissa olisi avovankilaosastot. Edelleen oikeusministeriön asetuksella määriteltäisiin kunkin vankilan alueet. Kyse olisi vankilan alueen määrittämisestä vankeuslain näkökulmasta. Sisäministeriön asetuksella säädettäisiin edelleen yleisöä koskevista kielloista tulla ja oleskella vankila-alueella.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että määräyksenantovaltuudet arvioinnista, avolaitokseen sijoittamisesta ja rangaistusajan suunnitelmallisesta toteuttamisesta kumottaisiin. Rikosseuraamuslaitoksella olisi edelleen määräyksenantovaltuus tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä. Määräyksiä voitaisiin antaa siitä, kuinka vangin henkilöllisyys todennettaisiin sekä siitä, miten henkilötuntemerkkien ottamisessa meneteltäisiin. Lisäksi momenttia täydennettäisiin säännöksellä siitä, että Rikosseuraamuslaitos antaisi määräyksen niistä avovankiloista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

5 luku **Sijoittaminen vankilassa**

4 §. Sopimusosasto. Pykälässä säädettäisiin sopimusosastolle sijoittamisesta kuten nykyisinkin.

Pykälän 1 momentin mukaan vankilassa tulisi olla sopimusosasto tai tarvittaessa useampikin sopimusosasto. Vankiloiden järjestyssäännöissä tulisi huolehtia siitä, että osastot perustettaisiin kaikkiin vankiloihin. Säännöksen nojalla sopimusosastolla järjestettäisiin vankien päihitteettömyyttä edistävää toimintaa. Tämä voisi esimerkiksi tarkoittaa päihitteettömyyttä edistävää kuntoutustoimintaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sopimusosastolle sijoittamisen edellytyksistä. Sopimusosastolle sijoittamista tulisi arvioida luvun 1 §:ssä säädetyin perustein vastaavasti kuin muillekin osastoille sijoittamista. Esimerkiksi vangin rangaistusajan suunnitelmassa määritellyt tavoitteet päihitteettömän elämäntavan edistämisestä tulisi ottaa huomioon sijoittamisessa. Sijoittamisessa tulisi kuitenkin huomioida myös vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja rikosten estäminen rangaistusaikana. Lisäksi vangin tulisi sitoutua osastolla päihitteettömyyteen ja siihen, että päihitteettömyyttä valvotaan vankeuslain 16 luvun 7 §:n nojalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sopimusosastolle sijoittamisen peruuttamisesta. Osastosi joitus tulisi peruuttaa ja vanki sijoittaa tavalliselle osastolle, jos sijoituksen 2 momentissa säädetyt edellytykset eivät enää täyty. Peruuttaminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos vanki rikkoo päihitteettömyysvelvollisuuttaan, vaarantaa osaston järjestyksen ja turvallisuutta taikka ei enää sovellu osastolla järjestettävään toimintaan. Kynnys sopimusosastosijoituksen peruuttamiseen olisi vastaavanlainen kuin arvioitaessa vangin siirtämistä tavalliselta osastolta toiselle osastolle.

5 §. Varmuusosasto. Pykälän 1 momentista poistettaisiin säännös siitä, että operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja tekee erikseen päätöksen varmuusosaston perustamisesta. Jatkossa

varmuusosastot perustettaisiin vankilan järjestyssäännössä, kuten muutkin vankilan osastot. Myös järjestyssäännön vahvistaa operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja, joten varmuusosaston perustamisen päätösvaltatase säilyisi ennallaan. Muilta osin momenttia ei muutettaisi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin niistä rajoituksista, joita varmuusosastolle sijoittamisesta aiheutuu. Momenttiin lisättäisiin viittaukset vankeuslain 8 luvun, 11 luvun, 12 luvun ja 13 luvun säännöksiin, joissa säädetään rajoituksista varmuusosastolla olevien vankien kohteluun.

Pykälän 3 momenttia täydennettäisiin säännöksellä siitä, että varmuusosastolle sijoittamisesta tulisi ilmoittaa terveydenhuoltohenkilöstölle. Säännös vastaisi esimerkiksi vankeuslain 15 luvun 8 §:ssä yksinäisyysrangaistuksesta säädettyä.

6 §. *Varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksistä kuten nykyisinkin. Säännöstä muutettaisiin vastaamaan paremmin sijoituksen turvaamistoimiluonnetta.

Varmuusosastolle sijoittamisen lähtökohtana olisi se, että sijoittaminen on välttämätöntä pykälässä säädetyn toiminnan estämiseksi. Kuten edellä jaksossa X.X on kerrottu, välttämättömyydellä tarkoitettaisiin sitä, että yksittäisen vangin kohdalla on olemassa konkreettiset perusteet sijoittamiselle. Koska varmuusosastolle sijoittaminen puuttuu voimakkaasti vangin oikeuksiin, perusteiden tulisi olla painavat ja esimerkiksi rikollisen toiminnan jatkamista olisi voitava pitää todennäköisenä. Kuitenkaan täyttä varmuutta edellytysten täyttymisestä ei vaadittaisi, koska kyse on turvaamistoimesta, jolla pyritään estämään mahdollinen tulevaisuudessa tapahtuva toiminta.

Punninnassa tulisi ottaa huomioon myös mahdollisuus puuttua vangin toimintaan lievemmin keinoin, kuten siirtämällä hänet toiseen vankilaan tai toiselle osastolle.

Käytännössä säännöksen sanamuodon muutoksella ei ole tältä osin tarkoitus olennaisesti muuttaa nykyistä käytäntöä.

Sijoittamisen edellytyksiä puolestaan selvennettäisiin nykyisestä. Pykälän 1 kohdan nojalla sijoittaminen voitaisiin tehdä sen estämiseksi, ettei vanki jatka rikollista toimintaa vankilassa. Säännöstä sovellettaisiin erityisesti vankeihin, jotka pyrkivät jatkamaan ammattimaista rikollista toimintaa vankilassa. Tyypillisesti kyse voisi olla esimerkiksi huumausainerikollisuudesta.

Rikollisen toiminnan jatkamista voitaisiin arvioida esimerkiksi vangin rikostaustan, hänen vankeusaikaisen yhteydenpitonsa ja hänelle vankilassa määrättyjen kurinpitorangaistusten tai vankeusaikaisista rikoksista annettujen tuomioiden taikka hänen toiminnastaan saadun vihjetiedon perusteella. Säännös ei enää edellyttäisi yksittäisen rikostunnusmerkistön täyttymisen arviointia, vaan yleisempää arviointia siitä, pyrkiikö vanki jatkamaan rikollista toimintaa vankilassa. Kyse olisikin vangin toiminnan kokonaisarviointista vankilaolosuhteissa. Jos tässä arvioinnissa olisi konkreettiset perusteet epäillä vangin jatkavan rikollista toimintaa vankilassa ja varmuusosastolle sijoittamista pidettäisiin välttämättömänä toimenä tämän estämiseksi, voitaisiin sijoitus tehdä.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin varmuusosastolle sijoittamisesta turvaamistoimena silloin, jos on välttämätöntä estää vangin yritys karata vankilasta tai hänen vapauttamisyrityksiensä. Säännös vastaisi pitkälti nykyisiä momentin 3 ja 4 kohtaa. Tämänkin perusteen arvioinnissa tulisi olla konkreettiset perusteet epäillä vankia karkaamisyrityksestä. Tällaisia voisivat olla esi-

merkiksi hänen aikaisempi karkaamisensa, ja hänen hallustaan löytyneet suunnitelmat tai karkaamiseen tarvittavat välineet. Perusteiden ollessa käsillä, vanki voitaisiin karkaamisen estämiseksi sijoittaa varmuusosastolle, jos se arvioitaisiin välttämättömäksi toimenpiteeksi.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin pykälän nykyistä 2 momenttia vastaavasti varmuusosastolle sijoittamisesta, jos se on välttämätöntä sen estämiseksi, että vanki muulla tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa. Kyse olisi tilanteista, joissa vanki esimerkiksi syyllistyy toistuvasti väkivaltaan tai uhkailuun muita vankeja tai henkilökuntaa kohtaan. Tällaisen toiminnan estämiseksi vanki voitaisiin sijoittaa varmuusosastolle.

7 §. Varmuusosastolle sijoittamisen kesto. Pykälän 2 momentissa säädetään, että varmuusosastolle sijoittamisen perusteet on ilmoitettava vangille, jos niiden ilmoittamisesta ei aiheudu vaaraa muun henkilön turvallisuudelle taikka haittaa rikoksen selvittämiseksi. Asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §:ssä, joten momentti kumottaisiin tarpeettomana. Muutos tehtäisiin myös pykälän otsikkoon.

8 §. Osaston päiväjärjestys. Pykälää täydennettäisiin säännöksellä vankilan osaston päiväjärjestyksen sisällöstä. Päiväjärjestyksen tulisi sisältää osaston päivittäiset aikataulut. Kaikissa vankiloissa ja osastoilla tulisi olla päiväjärjestykset, joissa on pykälän 1–5 kohdassa säädetyt aikataulut. Myös niin sanotuilla tulo-osastoilla ja eristysosastoilla tulisi olla päiväjärjestykset. Tarkemmat päivittäiset kellonajat olisivat osastokohtaiset.

Pykälän 1 kohdan nojalla päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi sellien aukioloajat. Päiväjärjestyksessä tulisi siten olla jokaiselle viikonpäivälle tieto siitä, milloin sellien ovet avataan ja milloin ne suljetaan sekä tieto siitä, jos sellien ovet ovat kiinni keskellä päivää. Kyse olisi niistä ajankohdista, jolloin vangit pääsevät sellin ulkopuolelle osallistumaan erilaiseen toimintaan tai viettämään aikaa osaston tiloissa muiden vankien kanssa.

Pykälän 2 kohdan nojalla päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi ajankohdat, jolloin vangit osallistuvat toimintaan ja erilaisiin vapaa-ajantoimintoihin, kuten kuntosalille tai saunaan. Myös kirjaston käytön ja uskonnollisten tilaisuuksien ajankohdat tulisi käydä ilmi päiväjärjestyksestä.

Pykälän 3 kohdan nojalla päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi ruokailuajat.

Pykälän 4 kohdan nojalla päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi ulkoiluajat.

Pykälän 5 kohdassa säädettäisiin, että päiväjärjestykseen tulisi sisällyttää tiedot myös muista osaston päivittäisistä aikatauluista. Tällaisia aikatauluja voisivat olla ainakin vahvuustarkastuksen ajankohta, puhelimen, sähköpostin ja internetin käyttöön varatut ajat, henkilökunnan ja terveydenhuoltohenkilökunnan vastaanottoajat, omaisuuden säilytystiloissa käynnin ajankohdat, ostosten tekemiseen varatut ajankohdat ja kirjepostin kulkemiseen sekä lääkkeiden jakoon liittyvät ajankohdat.

9 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin. Varmuusosastolle sijoittamista koskevaa päätösvaltasäännöstä täydennettäisiin operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan toimivallalla päättää varmuusosastosijoituksen jatkamisesta, koska sääntely on tällä hetkellä jossain määrin epäselvää sen suhteen, kuka jatkamisesta päättää. Päätösvalta koskisi tilanteita, joissa varmuusosastosijoitusta jatkettaisiin kolmen kuukauden määräajan jälkeen. Päätösvalta koskisi myös tilanteita, joissa varmuusosastolle sijoittaminen ei enää olisi välttämätöntä 5 luvun 7 §:n

1 momentin nojalla, vaan sijoitus keskeytettäisiin ennen kolmen kuukauden enimmäisaikaa. Myös tästä päättäisi operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

10 §. Tarkemmat säännökset. Uudessa 5 luvun 10 §:ssä säädettäisiin oikeusministeriön asetuk-senantovaltuudesta mies- ja naisvankien sekä alaikäisten vankien sijoittelussa. Ministeriön ase-tuksella säädettäisiin siitä, mihin vankiloihin voidaan sijoittaa miesvankeja, naisvankeja ja ala-ikäisiä vankeja. Vankiloiden järjestyssäännöissä tulisi perustaa näihin vankiloihin tarvittava määrä kyseisille ryhmille tarkoitettuja osastoja.

6 luku **Siirtäminen vankilasta toiseen**

1 §. Siirtäminen suljetusta vankilasta avovankilaan. Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutet-taisiin avovankilaksi.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että, poistettaisiin mahdollisuus sijoittaa vanki määräajaksi avovankilaan. Avovankilaan sijoittaminen olisi jatkossa voimassa tois-taiseksi, ja avovankilaan sijoittamisen edellytyksistä säädetään edelleen vankeuslain 6 luvun 1 §:ssä. Mikäli edellytykset eivät enää täyty, voidaan vanki siirtää takaisin suljettuun vankilaan vankeuslain 6 luvun 2 §:n nojalla.

Pykälän 1 momentin 5 kohdaksi lisättäisiin 4 luvun 9 §:ää vastaava säännös siitä, että avovan-kilaan siirtämisen edellytyksenä olisi vangin sitoutuminen tekniseen valvontaan, jos hänet si-joitetaan teknisesti valvottuun avovankilaan.

Luettavuuden edistämiseksi 1 momentista poistettaisiin viittaus 4 luvun 8 §:ään. Pykälään lisät-täisiin kuitenkin uusi 3 momentti, joka sisältäisi nykyisen säännöksen siitä, että siirtämisessä suljetusta vankilasta avovankilaan tulee noudattaa 4 luvun 8 §:n vankilaan sijoittamisen yleis-periaatteita.

2 §. Siirtäminen avovankilasta suljettuun vankilaan. Pykälässä käytetty käsite avolaitos muu-tettaisiin avovankilaksi.

3 §. Vangin siirtäminen toiseen vankilaan. Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avo-vankilaksi.

4 §. Siirrosta ilmoittaminen. Pykälään lisättäisiin asiasisällöltään 4 luvun 2 §:n 2 momenttia vastaava säännös siitä, että vangilla on oikeus tehdä ilmoitus siirrosta vankilasta toiseen lä-hiomaiselleen tai muulle läheiselleen korvauksetta.

7 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälä kumottaisiin edellä yleisperusteluissa esite-tyistä syistä.

7 luku **Perushuolto ja asuminen**

1 §. Vankien asuintilat. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että sen ensimmäisessä virk-keessä mainittaisiin vankien yleiset asuintilat ja peseytymistilat. Säännöksen toisessa virkkeessä säädettäisiin, että selli on vangin asuinhuone. Tämä soveltuisi myös avovankiloiden asuinhuo-neisiin. Ilmaisuu ”asuinhuone” vastaisi rakentamislainsäädännössä ja tutkintavankeuslaissa käy-tettyä. Vakiintuneen tulkinnan mukaan vangin selli ei kuulu perustuslain 10 §:ssä yksityiselä-män suojaan sisältyvän kotirauhan piiriin.

1 a §. *Peseytyminen.* Lain 7 lukuun lisättäisiin uusi 1 a §, jossa säädettäisiin vangin oikeudesta peseytymiseen. Vastaavaa säännöstä ei nykyisin sisälly vankeuslakiin. Peseytymisen tulisi olla mahdollista asianmukaisissa peseytymistiloissa vähintään kerran päivässä ja tarpeen mukaan useammin. Vangilla voisi olla tarve peseytyä useammin kuin kerran päivässä, jos hän esimerkiksi ulkoillessaan tai työtoiminnassaan on liannut itsensä. Peseytyminen tapahtuisi pääasiassa vangin sellissä. Jollei peseytyminen olisi mahdollista sellissä, olisi vankilan järjestettävä vangille mahdollisuus peseytyä muissa asianmukaisissa peseytymistiloissa. Myös tällöin olisi huolehtia vangin yksityisyydensuojasta peseytymisen aikana.

Pykälässä säädettäisiin myös peseytymisen epäämismahdollisuudesta. Peseytyminen voitaisiin evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka vangin terveydentilan vuoksi. Epääminen edellyttäisi siten konkreettisia perusteita yksittäistapauksessa. Koska kyse olisi vangin kannalta merkittävän oikeuden rajoituksesta perusteiden tulisi olla painavia. Edellä jaksossa 4.1.6 on kuvattu tarkemmin sitä, miten välttämättömyysarviointi käytännössä tehtäisiin.

Epääminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos vangin käytös on erittäin aggressiivista eikä peseytymisen järjestäminen turvallisesti onnistu. Vangin terveydentilan perusteella peseytyminen voitaisiin evätä vain, jos vangin terveydentila olisi niin heikko, ettei peseytyminen olisi mahdollista. Kyse voisi olla esimerkiksi vuodehoidossa olevasta vangista, joka ei kykenisi liikumaan. Näissäkin tilanteissa olisi huolehdittava vangin asianmukaisesta hygieniasta jollain vaihtoehtoisella tavalla. Peseytymisen epäämistä ei voisi käyttää rangaistusluonteisesti sen vuoksi, jos vanki on esimerkiksi syyllistynyt järjestyksirikkomukseen.

2 §. *Vaatetus.* Pykälän 1 momentin käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että siinä todettaisiin selvemmin vangin velvollisuus käyttää työturvallisuuden edellyttämiä suojavaatteita. Vankilan tulisi antaa vangille tällaiset vaatteet. Toiminnoista vastaava virkamies päättäisi siitä, missä työtoiminnoissa tällaisia vaatteita tulisi käyttää.

6 §. *Ulkoilu.* Pykälässä säädettäisiin vangin ulkoilusta. Kuten nykyisinkin vangille olisi annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Tältä osin säännöstä ei muutettaisi.

Sen sijaan perusteita evätä ulkoilu muutettaisiin. Tältä osin säännös vastaisi sisällöltään ehdotettua 1 a §:ää. Myös ulkoilun epäämisen kynnys olisi korkea, koska kyse on vangin kannalta merkittävästä oikeudesta.

7 §. *Päätösvalta.* Säännökseen lisättäisiin 7 luvun 1 a §:ssä säädettävän vangin peseytymisen epäämistä koskeva päätösvaltasäännös.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin päätösvaltasäännös, joka koskee vankien omien vaatteiden käytön yleistä rajoittamista. Työvaatteita koskevaa päätösvaltasäännöstä muutettaisiin siten, että toiminnoista vastaava virkamies päättäisi niistä toiminnoista, joissa työturvallisuuden vuoksi tulisi käyttää suojavaatteita. Kyseinen päätös ei olisi välittömästi yksittäisen vangin oikeuksia koskeva hallintopäätös.

8 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin Rikosseuraamukselle säädettyä määräyksenantovaltuutta, joka koskee vangin perus- ja ruokahuoltoa, asumista sekä tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamista ja säilyttämistä.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin ruokahuolloista, jolla tarkoitettaisiin sen järjestämistä, että vangit saavat vankeuslain 7 luvun 5 §:ssä tarkoitetun ravinnon. Ruokahuoltoa koskevaan määräyksenantovaltuuteen kuuluisi lisäksi ainakin ravitsevan ruokavalion vaatimusten määrittely, mukaan lukien ruokavalion energia- ja proteiinisisältöjen vähimmäismäärät. Säännöksestä poistettaisiin tarpeettomana tähänastiseen määräyksenantovaltuuteen sisältyvä maininta omaehtoisesta ruokahuollosta, joka on osa ruokahuoltoa. Rikosseuraamuslaitos voisi siten edelleen antaa määräyksiä omaehtoisesta ruokahuollosta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa säädettäisiin perushuollosta, jolla tarkoitettaisiin vangin hygieniaan ja siihen liittyviin hygieniatarvikkeisiin, erityisesti naisten hygieniatarpeisiin liittyvä seikkoja sekä henkilökohtaisen hygienian ylläpitämiseksi tarvittavaa hiustenpesuainetta, saippuaa ja muita mahdollisia peseytymisvälineitä. Hygieniatarvikkeita olisi oltava saatavilla niin yleisissä peseytymistiloissa kuin sellin peseytymistiloissa niiden täyttäminen ja sen kustannukset olisivat vankilan vastuulla. Hygienialla tarkoitettaisiin myös vankilan tilojen puhtautta.

Perushuollolla tarkoitettaisiin myös vangin vaateetusta, jonka tulisi olla puhdasta, kokonaista ja vuodenaikaan soveltuvaa, mukaan lukien talvella, sekä vuodevaatteita. Vuodevaatteisiin kuuluisivat liinavaatteiden lisäksi myös patja, tyynty ja pyyhe, jotka olisi vaihdettava tarpeen mukaan.

Momentin 1 ja 2 kohdassa käytettäisiin ilmaisua, joka mahdollistaisi määräyksenantovaltuuden muista näissä kohdissa mainitusta asiakokonaisuuksista koskevista asioista, sillä tällaisia voi ilmetä myöhemminkin. Määräyksenantovaltuuden sanamuodot eivät siten olisi täysin tyhjentäviä.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin määräyksenantovaltuus sellin kalustuksesta. Määräyksellä voitaisiin määrittellä peruskalusteet, joita olisivat esimerkiksi sänky, pöytä, tuoli, asianmukainen tuuletus tai tuuletin, sellin yleinen valaistus ja lukuvalo.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä kuten nykyisinkin.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin määräyksenantovaltuus, jonka nojalla Rikosseuraamuslaitos antaisi määräykset niistä vankiloista tai vankilan osastoista, joilla vankien omien vaatteiden käyttö olisi kielletty.

8 luku **Toimintaan osallistuminen**

9 §. *Toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolella.* Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska ulkopuolisesta laitossijoituksesta säädettäisiin uudessa 10 a §:ssä.

10 §. *Luvan edellytykset.* Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska ulkopuolisesta laitossijoituksesta säädettäisiin uudessa 10 a §:ssä.

10 a §. *Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen.* Pykälässä säädettäisiin sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen.

Pykälän 1 momentin nojalla vanki voitaisiin sijoittaa vankilan ulkopuoliseen laitokseen, jossa järjestettäisiin hänen selviytymistään edistävää toimintaa. Tyypillisesti nämä laitokset olisivat päihdekuntoutuslaitoksia, mutta kyse voisi olla myös muunlaisesta kuntoutuslaitoksesta, kuten

mielenterveyskuntoutusta järjestävästä laitoksesta. Myös alaikäisen vangin sijoitus lastensuojelulaitokseen olisi säännöksen nojalla mahdollinen. Tällainen sijoitus tulisi valmistella yhdessä lastensuojeluviranomaisten kanssa huomioiden myös lastensuojelulain säännökset.

Ulkopuoliseen laitokseen voitaisiin sijoittaa niin sakon muutorangaistusta suorittavia vankeja kuin lyhyt- tai pitkäaikaisvankejakin. Sijoitus kestäisi kuitenkin aina määrätyn ajan sen mukaan, mikä vangin tarvitseman kuntoutuksen tarve on. Laissa ei siten säädettäisi täsmällistä enimmäisaikaa sijoitukselle, vaan sen määrittäisi kuntoutuksen tarve. Sijoitukset voisivat kestää erimittaisia aikoja, joko muutamia kuukausia tai esimerkiksi lyhytaikaisvangeilla rangaistuksen jäljellä olevan ajan Tarvittaessa olisi pyrittävä siihen, että kuntoutus voisi jatkua myös vangin vapautumisen jälkeen.

Ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset maksettaisiin valtion varoista, eli Rikosseuraamuslaitos maksaisi kustannukset sijoituslaitokselle. Tämä koskisi niitä kustannuksia, jotka aiheutuvat ulkopuolisesta laitossijoituksesta sinä aikana, kun henkilö suorittaa vankeusrangaistusta. Rangaistuksen päättymisen jälkeen Rikosseuraamuslaitos ei enää maksaisi mahdollisen jatko-sijoituksen kustannuksia.

Vangin tulisi aina ilmoittautua vankilaan, jossa hänelle tehtäisiin tulotarkastus. Sijoitus ulkopuoliseen laitokseen tehtäisiin vasta tämän jälkeen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös sijoituksen edellytyksistä.

Momentin 1 kohdan nojalla ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävän toiminnan tulisi edistää vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Säännös tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi päihdekuntoutuksen tulisi olla rangaistusajan suunnitelman tavoitteena, jotta vanki voitaisiin sijoittaa ulkopuoliseen laitokseen.

Jotta sijoittaminen olisi käytännössä mahdollista vangille pitäisi olla laadittuna rangaistusajan suunnitelma ennen sijoittamista. Tämä koskisi myös sakon muutorangaistusta suorittavia ja lyhytaikaisvankeja. Myös heille tulisi laatia rangaistusajan suunnitelma, jossa otettaisiin kantaa ainakin kuntoutustarpeeseen. Säännös tarkoittaisi siten sitä, että erityisesti sakon muutorangaistusta suorittaville rangaistusajan suunnitelma tulisi laatia joutuisasti vankilaan saapumisen jälkeen, jotta sijoittaminen olisi mahdollista.

Momentin 2 kohdan nojalla laitoksessa järjestettävän toiminnan tulisi olla sellaista, että vanki soveltuu siihen. Säännöksen nojalla arvioitaisiin se, että laitoksen toiminta on myös kyseiselle vangille soveltuvaa.

Momentin 3 kohdan nojalla arvioitaisiin sitä, voidaanko vanki sijoittaa turvallisesti ulkopuoliseen laitokseen. Ennen sijoittamista tulisi riittävällä tavalla varmistua siitä, että vanki noudattaa ulkopuolisen laitossijoituksen ehdoksi asetettavia määräyksiä. Näistä keskeisimmät olisivat se, että vanki noudattaa laitoksen järjestystä eikä poistu laitoksesta luvatta. Näiden seikkojen arviointi tapahtuisi vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi avovankilaan sijoittamisessa.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin siitä, että ennen sijoittamista vangin tulisi sitoutua ulkopuoliseen laitossijoitukseen liittyviin velvollisuuksiin. Vangin tulisi sitoutua päihteettömyyteen ja sen valvontaan vastaavasti kuin esimerkiksi avovankilaan sijoitettaessa. Vangin tulisi myös sitoutua teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan, jos niitä käytettäisiin valvonnassa. Lisäksi vangin tulisi sitoutua muihinkin sijoituspäätöksessä asetettuihin määräyksiin, jotka koskisivat esimerkiksi liikkumista ulkopuolisen laitossijoituksen aikana.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin siitä, että ennen sijoittamista vangin tulisi suostua myös siihen, että Rikosseuraamuslaitos voi olla ulkopuolisen laitossijoituksen valmistelussa ja sijoituksen aikana yhteydessä muihin viranomaisiin ja yksityisiin yhteisöihin. Säännöksellä varmistettaisiin se, että vanki hyväksyy tarvittavan tiedonvaihdon erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen ja sijoituspaikan välillä. Tiedonsaantioikeuksista säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa.

Pykälän 1 momentissa säädettyjen sijoituksen edellytysten täytyessä Rikosseuraamuslaitos tekisi päätöksen vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen. Jos edellytykset olisi esimerkiksi vangin hakemuksesta arvioitu eikä niiden katsota täytyvän, asiassa tehtäisiin kielteinen päätös. Sijoittamispäätöksiin olisi muutoksenhakuoikeus. Sijoittamisesta ei enää tehtäisi erikseen sijoittamissopimusta osapuolten kesken, vaan sijoittamispäätöksessä määriteltäisiin sijoitukseen liittyvät velvollisuudet. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi varmistua siitä, että vangin oikeudet toteutuvat myös ulkopuolisen laitossijoituksen aikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vangin velvollisuuksista ulkopuolisessa laitoksessa. Nämä velvollisuudet tulisi tarkemmin määritellä sijoituspäätöksessä. Velvollisuudet vastaisivat pitkälti valvottuun koevapauteen sijoitetun velvollisuuksia.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin vangin keskeisistä velvollisuuksista. Ensinnäkin vanki olisi velvollinen osallistumaan ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävään toimintaan, kuten päihdekuntoutukseen. Toiseksi hänen tulisi toimia laitoksen sääntöjen mukaan, eli esimerkiksi noudattaa laitoksen päivittäisiä aikatauluja. Kolmanneksi vangin tulisi pysyä laitoksessa. Tästä annettaisiin tarkemmat määräykset sijoituspäätöksessä, jossa voitaisiin esimerkiksi määrätä siitä, voiko vanki poistua laitoksesta esimerkiksi laitoksen ulkopuolella järjestettäviin tilaisuuksiin. Tämän lisäksi vanki voisi hakea vankeuslain 14 luvun nojalla poistumislupia kuten vankilassakin.

Vangin päihteettömyysvelvollisuudesta säädettäisiin lain 16 luvun 6 a §:ssä.

Momentin 2 kohdan nojalla vangin tulisi pitää yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen. Tästäkin yhteydenpidosta määrättäisiin tarkemmin sijoituspäätöksessä.

Momentin 3 kohdan nojalla vangin tulisi käsitellä huolellisesti teknisiä valvontavälineitä, jos hänen valvonnassaan käytettäisiin niitä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että vankia voitaisiin valvoa teknisillä välineillä. Tästäkin päätettäisiin sijoituspäätöksessä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin selvyuden vuoksi siitä, että vangille voitaisiin myöntää poistumislupa ulkopuolisesta laitoksesta vankeuslain 14 luvun nojalla.

11 §. Luvan tai sijoituksen peruuttaminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen 10 a §:ään. Ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttamisessa noudatettaisiin siten edelleen 11 §:n säännöksiä. Lisäksi momentin sana avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta toimittaa ulkopuoliseen laitokseen sijoitettu vanki takaisin vankilaan. Virkamies voisi toimittaa vangin ja tämän omaisuuden takaisin vankilaan, jos ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttaminen tai lupaehtojen rikkomisen vuoksi kurinpitoasia tulisi vireille. Kyseessä voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa vangin epäillään käyttäneen päihteitä ulkopuolisessa laitoksessa

tai rikkoneen sijoituspäätöksessä asetettuja liikkumisrajoituksia. Tällöin Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voisi kuljettaa vangin laitoksesta takaisin vankilaan. Voimakeinojen käytöstä ja sitomisesta säädettäisiin 18 luvussa.

Jos vanki ei tavoitettaisi ulkopuolisesta laitoksesta vaan hän olisi esimerkiksi poistunut luvatta, hänestä tehtäisiin etsintäkuulutus. Menettelytavat vastaisivat siten valvottua koevapautta.

14 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että vankilan yksikönpäälliköllä olisi päätösvalta luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta ulkopuoliseen laitokseen sijoittamisesta. Päätösvaltatase vastaisi valvottuun koevapautteen sijoittamista. Edelleen pykälän 2 momentin nojalla operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättäisi elinkautisvangin tai yhdistelmärangais-
tukseen tuomitun sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen.

15 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän asetuksenantovaltuudet muutettaisiin luettelon muotoon. Valtuuksista poistettaisiin toimivalta säätää asetuksella osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta määrääjäksi, sillä tällaisia säännöksiä ei ole annettu. Pykälästä kumot-
taisiin säännös, jonka nojalla Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset menettelystä samoin kuin töiden luokittelusta sekä muista työn edellytyksistä.

9 luku **Vangin omaisuus ja tulot**

2 §. Omaisuusluettelo. Pykälän 1 momentissa käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovanki-
laksi.

3 §. Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa. Pykälässä säädettäisiin siitä, millaisia maksuvälineitä vangit voivat vankilassa käyttää esimerkiksi 4 §:ssä tarkoitettujen tavaroiden hankkimiseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maksuvälineiden käytöstä suljetussa vankilassa. Momentin nojalla vangit voisivat käyttää vankilassa omia henkilökohtaisia maksukorttejaan. Kyse olisi siitä, että henkilökohtainen maksukortti annettaisiin vangin käyttöön esimerkiksi kanttiiniostosten tekemistä varten. Kortteja ei siten annettaisi pysyvästi vankien haltuun. Käyttöjärjestelyt vastaisivat sitä, miten vangit voivat nykyään käyttää Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymiä maksukortteja. Olennainen muutos olisi se, että Risen hyväksymien maksukorttien sijasta vangit voisivat lähtökohtaisesti käyttää omia maksukorttejaan.

Muiden maksuvälineiden ja käteisen rahan käyttö olisi jatkossakin kielletty suljetussa vanki-
lassa. Raha ja muut maksuvälineet voitaisiin kuten nykyisinkin ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa vangin pankkitilille tai jos hänelle annettaisiin 3 momentissa tarkoitettu maksukortti, tallettaa rahat sille. Ensi sijassa pyrittäisiin siihen, että erityisesti käteinen raha talletettaisiin vangin omalle pankkitilille eikä sitä säilytettäisi vankilassa. Jos Rikosseuraamuslaitos epäilisi rahan tai muiden maksuvälineiden laillista alkuperää, säilytettäisiin ne 16 luvun 8 §:n mukai-
sesti erillään siihen asti, kun poliisi olisi päättänyt mahdollisista toimenpiteistä.

Koska Rikosseuraamuslaitos ei enää automaattisesti antaisi erillistä maksukorttia vangeille, tu-
lisi vankilaan saapumisen yhteydessä selvittää, onko vangilla oma maksukortti ja siihen liittyvä pankkitili. Tarvittaessa vankia tulisi auttaa tilin avaamisessa ja maksukortin hankkimisessa. Tämä edistäisi myös valmiuksia vapautumisen jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksuvälineiden käytöstä avovankilassa. Säätely vastaisi nykyistä, eli avovankilan vangeilla olisi oikeus pitää hallussaan ja käyttää omia maksuvälineitään ja käteistä rahaa. Säännökset Rikosseuraamuslaitoksen maksukortin käytöstä siirrettäisiin ehdotettuun 3 momenttiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta antaa vangin käyttöön Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline. Kyse voisi olla esimerkiksi nykyisen kaltaisista prepaid-maksukorteista, mutta säännös jättäisi Rikosseuraamuslaitoksen harkintavaltaan sen, millainen maksuväline käyttöön otettaisiin.

Käytännössä Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline annettaisiin vangin käyttöön sellaisissa tilanteissa, joissa hänellä ei ole käytettävissään omaa maksukorttia. Tällöinkin olisi välttämätöntä järjestää vangin maksuliikenne jollain tavoin. Lähtökohtaisesti vangin tulisi siis käyttää omaa maksukorttiaan ja Risen maksuvälineen käyttö koskisi vain poikkeustilanteita. Kyse voisi olla esimerkiksi juuri vankilaan saapuneesta vangista, jolla ei olisi mukanaan maksukorttia. Tällaisissakin tilanteissa tulisi ryhtyä toimiin vangin oman pankkitilin avaamiseksi ja maksukortin saamiseksi, ellei se olisi esimerkiksi rangaistuksen lyhyiden vuoksi tarpeetonta.

Vangille olisi myös mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa pois Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymään maksuvälineeseen liitetystä tililtä. Tämä mahdollisuus voitaisiin kuitenkin yksittäisessä tapauksessa evätä, jos se olisi välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Epääminen olisi poikkeuksellista, mutta mahdollista esimerkiksi silloin, jos Rikosseuraamuslaitoksella olisi konkreettiset perusteet epäillä rahansiirron liittyvän rikolliseen toimintaan kuten huumekaupan maksuihin.

Momentissa ei enää säädettäisiin kuukausittain annettavasta tiliotteesta, koska lähtökohtaisesti vangit käyttäisivät omaa maksukorttiaan ja siihen liittyvää pankkitiliä. Myöskään Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien tilitetietoja ei enää annettaisi vangeille säännöllisesti kuukausittain, vaan vanki voisi saada tiedot erikseen pyytämällä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maksuliikenteen järjestämisestä sellaisissa tilanteissa, joissa vanki ei voi saada henkilökohtaista maksukorttia eikä edes Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymää maksuvälinettä. Kyse voisi olla esimerkiksi pakotteiden alaisista vangeista tai vangeista, joille muusta muualla lainsäädännössä säädetystä syystä ei voida Suomessa myöntää mitään maksuvälinettä. Tällaisia rajoituksia voi seurata erityisesti rahanpesuun ja kansainvälisiin pakotteisiin liittyvästä lainsäädännöstä, jonka nojalla yksittäisen henkilön maksuliikennettä on rajoitettu. Tällaisissa tilanteissa Rikosseuraamuslaitoksen olisi kuitenkin jollain tavoin huolehdittava vangin rahankäytöstä vankilassa. Rikosseuraamuslaitoksen harkinnassa olisi se, miten järjestelyt toteutettaisiin.

Vangille olisi tällöinkin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle tilille. Mahdollisuus voitaisiin evätä vastaavin perustein kuin 3 momentissakin. Käytännössä rahansiirrot saattaisivat näissä tapauksissa estyä myös pakotteisiin liittyvän lainsäädännön vuoksi.

3 a §. Maksuvälineen käytön valvonta. Pykälän 1 momentin käsite maksukortti muutettaisiin maksuvälineeksi luvun 3 §:ään ehdotettujen muutosten vuoksi. Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voitaisiin edelleen yleisesti valvoa poikkeavien maksutapahatumien havaitsemiseksi. Tällainen valvonta ei edellyttäisi yksittäistä vankia koskevaa arviointia, vaan voitaisiin kohdistaa yleisesti kaikkien vankien maksuliikenteeseen. Rikosseuraamuslaitoksella ei olisi edelleenkaan toimivaltaa valvoa vankien henkilökohtaisten maksuvälineiden maksuliikennettä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksittäisen vangin tilitietojen valvonnasta kuten nykyisin. Tällaisen valvonnan tulisi olla välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, kuten nykyisinkin.

Edellä jaksossa 4.1.6 on kuvattu sitä, miten välttämättömyysarviointi käytännössä tehtäisiin.

Käytännössä valvonta voisi perustua esimerkiksi epäilyyn siitä, että maksuvälineen välityksellä siirretään huumausainekauppaan tai muuhun rikolliseen toimintaan liittyvää rahaa. Kyse voisi olla myös epäilystä rahanpesusta. Taustalla voisi olla esimerkiksi poliisilta saatu vihjetieto tällaisesta maksuliikenteestä.

Säännöksen sanamuotoa yhtenäistettäisiin myös suhteessa muihin vastaaviin toimivaltasäännöksiin, eikä siinä enää lueteltaisi niitä tietolähteitä, joihin valvonta voisi perustua. Käytännössä tieto valvontaa edellyttävästä toiminnasta saadaan joko maksuvälineen yleisessä valvonnassa tehdyistä havainnoista tai Rikosseuraamuslaitoksen tai muiden viranomaisten toiminnassa tehdyistä havainnoista. Valvontaa koskevan päätöksen määräaika muutettaisiin kuukaudesta 30 päiväksi.

4 §. Tavarankäytön hankkiminen vankilassa. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälän sisältöä, koska pykälässä säädetään tavaroiden hankkimisesta vankilassa.

Pykälän 3 ja 4 momentti kumottaisiin.

Pykälän 3 momentissa on säädetty mahdollisuudesta rajoittaa vankilan ulkopuolelta tulevan rahan käyttöä. Tällaisia rajoituksia ei enää voitaisi asettaa, kun vangit voisivat käyttää omia maksukorttejaan.

Pykälän 4 momentissa on säädetty rahan tai muiden maksuvälineiden siirtämisestä vankilan ulkopuolelle. Jatkossa vangin mahdollisuudesta käyttää verkkopankkia määräytyisi 12 luvun säännösten mukaan. Mahdollisuudesta siirtää rahaa tämän luvun 3 §:n 3 tai 4 momentin tilanteissa säädettäisiin kyseisissä momenteissa. Muilta osin vankien omaisuuden käsittelyyn sovellettaisiin luvun 1 ja 2 §:ää.

5 §. Omaisuuden palauttaminen. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin selventävä kielellinen muutos vangin rahavarojen käsittelyyn vapautumisen yhteydessä.

6 §. Käyttöraha, toimintaraha ja palkka. Pykälän 1 momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 2 ja 3 momentin käsitteet muutettaisiin avovankiloiksi ja suljetuiksi vankiloiksi.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että vangin käyttöraha, toimintaraha ja palkka maksettaisiin lähtökohtaisesti vangin ilmoittamalle tilille. Käytännössä tili olisi sama, johon vangin vankilassa käyttämä maksukortti liittyy. Jos vangilla ei olisi omaa maksukorttia, maksut tehtäisiin 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai niistä pidettäisiin kirjaa muulla tavoin.

6 a §. Työmatkakustannusten korvaaminen. Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

9 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momentista kumottaisiin päätösvalta luvun 4 §:n 4 momentissa tarkoitetuista päätöksistä, koska momentti kumottaisiin.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin päätösvaltasäännös 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettujen maksujärjestelyjen käyttöön ottamisesta yksittäisen vangin tapauksessa. Asiasta päättäisi ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Käytännössä meneteltäisiin siten, että maksukortti voitaisiin antaa vangin käyttöön, jos edellytykset sen antamiseen ovat olemassa. Jos kortin antaminen evättäisiin, tulisi asiassa tehdä muutoksenhakukelpoinen päätös. Sama koskisi muun maksujärjestelyn ottamista käyttöön. Käytäntö vastaisi omaisuuden hallussapidossa noudatettavaa.

Momenttiin lisättäisiin myös päätösvaltasäännös siihen, jos mahdollisuus siirtää rahaa pois maksuvälineeltä tai muulta maksujärjestelyltä evättäisiin. Epäämisestä päättäisi vankilan yksikönpäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Myös näissä tilanteissa rahansiirto voitaisiin toteuttaa ilman päätöksentekoa, mutta epäämisestä tulisi tehdä päätös.

10 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentin asetuksenantovaltuutta täsmennettäisiin. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin tavaroiden hankkimisesta eikä rahan ja muiden maksuvälineiden käytöstä. Muutos vastaisi paremmin voimassa olevan vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen 27 ja 28 §:n sisältöä.

Pykälän 2 momentin 1 kohtaa täsmennettäisiin. Sen nojalla voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä niin vankien omien maksukorttien kuin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortinkin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä. Määräysten sisältö vastaisi nykyistä. Lisäksi säädettäisiin määräyksenantovaltuus, jonka nojalla Rikosseuraamuslaitos määräisi, kuinka luvun 3 §:n 4 momentissa tarkoitettu maksujärjestely toteutettaisiin.

Pykälän 2 momentin 4 kohdasta kumottaisiin määräyksenantovaltuus toimintarahaa maksamatta jättämisestä.

10 luku **Sosiaali- ja terveydenhuolto**

4 §. Synnytys. Säännöksen 1 momenttiin lisättäisiin säännös, jossa viitattaisiin 18 luvun 2 §:n 3 momenttiin, joka koskisi synnyttävän vangin sitomista.

6 a §. Sairastumisesta ilmoittaminen. Pykälään lisättäisiin asiasisällöltään 4 luvun 2 §:n 2 momenttia vastaava säännös siitä, että vangilla on oikeus tehdä ilmoitus vakavasta sairastumisestaan lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen korvauksetta.

11 luku **Vapaa-aika**

2 §. Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin. Pykälää muutettaisiin siten, että 2 momentissa säädettäisiin vapaa-ajan toimintojen järjestämisestä varmuusosastoilla. Vapaa-ajan toimintoja järjestettäisiin kuten toimintaakin varmuusosastolle soveltuvalla tavalla. Varmuusosaston vapaa-ajantoiminnot toteutettaisiin siten varmuusosaston vankien kesken ja toimintojen tulisi soveltua varmuusosastolle. Varmuusosaston vangeille tulisi myös antaa mahdollisuus viettää aikaa toisten varmuusosaston vankien kanssa osastolle soveltuvalla tavalla. Osastolle soveltuvia järjestelyjä arvioitaisiin erityisesti vankilaturvallisuuden näkökulmasta. Vapaa-ajan toimintojen ja ajanvieton tulisi toteutua siten, ettei niistä esimerkiksi aiheutuisi vaaraa vangeille tai henkilökunnalle.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirrettäisiin 3 momentiksi ja 3 momentti 4 momentiksi. Pykälän 3 momentin viittaus kumottuun 15 luvun 14 §:ään korjattaisiin viittaukseksi 15 luvun 11 §:ään.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, milloin vangin osallistuminen yksittäiseen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä. Edellytyksenä olisi, että keskeyttäminen tai epääminen olisi perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Epääminen edellyttäisi siten yksittäisessä tilanteessa konkreettisia perusteita.

Tyypillisesti momentissa tarkoitettaisiin esimerkiksi vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisellä sitä, että päihtynyt tai muuten tilaisuutta häiritsevä vanki ei saisi osallistua tilaisuuteen. Epäämisen edellytyksiä arvioitaisiin siten usein sen perusteella, kuinka vanki käyttäytyy kyseisen tilaisuuden yhteydessä. Soveltamiskynnys ei olisi erityisen korkea, koska esimerkiksi tilaisuutta häiritsevä vanki voi estää koko tilaisuuden toteutumisen, ellei häiritsevään toimintaan välittömästi puututa. Momenttiin lisättäisiin säännös siitä, että vapaa-ajan tilaisuuteen osallistuminen voitaisiin keskeyttää tai evätä myös vangin terveydentilan vuoksi. Kyse olisi vastaavanlaisista tilanteista kuin 7 luvun 1 a ja 6 §:ssä.

3 §. *Uskonnonharjoitus.* Pykälän 2 momentin viittaus kumottuun 15 luvun 14 §:ään korjattaisiin viittaukseksi 15 luvun 11 §:ään.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin vastaavasti kuin luvun 2 §:n 4 momenttia.

4 §. *Kirjasto.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin vastaavasti kuin luvun 2 §:n 4 momenttia.

8 §. *Päätösvalta.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin 2–4 §:ään tehtävien muutosten edellyttämät kielelliset muutokset. Lisäksi momenttiin lisättäisiin päätösvaltasäännös 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rajoituksista. Momentissa tarkoitetut päätökset olisivat edelleen luonteeltaan tosiasiallista hallintotoimintaa.

12 luku **Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä**

Vankeuslain 12 luvun pykälien numerointi uudistettaisiin kokonaisuudessaan.

1 §. *Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen.* Pykälässä säädettäisiin vangin oikeudesta kirjeenvaihtoon ja kirjeenvaihdon tarkastamisesta kuten nykyisinkin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kirjeiden ja muiden postilähetysten tarkastamisesta läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla niitä avaamatta. Sääntely vastaisi nykyistä, eli tällainen tarkastustoiminta olisi mahdollista yleisesti ilman yksittäistapauksellisia perusteita. Käytännössä kaikki vankien kirjeenvaihto olisi siten mahdollista läpivalaista sen selvittämiseksi, etteivät kirjeet tai postilähetykset sisällä vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirjeiden ja muiden postilähetysten tarkastamisella avaamalla. Säännöksen nojalla ei olisi mahdollista lukea kirjettä, vaan lukemisen edellytyksistä säädettäisiin luvun 2 §:ssä.

Suljettuun vankilaan tai Vankiterveydenhuollon yksikköön sijoitetulle vangille saapuneet kirjeet ja postilähetykset voitaisiin yleisesti tarkastaa avaamalla sen selvittämiseksi, etteivät ne sisällä vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Tällaisen kirjeen tarkastaminen avaamalla ei siten edellyttäisi yksittäistapauksellista arviointia.

Sen sijaan suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalta vangilta peräisin olevien kirjeiden ja avovankilassa olevien vankien kirjeenvaihdon avaamisen tulisi olla perus-

teltua sen selvittämiseksi, sisältääkö kirje vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Toimivaltuuden käytölle tulisi siten olla yksittäistapaukseen liittyvät konkreettiset perusteet. Perusteiden ei kuitenkaan tarvitsisi olla erityisen painavia, vaan esimerkiksi kirjeen tavanomaisesta poikkeava muoto tai koko voisi olla peruste kirjeen avaamiselle. Samoin huumausaineiden etsimiseen koulutetun koiran havainto voisi olla peruste kirjeen avaamiselle.

Pykälän 3 momenttia täsmennettäisiin siten, että tarkastuksen yhteydessä mahdollisesti löytyneiden rahavarojen käsittelyyn sovelletaan 9 luvun säännöksiä.

2 §. Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen. Pykälässä säädettäisiin vangin kirjeenvaihdon lukemisesta ja jäljennöksen ottamisesta kuten nykyisinkin. Säännöksen sisältöä kuitenkin muutettaisiin edellä jaksossa 4.1.7 mainituista syistä. Muutosten tarkoitus ei ole olennaisesti muuttaa säännöksen soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 1 momentin nojalla vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje tai muu postilähetytys ja viesti voitaisiin lukea, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Säännöksen sanamuotoa muutettaisiin vastaamaan perustuslaissa säädettyyn vaatimukseen viestinnän suojan rajoitusten välttämättömyydestä. Kuten edellä esityksen yleisperusteluissa on todettu, välttämättömyydellä tarkoitettaisiin sitä, että toimivaltuuden käytölle on yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Koska kyse on verrattain syvälle menevästä puuttumisesta vangin viestinnän suojaan perusteiden tulisi olla painavat. Esimerkiksi kirjeenvaihtoon liittyvältä rikosepäilyltä edellytettäisiin kohtuullista todennäköisyyttä. Kuitenkaan toimivaltuuden käyttö ei edellyttäisi täyttä varmuutta siitä, että viestintään liittyisi rikosepäily. Viime kädessä toimivaltuuden käyttö perustuisi tilanteen kokonaisharkintaan suhteessa laissa säädettyihin edellytyksiin.

Laissa ei enää erikseen säädettäisi vaatimuksista arvioida edellytyksiä suhteessa vangin rikostaustaan tai käyttäytymiseen. Tällaiset seikat tulisi ilman lain säännöstäkin ottaa huomioon punnittaessa toimenpiteen välttämättömyyttä esimerkiksi suhteessa rikoksen estämiseen. Käytännössä esimerkiksi vangin rikostausta voisi olla sellainen seikka, joka puoltaa kirjeen lukemista yhdessä muun käytettävissä olevan tiedon kanssa.

Edellä jaksossa 4.1.7 on tarkemmin kuvattu, mitä rikoksen estämisellä ja muilla momentissa mainituilla perusteilla tarkoitetaan. Käytännössä kirjeen lukemisen perusteet voisivat olla käsitellä esimerkiksi silloin, jos Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten havaintojen tai muussa toiminnassa saatujen tietojen perusteella voitaisiin epäillä, että vangin kirjeenvaihdossa pyritään välittämään tietoja huumausainerikoksista tai muusta rikollisesta toiminnasta taikka muuta tietoa, joka vaarantaisi yleisesti vankilan turvallisuutta tai jonkun yksittäisen henkilön turvallisuutta. Käytännössä säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi, jos Rikosseuraamuslaitoksen tiedossa olisi epäily siitä, että kirjeenvaihdossa välitetään tietoja muihin vankeihin, henkilökuntaan tai muihin henkilöihin kohdistettavasta väkivallasta tai sillä uhkailusta.

Momenttia täydennettäisiin myös siten, että lukemisen yhteydessä viestistä voitaisiin ottaa jäljennös vastaavin perustein kuin se voidaan lukeakin. Näin ollen lukemisen ja jäljennöksen ottamista arvioitaisiin yhtenäisin perustein ja sääntely vastaisi puhelun kuuntelua ja tallentamista. Pykälän 3 momentti kumottaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädetään kirjeen avaamisesta sen lähettäjän selvittämiseksi. Momenttia täsmennettäisiin siten, että tällöin kirjettä voitaisiin lukea vain sen verran kuin on välttämätöntä lähettäjän selvittämiseksi. Lisäksi viittaus luvun 3 §:ään korjattaisiin viittaukseksi 4 §:ään.

3 §. Lukemisesta ilmoittaminen. Pykälä muutettaisiin nykyisestä 2 a §:stä 3 §:ksi. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin luvun 2 §:ää vastaavat sisällölliset muutokset. Lisäksi pykälän 2 momentin viittaukset luvun 5 §:ään korjattaisiin viittauksiksi 6 §:ään. Muilta osin pykälän sisältö vastaisi nykyistä 2 a §:ää.

4 §. Kirjeenvaihto valvontaviranomaisten kanssa. Luvun 3 §:ssä säädetään nykyisin kirjeenvaihdosta valvontaviranomaisten kanssa. Pykälä muutettaisiin sellaisenaan luvun 4 §:ksi.

5 §. Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa. Luvun 4 §:ssä säädetään nykyisin kirjeenvaihdosta asiamiehen kanssa. Pykälä muutettaisiin luvun 5 §:ksi.

Pykälän 2 momentissa säädetään vangin asiamieheltä saapuneen kirjeen avaamisesta. Momentin sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että asiamieheltä tullut kirje voitaisiin avata vain, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö kirje vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Kynnys asiamiehen kirjeen avaamiseen olisi siten korkea ja avaamiselle pitäisi olla painavat yksittäiseen tapaukseen liittyvät perusteet, joiden vuoksi epäiltäisiin kirjeen sisältävän kiellettyjä aineita tai esineitä. Epäily voisi perustua esimerkiksi vangin toiminnasta saatuihin vihjetietoihin tai kirjeen tavallisesta poikkeavaan muotoon tai kokoon ja vangista käytettävissä oleviin aiempiin tietoihin, joista tehtävän kokonaisarvion perusteella kirjeen avaamista voitaisiin pitää välttämättömänä sisällöstä varmistumiseksi. Myös huumausaineiden etsimiseen käytetyn koiran havainto voisi olla peruste kirjeen avaamiselle. Toisin kuin esimerkiksi muun kirjeenvaihdon lukemisessa tai pidättämisessä, asiamiehen kirjeen avaaminen voitaisiin tehdä vain kiellettyjen aineiden tai esineiden etsimiseksi.

Muilta osin säännöksen sisältöä ei muutettaisi. Vangin tulisi siten edelleen olla läsnä kirjettä avattaessa eikä avattua kirjettä saataisi lukea.

6 §. Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen. Luvun 5 §:ssä säädetään nykyisin kirjeen tai postilähetyksen pidättämisestä. Pykälä muutettaisiin luvun 6 §:ksi.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin luvun 2 §:ää. Perusteita kirjeen pidättämiselle voisivat olla esimerkiksi havainto huumausaineen imeyttämisestä kirjeeseen taikka lukemisessa tehty havainto siitä, että kirjeessä pyydetään vastaanottajaa pahoinpitelemään joku.

7 §. Puhelimen käyttö. Luvun 6 §:ssä säädetään nykyisin puhelimen käytöstä. Pykälä muutettaisiin luvun 7 §:ksi.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä 6 §:ää vastaavasti puhelimen käytöstä vankilassa. Momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että avovankilassa puhelimen käyttö voitaisiin järjestää siten, että vankien käyttöön voidaan antaa Rikosseuraamuslaitoksen hankkimat matkapuhelimet. Avovankiloissa olisi siten edelleen mahdollista jatkaa nykyistä käytäntöä, jossa Rikosseuraamuslaitos on hankkinut vankien käyttöön niin sanotun vanhanaikaiset matkapuhelimet, joilla on mahdollista ainoastaan soittaa ja lähettää tekstiviestejä. Vangeilla olisi siten mahdollisuus käyttää sekä Rikosseuraamuslaitoksen hankkimaa matkapuhelinta että henkilökohtaista matkapuhelintaan tai älypuhelintaan 6 a §:n nojalla.

Järjestely mahdollistaisi sen, ettei vankien puhelinaika rajautuisi vain siihen aikaan, jolloin henkilökohtaista puhelinta saa käyttää, vaan vangit voisivat nykyiseen tapaan käyttää Rikosseuraamuslaitoksen hankkimia matkapuhelimia esimerkiksi vankien asuinosa-alueilla. Vankien tulisi itse hankkia näidenkin puhelinten käyttöön tarvittava puhelinliittymä.

Pykälän nykyisen 1 momentin säännökset maksuttomista puhelusta siirrettäisiin erilliseksi 2 momentiksi. Momentissa säädettäisiin vangin oikeudesta soittaa puhelu Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella.

Momentin 1 kohdan nojalla vangilla olisi oikeus soittaa maksutta kaikki asianajajalle tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle soitettavat puhelut.

Momentin 2 kohdan nojalla myös kaikki viranomaisille soitettavat puhelut olisi mahdollista soittaa Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella.

Momentin 3 kohdan nojalla maksuton puhelu voitaisiin sallia myös muun perustellun asian hoitamiseksi. Tällaisia puheluita voisivat olla esimerkiksi soitot vangin lapsiin, asuntoon, terveydenhuoltoon, pankkiasioihin, työhön tai opiskeluun liittyvissä asioissa. Säännös jättäisi Rikosseuraamuslaitokselle harkintavaltaa sen arvioimiseen, onko kyseessä oleva puhelu perusteltua soittaa maksutta.

Säännöksen nojalla soitettavien puheluiden edellytyksenä ei olisi se, että vanki on varaton.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin säännökset puhelimen käyttöajoista. Kuten nykyisinkin vangeille tulisi antaa mahdollisuus käyttää puhelinta siihen varattuina aikoina. Kyse olisi järjestys säännön ja osaston päiväjärjestyksen mukaan määräytyvistä ajankohdista, eli tyyppillisesti ajoista, jolloin vangit voivat oleskella osaston yleisissä tiloissa. Sääntelyn tarkoituksena ei ole muuttaa nykyisiä puhelimen käyttöaikoja. Mahdollisuus puhelimen käyttöön voitaisiin sallia muulloinkin, jos se olisi tarpeen esimerkiksi vangin yhteyksien ylläpitämiseksi. Kyse voisi olla esimerkiksi siitä, että ulkomaalainen vanki voisi soittaa toisella aikavyöhykkeellä olevalle omaiselleen. Sääntely vastaisi tapaamisista säädettyä. Momentissa ei säädettäisi viittausta järjestyssäännön puhelimen käyttöä koskeviin määräyksiin. Järjestyssäännön sisällöstä säädettäisiin kokonaisuudessaan 15 luvun 1 §:ssä.

Pykälän nykyinen 3 momentin sisältö siirtyisi uuteen 14 §:ään.

8 §. Henkilökohtaiset matkapuhelimet. Pykälässä säädettäisiin henkilökohtaisen matkapuhelimen käytöstä vankilassa. Pykälä eroaisi siten 7 §:stä ja 11 sekä 12 §:stä siinä, että kyseisissä säännöksissä on kyse Rikosseuraamuslaitoksen hankkimien ja ylläpitämien laitteiden käytöstä, kun 8 §:ssä säädettäisiin vangin henkilökohtaisen puhelimen käytöstä.

Säännös koskisi vain vankien omia matkapuhelimia, muttei muita tietoteknisiä tai älylaitteita. Muiden laitteiden hallussapidossa noudatettaisiin omaisuuden hallussapitoa koskevia säännöksiä. sähköiseen viestintään tarkoitettujen henkilökohtaisten laitteiden käytöstä vankilassa.

Pykälässä tarkoitettu matkapuhelin voisi olla sellainen, että sillä voi puhelujen ja tekstiviestin lisäksi käyttää internetiä ja sähköpostia. Säännös sallisi siis myös älypuhelimien käytön.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin henkilökohtaisen matkapuhelimen käytöstä suljetussa vankilassa. Suljetussa vankilassa matkapuhelimen käyttö olisi luvanvaraista. Vanki voisi saada luvan henkilökohtaisen matkapuhelimensa käyttöön vahvaa sähköistä tunnistautumista tai muuta vastaavaa tärkeää asiaa varten. Tyyppillisesti kyse olisi tunnistautumisesta esimerkiksi verkkopankkiin, johonkin viranomaisen palveluun tai henkilökohtaiseen sähköpostiin, mutta kyse

voisi olla myös jonkin muun tärkeän asian hoitamisesta, jos se edellyttää vangin henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttöä. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi puhelinnumerojen hakeminen puhelimesta.

Suljetussa vankilassa henkilökohtaisen matkapuhelimen käytön edellytyksenä olisi lisäksi se, ettei siitä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka rikoksen estämiselle. Käyttö voitaisiin siten evätä esimerkiksi silloin, jos Rikosseuraamuslaitos epäilisi vangin käyttävän laitetta rikoksen tekemiseen. Kuten edellä esityksen yleisperusteluissa on todettu, henkilökohtaisen matkapuhelimen antamisesta käyttöön ei tarvitsisi tehdä erikseen päätöstä, mutta käytön epäämistä koskevassa tilanteessa tulisi tehdä hallintopäätös.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilökohtaisen matkapuhelimen käytöstä avovankilassa. Avovankilassa vangeilla olisi oikeus käyttää henkilökohtaisia matkapuhelimiaan. Laitteita voisi käyttää niin puheluihin kuin sähköpostin ja internetin käyttöönkin. Avovankilassa matkapuhelimen käyttö tapahtuisi tarkoitukseen varattuina aikoina tai muulloinkin, jos se olisi tarpeen esimerkiksi vangin yhteyksien ylläpitämiseksi. Vankilan järjestyssäännössä määriteltäisiin laitteiden käyttöajankohdat ja avovankiloissa myös käyttöpaikat. Koska avovankilassa henkilökohtaisilla matkapuhelimita hoidettaisiin käytännössä yhteydenpitoa vankilan ulkopuolelle, tulisi järjestyssäännöissä varata tarkoitukseen riittävästi aikaa. Tyypillisesti tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi päivittäisiä käyttöaikoja, jotka ajoittuisivat vankien vapaa-aikaan. Käytöllä muulloin tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että vangeille, joiden läheiset asuvat toisella aikavyöhykkeellä, olisi pyrittävä mahdollistamaan sellaisina aikoina, jolloin se myös puhelun vastaanottajan kannalta olisi sopivaan vuorokaudenaikaan

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin henkilökohtaisten matkapuhelimien käyttöön liittyvistä muista seikoista, jotka koskisivat sekä suljettua vankilaa että avovankilaa.

Momentin nojalla vanki vastaisi itse puhelimen käytöstä aiheutuvista kustannuksista. Vankien tulisi siten hankkia itse sekä puhelin että puhelinliittymä.

Momentissa säädettäisiin lisäksi, ettei laitteella saisi kuvata vankilan tiloja tai muita henkilöitä tai nauhoittaa muiden henkilöiden puhetta.

Momentissa säädettyjen rajoitusten vastaisesta matkapuhelimen käytöstä voitaisiin määrätä kurinpitorangaistus ja 6 luvussa säädettyjen edellytysten täytyessä siirtää vanki suljettuun vankilaan.

Henkilökohtaisen matkapuhelimen käytön kertaluonteisesta keskeyttämisestä ja epäämisestä säädettäisiin luvun 14 §:ssä vastaavalla tavalla kuin 7 §:ssä säädetään puhelimen käytön keskeyttämisestä.

9 §. Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen. Luvun 7 §:ssä säädetään nykyisin puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta. Pykälä muutettaisiin luvun 9 §:ksi.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin luvun 2 §:ää. Myös puhelun kuuntelun perusteet vastaisivat käytännössä pitkälti kirjeen lukemisen perusteita. Kuuntelu olisi mahdollista esimerkiksi silloin, jos vangin epäiltäisiin välittävän puhelimitse rikoksiin liittyvää tietoa. Puhelun kuuntelu olisi mahdollista vain 7 §:ssä tarkoitetuissa puheluissa, jotka soitetaan Rikosseuraamuslaitoksen puhelinjärjestelmällä.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi säännös siitä, että puhelun kuunteluun ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan. Päätöstä ei näin ollen aina tarvitsisi tehdä puhelukohtaisesti. Säännös vastaisi viestin lukemista koskevaa säännöstä. Päätöksessä tulisi ottaa kantaa siihen, minkä puheluiden kuuntelu määräajan puitteissa olisi mahdollista eli arvioida se, mihin vangin puhelimitse tapahtuvaan yhteydenpitoon puhelun kuuntelun edellytykset täyttyvät. Kyse voisi olla esimerkiksi siitä, että vangin ja tietyn muun henkilön puhelut kuunneltaisiin määräaikana. Kuunnella voitaisiin määräaikana ilman erillistä päätöstä vain sellaiset puhelut, jotka kuuluisivat päätöksen alaan.

Pykälän 3 momentin viittaukset luvun 3 ja 4 §:ään muutettaisiin viittauksiksi 4 ja 5 §:ään.

Muilta osin pykälä vastaisi nykyistä 7 §:ää.

10 §. *Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä varmuusosastolla.* Luvun 8 §:ssä säädetään nykyisin viestinnästä varmuusosastolla. Pykälä muutettaisiin luvun 10 §:ksi.

Pykälässä säädettäisiin kirjeenvaihdon ja puhelujen valvonnasta varmuusosastolla kuten nykyisinkin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin varmuusosastolle sijoitetun vangin kirjeenvaihdon valvonnasta ja 2 momentissa puhelujen kuuntelusta ja tallentamisesta.

Pääosin kirjeenvaihto ja puhelimen käyttö tapahtuisi varmuusosastolla samalla tavoin kuin muillakin osastoilla. Merkittävin ero olisi kuitenkin se, että kirjeen lukeminen sekä jäljennöksen ottaminen ja puhelun kuuntelu sekä tallentaminen voitaisiin tehdä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Toimivaltuuden käytön pitäisi siten olla perusteltua mainituista syistä eikä välttämätöntä, kuten muilla osastoilla. Toimivaltuuden käytölle ei siten edellytettäisi niin painavia perusteita kuin muilla osastoilla. Kuitenkin toimivaltuuksien käytön tulisi olla perusteltua yksittäistapauksessa konkreettisista syistä. Säännöstä sovellettaisiin myös 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua vangin sähköpostin lukemiseen.

Käytännössä toimivaltuuksien käyttö olisi yleensä perusteltua samoista syistä kuin vanki on sijoitettu varmuusosastolle. Esimerkiksi jos vanki on sijoitettu varmuusosastolle rikollisen toiminnan jatkamisen estämiseksi, samat seikat voisivat olla perusteena myös kirjeiden lukemiselle ja puhelun kuuntelemiselle.

Toinen ero tavallisiin osastoihin olisi se, että päätös toimivaltuuksien käytöstä voitaisiin tehdä 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin. Jatkossa varmuusosastolle sijoitettujen vankien sähköpostin ja internetin käyttöön sovellettaisiin 11 ja 12 §:ää. Varmuusosastolla sähköpostiviestinnän ja internetin käytön valvonta tapahtuisi vastaavalla tavalla kuin näiden vankien kirjeenvaihdon valvontakin.

Lisäksi pykälän viittaussäännökset muutettaisiin vastaamaan ehdotettuja muutoksia.

11 §. *Sähköpostin käyttö.* Luvun nykyisessä 9 §:ssä säädetään sähköpostin käytöstä. Pykälä siirrettäisiin luvun 11 §:ksi ja uudistettaisiin valtaosin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin sähköpostin käytöstä suljetuissa vankiloissa. Vangeilla olisi suljetuissa vankiloissa oikeus käyttää Rikosseuraamuslaitoksen vankisähköpostia. Tämän sähköpostin käyttöön ei tarvittaisi erikseen lupaa, vaan vankilan järjestyksestä ja turvallisuudesta huolehdittaisiin sähköpostiviestinnän valvonnalla. Myös varmuusosaston vangeilla olisi

mahdollisuus vankisähköpostin käyttöön, mutta edellytykset viestien lukemiseen olisivat muita osastoja matalammat.

Vankisähköposti toimisi siten, että vangin lähettämä tai vastaanottama viesti tulisi ensin Rikosseuraamuslaitoksen palvelimelle, jolloin sähköpostiviestintää valvovalla henkilökunnalla olisi viestin lukemisen tai pidättämisen edellytysten täytyessä mahdollisuus tehdä tätä koskeva päätös. Muulloin viestejä ei voitaisi lukea, vaan ne lähetettäisiin eteenpäin vastaanottajalle virkamiehen arvioitua tilanteen.

Suljetussa vankilassa vangille voitaisiin antaa myös lupa henkilökohtaisen sähköpostinsa käyttöön. Hyväksytyjä henkilökohtaisia sähköpostipalveluja koskisivat samat säännöt kuin jäljempänä 2 momentin kohdalla on todettu. Tällainen lupa koskisi yksittäisen asian hoitamista. Esimerkiksi vankilaan saapuneella vangilla voisi olla tarve huolehtia sähköpostiin tulleiden laskujen maksamisesta tai vapautuvalla vangilla sopia vuokra-asioista henkilökohtaisella sähköpostillaan. Luvan myöntäminen edellyttäisi sitä, ettei sähköpostin käytöstä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle. Nämä seikat arvioitaisiin, kun päätetään luvan myöntämisestä. Lupa voitaisiin myöntää tosiasiallisena hallintotoimintana, mutta luvan epäämisestä tulisi tehdä hallintopäätös vastaavalla tavalla kuin menetellään omaisuuden hallussapitoasioissakin.

Suljetussa vankilassa vangin tulisi ilmoittaa, kenen kanssa hän on sähköpostitse yhteydessä. Vankiloiden järjestyssäännöissä voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä siitä, kuinka yhteyksistä ilmoittaminen tapahtuu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sähköpostin käytöstä avovankilassa. Avovankilassa sähköpostin käyttö tapahtuisi vankien henkilökohtaisilla sähköposteilla kuten nykyisinkin. Sähköpostin tulisi kuitenkin olla sellainen, että Rikosseuraamuslaitos on hyväksynyt kyseisen palvelun käytön. Tällaisia sähköpostipalveluja voisivat olla tyypillisesti käytetyt verkkopohjaiset sähköpostit. Rikosseuraamuslaitokselle säädettäisiin toimivalta antaa määräys hyväksytyistä sähköpostipalveluista. Jos vangilla ei olisi henkilökohtaista sähköpostia, tarvittaessa häntä voitaisiin auttaa sellaisen avaamisessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sähköpostin käyttöjärjestelyistä. Sähköpostia käytettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämillä laitteilla. Vankiloissa tulisi varata ajankohdat, jolloin sähköpostia voi käyttää. Käyttö tapahtuisi lähtökohtaisesti Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämillä laitteilla. Laitteet voisivat olla joko sellipäätteitä, jolloin ajankohdat voisivat olla muulloin kuin sellien aukioloaikoina tai osastojen tiloissa olevia tietokoneita, jolloin sellien aukioloaikana olisi varattava aikaa myös sähköpostin käyttöön. Vankiloiden järjestyssäännöissä voisi olla myös määräyksiä siitä, miten käyttöaika tulee varata, jos käyttö olisi järjestetty yhteiskäytössä olevilla laitteilla. Luvun 6 a §:ssä säädetään erikseen omien sähköisen viestinnän laitteiden käyttämisestä.

12 §. Internetin käyttö. Luvun nykyisessä 9 a §:ssä säädetään internetin käytöstä. Pykälä siirrettäisiin luvun 12 §:ksi ja uudistettaisiin valtaosin.

Pykälän 1 momentin nojalla vangeille olisi varattava mahdollisuus internetin käyttöön. Koska internetiä käytettäisiin samoilla vankilan ylläpitämillä laitteilla kuin sähköpostiakin, myös käyttöä koskevat järjestelyt olisivat samanlaisia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajoituksista, joita internetsivuille pääsyyn voitaisiin asettaa. Lähtökohtaisesti vangeilla ei olisi oikeutta käyttää internetiä vapaasti, vaan sivustoille teh-

täisiin vankilan järjestyksen ja turvallisuuden sekä vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden edellyttämiä rajoituksia. Rajoitukset voisivat koskea esimerkiksi sivuja, joilla on mahdollista viestiä rajoittamattomasti vankilan ulkopuolelle ilman valvontaa kuten sosiaalista mediaa. Kuten nykyisinkin vangeille mahdollistettaisiin esimerkiksi opiskeluasioiden, sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvien asioiden, työhön liittyvien asioiden, viranomaisasioiden, pankkiasioiden ja muiden vastaavien asioiden hoitaminen, uutisten seuraaminen ja muu nykyään yhteiskunnassa tavanomainen internetin käyttö, jos se voitaisiin toteuttaa vaarantamatta vankilaturvallisuutta. Sallittua voisi olla myös sekä omien että huollettavan lapsen asioiden hoitaminen viranomaispalvelujen kuten suomi.fi-sivuston tai wilman kautta.

Rajoitukset voisivat olla erilaisia avovankiloissa ja suljetuissa vankiloissa. Avovankiloissa rajoitukset voisivat nykyiseen tapaan perustua siihen, että pääsy estettäisiin tietyille sivuille, koska vankilaturvallisuudesta johtuvat seikat eivät edellyttäisi laajempia rajoituksia. Suljetuissa vankiloissa rajoitukset puolestaan voitaisiin toteuttaa siten, että sallitut sivut avattaisiin ja pääsy muille sivuille estettäisiin.

Internetsivuissa tapahtuu jatkuvasti muutoksia ja muutenkin voi ilmetä tarpeita avata uusia sivuja. Tämän vuoksi Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että muutostarpeita seurataan ja tarvittaessa uusia sivuja avataan. Tästä säädettäisiin momentissa. Rikosseuraamuslaitokselle säädettäisiin myös määräyksenantovaltuus siitä, millaisessa menettelyssä sivujen avaamista käsiteltäisiin.

13 §. Sähköisen viestinnän valvonta. Luvun nykyisessä 9 b §:ssä säädetään sähköisen viestinnän valvonnasta. Pykälä siirrettäisiin luvun 13 §:ksi ja siihen tehtäisiin eräitä muutoksia. Pykälän nojalla voitaisiin valvoa Rikosseuraamuslaitoksen hankkimilla laitteilla tapahtuvaa vankisähköpostin ja internetin käyttöä. Rikosseuraamuslaitoksella ei olisi toimivaltaa valvoa vankien henkilökohtaisilla matkapuhelimilla tapahtuvia puheluja tai sähköpostin ja internetin käyttöä. Tällainen valvonta edellyttää poliisin toimivaltuuksia.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin kuten nykyisinkin. Lisäksi säädettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle oikeus hakea vankien internetin käyttöön ja vankisähköpostin käyttöön liittyvät välitystiedot Rikosseuraamuslaitoksen laitteilta. Välitystiedot tulisi hävittää viipymättä, jos muun lainsäädännön perusteella ei olisi perusteita säilyttää niitä. Säännös ei koskisi vankien henkilökohtaisen sähköpostin välitystietoja, joita Rikosseuraamuslaitoksella ei olisi mahdollisuutta tarkastaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta valvoa vankien sähköisen viestinnän sisältöä. Rikosseuraamuslaitoksella on jo sinällään mahdollisuus tutustua julkisten internetsivujen sisältöön. Momentissa säädettäisiin siten siitä, millaisia valvontavaltuuksia Rikosseuraamuslaitoksella on vankien yksityiseen viestintään.

Rikosseuraamuslaitos voisi valvoa vankisähköpostin viestintää, kuten vankien perinteistään kirjeenvaihtoa. Tällaiset sähköpostit voitaisiin lukea ja pidättää samoin edellytyksin kuin kirjeenvaihtokin luvun 2–6 §:n nojalla. Varmuusosastolla olevan vangin vankisähköpostin käytön valvontaan sovellettaisiin 10 §:n 1 momenttia. Sen sijaan Rikosseuraamuslaitoksella ei olisi oikeutta esimerkiksi päästä vangin henkilökohtaiseen sähköpostiin tai verkkopankkiin, joihin täytyy kirjautua erillisillä tunnuksilla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti siitä, että henkilökohtaisen matkapuhelimen, sähköpostin ja internetin käyttöä voitaisiin valvoa teknisellä valvonnalla eli valvontakameroilla taikka siten, että henkilökunta on läsnä. Säännöksen nojalla ei voitaisi lukea vangin sähköpostiviestien sisältöä, vaan se voisi tapahtua vain lukemisen edellytysten täytyessä.

14 §. Viestinnän keskeyttäminen tai epääminen. Lukuun lisättäisiin uusi 14 §, jossa säädettäisiin puhelimen käytön, matkapuhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä. Koska sääntely olisi kaikkien viestintävälineiden osalta samansisältöistä, siirrettäisiin säännökset uuteen 14 §:ään.

Keskeyttämisen tai epäämisen edellytyksenä olisi, että keskeyttäminen tai epääminen olisi perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Epääminen edellyttäisi siten yksittäisessä tilanteessa konkreettisia perusteita.

Tyypillisesti momentissa tarkoitettaisiin esimerkiksi vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisellä sitä, että vanki käyttäytyisi viestintälaitteen käyttötilanteessa uhkaavasti tai vahingoittaisi omaisuutta. Kyse voisi myös olla tilanteesta, jossa puhelun kuuntelun perusteella on perusteltua keskeyttää puhelu esimerkiksi huumausainerikoksen estämiseksi. Kyse voisi olla myös soittamisesta toisen henkilön tunnuksilla tai eri henkilölle, jonka vanki on ilmoittanut ennen soittoa. Epäämisen edellytyksiä arvioitaisiin siten usein sen perusteella, kuinka vanki käyttäytyy viestintätilanteen aikana. Soveltamiskynnys ei olisi erityisen korkea, koska tarvittaessa tilanteeseen olisi puututtava viipymättä.

15 §. Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto. Luvun nykyisessä 11 a §:ssä säädetään vaitiolovelvollisuudesta ja hyväksikäyttökiellosta, joka henkilökunnalla on koskien vankien viestien sisältöä. Pykälä siirrettäisiin luvun 15 §:ksi muuttumattomana.

16 §. Päätösvalta. Luvun nykyisessä 11 §:ssä säädetään päätösvallasta. Pykälä siirrettäisiin luvun 15 §:ksi ja siihen tehtäisiin luvun muista muutoksista aiheutuvia muutoksia.

Pykälän 1 momentin viittaussäännös luvun 4 §:ään muutettaisiin viittaukseksi 5 §:ään.

Pykälän 2 momentin viittaussäännökset muutettaisiin vastaamaan ehdotettuja säännöksiä.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin säännös päätösvallasta luvun 7 §:n 2 momentin maksuttomista puheluista. Päätösvallasta Rikosseuraamuslaitoksen kustannuksella soitettavan puhelun osalta olisi perusteltua säätää omaisuuden hallussapitoa vastaavasti. Puhelimen käyttöä järjestävä virkamies voisi antaa vangin soittaa puhelun, mutta jos soitto evättäisiin, tehtäisiin siitä päätös. Päätöstoimivalta olisi omaisuuden hallussapidon epäämispäätöstä vastaavasti ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä. Vastaavalla tavalla säädettäisiin myös henkilökohtaisen matkapuhelimen käytön epäämisestä ja henkilökohtaisen sähköpostin käytön epäämisestä suljetussa vankilassa.

Muilta osin sähköpostin ja internetin käyttöön ei enää tarvittaisi lupia.

Pykälän 4 momentin nojalla internetsivujen avaamisesta päättäisi Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty virkamies. Kyse olisi niin sanotusta tosiasiallisesta hallintotoiminnasta, jota Rikosseuraamuslaitoksen tulisi tehdä säännöllisesti. Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä tulisi määritellä virkamiehet, joiden vastuulla tehtävä olisi.

17 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Luvun nykyisessä 12 §:ssä säädetään asetuksenantotoimivallasta ja määräyksenantotoimivallasta. Pykälä siirrettäisiin luvun 17 §:ksi ja siihen tehtäisiin eräitä muutoksia.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin asetuksenantovaltuus vankien sähköisen viestinnän käytöstä ja valvonnasta. Näistä seikoista säädettäisiin kattavasti laissa.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin Rikosseuraamuslaitokselle määräyksenantovaltuus.

Ensinnäkin Rikosseuraamuslaitoksen tulisi antaa määräykset vankien käytössä olevasta puhelinjärjestelmästä. Määräykset koskisivat puhelinjärjestelmän yleisiä käyttöehtoja kuten puhelajan lataamista, numeroiden tallentamista järjestelmään ja muita vastaavia kaikille vankiloille yhteisiä puhelinjärjestelmän käyttöön liittyviä seikkoja. Vankiloiden järjestyssäännöissä voitaisiin puolestaan antaa vankilakohtaisia määräyksiä kyseisessä vankilassa puhelimen käyttöön liittyvistä seikoista.

Toiseksi Rikosseuraamuslaitoksen tulisi antaa määräykset henkilökohtaisten matkapuhelimen haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä. Määräykset voisivat koskea esimerkiksi sitä, kuinka laitteita säilytetään vankilassa, miten ne ladataan, millaiset tilat niiden käyttöön varattaisiin ja muita vastaavia käytännön seikkoja, joiden mukaisesti käyttö vankiloissa järjestettäisiin.

Kolmanneksi Rikosseuraamuslaitoksen tulisi antaa määräykset, mitkä sähköpostipalvelut sallittaisiin vankien henkilökohtaisen sähköpostin käyttöön. Määräyksillä voitaisiin rajata esimerkiksi anonyymit sähköpostipalvelut pois vankien käytöstä.

Neljänneksi Rikosseuraamuslaitos antaisi määräykset menettelystä, jota noudatettaisiin, kun päätetään internet-sivustojen avaamisesta. Määräyksiä voitaisiin antaa siitä, miten ja mille taholle vanki voisi esittää sivuston avaamista, miten asia käsitellään ja muista vastaavista seikoista.

13 luku **Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**

1 §. Tapaaminen. Pykälän 2 momentin säännös varmuusosastolle sijoitetun vangin tapaamisten rajoittamisesta kumottaisiin. Varmuusosastolle sijoitetun vangin tapaamisten rajoittamiseen sovellettaisiin edelleen luvun säännöksiä tapaamisen keskeyttämisestä, peruuttamisesta, epäamisestä ja tapaamiskiellon määräämisestä.

2 §. Tapaamistilat ja valvonta. Pykälän 1 momentissa säädetään erilaisista tapaamistiloista, joita vankiloissa on oltava. Ensimmäisen momentin viimeisen virkkeen mukaan vankilassa voi lisäksi olla soveltuvat tilat yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä. Yhteydenpitoa videoyhteyden välityksellä koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi, jonka takia myös tapaamistiloja koskevaa säännöstä olisi tarpeen muuttaa. Ehdotuksen mukaan vankilassa olisi oltava soveltuvat tilat valvottuja tapaamisia, asiamiehen tapaamisia ja etätapaamisia varten. Etätapaaminen tulisi järjestää tilassa, jossa kaikkien osallistujien yksityisyydestä on huolehdittu esimerkiksi sopivin rakentein. Säännös myös velvoittaisi etätapaamistilojen järjestämiseen, jolloin asia tulisi huomioida uusia vankiloita suunniteltaessa ja rakennettaessa sekä vanhoja vankiloita peruskorjattaessa.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin 12 luvun 2 ja 9 §:ää sekä varmuusosaston osalta 12 luvun 10 §:ää. Erona 12 lukuun olisi kuitenkin se, että tapaamisen kuuntelupäätöstä ei voitaisi tehdä määräajaksi varmuusosastoa lukuun ottamatta. Varmuusosastolle päätös voitaisiin tehdä enintään 30 päiväksi kerrallaan vastaavalla tavalla kuin puhelun kuuntelua koskeva päätös.

3 §. Valvottu tapaaminen. Pykälässä säädetään valvotun tapaamisen järjestämisestä.

Pykälän 1 momentissa säädetään rakenteellisten esteiden käytöstä tapaamistiloissa. Momenttia muutettaisiin.

Säännöksen ehdoton sanamuoto ”on rakenteellisia esteitä” muutettaisiin ehdolliseksi sanamuodoksi ”voi olla rakenteellinen este”, jolloin laki ei enää kategorisesti edellyttäisi rakenteellista estettä vangin ja tapaajan välille. Rakenteellisia esteitä käytettäisiin silloin, kun se olisi perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Rakenteellista esteen käyttö olisi säännöksessä tarkoitettulla tavalla perusteltua lähtökohtaisesti tiettyjen osastojen luonteen vuoksi, esimerkiksi kun kyse on varmuusosastosta, tutkintavankien osastosta taikka osastosta, jonka valvonnan taso on muutoin turvallisuuden ylläpitämiseksi korkeampi.

Rakenteellinen esteen tarve voitaisiin pääsääntöisesti arvioida koskien useita vankeja yhteisesti. Käytännössä arviointi tehtäisiin useimmiten osastokohtaisesti. Asiaa tulisi arvioida vastaavalla tavalla, kuin vankeuslain 16 luvun 5 §:ssä ja tutkintavankeuslain 11 luvun 5 §:ssä tarkoitettua erityistarkastuksen suorittamista arvioidaan. Erityistarkastus voidaan suorittaa kaikille tarkastettavassa tilassa tai tarkastettavalla osastolla oleville vangeille. Ehdotettu säännös mahdollistaisi kuitenkin sen, että tapaaminen voitaisiin järjestää osastolla yksittäistapauksessa ilman estettä tai vaihtoehtoisesti yksittäisen vangin tapauksessa esteellä. Arviointi olisi tosiasiallista hallintotoimintaa kulloisessakin tapaamistilanteessa.

Valtioneuvoston asetuksella täsmennettäisiin sitä, millaisia rakenteelliset esteet käytännössä olisivat. Käyttöön voitaisiin ottaa esimerkiksi pleksilasit, joita olisi mahdollista liikuttaa.

Sääntelytekniikan yhteneväisyyden vuoksi pykälän 1 momentin säännöstä koskettamismahdollisuudesta avolaitoksessa muutettaisiin siten, että avovankilassa tapaaminen järjestettäisiin tilassa, jossa vangin ja tapaajan välissä ei ole rakenteellisia esteitä. Avovankilassa koskettaminen olisi siten edelleen mahdollista.

Momenttiin lisättäisiin myös säännös siitä, tapaamistilojen rakenteissa tulee ottaa huomioon vangin ja tapaajan keskustelujen yksityisyys. Säännös koskisi sekä suljettuja vankiloita että avovankiloita. Rakenteiden tulisi suojata keskustelun yksityisyyttä suhteessa muihin vankeihin ja tapaajiin kuitenkin muodostamatta valvontaa haittaavaa näköestettä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvotun tapaamisen järjestämisestä erillään muista vangeista ja tapaajista. Tapaaminen voitaisiin järjestää erillään, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Erillään järjestettävälle tapaamiselle pitäisi siten olla yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Kyse voisi olla esimerkiksi siitä, että vangin tai tapaajan rikostaustan tai käyttäytymisen vuoksi olisi perusteltua epäillä, että tapaaminen tavallisissa tapaamistiloissa vaarantaisi muiden vankien tai tapaajien turvallisuutta.

Tapaamisen järjestäminen erillään voisi olla perusteltua myös siksi, että tapaamisen kuuntelemisen edellytykset täyttyvät ja samoilla perusteilla tapaaminen olisi perusteltua järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista. Tällaisessa tilanteessa vangin ja tapaajan viestintää olisi pystyttävä valvomaan. Siksi momentissa säädettäisiin siitä, etteivät vanki tai tapaaja voisi käyttää tapaamisessa muistiinpanovälineitä. Näin varmistettaisiin tapaamisen kuuntelun onnistuminen tarvittaessa.

Mahdollisuuksien mukaan valvottu tapaaminen järjestettäisiin erillään myös vangin tai tapaajan pyynnöstä. Tapaaminen voisi olla tarpeen järjestää erillään useista erilaisista syistä, kuten keskustelujen yksityisyyden varmistamiseksi taikka tapaajan vammaisuuden tai kommunikointivaikeuksien vuoksi. Vangin tai tapaajan pyyntöön tulisi suostua pyynnön syystä riippumatta, jos sopivat tapaamistila on käytettävissä ja asia järjestettävissä vankilan järjestystä haittaamatta.

6 §. Asiamiehen tapaaminen. Pykälän 1 momentin viittaus 12 luvun 4 §:ään korjattaisiin viittaukseksi luvun 5 §:ään.

Pykälän 2 momentin edellytyksiä asiamiehen tapaamisen valvonnasta täydennettäisiin. Edellytyksiksi lisättäisiin rikoksen estäminen ja vangin tai muun henkilö turvallisuuden suojeleminen. Näin säännös vastaisi muita vastaavanlaisia toimivaltuussäännöksiä. Tapaamisen valvonta edellyttäisi edelleen välttämättömyyttä momentissa säädettyjen seikkojen turvaamiseksi, joten valvonta olisi poikkeuksellista.

Pykälän 3 momentissa olisi edelleen viittaussäännös 13 §:ssä tarkoitettuihin etätapaamisiin.

8 §. Tapaamisen keskeyttäminen. Pykälässä säädettäisiin tapaamisen keskeyttämisestä vastaavan sisältöisesti kuin 12 luvun 14 §:ssä säädetään viestinnän keskeyttämisestä. Pykälään tehtäisiin siten edellä jaksossa 4.X.X käsitellyt muutokset.

9 §. Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen. Pykälän 2 momentin 4 kohdassa säädettäisiin tapaamisen epäamisestä vastaavan sisältöisesti kuin 12 luvun 14 §:ssä puhelimen käytön epäamisestä ja 13 luvun 8 §:ssä tapaamisen keskeyttämisestä. Muilta osin momenttia ei muutettaisi.

10 §. Tapaamiskielto. Pykälässä säädettäisiin edelleen tapaajalle määrättävästä tapaamiskiellostä. Tapaamiskielton määräämisen edellytyksiä täsmennettäisiin nykyisestä. Kielto voitaisiin edelleen määrätä sen perusteella, että tapaajan on todettu tuoneen tai yrittäneen tuoda kiellettyjä aineita tai esineitä vankilaan. Kielto voisi perustua myös muuhun tapaajan todettuun vankilan järjestystä tai turvallisuutta vaarantavaan toimintaan taikka muun henkilön turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Kielto määrättäisiin siten jo todetun toiminnan perusteella. Kynnys kielton määräämiseen olisi korkea, sillä se voitaisiin määrätä vain, jos kielto olisi mainitun toiminnan vuoksi välttämätön.

Jos kyse on tilanteista, joissa Rikosseuraamuslaitoksen käytössä olevan tiedon perusteella epäillä tapaajaa esimerkiksi kiellettyjen aineiden tuomisesta vankilaan tulevan tapaamisen yhteydessä, sovellettaisiin näissä tilanteissa luvun 8 ja 9 §:ää. Tapaamiskielto olisi siten aina seurausta jo todetusta toiminnasta.

Momenttia muutettaisiin myös siten, että tapaamiskielto koskisi kaikkia tapaamismuotoja myös etätapaamisia.

Edelleen tapaamiskieltoa olisi mahdollista jatkaa, jos se olisi välttämätöntä kiellon perusteena olevista syistä. Momenttia täydennettäisiin kuitenkin siten, että tapaamiskielton jatkaminen voitaisiin tehdä enintään 30 päiväksi kerrallaan. Kiellon jatkaminen tulisi siten arvioida uudelleen säännöllisin väliajoin.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 3 momentin viittaus 12 luvussa tarkoitettuun asiamieheen korjattaisiin luvun 4 §:stä 5 §:ään.

12 §. Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen. Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus tavaran vastaanottamista koskevien määräysten antamiseen vankilan järjestyssäännössä. Järjestyssäännön sisällöstä säädettäisiin kokonaisuudessaan 15 luvun 1 §:ssä.

13 §. Etätapaaminen. Pykälä otsikko muutettaisiin etätapaamiseksi selkeyden ja luvun säännösten yhdenmukaisuuden vuoksi.

Pykälän 1 momentin mukaan vangille olisi varattava mahdollisuus etätapaamisiin sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista.

Etäyhteydellä tavattavien henkilöiden piiriä ei rajoitettaisi, jolloin erillisestä lupamenettelystä luovuttaisiin ja etätapaaminen rinnastettaisiin valvottuun tapaamiseen. Etänä tapahtuva yhteydenpito ei kuitenkaan saa korvata fyysisistä valvotun tapaamisen järjestämistä, vaan olla täydentävä tapaamisumuoto.

Etätapaamisia varten olisi oltava varausjärjestelmä. Siihen, kuinka usein etätapaamisia voitaisiin käytännössä järjestää, vaikuttaa laitteiden riittävyys vankilassa. Etätapaamisten ajankohdat määriteltäisiin järjestyssäännössä siten, että niiden laajuudessa ja tiheydessä voitaisiin huomioida vankilan käytettävissä olevat resurssit ja mahdolliset sellipäätteet. Järjestelyissä tulisi huolehtia siitä, että valvonnan taso on riittävä. Vaikka Rikosseuraamuslaitoksella olisi harkintavaltaa tapaamisten laajuudessa ja tiheydessä, tulisi Rikosseuraamuslaitoksen kuitenkin huolehtia siitä, että vankien mahdollisuudet etätapaamisiin toteutuisivat yhdenvertaisesti kaikissa vankiloissa. Etätapaaminen voitaisiin sallia ja järjestää myös muuna kuin siihen varattuna aikana, jos se olisi tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Tällä olisi erityisesti merkitystä ulkomaalaisten vankien kohdalla, esimerkiksi jos vangin läheiset asuisivat eri aika-työhyökköillä.

Kun tapaajien henkilöpiiriä ei rajattaisi, voitaisiin etätapaamista käyttää tarvittaessa myös esimerkiksi viranomaisasiointiin ja asiointiin järjestöjen edustajien kanssa. Asiointi tulisi mahdollistaa vähintään niihin järjestöihin, jotka toimivat Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyökumppaneina. Vankeuslain 13 luvun 15 §:ssä säädetään ulkomaalaisen vangin oikeudesta olla yhteydessä kotimaansa edustustoon eikä pykälä ota kantaa yhteydenpitotavan muotoon. Etätapaamista koskevaa pykälää tulisi soveltaa joustavasti, jotta yhteydenpito edustustoon voitaisiin tarvittaessa järjestää etätapaamisena.

Lisäksi tapaajan henkilöllisyyden todistaminen voitaisiin asettaa etätapaamisen ehdoksi. Säännös vastaisi vankeuslain 17 luvun 1 §:n 2 momenttia, jonka mukaan henkilöllisyyden todistaminen voidaan asettaa vankilaan saapumisen ehdoksi. Valvotuissa tapaamisissa ja lasten tapaamisissa alaikäisiltä lapsilta ei ole ehdottomasti edellytetty henkilöllisyyden todistamista vankilaan saapuessa. Sama toimintatapa tulisi olla lähtökohtana myös etätapaamisissa. Alaikäisten tapaajien kohdalla henkilöllisyyden todistamisesta voitaisiinkin tarvittaessa luopua.

Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin säännös siitä, että etätapaaminen järjestettäisiin videoyhteydellä tai muulla soveltuvalla teknisellä yhteydenpitotavalla, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin niihin säännöksiin, joita etätapaamiseen sovelletaan.

Momenttiin lisättäisiin viittaus 2 §:n 3 momenttiin, jolla etätapaamisen valvontaa koskeva sääntely yhtenäistettäisiin valvotun tapaamisen kanssa. Etätapaamisen kuuntelu ja tallentaminen tapahtuisivat siten samoin edellytyksin, kuin valvotussa tapaamisessa.

Etätapaamiseen sovellettaisiin myös 8 §:ää (tapaamisen keskeyttäminen) ja 9 §:ää tapaamisen epäämisen osalta. Lupamenettelystä luovuttaessa myönnetyn luvan peruuttamista koskeva säännös ei enää soveltuisi. Lisäksi sovellettaisiin 10 §:ää (tapaamiskielto) sekä 11 §:ää (alaikäisen tapaajan vankilaan päästäminen).

Kun etätapaamisen henkilöpiiriä ei rajattaisi, vangin tulisi etätapaamista varatessaan ilmoittaa tapaajan nimi. Etätapaamisen alussa tapaajan henkilöllisyys tulisi varmistaa esimerkiksi pyytämällä tapaajaa näyttämään henkilöllisyystodistuksensa kuvassa. Sääntely olisi näin ollen tältäkin osin yhteneväinen valvotun tapaamisen kanssa. Etätapaaminen voitaisiin evätä kertaluontoisesti tapaamisen alkaessa esimerkiksi silloin, jos tapaajan ei pysty todistamaan henkilöllisyyttään riittävän luotettavasti näytöltä. Alaikäisten tapaajien kohdalla henkilöllisyyden todistamisesta voitaisiin tarvittaessa luopua. Etätapaaminen tulisi keskeyttää kertaluontoisesti esimerkiksi silloin, jos tapaajalle yritetään näyttää toisia vankeja tai vankilan henkilökuntaa. Etätapaaminen tulisi keskeyttää myös silloin, jos etätapaamista epäillään käytettävän rikosten tekemiseen tai luvattomaan yhteydenpitoon vankilasta toiseen.

Etätapaamiseen sovellettaisiin vankeuslain 13 luvun 11 §:ää, jolloin alaikäisen lapsen osallistuminen etätapaamiseen edellyttäisi hänen huoltajansa suostumusta. Kuitenkin 15 vuotta täyttänyt voisi tavata lähiomaistaan etätapaamisessa ilman huoltajan suostumusta, jollei huoltaja ole nimenomaisesti ilmoittanut vastustavansa etätapaamista. Jos alaikäinen tapaaja on huostaan otettu, lastensuojeluviranomainen päättäisi suostumuksesta. Alle 15-vuotias tapaaja ei saisi osallistua etätapaamiseen ilman saattajaa, ellei saattajan läsnäoloa pidetä tarpeettomana lapsen kehitystaso, aikaisemmat tapaamiset tai muu vastaava perusteltu syy huomioon ottaen.

Etätapaamisen käytössä tulisi erityisesti huomioida tilanteet, joissa vanki pitää yhteyttä alaikäiseen lapseensa taikka alaikäinen vanki pitää yhteyttä läheisiinsä. Kaikissa viranomaistoimissa, jotka koskevat lapsia, on huomioitava lapsen etu ensisijaisena ratkaisuperusteena. Lapsen etu määrittyy yksittäisen lapsen kohdalla tilanne- ja tapauskohtaisesti ja arvioitiin sisältyä aina myös tulkintaa. Yhteydenpito omaan vanhempaan on lähtökohtaisesti lapsen etu, silloinkin kun vanhempi suorittaa vankeusrangaistusta. Vankilan tulee tukea yhteydenpitoa sekä vanhemmuutta. Lapsen edun näkökulmasta merkitystä voi olla sillä, onko tapaaminen fyysinen vai videolla, koska fyysiset tapaamiset mahdollistavat koskettamisen. Merkitys voi olla erilainen eri perhetilanteissa. Etätapaaminen ei kuitenkaan saa korvata fyysisistä tapaamista, jonka tulee olla lasten kohdalla ensisijainen tapaamismuoto. Etätapaamisen käytössä tulisi edistää oikeutta perhe-elämään ja siten myös lapsen etua.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että asiamiehen tapaaminen olisi järjestettävä etätapaamisena, jollei siitä aiheudu haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Asiamiehen etätapaamisen järjestämistä arvioitaisiin käytännössä vain siltä kannalta, onko etätapaamisen järjestämiseen käytettäviä työasemia toivottuun aikaan vapaana ja pystytäänkö tapaaminen henkilökuntaresurssien ja vankilan muun aikataulun vuoksi järjestämään. Asiamiehen etätapaamisen valvontaan sovellettaisiin, mitä 6 §:ssä säädetään asiamiestapaamisen valvonnasta. Etätapaamista voitaisiin siten tarvittaessa valvoa keskustelua kuulematta ja tallentamatta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin vankien välisestä etätapaamisesta, joka säilyisi luvanvaraisena. Vangille voitaisiin antaa lupa etätapaamiseen toisen vangin kanssa, jos toinen vanki on lähiomainen, muu läheinen tai muu tärkeä henkilö yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Luvan myöntämistä arvioitaisiin samalla tavoin, kuin tällä hetkellä arvioidaan lupaa yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä. Lupa voitaisiin luonnollisesti peruuttaa, jos sen myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksenteon jälkeen täyty.

17 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momentin käsite yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä muutettaisiin etätapaukseksi.

19 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän ja momentin määräyksenantovaltuus tapaamisten järjestämisestä kumottaisiin edellä yleisperusteluissa esitetystä syistä. Vastaavasti pykälän otsikosta poistettaisiin sana määräykset.

15 luku **Kurinpito**

1 §. Vankilan järjestyssääntö. Pykälässä säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin vankilan järjestyssäännön sisällöstä.

Pykälän 1 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset vankilan alueella liikkumisesta kuten nykyisinkin. Määräyksillä täsmennettäisiin vankeuslain 4 luvun 1 §:n säännöksiä. Määräykset koskisivat sitä, missä vangeilla on lupa liikkua. Säännöksessä ei enää erikseen mainitaisi tilojen lukitsemista, koska liikkumisrajoitukset pitävät sisällään sen, että vankilan tiloja voidaan lukita. Liikkumisrajoitukset voitaisiin tarvittaessa määrittellä karttaliitteessä.

Pykälän 2 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset vankilan osastoista kuten nykyisinkin. Määräyksissä määriteltäisiin siten se, mitä erilaisia osastoja vankilassa on. Myös varmuusosastosta määrättäisiin järjestyssäännössä, jos sellainen olisi vankilassa.

Pykälän 3 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset vankilassa järjestettävistä toimintomahdollisuuksista ja vapaa-ajantoinnoinnista. Määräykset koskisivat sitä, millaisia toimintomahdollisuuksia kyseisessä vankilassa olisi vangeille. Toimintojen osastokohtaiset ajankohdat määriteltäisiin osastojen päiväjärjestyksissä.

Pykälän 4 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset tupakoinnin järjestämisestä kuten nykyisinkin.

Pykälän 5 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset vankien yhteydenpidon järjestämisestä vankilan ulkopuolelle. Kyse olisi tapaamisten ja muun yhteydenpidon käytännön järjestelyistä. Määräykset voisivat koskea esimerkiksi sitä, minä päivinä vankilassa järjestetään valvottuja tapaamisia ja minkä mittaisia nämä tapaamiset ovat ja sitä, miten tällaisen ajan voi kyseisessä vankilassa varata. Osastokohtaisia päivittäisiä ajankohtia voitaisiin tarkentaa osastojen päiväjärjestyksissä, jos se olisi tarpeen. Ajankohtien tiheyden ja keston määrittelyssä tulisi huolehtia siitä, että vangeilla on tosiasialliset mahdollisuudet yhteydenpitoon ja että mahdollisuudet toteutuvat yhdenvertaisesti kaikissa vankiloissa ja eri osastoilla. Tämä ei kuitenkaan edellyttäisi sitä, että ajankohdat esimerkiksi vankilan kaikilla osastoilla vastaisivat täysin toisiansa, sillä huomioon tulisi ottaa myös muut osaston toimintaan ja turvallisuuteen liittyvät seikat.

Pykälän 6 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset ostosten tekemisestä vankilassa ja muusta tavarankäytöstä. Määräykset koskisivat niin sanotun kanttiinikäytäntöjä ja ostosten tekemistä vankilan välityksellä muista liikkeistä. Määräykset koskisivat myös niitä käytäntöjä, joita noudatetaan, jos omaiset tuovat vangeille tavaraa tapaamisissa tai muuten. Määräyksissä voitaisiin esimerkiksi ohjeistaa siitä, miten ostosten tekemisessä menetellään, milloin tilaukset tulee tehdä ja muista vankilakohtaisista käytännöistä.

Pykälän 7 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset omaisuuden säilyttämisestä vankilassa. Määräykset koskisivat ennen kaikkea sitä, miten paljon omaisuutta vanki voi säilyttää

sellissään ja miten paljon vankilan vastaanotossa. Määräyksiä voitaisiin antaa myös muista käytännöistä omaisuuden säilyttämiseen liittyen. Yksittäisen esineen hallussapidosta päätetään vankeuslain 9 luvun nojalla.

3 §. Järjestysrikkomukset. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että ulkopuolisesta laitoksesta luvatta poistuminen olisi järjestysrikkomus. Vastaavasti momentin 5 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että ulkopuolisen laitossijoituksen määräysten rikkominen olisi järjestysrikkomus. Momentin 5 kohdan viittaukset 12 lukuun kumottaisiin, koska sähköisten viestintävälineiden käyttöehdoista säädettäisiin laissa ja vankiloiden järjestyssäännöissä eikä enää lupamääräyksin.

10 §. Kurinpitoasian käsittely. Pykälän sana avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

11 §. Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana. Pykälän 1 momentissa säädetään vangin pitämisestä erillään muista vangeista järjestysrikkomuksen selvittämisen ajan. Momentti vastaisi muuten nykyistä, mutta erillään pitämisen edellytyksiä muutettaisiin.

Momentin mukaan erillään pitämisen tulisi olla perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Erillään pitämiselle tulisi siten olla yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet, mutta kynnys erillään pitämiseen ei olisi erityisen korkea, koska lähtökohtaisesti erillään pitäminen tapahtuisi tavanomaisessa asuinsellissä. Toisin kuin nykyisin näiden perusteiden tulisi liittyä nimenomaan järjestysrikkomuksen selvittämiseen.

Säännöksen muuttaminen merkitsisi osittaista muutosta nykyiseen käytäntöön, jossa säännöstä on osin sovellettu turvaamistoimiluonteisena. Jatkossa säännöksen mukaisen erillään pidon tarkoituksena olisi nimenomaisesti järjestysrikkomuksen selvittämisen turvaaminen, eli kyse olisi tietynlaisesta yhteydenpitorajoituksesta suhteessa muihin vankeihin.

Kyse olisi siten siitä, että järjestysrikkomuksen selvittämisen turvaamiseksi vangin mahdollisuus viestiä muiden vankien kanssa estettäisiin. Näin voitaisiin varmistaa se, ettei vanki sotkisi järjestysrikkomuksen selvittämistä.

Jos osaston vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi olisi erotettava saman osaston vankeja, sovellettaisiin tällaiseen tilanteeseen 18 luvun 3 tai 5 §:ää.

16 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momentti kumottaisiin tarpeettomana. Momentti koskee päätösvaltaa vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä. Tilojen valvonnasta säädetään kattavasti lain 16 luvussa ja tilojen lukitsemisesta määrätään vankilan järjestyssäännössä. Yksittäistä vankia koskevista eristämispäätöksistä säädetään erikseen. Muilta osin asioista ei ole tarvetta tehdä erikseen päätöksiä, joten momentti kumottaisiin.

16 luku **Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen**

1 §. Valvonta vankilassa. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vankien ja vankilan tilojen yleisestä valvonnasta kuten nykyisinkin. Säännöksen nojalla Rikosseuraamuslaitoksella on velvollisuus valvoa vankeja ja vankilan tiloja. Säännöksessä valvonnalla tarkoitettaisiin erityisesti henkilökunnan läsnäololla ja havainnoilla tapahtuvaa valvontaa. Nimenomaisesti yksittäiseen vankiin kohdistuvista valvontatoimista säädetään muissa säännöksissä.

Valvonnan tarkoituksena olisi rikosten estäminen, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojeleminen. Vaikka valvonta ei

edellyttäisikään yksittäistapauksellisia perusteita, tulisi valvontaa toteuttaa mainittujen tavoitteiden turvaamiseksi. Valvontaa ei siten voitaisi kohdistaa vankeihin esimerkiksi mielivaltaisain tai syrjivin perustein.

Säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin vastaamaan edellä yleisperustelujen jaksossa x.x määriteltyjä käsitteitä. Momentissa ei siten enää erikseen mainittaisi säilytysvarmuutta eikä karkaamista tai luvatonta poistumista, koska nämä seikat sisältyvät vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen.

1 a §. *Tekninen valvonta vankilassa.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin luvun 1 §:ää vastaavat muutokset.

2 §. *Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus.* Pykälässä säädetään vankien asuintilojen ja vankien vankilan alueella olevan omaisuuden tarkastamisesta. Tällainen tarkastustoiminta on ja olisi edelleen mahdollista ilman yksittäistapauksellista harkintaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi. Pykälään tehtäisiin siis luvun 1 §:ää vastaavat muutokset. Tarkastaminen olisi edelleen mahdollista myös epäillyn järjestysrikkomuksen selvittämiseksi, kuten nykyisinkin.

2 a §. *Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin luvun 1 §:ää vastaavat muutokset. Säännöksessä ei enää erikseen mainittaisi toimivaltuuden käyttöä omaisuuden suojelemiseksi, koska tämä peruste sisältyisi rikoksen estämiseen tai vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen.

Käytännössä miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiseen riittäisi, että kulkuneuvo saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan, ellei olisi ilmeistä, ettei sen kulkeamisesta aiheudu säännöksessä tarkoitettuja uhkaa esimerkiksi vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle.

3 §. *Vangin turvatarkastus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vangille tehtävän turvatarkastuksen edellytyksistä. Turvatarkastus voitaisiin tehdä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Käytännössä turvatarkastus voidaan tehdä vankilassa hyvin rutiininomaisesti esimerkiksi vankilaan saapumisen yhteydessä. Soveltamisessa tulisi kuitenkin huomioida, että turvatarkastuksen tarkoituksena olisi pykälässä seikkojen turvaaminen eikä turvatarkastus voisi perustua esimerkiksi mielivaltaisiin tai syrjiviin seikkoihin.

Momenttia muutettaisiin siten, että turvatarkastuksen tekemistä ei enää olisi rajoitettu vankilaan, vankilan alueeseen tai kuljetukseen. Turvatarkastuksen voisi tehdä vangille myös vankilan ulkopuolella, jos se olisi tarpeen esimerkiksi turvallisuudesta huolehtimiseksi. Turvatarkastus voitaisiin siten tehdä esimerkiksi ulkopuoliseen laitokseen sijoitetulle vangille tai muunlaisella luvalla vankilan ulkopuolella olevalle vangille. Sääntely vastaisi valvottua koevapautta.

4 §. *Vangin henkilöntarkastus.* Pykälässä säädetään vangille tehtävästä henkilöntarkastuksesta. Pykälän otsikko muutettaisiin muotoon vangin henkilöntarkastus, jotta se eroaisi muualla lainsäädännössä tarkoitetuista henkilöntarkastuksista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vangille tehtävän henkilöntarkastuksen edellytyksistä. Momentissa käytetyt käsitteet muutettaisiin vastaamaan luvun 1 momenttia.

Momentin ensimmäisessä virkkeessä säädettäisiin henkilöntarkastuksen tekemisestä vankilaan saapumisen tai sinne palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen tai lapsen tapaamisen yhteydessä. Näissä tilanteissa henkilöntarkastus voitaisiin tehdä ilman yksittäiseen tilanteeseen liittyviä konkreettisia perusteita esimerkiksi epäillä vangin kuljettavan kiellettyjä aineita tai esineitä vankilaan. Kyse olisikin tilanteista, joissa on ilman konkreettista epäilyäkin voitava varmistaa, ettei esimerkiksi kiellettyjä aineita tai esineitä viedä vankilaan. Henkilöntarkastusta ei kuitenkaan saisi tehdä esimerkiksi mielivaltaisin tai syrjivin perustein, vaan tarkastuksen tavoitteena olisi aina oltava jokin momentissa säädetyistä perusteista.

Momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin henkilöntarkastuksen tekemisestä muissa tilanteissa. Tällöin henkilöntarkastuksen tulisi olla perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Henkilöntarkastus olisi myös mahdollista tehdä epäillyn järjestyksellisen selvittämiseksi. Näissä tilanteissa henkilöntarkastus voitaisiin siten tehdä vain, jos sille on yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Kynnys tarkastukselle ei sinällään olisi korkea, vaan esimerkiksi virkamiehen havaintoihin perustuva epäily vangin hallussa olevista kielletyistä aineista tai esineistä riittäisi henkilöntarkastuksen tekemiseen.

5 §. Erityistarkastus. Pykälässä säädetään erityistarkastuksen tekemisestä vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa. Erityistarkastus voitaisiin tehdä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Erityistarkastus käsittäisi kyseisten tilojen tarkastamisen. Lisäksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että erityistarkastuksen yhteydessä kaikille tilassa oleville vangeille voidaan tehdä henkilöntarkastus. Säännös vastaisi nykyistä eräin kielellisin muutoksin.

Erityistarkastuksen tekemisen tulisi olla perusteltua, joten sille täytyisi olla yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Kyse voisi olla esimerkiksi vihjetietoon perustellusta epäilystä, että osaston tiloissa tai vankien hallussa on huumausaineita tai muita kiellettyjä aineita tai esineitä. Perusteiden ei tarvitsisi liittyä yksittäiseen vankiin, vaan yleisesti tarkastettavaan osastoon tai vankilaan. Erityistarkastuksen yhteydessä tarkastettavassa tilassa oleville vangeille voitaisiin aina tehdä henkilöntarkastus.

6 §. Vangin henkilönkatsastus. Pykälässä säädetään henkilönkatsastuksen tekemisestä vangille. Otsikkoon lisättäisiin sana vangin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin henkilönkatsastuksen tekemisen edellytyksistä. Henkilönkatsastus voitaisiin tehdä, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle. Keskeisin muutos olisi se, että käsite todennäköistä syytä epäillä muutettaisiin välttämättömyydeksi. Muutos olisi lähinnä kielellinen, koska molemmilla käsitteillä tarkoitetaan sitä, että toimivaltuuden käytön kynnys on korkea. Välttämättömyydedellytyksen soveltamista on käsitelty tarkemmin jaksossa 4.1.6.

Muuten momentin edellytykset säilyisivät ennallaan. Toimivaltuutta voitaisiin käyttää vankilassa kiellettyjen aineiden tai esineiden etsimiseen vangin kehosta. Koska henkilönkatsastus on voimakkaasti vangin perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, edellytettäisiin muista toimivaltuussäännöksistä poiketen, että aineista tai esineistä voi aiheutua vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle taikka vangin hengelle ja terveydelle. Tyypillisimmin kysymys olisi

huumausaineista tai luvattomista lääkeaineista, joiden tuominen vankilaan on vakava turvallisuusuhka ja vakava terveysuhka myös vangille itselleen, jos aineet ovat hänen kehonsa sisällä.

Henkilökatsastuksen edellytysten täytyessä, vanki tulisi viedä katsastukseen ilman aiheutonta viivästystä. Tämä olisi tärkeää, jotta vangin kehossa mahdollisesti olevat esineet saataisiin nopeasti sieltä pois. Henkilönkatsastuksen suhdetta eristämistarkkailuun käsitellään jäljempänä 18 luvun 4 §:n yhteydessä.

6 a §. Päähteiden valmistamisen ja käytön kielto. Pykälää täydennettäisiin siten, että päähteiden valmistamisen ja käytön kielto koskisi vankilan lisäksi myös ulkopuolista laitossijoitusta.

7 §. Päähteettömyyden valvonta. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan ja 2 momenttiin tehtäisiin kielellinen muutos siten, että niissä tarkoitettujen päähteettömyyden valvontaan liittyvien toimenpiteiden tulisi olla perusteltuja. Tällä selkeytettäisiin sitä, että toimenpiteille tulee olla yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Pykälän 1 momentin 2 kohdan käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälän 3 momentti säilyisi ennallaan.

17 luku **Muun henkilön tarkastaminen**

2 §. Turvatarkastus vankilan alueella. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muulle henkilölle kuin vangille tehtävän turvatarkastuksen edellytyksistä. Kyse olisi esimerkiksi tapaajille tehtävästä turvatarkastuksesta. Säännös vastaisi sisällöltään 16 luvun 4 §:n 1 momenttia.

3 §. Tapaajan henkilöntarkastus. Pykälässä säädettäisiin tapaajan henkilöntarkastuksesta. Tapaajan henkilöntarkastuksen tulisi olla perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaajalla mukanaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Säännös vastaisi ehdotettua 16 luvun 4 §:n toista virkettä kuitenkin sillä erotuksella, että tapaajan henkilöntarkastuksen perusteena voisi olla vain kiellettyjen aineiden ja esineiden etsiminen.

6 §. Kiinniottaminen ja säilöissäpito. Pykälän 1 momentissa säädetään vankilan alueella olevan henkilön kiinniottamisesta. Kiinniottamisen edellytyksiä täsmennettäisiin. Edellytyksiksi lisättäisiin rikoksen estäminen ja vangin tai muun henkilö turvallisuuden suojeleminen. Näin säännös vastaisi muita vastaavanlaisia toimivaltuussäännöksiä. Kiinniottaminen olisi edelleen mahdollista myös rikoksen selvittämiseksi. Kyse voisi olla esimerkiksi vankilan alueella tehdyksi epäilystä rikoksesta, jonka selvittämiseksi henkilö otettaisiin kiinni siihen saakka, että poliisi tekee päätöksen tarvittavista toimista.

8 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin luvun 6 §:stä säännös päätösvalasta henkilön kiinniottamisessa. Vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies olisivat toimivaltaisia päättämään kiinniottamisesta kuten nykyisinkin.

18 luku **Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö**

2 §. Sitominen. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin siten, että sitominen olisi mahdollista virkatehtävän suorittamisen yhteydessä.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että sitominen ei saa aiheuttaa vangille vaaraa tai tarpeetonta kipua. Maininta vastaa asiallisesti poliisilain 2 luvun 20 §:n 2 momenttia.

Säännöksen 2 momentissa säädettäisiin myös nykyistä selvemmin ilmoittamisesta terveydenhuollon ammattihenkilölle. Säännöksen mukaan sitomisesta 1 momentin 2 kohdan nojalla olisi ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle eikä kuultava, kuten voimassa olevan säännöksen mukaan. Muotoilu vastaisi vankeuslain 18 luvun 3 §:n 2 momentin tarkkailua ja vankeuslain 18 luvun 4 §:n 3 momentin eristämistarkkailua koskevaa sääntelyä.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jolla täydennettäisiin vankeuslain vangin sitomista. Säännös vastaisi synnyttävän vangin sitomiskieltoa kansainvälisissä vankeinhoitosäännöissä ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä.

Kielto sitoa synnyttävä vanki alkaa synnyttämisen käynnistymisestä ja koskee myös vangin kuljetusta synnytyssairaalaan ja synnytyssairaalassa. Jos synnyttävä vanki lähetetään vankilasta ambulanssilla, ei häntä kuljetuksen aikana saa sitoa, mutta häntä voidaan pitää kiinni käsin. Näissä tilanteissa paikalla on terveydenhuollon ammattilaisia ja Rikosseuraamuslaitoksen var-tijoita.

Ilmaisu ”synnytyksen käynnistyttyä” merkitsisi käytännössä ajankohtaa, jolloin synnytys alkaa supistuksilla tai lapsiveden menolla. Synnytysspoltoilla tarkoitetaan supistuksia tai kipuja, joilla synnytys käynnistyy ja sen jälkeisiä supistuksia tai kipuja. Käytännössä vanki ilmaisee itse, että synnytys on käynnistynyt, tai tämä on muiden havaittavissa, ja asiasta tehdään ilmoitus terveydenhuollon ammattilaiselle joko vankilassa tai synnytyssairaalassa. Sitominen olisi tästä ajankohdasta alkaen kiellettyä, ja myös aikaisemmin sidotun vangin sitominen olisi tästä ajankohdasta lopetettava.

Sitomiskielto olisi voimassa myös synnytyksen aikana ja välittömästi synnytyksen jälkeen, toisin sanoen synnytyssairaalassa. Synnytyssairaalassa lääketieteellisistä toimenpiteistä päättää lääkäri.

Kiellon loppumisajankohta on arvioitava jokaisessa yksittäistapauksessa. Lähtökohtana kuitenkin voidaan pitää sitä, että vankia ei saa sitoa ainakaan niin kauan kuin hän on synnytyssalissa. Sitominen synnytyksen jälkeen on mahdollista vain, jos sitomisen edellytykset täyttyvät. Esimerkiksi pakovaaraa ei liene olemassa, jos synnyttänyt vanki nukkuu tai on nukutettu.

4 §. Eristämistarkkailu. Pykälässä säädetään vangin sijoittamisesta eristämistarkkailuun.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaamaan esimerkiksi vangin henkilönkatsastusta koskevaa säännöstä. Momentin käsite ”jos on perusteltua syytä epäillä” muutettaisiin välttämättömyydeksi. Muutoksella nostettaisiin jossain määrin säännöksen soveltamiskynnystä. Jatkossa kynnys eristämistarkkailuun vastaisi tässä suhteessa henkilönkatsastusta. Välttämättömyysedellytyksen soveltamista on käsitelty tarkemmin jaksossa 4.1.6.

Sen sijaan perusteet eristämistarkkailun käytölle eroaisivat henkilönkatsastuksesta. Vanki voitaisiin sijoittaa eristämistarkkailuun ensinnäkin silloin, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko hänen kehossaan vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Toimenpide ei edellyttäisi sitä, että kyse on vakavaa vaaraa aiheuttavista esineistä, joten sijoittaminen olisi tältä osin mahdollista matalammalla kynnyksellä kuin henkilökatsastuksen tekeminen. Toiseksi säädettäisiin, että vanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että henkilönkatsastuksessa havaitut aineet tai esineet poistuvat vangin kehosta. Tässä tarkoituksessa eristämistarkkailu voisi olla perusteltu, jos vangin kehossa olevia aineita tai esineitä ei saada poistettua henkilönkatsastuksen yhteydessä.

Käytännössä eristämistarkkailun ja henkilönkatsastuksen käyttö tapahtuu yleensä siten, että vanki sijoitetaan eristämistarkkailuun odottamaan henkilönkatsastukseen pääsyä. Jos henkilönkatsastuksessa havaitaan kiellettyjä aineita tai esineitä, joita ei saada poistettua vangin kehosta, hänet voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun odottamaan aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan.

Lisäksi momenttiin tehtäisiin kielellisiä muutoksia.

5 §. Erillään pitäminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta. Kohdassa säädettäisiin erillään pitämisestä vangin oman turvallisuuden takaamiseksi. Säännös poikkeaisi muista erillään pitämisen perusteista, koska sijoittamisen perusteena ei olisi erillään pidettävän vangin aiheuttama turvallisuusuhka vaan häneen kohdistuva turvallisuusuhka.

Säännöstä voitaisiin soveltaa, jos Rikosseuraamuslaitoksen tiedossa olisi vankiin kohdistuva turvallisuusuhka, eikä vangin turvallisuutta voitaisi taata lievemmin keinoin kuin pitämällä hänet erillään muista vangeista. Säännöksen soveltamiskynnys olisi korkea, koska sijoittaminen voitaisiin tehdä vain, jos se on välttämätöntä vangin turvallisuuden takaamiseksi. Ensi sijassa tulisikin pyrkiä huolehtimaan vangin turvallisuudesta osastosijoittelulla tai siirroilla toiseen vankilaan. Ehdotetun säännöksen soveltaminen olisi siten viimesijainen keino huolehtia vangin turvallisuudesta. Sijoittaminen ehdotetun säännöksen nojalla ei edellyttäisi vangin suostumusta tai pyyntöä, kuten vankeuslain 5 luvun 3 §:ssä säädetty sijoittaminen erilleen vangin omasta pyynnöstä.

Momentin nykyinen 4 kohta siirrettäisiin 5 kohdaksi ja siinä oleva viittaus momentin 1–3 kohtaan korjattaisiin viittaukseksi 1–4 kohtaan. Kohtaan tehtäisiin kielellinen muutos siten, että vankilan järjestyksen sijaan käytettäisiin käsitettä vankilan järjestys ja turvallisuus.

6 §. Voimakeinojen käyttö. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että voimakeinojen käyttöä ei enää rajoitettaisi vankilaan, sen alueeseen tai välittömään läheisyyteen, vangin kuljetukseen taikka Rikosseuraamuslaitoksen valvomaan toimintaan. Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä olisi siten oikeus käyttää voimakeinoja virkatehtävää suorittaessaan, vaikka virkatehtävää ei tapahtuisikaan mainituissa paikoissa. Voimakeinoja olisi siten mahdollista käyttää esimerkiksi ulkopuolisen laitossijoituksen tai vankilan ulkopuolelle sijoittuvien lupien valvonnan yhteydessä.

Momenttiin lisättäisiin myös uusi 4 kohta, jonka nojalla voimakeinoja voitaisiin käyttää ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun kiinni ottamiseksi ja vankilaan toimittamiseksi. Tällä tarkoitettaisiin tilanteita, joissa vanki olisi toimitettava vankilaan laitossijoituksen peruuttamisen tai kurinpitoasian käsittelyn vuoksi ehdotetun uuden 8 luvun 11 §:n 3 momentin nojalla. Säätely vastaisi valvottua koevapautta.

9 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 1 momentin asetuksenantovaltuutta siten, että sen nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä sekä voimankäyttövälineiden ja sitomisvälineiden säilyttämisestä. Asetuksella voitaisiin siten säätää siitä, miten voimakeinojen käytön koulutus Rikosseuraamuslaitoksessa järjestettäisiin. Tämä koskisi esimerkiksi koulutuksen järjestämisvastuita sekä koulutustasovaatimuksia, jotka virkamiehen tulisi täyttää, jotta hänellä olisi oikeus kantaa tiettyjä voimankäyttövälineitä. Lisäksi asetuksella voitaisiin säätää siitä, missä tiloissa voimankäyttövälineitä vankilassa säilytettäisiin ja miten ne hävitettäisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle määräyksenantovaltuus, joka koskisi voimankäyttökoulutuksen sisältöä. Rikosseuraamuslaitos voisi määräyksessä määritellä

yksityiskohtaisemmin, millaisia sisällöllisiä vaatimuksia voimankäyttökoulutukselle asetettaisiin. Määräykset koskisivat esimerkiksi sitä, minkä tasoinen koulutus erilaisten voimankäyttövälineiden käyttöön tulisi suorittaa ja miten usein ja millaista ylläpitokoulutusta vaadittaisiin. Koulutus tulisi käytännössä toteuttaa näiden määräysten mukaisesti.

20 luku **Muutoksenhaku**

20 luku Muutoksenhaku

1 §. *Muutoksenhakukelpoiset päätökset.* Pykälään ehdotetaan useita muutoksia.

Pykälän 1 momentin johdantokappaletta muutettaisiin siten, että tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee momentin kohdissa 1–16 tarkemmin yksilöityjä päätöksiä.

Johdantokappaleesta poistettaisiin sanat vanki tai tuomittu, koska muutoksenhakuun oikeutettua tahoa ei ole tarpeen eikä aiheellista määritellä. Hallintolain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan oikaisuvaatimuksen saa tehdä se ja valitusoikeus on sillä, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Asianomistajuus määräytyy siten yleislain perusteella eikä asiasta tule erikseen säätää vankeuslaissa. Näin ollen asianomistajuutta koskeva sääntely esitetään poistettavaksi tarpeettomana.

Johdantokappaleesta poistettaisiin myös maininta valittamisesta, koska hallinnollinen oikaisuvaatimusmenettely ja valitus hallintotuomioistuimeen eivät ole vaihtoehtoisia muutoksenhakeinoja.

Pykälän 1 momentin kohtia 4, 6, 8, 9, 11 ja 12 ehdotetaan muutettavaksi siten, että eräät Rikosseuraamuslaitoksessa tehdyt hallintopäätökset, jotka ovat muutoksenhakukiellossa, tulisivat muutoksenhakukelpoisiksi.

Pykälän 1 momentin 4 kohtaa muutettaisiin siten, että vangin vankilaan saattajan matkakuluja koskeva päätös tulisi muutoksenhakukelpoiseksi. Saattajan matkakulujen korvaamista koskevaa säännöstä (4 luvun 3 §:n 3 momentti) esitetään täsmennettäväksi säätämällä yksityiskohtaisista korvauserusteista. Samalla esitetään säädettäväksi muutoksenhakuoikeus saattajan matkakulujen korvaamista koskevaan päätökseen vangin matkakulujen korvaamista koskevaa päätöstä vastaavasti.

Momentin 6 kohtaa muutettaisiin siten, että 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun päätökseen siirtää vanki suljetusta vankilasta avovankilaan säädettäisiin muutoksenhakuoikeus. (HUOM. tämä muutos tehdään, jos edellä keskeisissä ehdotuksissa esitetyin perustein päädytään siihen vaihtoehtoon, että kyseinen päätös on muutoksenhakukelpoinen).

Momentin 8 kohtaa täydennettäisiin viittauksella uuteen 8 luvun 10 a §:ään, johon ehdotetaan siirrettäväksi 9 §:n 2 momentissa olevat säännökset ulkopuolisesta laitossijoituksesta. Päätös ulkopuolisesta laitossijoituksesta ja sen peruuttamisesta olisivat muutoksenhakukelpoisia kuten nykyisinkin.

Momentin 9 kohtaa täsmennettäisiin siten, että 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettu maksukortin käytön valvontaa koskeva päätös olisi jatkossa muutoksenhakukelpoinen. Muutoksella huomioitaisiin perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 36/2020 vp ja EIT:n ratkaisukäytäntö.

Kohdasta poistettaisiin muutoksenhakusäännös, joka koskee 9 luvun 4 §:n 4 momenttia. Lain 9 luvun 4 §:n 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi, joten muutoksenhakusääntelykin kumottaisiin. Kohtaan lisättäisiin muutoksenhakuoikeus tilanteissa, joissa vangilta evättäisiin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöön saaminen tai muu maksujärjestely. Kyse olisi 9 luvun 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetuista päätöksistä.

Momentin 11 kohtaa täsmennettäisiin siten, että 12 luvussa tarkoitettuun kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista sekä puhelun kuuntelemista ja tallentamista koskevaan päätökseen olisi muutoksenhakuoikeus. Muutoksenhakuoikeus koskisi myös vastaavia päätöksiä varmuusosastolla. Muutoksella huomioitaisiin perustuslaki valiokunnan lausunto PeVL 36/2020 vp ja EIT:n ratkaisukäytäntö.

Lisäksi kohdassa säädettäisiin muutoksenhakuoikeus päätökseen, jolla evätään soittaa puhelimella maksutta. Vankeuslain 12 luvussa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin edellytyksistä, joilla vanki voi soittaa maksutta. Sääntely sisältää jossain määrin harkintavaltaa, joten maksutoman puhelun epäämisestä olisi tehtävä muutoksenhakukelpoinen päätös.

Lisäksi muutoksenhakuoikeus koskisi päätöksiä henkilökohtaisen matkapuhelimen tai henkilökohtaisen sähköpostin antamisesta käyttöön suljetussa vankilassa. Muilta osin vankien sähköisestä viestinnästä ei enää tehtäisi päätöksiä.

Momentin 12 kohtaa täsmennettäisiin siten, että säädettäisiin muutoksenhakuoikeus vankeuslain 13 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuun vangin ja tapaajan keskustelun kuunteluun ja tallentamiseen valvotussa tapaamisessa.

Lisäksi kohtaa täsmennettäisiin siten, että muutoksenhakuoikeus säädettäisiin 13 luvun 5 pykälässä tarkoitettuun lapsen tapaamista koskevaan päätökseen.

Pykälän 2 momentissa säädetään vangin tapaajan oikeudesta hakea muutosta hänelle määrättyyn tapaamiskieltoon.

Pykälän 3 momentissa säädetään vangin kanssa kirjeenvaihdossa olevan henkilön oikeudesta hakea muutosta kirjeen tai postilähetyksen pidättämisestä koskevaan päätökseen.

Tapaajan tai vangin kanssa kirjeenvaihtoa käyvän henkilön muutoksenhakuoikeudesta ei enää säädettäisi erikseen, koska muutoksenhakuun oikeutettua tahoa ei ole tarpeen eikä aiheellista määrittellä vankeuslaissa. Hallintolain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan oikaisuvaatimuksen saa tehdä se ja valitusoikeus on sillä, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Asianomistajuus määräytyy siten suoraan yleislain perusteella.

Pykälän 2 momentti esitetään muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin informatiivisesta viittauksesta hallintolakiin (434/2003), jossa oikaisuvaatimuksesta säädetään.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin.

2 §. Muutoksenhakukiello. Pykälässä säädetään hallintopäätöksistä, joihin ei ole muutoksenhakuoikeutta. Pykälään ehdotetaan seuraavia muutoksia ja täsmennyksiä.

Pykälän johdantokappaletta muutettaisiin siten, että tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee momentin kohdissa 1–10 tarkemmin yksilöityjä päätöksiä.

Johdantokappaleesta poistettaisiin sanat vanki tai tuomittu, koska muutoksenhakuun oikeutettua tahoa ei ole tarpeen eikä aiheellista määritellä. Hallintolain ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaan oikaisuvaatimuksen saa tehdä se ja valitusoikeus on sillä, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Koska asianomistajuus määräytyy yleislain perusteella, ei asiasta tule erikseen säätää vankeuslaissa. Lisäksi johdantokappaleesta poistettaisiin maininta valittamisesta, koska hallinnollinen oikaisuvaatimusmenettely ja valitus hallintotuomioistuimeen eivät ole vaihtoehtoisia muutoksenhakukeinoja. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiouudistuksen myötä kaikissa vankeuslain hallintopäätöksissä tulee ensisijaisesti käyttää oikaisuvaatimusvaihetta muutoksenhaussa. Valitusoikeus oikaisuvaatimuksen johdosta tehtyyn päätökseen seuraa yleislaista, joten valitusoikeudesta ei tule erikseen säätää vankeuslaissa.

Pykälän kohtia 2, 4, 5, 7, 8 ja 9 ehdotetaan muutettavaksi seuraavasti.

Pykälän 2 kohdasta ehdotetaan poistettavaksi 4 luvun 6 §:ssä tarkoitettu rangaistusajan suunnitelmaa, koska kyseessä ei ole hallintopäätös, jonka muutoksenhakukiellosta ja -kelpoisuudesta ylipäätään voitaisiin säätää.

Lisäksi 2 kohtaa muutettaisiin siten, että 3 §:n 3 momentissa tarkoitettu saattajan matkakuluja koskeva päätös tulisi muutoksenhakukelpoiseksi.

Pykälän 4 kohdassa säädetään muutoksenhakukiellosta 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun päätökseen, joka koskee vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta avolaitokseen. Kohdassa säädetty muutoksenhakukielto esitetään muutettavaksi muutoksenhakukelpoisuudeksi. Lisäksi kohtaan tehtäisiin tekniset terminologiaa koskevat muutokset. (HUOM. tämä muutos tehdään, jos edellä keskeisissä ehdotuksissa esitetyin perustein päädytään siihen vaihtoehtoon, että kyseinen päätös on muutoksenhakukelpoinen, Jos päädytään vaihtoehtoon, että päätös ei ole muutoksenhakukelpoinen, sääntely säilyy ennallaan.).

Pykälän 5 kohta kumottaisiin, koska 7 luvun 2 §:n 2 momentissa ja 4 momentissa mainituissa omien vaatteiden käytön rajoittamisissa ei enää tehtäisi hallintopäätöstä. Näin ollen asiat poistettaisiin muutoksenhakukieltoiluettelosta.

Pykälän 7 kohtaa muutettaisiin siten, että 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettu maksukortin käytön valvontaa koskeva päätös poistettaisiin kohdasta. Päätös olisi jatkossa muutoksenhakukelpoinen. Lisäksi kohdasta kumottaisiin muutoksenhakukielto, joka koskee 9 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä, koska kyseinen momentti kumottaisiin.

Pykälän 8 kohtaa esitetään muutettavaksi siten, että kirjeen lukemista ja puhelun kuuntelua koskevat muutoksenhakukiellot kumottaisiin. muutoksenhakuoikeus säädettäisiin 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettuun kirjeen, muun postilähetysten tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista koskevaan päätökseen sekä 7 §:ssä tarkoitettuun puhelun kuuntelemista ja tallentamista koskevaan päätökseen.

Kohdasta kumottaisiin säännökset muutoksenhakukiellosta sähköistä viestintää koskeviin lupiin. Kyseisissä asioissa ei enää tehtäisi lupaharkintaa lukuun ottamatta henkilökohtaisen matkapuhelimen ja henkilökohtaisen sähköpostin käyttöä suljetussa vankilassa. Nämä päätökset olisivat muutoksenhakukelpoisia.

Pykälän 9 kohtaa muutettaisiin siten, että 13 luvun 5 §:ssä tarkoitettu lapsen tapaamista koskeva päätös tulisi muutoksenhakukelpoiseksi.

Lisäksi kohdassa säädetty muutoksenhakukielto 13 luvun 13 §:ssä tarkoitettuun yhteydenpitoa videoyhteyden välityksellä koskevaan päätökseen poistettaisiin. Yhteydenpitoa videoyhteyden välityksellä esitetään laajennettavaksi ja otsikoitavaksi etätapaamiseksi. Etätapaamisessa tavattavien henkilöiden piiriä ei rajattaisi, jolloin lupamenettelystä voitaisiin luopua eikä asiassa enää tehtäisi hallintopäätöstä.

3 §. *Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely.* Pykälästä poistettaisiin säännös siitä, että oikaisuvaatimus on tehtävä erityisessä seitsemän päivän määräajassa päätöksen tiedoksisaannista.

Lisäksi täsmennettäisiin se, kenelle oikaisuvaatimus toimitetaan. Oikaisuvaatimus toimitettaisiin vankilan henkilökunnalle ketään virkamiestä tarkemmin yksilöimättä.

Hallintolain 49 c §:n mukaan oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista eikä enää ole perusteita poiketa tästä yleisestä määräajasta vankeuslaissa. Lyhyt määräaika on myös johtanut siihen, että oikaisuvaatimuksia on jätetty tutkimatta myöhästymisen vuoksi.

4 §. *Valitus hallintotuomioistuimeen.* Pykälästä poistettaisiin säännös siitä, että valitus hallinto-oikeuteen on tehtävä erityisessä 14 päivän määräajassa päätöksen tiedoksisaannista. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 13 §:ssä säädetään yleisestä 30 päivän valitusajasta. Valitusvaiheessa ei ole perusteita poiketa yleislain sääntelystä.

8 §. *Oikeusapu.* Pykälän ensimmäiseen ja toiseen virkkeeseen ehdotetaan teknisluontoisia muutoksia. Säännösten asiasisältö ei muuttuisi. Pykälää muutettaisiin lisäämällä informatiivinen viittaus oikeusapulakiin (257/2002) siten, että oikeusavun myöntämisestä säädetään oikeusapulaissa. Vangin tai tuomitun ei tarvitsisi esittää oikeusapulain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvitystä taloudellisista olosuhteistaan.

21 luku **Vapauttaminen**

3 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Pykälän säännös Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantovallasta kumottaisiin yleisperusteluissa esitetystä syistä.

22 luku **Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**

1 §. *Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset.* Pykälä kumottaisiin tarpeettomana.

8.2 Tutkintavankeuslaki

2 luku **Saapuminen vankilaan**

2 §. *Vankilaan ottaminen.* Pykälän 4 momenttiin tehtäisiin vankeuslain 4 luvun 2 §:ää vastaava muutos siitä, että tutkintavanki saa ilmoittaa vankilaan ottamisesta läheiselleen korvauksetta.

4 §. *Tulotarkastus.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin vankeuslain 4 luvun 4 §:ää vastaavasti tutkintavangin terveydentilan tarkastamisesta.

6 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Pykälän 2 momentin määräyksenantovaltuutta täsmennettäisiin vastaavasti kuin vankeuslain 4 luvun 12 §:ää.

3 luku **Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen**

2 a §. *Sopimusosasto.* Pykälän sopimusosastoa koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 5 luvun 4 §:ää. Tutkintavangin sijoittamisen sopimusosastolle voisi kuitenkin estää se, jos hänelle on määrätty pakkokeinolaissa tarkoitettuja yhteydenpitorajoituksia.

2 b §. *Varmuusosasto.* Lukuun lisättäisiin uusi 2 b §, jossa säädettäisiin varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin kohtelusta. Pykälän 1 momentissa viitattaisiin 4 luvussa, 7 luvussa ja 8 luvussa säädettyihin rajoituksiin, joita varmuusosastolle sijoittamisesta seuraa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että varmuusosastolle sijoittamisesta on ilmoitettava terveydenhuoltohenkilökunnalle. Lisäksi varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin terveydentilaa tulisi seurata.

Pykälä vastaisi sisällöltään vankeuslain 5 luvun 5 §:n 2 ja 3 momenttia. Tutkintavankeuslain 16 luvun 1 §:ään lisättäisiin viittaussäännös vankeuslain 5 luvun 5 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään siitä, että vankilassa voi olla varmuusosasto.

2 c §. *Varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset.* Lukuun lisättäisiin uusi 2 c §, jossa säädettäisiin tutkintavangin varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksistä. Edellytykset olisivat samat kuin vankeuslain 5 luvun 6 §:ssä.

Varmuusosastolle sijoittaminen tapahtuisi eri perustein kuin tutkintavangin yhteydenpidon rajoittaminen. Yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään pakkokeinolaissa ja siitä päättää tuomioistuim.

2 d §. *Varmuusosastolle sijoittamisen kesto.* Lukuun lisättäisiin uusi 2 d §, jossa säädettäisiin varmuusosastolle sijoittamisen kestoista. Päätös voitaisiin tehdä kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan. Säännös vastaisi vankeuslain 5 luvun 7 §:ää.

2 e §. *Peseytyminen.* Lain 3 lukuun lisättäisiin uusi 2 e §, jossa säädettäisiin tutkintavangin oikeudesta peseytymiseen. Peseytymisen tulisi olla mahdollista asianmukaisissa peseytymistiloissa vähintään kerran päivässä ja tarpeen mukaan useammin. Tutkintavangilla voisi olla tarve peseytyä useammin kuin kerran päivässä, jos hän esimerkiksi ulkoillessaan tai muutoin on liiannut itsensä. Peseytyminen tapahtuisi pääasiassa tutkintavangin sellissä. Jollei peseytyminen olisi mahdollista sellissä, olisi vankilan järjestettävä tutkintavangille mahdollisuus peseytyä muissa asianmukaisissa peseytymistiloissa. Myös tällöin olisi huolehtia tutkintavangin yksityisyydensuojasta peseytymisen aikana.

Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joilla peseytyminen voidaan evätä. Säännös vastaisi pääosin vankeuslain 7 luvun 1 a §:ää. Lisäksi peseytymisen epääminen olisi mahdollista tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tämän säännöksen soveltaminen olisi kuitenkin poikkeuksellista, ja ensi sijassa peseytyminen tulisi pyrkiä järjestämään siten, että tutkintavankeuden tarkoitus ei siitä vaarannu.

3 §. *Vaatetus.* Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin vankeuslain 7 luvun 2 §:ää vastaava muutos siitä, milloin tutkintavangilla on velvollisuus käyttää vankilan antamaa työvaatetusta.

5 §. *Ulkoilu.* Pykälään tehtäisiin vankeuslain 7 luvun 6 §:ää vastaavat muutokset ulkoilun epäämisen edellytyksiin. Lisäksi ulkoilun epääminen olisi mahdollista tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Lähtökohtaisesti tutkintavankeuden tarkoitus tulisi kuitenkin turvata ensi sijassa siten, ettei ulkoilua tarvitse evätä.

7 §. Siirrosta ilmoittaminen. Pykälään lisättäisiin säännös siitä, että tutkintavanki saa ilmoittaa siirrosta toiseen vankilaan korvauksetta läheisilleen.

9 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momentin päätösvaltasäännöksiä täsmennettäisiin vankeuslain 7 luvun 7 §:ää vastaavasti. Momenttiin lisättäisiin 3 luvun 1 a §:ssä säädettyä tutkintavangin peseytymisen epäämistä koskeva päätösvaltasäännös. Päätösvalta olisi samanlainen kuin ulkoi-lun epäämisessä. Epääminen olisi poikkeus vangin perushuoltoa koskevista säännöksistä ja sitä tulisi tulkita suppeasti. Vastaavasti muokattaisiin työvaatetuksen käyttöä koskevaa päätösvalta-säännöstä siten, että vankilan yksikönpäällikkö päättäisi, missä toiminnoissa työvaatetusta tulee käyttää.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädetään päätösvallassa varmuusosastolle sijoitta-misessa. Varmuusosastolle sijoittamisesta päättäisi operatiivisen toiminnan vastuualueen joh-taja.

10 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentista kumottaisiin säännös tutkin-tavangin siirtoa koskevasta määräyksenantovaltuudesta. Momenttiin lisättäisiin oikeusministe-riön asetuksenantovaltuus, jonka nojalla asetuksella määriteltäisiin vankilat, joihin voidaan si-joittaa miehiä, naisia ja alaikäisiä.

Säännöksen 2 momentissa täsmennettäisiin Rikosseuraamukselle säädettyä määräyksenanto-valtuutta, joka koskee vangin perus- ja ruokahuoltoa, asumisesta sekä tupakkatuotteiden, tupa-kointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä. Määräyksenanto-valtuuden sisältöä eri osatekijöitä selostetaan yksityiskohtaisesti vankeuslain 7 luvun 8 §:n sää-döskohtaisissa perusteluissa.

Myös tästä momentista kumottaisiin siirtämistä koskeva määräyksenantovaltuus.

4 luku **Toiminta**

1 §. Toimintaan osallistuminen. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös varmuusosastolle si-joitetun tutkintavangin toimintojen järjestämisestä, koska varmuusosastolla toimintaan osallis-tumista olisi rajoitettava. Säännöksen nojalla varmuusosastolle sijoitettu tutkintavanki voisi osallistua vain varmuusosastolle soveltuviin toimintoihin. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että toiminnot järjestettäisiin yleensä varmuusosaston tutkintavankien kesken.

5 luku **Tutkintavangin omaisuus ja tulot**

3 §. Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 3 §:ää vastaavat muutokset tutkintavankien maksuvälineiden käyttöön.

3 a §. Maksuvälineen käytön valvonta. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 3 a §:ää vastaa-vat muutokset tutkintavankien maksuvälineiden käytön valvontaan. Lisäksi pykälän 2 momen-tissa tarkoitettua valvontaa voitaisiin tehdä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

4 §. Tavarankin hankkiminen vankilassa. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 4 §:ää vastaavat muutokset.

6 §. Omaisuuden palauttaminen. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin luvun 3 §:n muutosten takia kielellinen muutos.

7 §. Käyttöraha ja toimintaraha. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin vankeuslain 9 luvun 6 §:ää vastaavasti käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta tutkintavangin pankkitilille tai muulla tavoin.

8 §. Päätösvalta. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 9 §:ää vastaavat muutokset.

9 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 10 §:ää vastaavat muutokset.

6 luku **Sosiaali- ja terveydenhuolto**

3 §. Synnytys. Pykälään lisättäisiin säännös, jossa viitattaisiin 13 luvun 2 §:n uuteen 3 momenttiin, joka koskisi synnyttävän vangin sitomista.

6 a §. Sairastumisesta ilmoittaminen. Pykälää täydennettäisiin säännöksellä siitä, että sairastumisesta ilmoittamisen voisi tehdä korvauksetta.

7 luku **Vapaa-aika**

1 §. Vapaa-ajan toiminta. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin vankeuslain 11 luvun 2 §:ää vastaavasti säännökset vapaa-ajan toiminnoista varmuusosastolla. Kuten muukin toiminta, myös vapaa-ajantoiminta järjestettäisiin varmuusosastolle sopivalla tavalla.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirrettäisiin 3 momentiksi ja sen 2 kohdan viittaus korjattaisiin 10 luvun 11 §:ään.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vankeuslain 11 luvun 2 §:ää vastaavasti vapaa-ajan toimintaan osallistumisen keskeyttämisestä ja epäämisestä. Lisäksi keskeyttäminen ja epääminen olisi mahdollista tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

2 §. Uskonnonharjoitus. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin varmuusosastosijoittaminen perusteeksi evätä osallistuminen uskonnollisiin tilaisuuksiin. Säännös vastaisi vankeuslain 11 luvun 3 §:ää. Momentin 2 kohdan viittaus korjattaisiin 10 luvun 11 §:ään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen keskeyttämisestä ja epäämisestä. Perusteet olisivat samat kuin luvun 1 §:n 4 momentissa.

3 §. Kirjasto. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin samalla tavoin kuin 1 §:n 4 momenttia ja 2 §:n 2 momenttia.

5 §. Päätösvalta. Pykälään lisättäisiin maininta tilaisuuksiin pääsyn keskeyttämisestä vastaavasti kuin luvun 1, 2 ja 3 §:ään.

8 luku **Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä**

Vastaavasti kuin vankeuslain 12 luku myös tutkintavankeuslain 8 luvun pykälien numerointi uudistettaisiin kokonaan.

1 §. Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 1 §:ää vastaavat muutokset.

2 §. Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 2 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi edellytyksenä kirjeen lukemiselle ja jäljennöksen ottamiselle olisi se, että se on välttämätöntä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Kyse voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa kirjeen lukeminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, ettei yhteydenpitorajoituksia kierretä.

3 §. Lukemisesta ilmoittaminen. Pykälässä säädettäisiin vankeuslain 12 luvun 3 §:ää vastaavasti lukemisesta ilmoittamisesta. Myös tässä säännöksessä perusteena ilmoittamisen siirtämiselle olisi tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen.

4 §. Kirjeenvaihto valvontaviranomaisten kanssa. Luvun nykyinen 3 § siirrettäisiin sellaisenaan 4 §:ksi.

5 §. Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa. Luvun nykyinen 4 § siirrettäisiin 5 §:ksi. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 5 §:ää vastaavat muutokset asiamieskirjeenvaihdon tarkastamisesta.

6 §. Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen. Luvun nykyinen 5 § siirrettäisiin 6 §:ksi. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 6 §:ää vastaavat muutokset. Myös tässä säännöksessä perusteena kirjeen pidättämiselle olisi lisäksi tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen.

7 §. Puhelimen käyttö. Luvun nykyisen 6 §:n säännökset puhelimen käytöstä siirrettäisiin 7 §:ksi.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus järjestyssääntöön, koska järjestyssäännön sisällöstä säädettäisiin kattavasti 10 luvun 1 §:ssä. Edelleen järjestyssäännössä voitaisiin antaa määräyksiä puhelimen käytöstä.

Vastaavasti kuin vankeuslain 12 luvun 7 §:ssä, säädettäisiin pykälän 2 momentissa tutkintavangin oikeudesta soittaa maksutta. Tutkintavangeille keskeistä olisi se, että puhelut asiamiehelle voisi aina soittaa maksutta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti puhelimen käyttöön varattavista ajoista. Myös tutkintavangeilla olisi lähtökohtaisesti mahdollisuus soittaa siihen varattuina aikoina päivittäin. Soittaminen tulisi sallia myös muulloin esimerkiksi perheyhteyksien ylläpitämiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Tutkintavangeille olisi olennaista voida soittaa esimerkiksi asiamiehelle myös muulloin. Tällaiset soitot tulisi järjestää.

Edelleen tutkintavangin tulisi ennen puhelua ilmoittaa, kenelle hänen on tarkoitus soittaa.

8 §. Henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttö. Lukuun lisättäisiin uusi 8 §, jossa säädettäisiin henkilökohtaisen matkapuhelimen käytöstä. Säännös vastaisi sisällöltään vankeuslain 12 luvun 8 §:ssä henkilökohtaisen matkapuhelimen käytöstä suljetussa vankilassa säädettyä. Näin ollen myös tutkintavangeilla olisi mahdollisuus saada käyttää henkilökohtaista matkapuhelintaan kertaluonteisesti esimerkiksi vahvaa tunnistautumista vaativaan asiaan. Luvan antamisessa olisi otettava huomioon myös tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen. Puhelimen käyttö ei sitten saisi vaarantaa esimerkiksi yhteydenpitorajoituksia.

9 §. Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen. Luvun nykyinen 7 § siirrettäisiin 9 §:ksi. Pykälässä säädettäisiin puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta. Pykälä vastaisi vankeuslain 12

luvun 9 §:ää. Lisäksi tutkintavankeiden osalta kuuntelemisen edellytyksenä olisi tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen.

10 §. Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla. Lukuun lisättäisiin uusi pykälä kirjeenvaihdosta ja puheluista varmuusosastolla. Pykälä vastaisi vankeuslain 12 luvun 10 §:ää. Lisäksi kirjeen lukemisen ja puhelun kuuntelemisen edellytyksenä olisi tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen.

11 §. Sähköpostin käyttö. Luvun nykyinen 7 a § siirrettäisiin 11 §:ksi. Pykälä vastaisi vankeuslain 12 luvun 11 §:ssä suljetuista vankiloista säädettyä. Lisäksi huomioon tulisi ottaa tutkintavankeuden tarkoitus ja mahdolliset yhteydenpitorajoitukset, jotka voisivat estää sähköpostin lähettämisen tai vastaanottamisen rajoituksen piirissä olevilta henkilöiltä.

12 §. Internetin käyttö. Luvun nykyinen 7 b § siirrettäisiin 12 §:ksi. Pykälä vastaisi vankeuslain 12 luvun 12 §:ssä suljetuista vankiloista säädettyä. Lisäksi yhteydenpitorajoitukset voisivat estää myös internetin käytön, jos tuomioistuimien olisi määrännyt rajoituksia myös tähän. Tuomioistuimen tulisikin huomioida yhteydenpitorajoituksia koskevissa päätöksissään myös sähköiseen yhteydenpitoon liittyvät rajoitukset.

14 §. Viestinnän keskeyttäminen tai epääminen. Lukuun lisättäisiin uusi 14 §, jossa säädettäisiin viestintävälineiden käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä. Säännös vastaisi vankeuslain 12 luvun 14 §:ää. Lisäksi keskeyttäminen tai epääminen voisi perustua tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseen.

15 §. Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto. Luvun nykyinen 9 a § siirrettäisiin sellaisenaan luvun 15 §:ksi.

16 §. Päätösvalta. Luvun nykyinen 10 § siirrettäisiin 16 §:ksi. Siihen tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 16 §:ää vastaavat muutokset.

17 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Luvun nykyinen 11 § siirrettäisiin 17 §:ksi. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 17 §:ää vastaavat muutokset.

9 luku Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §. Tapaaminen. Pykälään tehtäisiin vastaavat muutokset kuin vankeuslain 13 luvun 3 §:ään.

Lisäksi pykälän 1 momentin ensimmäisestä virkkeestä poistettaisiin sanat ”tarpeellisen valvonnan alaisena”. Muutos olisi sanamuotoa selkeyttävä, koska pykälän 2 momentissa säädetään vankeuslakia vastaavasti tapaamisen valvonnasta tarpeellisella tavalla.

Pykälän toimivaltuuksia sovellettaessa tulisi lisäksi ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen ja mahdolliset yhteydenpitorajoitukset.

4 §. Asiamiehen tapaaminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 6 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi tapaamisen valvonta olisi mahdollista, jos se on välttämätöntä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

6 §. Tapaamisen keskeyttäminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 8 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi tapaamisen keskeyttäminen voisi perustua tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseen.

7 §. Tapaamisen peruuttaminen ja epäminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 9 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi tapaamisen peruuttaminen tai epäminen voisi perustua tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseen.

8 §. Tapaamiskielto. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 10 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi tapaamiskielto voisi perustua siihen, että tapaaja on vaarantanut tutkintavankeuden tarkoituksen. Kyse voisi esimerkiksi olla siitä, että tapaaja on yrittänyt välittää viestejä yhteydenpitorajoitusten kohteena olevilta henkilöiltä.

9 §. Tavaroiden vastaanottaminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 12 §:ää vastaavat muutokset.

10 §. Etätapaaminen. Pykälä otsikko muutettaisiin etätapaamiseksi selkeyden ja luvun säännösten yhdenmukaisuuden vuoksi.

Pykälän 1 momentin mukaan tutkintavangille olisi varattava mahdollisuus etätapaamisiin sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista. edellytyksenä olisi, ettei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinon lain 4 luvun nojalla rajoitettu. Muilta osin säännös vastaisi vankeuslain säännöstä.

Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin säännös siitä, että etätapaaminen järjestettäisiin videoyhteydellä tai muulla soveltuvalla teknisellä yhteydenpitotavalla, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, mitä säännöksiä etätapaamisen järjestämiseen sovelletaan. Alaikäiseen tapaajaan sovellettaisiin lisäksi vankeuslain 13 luvun 11 §:ää soveltuvin osin. Säännös vastaisi vankeuslain säännöstä.

Tutkintavankien osalta erityisen merkityksellinen olisi pykälän 4 momentti, jossa säädettäisiin asiamiehen tapaamisesta etätapaamisena vankeuslakia vastaavasti. Asiamiehen tapaaminen olisi vangin tai asiamiehen pyynnöstä järjestettävä etätapaamisena, jollei siitä aiheutuisi haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Asiamiehen etätapaamisen järjestämistä arvioitaisiin käytännössä vain siltä kannalta, onko etätapaamisen järjestämiseen käytettäviä työasemia toivottuun aikaan vapaana ja pystytäänkö tapaaminen henkilökuntaresurssien ja vankilan muun aikataulun vuoksi järjestämään. Asiamiehen etätapaamisen valvontaan sovellettaisiin, mitä 4 §:ssä säädetään asiamiestapaamisen valvonnasta. Etätapaamista voitaisiin siten tarvittaessa valvoa keskustelua kuulematta ja tallentamatta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin etätapaamisesta tutkintavangin ja toisen tutkintavangin tai vangin kanssa, joka olisi luvanvarainen. Säännös vastaisi vankeuslain säännöstä.

15 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin kielellinen korjaus, kun yhteydenpito videoyhteyden välityksellä muutettaisiin etätapaamiseksi.

16 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 2 momentti kumottaisiin vastaavasti kuin vankeuslain 13 luvun 19 §:n 2 momentti. Vastaavasti pykälän otsikosta poistettaisiin sana määräykset.

10 luku **Vankilan järjestys ja kurinpito**

1 §. Vankilan järjestyssääntö. Pykälän säännöksiä vankilan järjestyssäännön sisällöstä muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 15 luvun 1 §:ää.

3 §. Järjestysrikkomukset. Pykälän 1 momentin 5 kohdan viittaukset 8 lukuun kumottaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 15 luvun 3 §:ssä.

10 §. Kurinpitoasian käsittely. Pykälän 3 momentista kumottaisiin virke, jossa säädetään tutkintavangin siirtämisestä avolaitoksesta suljettuun vankilaan. Virke on tarpeeton, koska tutkintavankia ei voida sijoittaa avovankilaan.

11 §. Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana. Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 15 luvun 11 §:ää.

16 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momentti kumottaisiin vastaavasti kuin vankeuslain 15 luvun 16 §:n 2 momentti.

11 luku **Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen**

1 §. Valvonta vankilassa. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 1 §:ää. Lisäksi tutkintavankien valvonnassa tulisi ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

2 §. Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus. Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 2 §:ää. Lisäksi tutkintavankien asuintilojen ja omaisuuden tarkastamisessa voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

3 §. Tutkintavangin turvatarkastus. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 3 §:ää. Lisäksi tutkintavankien turvatarkastusten tekemisessä voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

4 §. Tutkintavangin henkilöntarkastus. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 4 §:ää. Lisäksi tutkintavankien henkilöntarkastusten tekemisessä voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

5 §. Erityistarkastus. Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 5 §:ää. Lisäksi erityistarkastuksen tekemisessä voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

6 §. Tutkintavangin henkilönkatsastus. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 6 §:ää.

7 §. Päähteettömyyden valvonta. Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 7 §:ää.

12 luku **Muun henkilön tarkastaminen**

2 §. Turvatarkastus vankilan alueella. Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 17 luvun 2 §:ää. Lisäksi turvatarkastuksen tekemisessä voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

3 §. Tapaajan henkilöntarkastus. Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 17 luvun 3 §:ää.

6 §. Kiinniottaminen ja säilöissäpito. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 17 luvun 6 §:ää. Lisäksi tutkintavankien kiinniottamisessa ja säilöissäpidossa voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

8 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin päätösvaltasäännös henkilön kiinniottamisesta vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 17 luvun 8 §:ään.

13 luku **Turvaamistoimet**

2 §. Sitominen. Pykälän 1 momenttia täsmennettäisiin siten, että sitominen olisi mahdollista virkatehtävän suorittamisen yhteydessä.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin maininta siitä, että sitominen ei saa aiheuttaa vangille vaaraa tai tarpeetonta kipua. Maininta vastaa asiallisesti poliisilain 2 luvun 20 §:n 2 momenttia.

Säännöksen 2 momentissa säädettäisiin myös nykyistä selvemmin ilmoittamisesta terveydenhuollon ammattihenkilölle. Säännöksen mukaan sitomisesta 1 momentin 2 kohdan nojalla olisi ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle eikä kuultava, kuten voimassa olevan säännöksen mukaan. Muotoilu vastaisi tutkintavankeuslain 13 luvun 3 §:n 3 momentin tarkkailua ja 13 luvun 4 §:n 3 momentin eristämistarkkailua koskevaa sääntelyä.

Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jolla täydennettäisiin tutkintavankeuslain sitomissäännöstä. Säännös kieltäisi synnyttävän tutkintavangin sitominen ja vastaisi synnyttävän vangin sitomiskieltoa kansainvälisissä vankeinhoitosäännöissä ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuinten ratkaisukäytännössä. Synnytyksen alkamisen ajankohtaa on avattu laajemmin vankeuslain 18 luvun 2 §:n 3 momentin perusteluissa.

4 §. Eristämistarkkailu. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 18 luvun 4 §:ää.

5 §. Erillään pitäminen. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 18 luvun 5 §:ää.

6 §. Voimakeinojen käyttö. Pykälän 1 momentin johdantokappaletta muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 18 luvun 6 §:n johdantokappaletta.

9 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 18 luvun 9 §:ää.

15 luku **Muutoksenhaku**

1 §. Muutoksenhakukelpoiset päätökset. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 20 luvun 1 §:ää vastaavat muutokset.

2 §. Muutoksenhakukielto. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 20 luvun 2 §:ää vastaavat muutokset.

3 §. Muutoksenhakumenettely. Pykälää muutettaisiin siten, että muutoksenhakuun sovellettaisiin muutoin vankeuslain 20 luvun 2-8 §:ää. Vankeuslain 20 luvun 9 § ehdotetaan tässä esityksessä kumottavaksi.

16 luku **Erinäiset säännökset**

1 §. Vankeuslain soveltaminen. Pykälää täydennettäisiin viittaussäännöksillä sellaisiin vankeuslain säännöksiin, joissa säädetään yleisesti vankilasta tai sen tiloista. Kyse olisi säännöksistä, jotka koskevat yhtä lailla rangaistusta suorittavia vankeja ja tutkintavankeja. Tutkintavankien kohtelussa sovellettaisiin vankeuslain 4 luvun 1 §:ää, 11 §:n 3 momenttia ja 12 §:n 2 momenttia, joissa säädetään yleisesti vankilasta. Lisäksi sovellettaisiin vankeuslain 5 luvun 4 §:n 1 momentin säännöstä sopimusosastoista ja 5 §:n 1 momentin säännöstä varmuusosastoista.

2 §. Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset. Pykälä kumottaisiin, koska sen sisältö ei täytä asetuksenantovaltuudelle asetettuja vaatimuksia.

8.3 Tuomioistuinmaksulaki

5 §. Maksuttomat suoritteet. Pykälää muutettaisiin siten, että tuomioistuinmaksulain mukaista maksua ei perittäisi vankeuslain (767/2005), tutkintavankeuslain (768/2005), valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013), yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) eikä yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) mukaisissa. Maksuttomuus olisi perusteltu seuraamusten täytäntöönpanoasioissa samoista syistä kuin muissakin maksuista vapautetuissa asiaryhmissä, eli vähävaraisuuden ja itsemääräämisoikeuden vuoksi.

8.4 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta

86 §. Muutoksenhakukelpoiset päätökset. Pykälän johdantokappaleeseen tehtäisiin vankeuslain 20 luvun 1 §:ää vastaava kielellinen muutos.

86 a §. Muutoksenhakukielto. Pykälän johdantokappaleeseen tehtäisiin vankeuslain 20 luvun 2 §:ää vastaava kielellinen muutos.

87 §. Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely. Pykälän 2 momentista poistettaisiin säännös oikaisuvaatimuksen tekemisen määräajasta.

88 §. Valitus hallintotuomioistuimeen. Pykälästä poistettaisiin säännös valituksen tekemisestä 14 päivän kuluessa.

8.5 Laki valvotusta koevapaudesta

40 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentin johdantokappaleeseen tehtäisiin vankeuslain 20 luvun 1 §:ää vastaava kielellinen muutos.

Pykälän 2 momentin viittaussäännös vankeuslakiin korjattaisiin koskemaan vankeuslain 20 luvun 3–8 §:ää.

40 a §. Muutoksenhakukielto. Pykälän johdantokappaleeseen tehtäisiin vankeuslain 20 luvun 2 §:ää vastaava kielellinen muutos.

8.6 Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta

35 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentin johdantokappaleeseen tehtäisiin vankeuslain 20 luvun 1 §:ää vastaava kielellinen muutos.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin oikaisuvaatimuksen tekemisen määräaikaa koskeva säännös.

36 §. *Muutoksenhakukiello.* Pykälän johdantokappaleeseen tehtäisiin vankeuslain 20 luvun 2 §:ää vastaava kielellinen muutos.

37 §. *Valitus hallintotuomioistuimeen.* Pykälän 1 momentista poistettaisiin 14 päivän valitusai-
kaa koskeva säännös.

9 Lakia alemman asteinen sääntely

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on useita asetuksenantovaltuuksia ja määräyksenanto-
valtuuksia, joihin tehtäviä muutoksia on käsitelty edellä.

Ehdotetut muutokset edellyttäisivät myös vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen ja
tutkintavankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen osittaista muuttamista. Lainmuutosten
vuoksi asetusten säännökset sähköisestä viestinnästä tulevat tarpeettomiksi.

Valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin voimankäytöstä. Sääntely
saatettaisiin pääosin vastaamaan poliisin voimankäyttöä koskevaa sääntelyä.

Valtioneuvoston asetuksella täsmennettäisiin myös tapaamisia koskevaa sääntelyä. Asetuksessa
säädettäisiin nykyistä tarkemmin siitä, millainen vangin ja tapaajan välissä käytettävä raken-
teellinen este käytännössä olisi. Rakenteellinen este määriteltäisiin sellaiseksi, että koskettami-
nen ei olisi tapaamisessa mahdollista. Silloin, kun rakenteellista estettä ei käytettäisi, olisi kos-
kettaminen mahdollista. Lisäksi rakenteiden tulisi suojata vangin ja tapaajan välisen keskuste-
lun yksityisyyttä suhteessa muihin vankeihin ja tapaajiin kuitenkin muodostamatta valvontaa
haittaavaa näköestettä. Erillään muista vangeista järjestetyssä tapaamisessa rakenteellisen es-
teen on oltava sellainen, ettei vangin ja tapaajan välinen koskettaminen tai tavaroiden luovutta-
minen ole mahdollista.

Lain muutoksista riippumatta vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 luvun 15 §:ään
olisi mahdollista lisätä uusi 9 kohta, jonka mukaan rangaistusajan suunnitelmaa laadittaessa
otetaan huomioon tiedot mahdollisen avovankilasijoituksen ajankohdasta ja edellytyksistä.

Kun avovankilaan siirron mahdollisuus huomioitaisiin jo rangaistusajan suunnitelmaa laaditta-
essa, edistäisi se avovankilasijoituksen selvittämistä säännönmukaisesti. Vanki voi hakea siirtoa
suljetusta vankilasta avovankilaan missä vaiheessa tahansa vankeusrangaistusta. Rangaistus-
ajan suunnitelmaa tulisi tästä näkökulmasta voida muuttaa matalalla kynnyksellä silloin, kun
avovankilasijoittamisen edellytyksiä voidaan ottaa vangin kohdalla arvioitavaksi ja vankia kan-
nustaa hakemaan siirtoa. Muutos ei kuitenkaan velvoittaisi avovankilasijoituksen selvittämiseen
sellaisten vankien kohdalla, joille se ei ole perusteltua esimerkiksi suoritettavana olevan van-
keusrangaistuksen lyhyen keston vuoksi.

Määräyksenantovaltuuksia koskevat muutokset edellyttävät useiden Rikosseuraamuslaitoksen
määräysten päivittämistä.

Vankilan järjestyssäännön ja vankilan osastojen päiväjärjestyksen sisällön määrittely laissa edel-
lyttää sitä, että järjestyssäännöt ja päiväjärjestykset päivitetään.

10 Voimaantulo

Lait tulisivat voimaan

11 Toimeenpano ja seuranta

Ennen lakien voimaantuloa valmisteltaisiin tarvittavat asetusmuutokset ja määräysten muutokset. Myös vankiloiden järjestyssäännöt ja osastojen päiväjärjestykset saatettaisiin vastaamaan lainmuutoksia.

Ennen lainvoimaantuloa oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos järjestäisivät henkilökunnalle koulutusta lainmuutoksista.

Lainmuutosten vaikutuksia seurataan oikeusministeriössä.

12 Suhde muihin esityksiin

12.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Esityksellä ei ole riippuvuutta muihin esityksiin.

12.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys ei liity vuoden 2025 talousarvioesitykseen.

13 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

13.1 Vankilaan ottamisen rajoittaminen

Perustuslain 21 § mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Vaatimus rangaistusten täytäntöönpanon viivytyksettömyydestä on kirjattu myös vankeuslain 2 luvun 1 §:n 1 momenttiin.

Ehdotetulla vankeuslain 2 luvun 1 §:n 4 momentilla rajoitettaisiin jossain määrin rangaistusten täytäntöönpanon viivytyksettömyyttä yhteiskunnallisissa vakavissa häiriötilanteissa. Täytäntöönpanon alkamista voitaisiin siirtää kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan kuitenkin siten, ettei yksittäinen vankeusrangaistus saisi raueta siirtojen vuoksi. Sääntely vastaa valtaosiltaan voimassa olevaa säännöstä, mutta rajoitusten soveltaminen rajattaisiin vain yhteiskunnallisiin vakaviin häiriötilanteisiin. Toisaalta laajennettaisiin rajoitusten alaan kuuluvien rangaistusten pituutta kuudesta kuukaudesta alle kahden vuoden vankeusrangaistuksiin ja rajoitusten enimmäiskesto sidottaisiin enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan annettaviin oikeusministeriön asetuksiin.

Ehdotetulla säännöksellä ei siirrettäisi ilmoittautumisaikaa niissä tapauksissa, joissa ilmoittautumisaika on jo määrätty. Sääntelyllä ei siten puututtaisi jo tehtyihin hallintopäätöksiin. Tällaisissa tapauksissa tuomitun hakemuksesta tai suostumuksella on mahdollista lykätä täytäntöönpanon aloittamista voimassa olevan vankeuslain 2 luvun 3 ja 4 §:ssä säädettyjen lykkäyksen edellytysten täytyessä.

Ehdotetun säännöksen tavoitteena on turvata vankeusrangaistusten täytäntöönpano yhteiskunnallisissa vakavissa häiriötilanteissa, jos häiriötilanne edellyttää vankiluvun alentamista. Rajoitusten tarkoituksena on siten häiriötilanteissa turvata vankilassa olevien vankien ja henkilökunnan oikeudet, erityisesti perustuslain 7 §:n 2 momentissa turvattu oikeus ihmisarvoiseen kohteluun ja häiriötilanteen luonteen mukaan esimerkiksi perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetty

julkisen vallan velvollisuus turvata riittävät terveystalvelut ja edistää väestön terveyttä. Pääsääntöisesti voidaan myös lähteä siitä, että yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa täytäntöönpanon aloittamisen siirtäminen yleensä parantaa vankeusrangaistukseen tuomitun perusoikeuksien toteutumista verrattuna siihen, että hän joutuu suorittamaan vankeusrangaistusta vankilaan.

Ehdotettua säännöstä on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta.

Ehdotetussa säännöksessä säädettäisiin lain tasolla täsmällisesti niistä perusteista, joilla rangaistuksen täytäntöönpanoa voitaisiin siirtää. Laissa säädettäisiin myös siitä, miten pitkiin vankeusrangaistuksiin tuomittuja rajoitukset voisivat koskea. Laissa säädettäisiin myös rajoitusten enimmäiskestosta. Lain tasolla säädettäisiin siten perustuslain 80 §:n edellyttämällä tavalla yksilön oikeuksien perusteista. Oikeusministeriön asetuksella säädettäisiin ainoastaan rajoitusten käyttöönotosta ja tarkemmasta kestoista sekä käytännön toteutuksesta, kuten siitä mitä vankiryhmiä rajoitukset koskisivat ja niistä käytännön seikoista, joita rajoitusten asettamiseen liittyy. Sääntely täyttäisi siten perustuslain asettamat täsmällisyysvaatimuksen ja asetuksenantoa koskevat vaatimukset.

Säännöksen soveltaminen edellyttäisi perusteltua syytä vankeuslain 1 luvun 3 §:ssä säädetyn täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi yhteiskunnallisessa vakavassa häiriötilanteessa. Säännöksen avulla yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa pystyttäisiin huolehtimaan siitä, että vankilassa olevien vankien perustoiminnot ja terveydenhuolto voidaan järjestää vähentämällä vankilukua väliaikaisesti ehdotetulla tavalla. Säännös edellyttäisi, että rajoitukset ovat tilanteessa perusteltuja näiden tavoitteiden saavuttamiseksi. Rajoitusten asettamiseksi olisi siten arvioitava ensisijaisesti muiden keinojen käyttämistä ja rajoitukset voitaisiin asettaa vain, jos se olisi perusteltua ottaen huomioon vaihtoehtoiset toimintatavat.

Pitkät vankeusrangaistukset olisi edelleen rajattu rajoitusten ulkopuolelle ja rajoitukset voisivat kestää kerrallaan vain kuusi kuukautta.

Näistä syistä ehdotettua täytäntöönpanon aloittamisen viivästyttämistä yhteiskunnallisissa vakavissa häiriötilanteissa voidaan pitää hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena.

Suomea sitovat ihmisoikeusvelvoitteet eivät aseta ehdottomia velvoitteita sille, kuinka nopeasti rangaistusten täytäntöönpanoon on ryhdyttävä. Sen sijaan Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 ja 3 artiklan nojalla Suomi on velvollinen huolehtimaan siitä, että vankilaolosuhteet eivät vaaranna kenenkään henkeä tai terveyttä eikä ketään kohdella epäinhimillisellä tai halventavalla tavalla. Näiden velvollisuuksien turvaamiseksi ehdotettua säännöstä voidaan pitää perusteltuna.

13.2 Toimivaltuuksien käyttämisen edellytykset

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on lukuisia säännöksiä, joiden nojalla Rikosseuraamuslaitoksella on toimivalta rajoittaa vankien ja tutkintavankien oikeuksia. Keskeisiltä osiltaan tällaiset toimivaltuudet liittyvät perustuslain 7 §:ssä tarkoitettuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja 10 §:ssä tarkoitettuun yksityiselämän suojaan. Perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen vapaudenmenetyksen aikana.

Toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä on arvioitu perustuslakivaliokunnassa useita kertoja (PeVL 12/1998 vp, PeVL 20/2005 vp, PeVL 34/2014 vp ja PeVL 36/2020 vp).

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 12/1998 vp käsitellyt postin tarkastamista ja lukemista varmuusosastolla. Lausunnon mukaan varmuusosastovangin postin tarkastamista ei

ole ehdotuksessa sidottu nimenomaisesti edellytyksiin. Toisaalta on otettava huomioon, että 3 luvun 2 b §:n mukaan vangin varmuusosastolle sijoittaminen on liitetty täsmällisiin edellytyksiin. Sijoitus tälle osastolle voi tulla kysymykseen myös vangin oman turvallisuuden takaamiseksi. Lisäksi on merkitystä 2 d §:n 2 momentin yleisellä rajoitussäännöksellä, jonka mukaan varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin sijoittaminen välttämättä vaatii. Postin tarkastamisen tulee näin ollen perustua yksittäistapaukselliseen harkintaan. Valiokunta pitikin esitystä perustuslain mukaisena.

Lausunnossaan PeVL 20/2005 vp perustuslakivaliokunta korostanut sitä, että luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoituksiin kohdistuu perustuslain 10 §:n 3 momentissa nimenomaisesti mainittu välttämättömyydedellytys ja että viestin salaisuutta voidaan laitosoikeuksien rajoittaa vain siinä määrin kuin se on kussakin yksittäistapauksessa perusteltua. Valiokunta kiinnitti huomiota ehdotetussa vankeuslain 12 luvussa kirjeenvaihdon ja puhelimen käytön valvontaa koskevista säännöksistä käytettyihin käsitteisiin: ”jos on syytä” (12 luvun 1 §:n 1 mom. ja 8 §:n 1 mom.), ”jos on tarpeen” (12 luvun 2 §:n 1 mom. ja 7 §:n 1 mom.) ja ”saattaa” (12 luvun 2 §:n 2 mom. ja 7 §:n 2 mom.) ja katsoi, etteivät käsitteet ole asianmukaisia. Sääntelyä oli valiokunnan mukaan näiltä osin syytä tarkistaa niin, että säännöksissä mainittuna kunkin toimenpiteen edellytyksenä on yksittäistapauksellinen ja toimenpiteen ankaruutta oikeasuhteisesti vastaava perusteltu tarve.

Lausunnossaan 34/2014 vp perustuslakivaliokunta käsitteli vankien kirjeiden lukemista koskevia säännöksiä suhteessa perustuslain 10 §:n 3 momentissa säädettyyn välttämättömyysvaatimukseen. Valiokunta totesi, että se on käytännössään korostanut säännöksessä olevan välttämättömyysvaatimuksen merkitystä ja sitä, että viestin salaisuutta voidaan laitosoikeuksien rajoittaa vain siinä määrin kuin se on kussakin yksittäistapauksessa perusteltua (ks. PeVL 30/2009 vp, s. 5/I, PeVL 59/2006 vp, s. 2/II ja siinä mainitut lausunnot). Ehdotetun pykälän 1 momentissa ilmaistaan riittävän tarkasti ne perustuslain 10 §:n 3 momentin kannalta hyväksyttävät vangin rikostaustaan, vankeusaikaiseen käyttäytymiseen, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka sen vastaanottajaan liittyvät syyt, joiden vuoksi viestien lukemista voidaan pitää perusteltuna (vrt. PeVL 30/2009 vp, s. 3/II, PeVL 59/2006 vp, s. 5). Ehdotus mahdollisti viestin lukemiseen oikeuttavan päätöksen tekemisen enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan. Päätöksen edellytykset liittyvät kuitenkin yksittäiseen vankiin, lähettäjään tai vastaanottajaan, jolloin luottamuksellisen viestin suoja rajoitetaan vain, kun se on yksittäisessä tapauksessa perusteltua.

Lausunnossaan 36/2020 vp perustuslakivaliokunta totesi, että vankien maksukortin käytön valvontaa koskeva sääntely merkitsee rajoitusta perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Valiokunta katsoi, että sääntely maksukortin tilitapahtumien valvonnan edellytyksistä on sidottava välttämättömyydedellytykseen.

Toimivaltuudet

Esityksessä ei säädettäisi Rikosseuraamuslaitokselle uusia toimivaltuuksia. Nykyistä toimivaltuussääntelyä kuitenkin yhtenäistettäisiin.

Toimivaltuuksien käytön edellytyksistä säädettäisiin laissa. Kaikkien toimivaltuuksien käyttöedellytyksistä säädettäisiin täsmällisesti ja yhtenäisesti.

Toimivaltuuksien soveltamista arvioitaisiin pääosin suhteessa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseen tai rikoksen estämiseen. Muutos yhtenäistäisi säännösten soveltamiskäytäntöä ja sitoisi toimivaltuuksien käytön hyväksyttäviin perusteisiin. Toimivaltuuksien käytöllä turvattaisiin hyväksyttäviä oikeushyviä, kuten muiden henkilöiden koskemattomuutta.

Sääntelyn hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta korostaisi se, että toimivaltuuksien soveltamiskynnys olisi sitä korkeampi, mitä syvemmälle perusoikeuksiin niillä puututaan. Korkein kynnyksen olisi välttämättömyys, joka koskisi erityisesti voimakasta puuttumista vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen tai yksityiselämän suojaan. Yksityiselämän suojan osalta sääntely vastaisi siten nykyistä paremmin perustuslain 10 §:n 4 momentin vaatimusta rajoitusten välttämättömyydestä. Välttämättömyyttä tulisi aina arvioida yksittäistapaukseen liittyvillä perusteilla. Myös muut perusoikeuksia vähäistä enemmän rajoittavat toimivaltuudet sidottaisiin yksittäisessä tapauksessa perusteltuihin syihin. Ainoastaan vähäisessä määrin perusoikeuksia rajoittavat toimet kuten turvatarkastus voitaisiin tehdä ilman yksittäistapauksellista harkintaa. Näidenkin toimivaltuuksien käytön tulisi kuitenkin liittyä yleisesti edellä mainittujen oikeushyvien suojeluun.

Ehdotettu sääntely muodostaisi siten kokonaisuutena hyväksyttävän ja oikeasuhtaisen kokonaisuuden, joka kattaisi kaikki Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet.

Toimivaltuudet varmuusosastolla

Varmuusosastolle sijoittamisen tulisi olla välttämätöntä kuten nykyisinkin. Varmuusosastolle sijoitetun vangin kirjeenvaihdon, puhelujen ja tapaamisten valvontaa koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin. Valvonnasta tulisi tehdä päätökset vastaavalla tavalla kuin muillakin vangeilla. Koska varmuusosastolle sijoittamisen tarkoituksena on valvoa vangin toimintaa tavanomaista tiiviimmin, valvontavaltuuksien soveltaminen voisi kuitenkin tapahtua matalammilla edellytyksillä kuin muilla osastoilla. Päätökset voitaisiin myös tehdä tavanomaista pidemmäksi aikaa.

Ehdotettua sääntelyä voitaisiin pitää hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena, sillä varmuusosastolle sijoittaminen edellyttäisi jo sinällään välttämättömyyttä laissa säädettyjen perusteiden turvaamiseksi. Lisäksi toimivaltuuksien käyttö perustuisi yksittäistapauksessa perusteltuun harkintaan, vaikka soveltamiskynnys olisikin matalampi kuin muilla osastoilla.

13.3 Määräaikainen päätös puhelun kuuntelusta

Perustuslain 10 §:ssä puhelun salaisuus on suojattu samalla tavalla kuin kirjeenvaihdon salaisuus. Puhelun kuuntelemista ja tallentamista koskevat säännökset liittyvät perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän ja luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan. Kuten edellä on todettu, perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (esim. PeVL 34/2014 vp) on korostettu, että luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoitukseen kohdistuu välttämättömyyshedellytys ja että viestin salaisuutta voidaan vankilassakin rajoittaa vain siinä määrin, kuin se on kussakin yksittäistapauksessa perusteltua.

Vankeuslaissa puhelun kuuntelun ja tallentamisen edellytykset vastaavat kirjeen lukemisen edellytyksiä.

Perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella vankeuslakiin on lisätty säännös määräaikaisen kirjeen lukemispäätöksen tekemisestä. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 34/2014 vp) on katsottu, että määräaikaista lukemispäätöstä koskeva ehdotus ei ole perustuslain kannalta ongelmallinen, koska päätöksen edellytykset liittyvät kuitenkin yksittäiseen vankiin, lähettäjään tai vastaanottajaan, jolloin luottamuksellisen viestin suoja rajoitetaan vain, kun se on yksittäisessä tapauksessa perusteltua.

Vastaavasti määräaikaisessa puhelun kuuntelua ja tallentamista koskevassa päätöksessä luottamuksellisen viestin suoja rajoitettaisiin ainoastaan silloin kun se on yksittäisessä tapauksessa

perusteltua. Ehdotettua sääntelyä voidaan siten pitää perustuslain 10 §:n kannalta ongelmattomana samoista syistä kuin säännöstä määräaikaista kirjeen lukemispäätöstäkin.

13.4 Lakia alemman asteiset säädökset ja määräykset

Perustuslain 80 §:ssä säädetään lainsäädäntövallan delegoimisesta. Pykälä ja siihen liittyvä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö edellyttävät muun muassa, että valtuutuksista säädetään laissa ja että ne ovat täsmällisiä.

Esityksessä täsmennettäisiin lakia alemman asteisia säädöksiä ja määräyksiä koskevaa sääntelyä. Asetuksella säädettäisiin nykyistä kattavammin vankiloista ja niiden alueista sekä siitä, mitä vankiryhmiä eri vankiloihin voidaan sijoittaa. Tätä koskeva sääntely on nykyisin puutteellista.

Tarpeettomat ja epätasälliset asetuksenantovaltuudet ja määräyksenantovaltuudet kumottaisiin. Eräitä asetuksenantovaltuuksia ja määräyksenantovaltuuksia täsmennettäisiin siten, että ne täyttäisivät perustuslain 80 §:n vaatimukset. Myös asetusten ja määräysten suhdetta täsmennettäisiin siten, että määräyksenantovaltuuksien alaan jäisi selkeästi tekniluonteista sääntelyä, joka koskisi tyypillisesti erilaisten toimintojen käytännön järjestelyjä vankiloissa.

Myös sääntelyä vankilan järjestyssäännöstä ja vankilan osastojen päiväjärjestyksistä täsmennettäisiin. Laissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin niistä vankilakohtaisista asioista, joista järjestyssäännössä ja päiväjärjestyksissä tulee määrätä. Vankien yhdenvertaisuuden edistämiseksi eräitä määräyksiä on siirretty vankilakohtaisista järjestyssäännöistä Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantovaltuuden alaan.

Esitystä valmisteltaessa lain tasolle on lisätty sellaista vankien oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvää sääntelyä, jota aiemmin on ollut järjestyssäännöissä. Lainsäädäntöä on täydennetty esimerkiksi perussäännöksillä rajoituksista liikkumiseen vankilan alueella. Näin järjestyssääntöjen sisältö perustuisi jatkossa laissa säädettyyn ja järjestyssäännön rikkomisesta määrättävät kurinpitovankilakäytännöt viime kädessä lakiin. Sääntely vastaisi siten perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä (esim. PeVL 70/2002 ja PeVL 45/2014).

13.5 Muutoksenhaku

Esityksen yhtenä tavoitteena on saattaa vankeus- ja tutkintavankeuslain muutoksenhakusäännökset yhteensopiviksi perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyn, EIS 6(1) artiklan sääntelyn sekä EIT:n oikeuskäytännön kanssa perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla (PeVL 36/2020).

Perustuslain 21 §:n 1 momentti turvaa jokaiselle oikeuden saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiin koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentti sisältää sääntelyvarauksen siitä, että oikeus hakea muutosta turvataan lailla.

Myös perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla.

Ehdotetuilla vankeuslain 20 luvun 1 §:llä ja tutkintavankeuslain 15 luvun 1 §:llä säädettäisiin muutoksenhakuoikeus useisiin sellaisiin hallintopäätöksiin, jotka tällä hetkellä ovat muutoksenhakukiellossa. Muutoksella parannettaisiin vankien oikeusturvaa ja saatettaisiin sääntely vastaamaan EIS 6 artiklan 1 kohtaa ja EIT:n oikeuskäytäntöä.

Esitystä valmistaessa työryhmä on pohtinut erityisesti vankeuslain nojalla tehtäviä hallintopäätöksiä avolaitossiirrosta ja valvomattoman tapaamisen myöntämisestä. Näiden päätösten osalta

työryhmä on pohtinut sekä muutoksenhakuoikeutta että –kieltoa ja valmistellut lausuntokierrokselle vaihtoehtoiset ehdotukset. Jos lausuntopalautteen johdosta jatkovalmistelussa esitetään muutoksenhakuoikeutta, ei perustuslain kannalta muodostu ongelmaa. Jos lausuntopalautteen johdosta tulisi esittää muutoksenhakukiellon säilyttämistä jommassakummassa tai molemmissa hallintopäätöksissä, on arvioitava muutoksenhakukiellon muodostamaa rajoitusta perusoikeutena turvattuun oikeuteen saada oikeuksiaan ja velvollisiaan koskeva hallintopäätös muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi.

Perustuslain kannalta hyväksyttäviä muutoksenhakuoikeuden rajoituksia on mahdollista säätää yksilöidyillä, lakiin otetuilla muutoksenhakukielloilla (PeVL 20/2005 vp, s. 8/I). Perustuslain 21 §:ssä turvattuihin oikeuksiin voidaan säätää lailla vähäisiä poikkeuksia, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin kyseessä olevan oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä eivät yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (esim. PeVL 68/2014 vp, s. 3/I). Toisaalta perustuslakivaliokunta on katsonut, että mitä enemmän laissa sidotaan viranomaisen harjintavaltaa, sitä suuremmalla syyllä tulisi säätää myös mahdollisuudesta muutoksenhakuun (PeVL 32/2000 vp).

Perustuslakivaliokunta on edellyttänyt, että perusoikeusrajoitukset täyttävät tietyt vaatimukset (PeVM 25/1994 vp). Rajoitusten tulee olla lain tasoisia ja täsmällisiä, niille tulee olla hyväksyttävät perusteet, niiden tulee olla oikeasuhtaisia ja perusoikeuden ydinalue tulee jättää koskemattomaksi. Lisäksi rajoituksilla tulee olla riittävät oikeusturvatakeet ja rajoitusten tulee sopia yhteen Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa. Mainittujen muutoksenhakukieltojen säilyttämistä on siten arvioitava näiden yleisten rajoittamisedellytysten näkökulmasta.

13.5.1 Avovankilasiirron muutoksenhakukielto

Esityksessä on lausuntokierrosta varten valmisteltu ehdotus vankeuslain nojalla tehtävän avolaitossiirtoa koskevan hallintopäätöksen säilyttämisestä muutoksenhakukiellossa. Muutoksenhakukielto rajoittaa perusoikeutena turvattua oikeutta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva hallintopäätös muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi ja siten sitä on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten näkökulmasta.

Lain tasoisuus, täsmällisyys ja tarkkarajaisuus.

Vaatimus rajoituksen laintasoisuudesta toteutuu. Samoin vaatimukset täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta toteutuvat, koska muutoksenhakukielto koskee yksittäistä asiaryhmää.

Rajoituksen hyväksyttävyys, suhteellisuus (PL) ja välttämättömyys (EIS)

Perusoikeutta voidaan rajoittaa vain hyväksyttävällä perusteella. Perusoikeussäännöksiä tulkitaan vakiintuneesti yhdenmukaisesti ihmisoikeuksien kanssa ja rajoitusperusteen hyväksyttävyyden arvioinnissa voidaankin antaa merkitystä EIS:ssa määritellyille hyväksyttävillä rajoitusperusteille. Lisäksi perusoikeutta koskevan rajoitussääntelyn tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa (PeVL 45/2024 s. 7/II).

Perusoikeusrajoituksen tulee olla oikeasuhtainen ja välttämätön hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi. Euroopan ihmisoikeussopimuksen näkökulmasta suhteellisuusvaatimus kytkeytyy siihen, voidaanko ihmisoikeusrajoitusta pitää yleissopimuksessa tarkoitettulla tavalla ”välttämättömänä demokraattisessa yhteiskunnassa” hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan on tulkittu turvaavan jokaiselle pääsyn tuomioistuimeen, kun päätös koskee hänen oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan. Artiklan turvaamat oikeudet eivät kuitenkaan ole absoluuttisia, vaan niitä voidaan rajoittaa esimerkiksi muutoksenhakukiellolla. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lailla säätämisen vaatimukseen ja hyväksyttävän perusteen vaatimukseen. Rajoituksen on lisäksi oltava välttämätön eikä se saa kohdistua turvatun oikeuden ydinalueelle (Vilho Eskelinen ym. v. Suomi, 63235/00, 19.4.2007, suuri jaosto, kohta 61). Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan muutosta on voitava hakea rajoituksiin, jotka kohdistuvat vankien henkilökohtaisiin oikeuksiin (Enea v. Italia, 74912/01, kohta 106). Tällä tavoin voidaan saavuttaa kohtuullinen tasapaino vangin oikeuksille vankilaolosuhteiden luomissa rajoissa (vastaavasti myös Stegarescu ja Bahrin v. Portugali, 46194/06, sen sijaan henkilökohtainen oikeus puuttui asiassa Boulois v. Luxemburg, 37575/04, kohta 905). Valtiot voivat harkintamarginaalinsa puitteissa rajoittaa EIS 6 artiklan 1 kohdassa turvattuja oikeuksia, kunhan rajoitukset eivät estä tai vähennä yksikön pääsyä tuomioistuimeen tavalla, joka osuu tämän oikeuden ytimeen (Gülmez v. Turkki XXX, kohta 35, jossa kyse vangin puolustautumisoikeudesta kurinpitokäsittelyssä).

Oikeussuojakeinojen riittävyttä arvioidessaan EIT on esikysymyksenä arvioinut, muodostuuko asiassa kansallisen oikeuden mukaan henkilökohtainen oikeus. Ratkaisussaan Boulois v. Luxembourg, EIT tutki loukkasiko muutoksenhakumahdollisuuden puute ihmisoikeussopimusta. EIT arvioi muodostaako kansallinen oikeus vangille oikeuden poistumislupaan. Ratkaisevaa oli viranomaisen harkintavallan ala päätettäessä vangin hakemuksesta. Poistumislupaa pidettiin kansallisessa lainsäädännössä etuoikeutena, joka voitiin myöntää tietyissä olosuhteissa. EIT otti huomioon ehdollisen ilmaisun ”voidaan myöntää” sekä esityöt, joiden mukaan myöntäminen oli viime kädessä viranomaisen harkinnassa ja joiden mukaan lainsäätäjällä oli selvästi tarkoittanut perustaa etuoikeuden ilman oikeussuojakeinoja. Merkille pantavaa oli vangin hakemuksen tutkiminen vangista annetun lausunnon pohjalta ja sekä ottamalla huomioon hänen henkilönsä, edistymisensä ja rikollisen toiminnan jatkamisen vaaran. Vangilla ei ollut oikeutta päästä poistumislupalle, vaikka muodolliset edellytykset täyttyisivät. Tapauksessa muutoksenhakuoikeuden puuttuminen ei loukannut ihmisoikeussopimusta.

Mainitun Boulois v. Luxembourg -ratkaisun jälkeen EIT on todennut tietyn muutoksen omassa oikeudenkäytössään ja soveltanut EIS 6 artiklaa myös tapauksiin, jotka eivät alun perin näytä koskevan henkilökohtaista oikeutta, mutta joilla voi olla suoria tai merkittäviä vaikutuksia yksityiselle oikeussubjektille kuuluvaan henkilökohtaiseen oikeuteen (de Tommaso v. Italia, 43395/09, kohta 151 ja vastaavasti Alexandre v. Portugali, 33197/09, kohta 51). Mainituksa de Tommaso v. Italia -ratkaisussa oli kyse kantajan asettamisesta erityiseen valvontaan, johon kuului tiettyjä liikkumis- ja kokoontumisvapauden rajoituksia sekä kiellettiin matkapuhelinten ja radioviestintälaitteiden käyttö. Tällaiset rajoitukset kuuluvat EIT:n mukaan selvästi henkilökohtaisten oikeuksien piiriin. Näin ollen myös de Tommaso v. Italia -ratkaisussa EIT käsitteli sitä, muodostuuko vangille henkilökohtaista oikeutta.

Vaikka PL 21 §:n 1 momentilla on selkeä kytkeä EIS 6 artiklan 1 kappaleeseen, on perustuslakivaliokunta katsonut, että kansallinen perustuslaki tässä kohdin liittyy Suomen oikeuden mukaan oikeuksiksi ja velvollisuuksiksi tarkoitettuihin seikkoihin (PeVL 51/2020 vp, s. 2 ja PeVL 12/1997 vp, s. 1). Muutoksenhakukysymyksissä perustuslakivaliokunta onkin arvioinut sitä, milloin päätös koskee yksilön oikeutta tai velvollisuutta perustuslain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Mikä tahansa yksilön kannalta myönteinen viranomaistoimi ei ole yksilön oikeutta koskeva päätös perustuslain mielessä, vaan lainsäädännössä on oltava riittävän täsmällinen perusta oikeutena pidettävän suhteen syntymiselle yksilön ja julkisen vallan välille. Myös harkinnanvaraisten oikeuksien ja etuuksien myöntämisedellytykset voivat muodostaa riittävän täsmällisen perustan. (PeVL 51/2010 vp, PeVL 42/2010 vp, s. 4/II, PeVL 52/2002 vp s.3, PeVL 16/2000 vp, s. 4-5, PeVL 12/1997 vp, s. 1/II).

Riittävän täsmällistä perustaa ei yleensä synny silloin, jos etuuden tai palvelun saaminen riippuu kokonaan viranomaisen harkinnasta, käytettävissä olevista määrärahoista tai esimerkiksi suunnitelmista (PeVL 63/2010 vp, s. 2/II, PeVL 16/2000 vp, s. 4/II). Tällöinkin valitusmahdollisuus voi tosin olla aiheellinen muun muassa viranomaistoiminnan asianmukaisuuden ja muun tasa-puolisuuden valvomiseksi (PeVL 10/2009 vp, s. 4/II, PeVL 46/2002 vp, s. 9/II) sekä sovelta-miskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi (PeVL 30/2005 vp, s. 5/I).

Hallintoasian päätösharkinta voi olla oikeudellisesti sidottua tai sisältää hyvin paljon harkinta-valtaa. Ratkaisevaa on, sisältääkö päätös sellaisen ratkaisun, joka vaikuttaa päätöksen kohteen oikeuteen, velvollisuuteen tai oikeudellisesti määriteltyyn etuun sekä onko päätöksen tekemi-nen sidottu sellaisiin edellytyksiin, joita on pidettävä asian ratkaisun laillisuusedellytyksinä (PeVL 46/2002 vp, PeVL 51/2010 vp ja PeVL 32/2012 vp).

Lausunnossaan 31/2012 vp perustuslakivaliokunta ei pitänyt harkinnanvaraisten etuuksien muutoksenhakukieltoja ongelmallisina. Perustuslakivaliokunta arvioi myös opiskelijaksi otta-mista, jossa ei ollut kyse subjektiivisesta oikeudesta mutta toisaalta viranomaisen päätöksessä ei myöskään ollut kysymys aivan puhtaasta tarkoituksenmukaisuusharkinnastakaan, ainakaan siltä osin kuin mahdollinen epävä päätös perustuu henkilön soveltumattomuuteen. Soveltu-vuusvaatimus katsottiin riittävän täsmälliseksi oikeudelliseksi kriteeriksi muutoksenhaun pe-rusteeksi, kun otettiin huomioon, että päätöksellä voi olla suuri merkitys ao. henkilön kannalta.

Vankeuslain 6 luvun 1 §:ssä säädettyjen avolaitossiirron edellytysten täyttymisen arviointi si-sältää oikeudellista harkintaa, mutta painopiste on tarkoituksenmukaisuusharkinnassa. Edelly-tyksistä kolme sisältää tarkoituksenmukaisuusharkintaa ja neljäs edellytys liittyy vangin omaan tahtoon sitoutua päihitteettömyyteen. Erityisen merkityksellinen on todennäköisyysarviointi siitä, noudattaako vanki noudattaa avovankilan järjestystä, ei syöllisty rikokseen eikä poistu avovankilasta luvatta. Kyse on kokonaisharkinnasta, jossa otetaan huomioon kaikki vangista saatavissa oleva tieto, muun ohella vangin henkilöstä, aikaisemmasta rikollisuudesta tai yhteyk-sistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen saadut tiedot. Vangin henkilön arviointi on siten huomata-vasti kokonaisvaltaisempaa opiskelijan soveltuvuusvaatimuksen arviointiin verrattuna. Esi-merkiksi päätöksentekijän on tarvittavassa määrin huomioitava muut avolaitokseen sijoitetut. Vaikka vanki täyttäisi avovankilaan siirtämisen muodolliset edellytykset, häntä ei välttämättä voida sijoittaa samaan avolaitokseen siellä jo olevien vankien kanssa. Vangille ei muodostu oikeutta avolaitokseen siirtämiseen silloinkaan, kun hän täyttää muodolliset avovankilaan siir-tämisen edellytykset.

Päätösharkinta sijoittuu sidotun oikeudellisen harkinnan ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan välimaastoon, jossa tarkoituksenmukaisuusharkinta on merkityksellisessä osassa. Tarkoituk-senmukaisuusharkinnassa arvioidaan muun ohella turvallisuuskysymyksiä, joista tärkeimmät liittyvät siirtoa anoneen vangin ja toisten vankien turvallisuuteen. Näille seikoille voidaan kat-soa olevan painava yhteiskunnallinen tarve ja ne muodostavat hyväksyttävän perusteen rajoi-tukselle. Muutoksenhakukiellon voidaan katsoa jäävän myös valtion harkintamarginaalin puit-teisiin, olevan oikeasuhtainen sekä välttämätön hyväksyttävän perusteen kannalta.

Oikeuden ydinalueen koskemattomuus (PL ja EIS) ja oikeusturvajärjestelyjen riittävyys (PL)

Avolaitokseen siirtämistä koskevan päätöksen muutoksenhakukielto ei rajoita vangin oikeus-turvajärjestelyjä tavalla, joka loukkaisi perustuslain 21 §:ssä turvatus muutoksenhakuoikeuden ydinaluetta. Muutoksenhakukielto ei muodosta syvälle käyvää, poikkeuksellista tai summaa-rista rajoitusta tämän oikeuden ydinsisältöön (HE 309/1993 vp, s. 30).

Päätöksellä ei myöskään puututa vangin perusoikeuksien ydinalueeseen muutoin. Avolaitokseen siirtämisellä toki on merkitystä vangin oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta, koska avolaitoksen olosuhteet poikkeavat suljetun vankilan olosuhteista. Kielteisellä siirtopäätöksellä ei kuitenkaan aiheuteta vangin oikeuksiin tai olosuhteisiin muita rajoituksia, kuin niitä, joista vankeuslaissa säädetään tai jotka siten seuraavat vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta. Esimerkiksi opiskelu tai työssäkäynti avolaitoksen ulkopuolella edellyttävät erillistä lupaharkintaa.

Lisäksi vanki voi kielteisen päätöksen saatuaan tehdä uuden hakemuksen. Uuden hakemuksen mahdollisuus voi muiden tekijöiden ohella vaikuttaa muutoksenhakuoikeuden punninnassa (PeVL 2/2009 vp). Uuden hakemuksen mahdollisuudella on merkitystä oikeusturvajärjestelyjen riittävyiden näkökulmasta. Muutoksenhakukieltojen voidaan myös katsoa jäävän EIT:n tarkoittaman valtion harkintamarginaalin puitteisiin.

Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattaminen

Edellä esitettyjen seikkojen perusteella avolaitossiirron muutoksenhakukielto ei ole ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

13.5.2 Valvomattoman tapaamisen muutoksenhakukielto

Esityksessä on lausuntokierrosta varten valmisteltu ehdotus siitä, että vankeuslain nojalla tehtävä valvomattoman tapaamisen myöntämistä koskeva hallintopäätös säilyisi muutoksenhakukiellossa. Koska muutoksenhakukielto rajoittaa perusoikeutena turvattua oikeutta saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva hallintopäätös muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi, on sitä arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten näkökulmasta.

Lain tasoisuus, täsmällisyys ja tarkkarajaisuus.

Vaatus rajoituksen laintasoisuudesta toteutuu. Samoin vaatimukset täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta toteutuvat, koska muutoksenhakukielto koskee yksittäistä asiaryhmää.

Rajoituksen hyväksyttävyyden, suhteellisuuden (PL) ja välttämättömyyden (EIS)

Perusoikeutta voidaan rajoittaa vain hyväksyttävällä perusteella. Perusoikeussäännöksiä tulkitaan vakiintuneesti yhdenmukaisesti ihmisoikeuksien kanssa ja rajoitusperusteiden hyväksyttävyyden arvioinnissa voidaan antaa merkitystä EIS:ssa määritellyille hyväksyttävillä rajoitusperusteille. Lisäksi perusoikeutta koskevan rajoitussääntelyn tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa (PeVL 45/2024 s. 7/II).

Perusoikeusrajoituksen tulee olla oikeasuhtainen ja välttämätön hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi. Euroopan ihmisoikeussopimuksen näkökulmasta suhteellisuusvaatimus kytkeytyy siihen, voidaanko ihmisoikeusrajoitusta pitää yleissopimuksessa tarkoitettulla tavalla ”välttämättömänä demokraattisessa yhteiskunnassa” hyväksyttävän tavoitteen saavuttamiseksi.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan 1 kohdan on tulkittu turvaavan jokaiselle pääsyn tuomioistuimeen, kun päätös koskee hänen oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan. Artiklan turvaamat oikeudet eivät kuitenkaan ole absoluuttisia, vaan niitä voidaan rajoittaa esimerkiksi muutoksenhakukiellolla. Tällöin on kiinnitettävä huomiota lailla säätämisen vaatimukseen ja hyväksyttävän perusteen vaatimukseen. Rajoituksen on lisäksi oltava välttämätön eikä se saa kohdistua turvattuun oikeuteen ydinalueelle (Vilho Eskelinen ym. v. Suomi, 63235/00, 19.4.2007, suuri jaosto, kohta 61). Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan muutosta on voitava hakea rajoituksiin, jotka kohdistuvat vankien henkilökohtaisiin oikeuksiin (Enea v. Italia, 74912/01,

kohta 106). Tällä tavoin voidaan saavuttaa kohtuullinen tasapaino vangin oikeuksille vankilaolosuhteiden luomissa rajoissa (vastaavasti myös Stegarescu ja Bahrin v. Portugali, 46194/06, sen sijaan henkilökohtainen oikeus puuttui asiassa Boulois v. Luxemburg, 37575/04, kohta 905). Valtiot voivat harkintamarginaalinsa puitteissa rajoittaa EIS 6 artiklan 1 kohdassa turvattuja oikeuksia, kunhan rajoitukset eivät estä tai vähennä yksikön pääsyä tuomioistuimeen tavalla, joka osuu tämän oikeuden ytimeen (Gülmez v. Turkki XXX, kohta 35, jossa kyse vangin puolustautumisoikeudesta kurinpitokäsittelyssä).

Oikeussuojakeinojen riittävyttä arvioidessaan EIT on esikysymyksenä arvioinut, muodostuuko asiassa kansallisen oikeuden mukaan henkilökohtainen oikeus. Ratkaisussaan Boulois v. Luxembourg, EIT tutki loukkasiko muutoksenhakumahdollisuuden puute ihmisoikeussopimusta. EIT arvioi muodostaako kansallinen oikeus vangille oikeuden poistumislupaan. Ratkaisevaa oli viranomaisen harkintavallan ala päätettäessä vangin hakemuksesta. Poistumislupaa pidettiin kansallisessa lainsäädännössä etuoikeutena, joka voitiin myöntää tietyissä olosuhteissa. EIT otti huomioon ehdollisen ilmaisun ”voidaan myöntää” sekä esityöt, joiden mukaan myöntäminen oli viime kädessä viranomaisen harkinnassa ja joiden mukaan lainsäätäjällä oli selvästi tarkoitettu perustaa etuoikeuden ilman oikeussuojakeinoja. Merkille pantavaa oli vangin hakemuksen tutkiminen vangista annetun lausunnon pohjalta ja sekä ottamalla huomioon hänen henkilönsä, edistymisensä ja rikollisen toiminnan jatkamisen vaaran. Vangilla ei ollut oikeutta päästä poistumislupalta, vaikka muodolliset edellytykset täytyisivät. Tapauksessa muutoksenhakuoikeuden puuttuminen ei loukannut ihmisoikeussopimusta.

Mainitun Boulois v. Luxembourg -ratkaisun jälkeen EIT on todennut tietyn muutoksen omassa oikeudenkäytössään ja soveltanut EIS 6 artiklaa myös tapauksiin, jotka eivät alun perin näytä koskevan henkilökohtaista oikeutta, mutta joilla voi olla suoria tai merkittäviä vaikutuksia yksityiselle oikeussubjektille kuuluvaan henkilökohtaiseen oikeuteen (de Tommaso v. Italia, 43395/09, kohta 151 ja vastaavasti Alexandre v. Portugali, 33197/09, kohta 51). Mainituksessa de Tommaso v. Italia -ratkaisussa oli kyse kantajan asettamisesta erityiseen valvontaan, johon kuului tiettyjä liikkumis- ja kokoontumisvapauden rajoituksia sekä kiellettiin matkapuhelinten ja radioviestintälaitteiden käyttö. Tällaiset rajoitukset kuuluvat EIT:n mukaan selvästi henkilökohtaisten oikeuksien piiriin. Näin ollen myös de Tommaso v. Italia -ratkaisussa EIT käsitteli sitä, muodostuiko vangille henkilökohtaista oikeutta.

Vaikka PL 21 §:n 1 momentilla on selkeä kytkeä EIS 6 artiklan 1 kappaleeseen, on perustuslakivaliokunta katsonut, että kansallinen perustuslaki tässä kohdin liittyy Suomen oikeuden mukaan oikeuksiksi ja velvollisuuksiksi tarkoitettuihin seikkoihin (PeVL 51/2020 vp, s. 2 ja PeVL 12/1997 vp, s. 1). Muutoksenhakukysymyksissä perustuslakivaliokunta onkin arvioinut sitä, milloin päätös koskee yksilön oikeutta tai velvollisuutta perustuslain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Mikä tahansa yksilön kannalta myönteinen viranomaistoimi ei ole yksilön oikeutta koskeva päätös perustuslain mielessä, vaan lainsäädännössä on oltava riittävän täsmällinen perusta oikeutena pidettävän suhteen syntymiselle yksilön ja julkisen vallan välille. Myös harkinnanvaraisten oikeuksien ja etuuksien myöntämisedellytykset voivat muodostaa riittävän täsmällisen perustan. (PeVL 51/2010 vp, PeVL 42/2010 vp, s. 4/II, PeVL 52/2002 vp s.3, PeVL 16/2000 vp, s. 4-5, PeVL 12/1997 vp, s. 1/II).

Riittävän täsmällistä perustaa ei yleensä synny silloin, jos etuuden tai palvelun saaminen riippuu kokonaan viranomaisen harkinnasta, käytettävissä olevista määrärahoista tai esimerkiksi suunnitelmista (PeVL 63/2010 vp, s. 2/II, PeVL 16/2000 vp, s. 4/II). Tällöinkin valitusmahdollisuus voi tosin olla aiheellinen muun muassa viranomaistoiminnan asianmukaisuuden ja muun tasapuolisuuden valvomiseksi (PeVL 10/2009 vp, s. 4/II, PeVL 46/2002 vp, s. 9/II) sekä soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi (PeVL 30/2005 vp, s. 5/I).

Hallintoasian päätösharkinta voi olla oikeudellisesti sidottua tai sisältää hyvin paljon harkintavaltaa. Ratkaisevaa on, sisältääkö päätös sellaisen ratkaisun, joka vaikuttaa päätöksen kohteen oikeuteen, velvollisuuteen tai oikeudellisesti määriteltyyn etuun sekä onko päätöksen tekeminen sidottu sellaisiin edellytyksiin, joita on pidettävä asian ratkaisun laillisuusedellytyksinä (PeVL 46/2002 vp, PeVL 51/2010 vp ja PeVL 32/2012 vp).

Valvomattomasta tapaamisesta koskevan muutoksenhakukiellon osalta on kiinnitettävä huomiota perustuslain 10 §:ssä ja EIS 8 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan ja kunnioitukseen, koska tapaamisoikeuksissa on kyse vangin yhteydenpidosta läheisiinsä. Asia koskettaa vangin ohella myös tapaajaa. Kyse on siten molempien osapuolten oikeudesta tapaamiseen. Yksityiselämän kunnioituksen hyväksyttävät rajoitusperusteet on lueteltu EIS 8 artiklan 2 kappaleessa, jonka mukaan oikeuden käyttämiseen voidaan puuttua vain, kun laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

EIT on Lesaw Wjcik v. Puola –ratkaisussa arvioinut valvomattoman tapaamisen kaltaisen aviollisen vierailun myöntämisyjärjestelmää, joka perustui vangin hyvän käyttäytymisen palkitsemiseen ja sisälsi laajan, luontaisen harkintavallan, vaikka myöntäminen edellytti myös laissa säädettyjen edellytysten täyttymistä. Laajakaan harkintavalta ei ollut ristiriidassa EIS 8 artiklan kanssa sillä edellytyksellä, että kansallisten viranomaisten tekemät päätökset eivät ole mielivaltaisia tai ilmeisen kohtuuttomia (Lesaw Wjcik v. Puola, 66424/09, kohdat 118-135). Vaikka vankeuslaissa tarkoitettua valvomattomasta tapaamisesta ei myönnetä vangin käyttäytymisen perusteella, päätösharkintaan liittyy kuitenkin useita tekijöitä, joita mainitussa ratkaisussa on käsitelty. Myös valvomattoman tapaamiseen myöntäminen edellyttää laissa säädettyjen edellytysten täyttymistä, mutta päätöksentekijällä on laaja harkintavalta sisältäen tarkoituksenmukaisuusharkintaa.

Korkein oikeus on ennakkopäätöksessään KKO 2024:18 arvioinut oikeutta muutoksenhakuun PL 10 §:n ja EIS 8 artiklan turvaaman yksityis- ja perhe-elämän oikeuden adoptioasiassa. Asia sisältää EIT:n antaman neuvoa-antavan lausunnon, jossa EIT totesi, ettei EIS 8 artikla itsessään sisällä prosessuaalisia oikeuksia (kohdat 57-62). Kuitenkin henkilöllä, jonka mainitussa artiklassa turvattuja intressejä asia koskettaa, tulee olla oikeus osallistua adoption päätöksentekoprosessiin siinä määrin, että mainitut intressit tulevat riittävissä määrin turvatuiksi. Se, millä konkreettisilla keinoilla 8 artiklassa turvattujen oikeuksien kunnioittaminen turvataan, on jokaisen sopimusvaltion harkintavallassa. Henkilöllä, jonka yksityiselämää asia koskettaa, tulee kuitenkin olla oikeus tulla kuulluksi ja hänen esittämänsä seikat tulee ottaa huomioon päätöksenteossa siinä määrin kuin ne ovat asian kannalta relevantteja. Ihmisoikeussopimuksen 8 artikla ei kuitenkaan edellyttänyt tapauksessa asianosaisasemaa taikka muutoksenhakuoikeutta. EIT totesi EIS 6 artiklan osalta, että se tulee siviiliasianssa sovellettavaksi vain, jos käsillä oleva riita koskee sellaista oikeutta, joka 6 artiklaan vetoavalla vähintäänkin harkinnanvaraisesti on kansallisen lain nojalla (kohdat 64 ja 66). Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on arvioida se, sisältyykö tällainen oikeus kansalliseen lakiin. Mikäli kansallinen tuomioistuin katsoo, ettei oikeutta sisälly kansalliseen lakiin edes harkinnanvaraisena, EIS 6 artikla ei sovellu asiaan lainkaan.

Valvomattoman tapaamisen myöntäminen edellyttää, ettei tapaamisesta aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle eikä haittaa vankilan toiminnalle. Valvomaton tapaaminen epäilemättä on merkityksellinen yksittäiselle vangille juuri hänen yksityis- ja perhe-elämänsä näkökulmasta ja yhteyksien säilymiseksi. Vangin tapaamisoikeus on kuitenkin turvattu valvotulla tapaamisella. Valvomaton tapaaminen ei ole oikeus, vaan pikemminkin etuustyypinen tapaamisumuoto, jonka päätösharkinnassa on kyse

tapaamiselle tarvittavan valvonnan asteen arvioinnista. Päätettäessä valvotun tapaamisen myöntämisestä noudatetaan hallintolain (434/2003) säännöksiä asianosaisen kuulemisesta, jolloin vangin esittämät seikat tulevat päätöksenteossa huomioon otetuiksi.

Lausunnossaan 31/2012 vp perustuslakivaliokunta ei pitänyt harkinnanvaraisten etuuskien muutoksenhakukieltoja ongelmallisina. Valvonnan tarpeen ja asteen arviointi eivät välttämättä luontevasti sovi muutoksenhaun kautta tuomioistuinten oikeudelliseen harkintaan osoitettavaksi, jolloin muutoksenhakukielto voi olla perusteltu (PeVL 33/2024 vp, s.4/II ja PeVL 15/2009 vp, s.3/I).

Päätösharkinta sijoittuu sidotun oikeudellisen harkinnan ja tarkoituksenmukaisuusharkinnan välimaastoon, jossa tarkoituksenmukaisuusharkinta on merkityksellisessä osassa. Tarkoituksenmukaisuusharkinnassa arvioidaan muun ohella turvallisuuskysymyksiä, joista tärkeimmät liittyvät vangin, toisen vangin tai tapaajan turvallisuuden varmistamiseen. Näille seikoille voidaan katsoa olevan painava yhteiskunnallinen tarve. Näin ollen rajoittamiselle on hyväksyttävä peruste. Edellä selostetuista syistä muutoksenhakukieltoa voidaan pitää myös oikeasuhtaisena sekä välttämättömänä hyväksyttävän perusteen kannalta. Muutoksenhakukiellon voidaan katsoa jäävän myös valtion harkintamarginaalin puitteisiin.

Oikeuden ydinalueen koskemattomuus (PL ja EIS) ja oikeusturvajärjestelyjen riittävyys (PL)

Valvomatonta tapaamista koskevan muutoksenhakukiellon ei voida katsoa rajoittavan vangin oikeusturvajärjestelyjä tavalla, joka loukkaisi perustuslain 21 §:ssä turvatun muutoksenhakuoikeuden ydinaluetta. Muutoksenhakukielto ei muodosta syvälle käyvää, poikkeuksellista tai summaarista rajoitusta tämän oikeuden ydinsisältöön (HE 309/1993 vp, s. 30).

Harkinnanvaraisen valvomatonta tapaamista koskevan päätöksen muutoksenhakukiellolla ei puututa vangin tapaamisoikeuden ydinsisältöön, koska tapaamisoikeuden olennainen sisältö turvataan valvotulla tapaamisella, joka on vangin oikeus. Päätöksellä ei myöskään puututa vangin perusoikeuksien ydinalueeseen muutoin. Muutoksenhakukielto jää myös EIT:n tarkoittaman valtion harkintamarginaalin puitteisiin.

Lisäksi vanki voi kielteisen päätöksen saatuaan tehdä uuden hakemuksen. Uuden hakemuksen mahdollisuus voi muiden tekijöiden ohella vaikuttaa muutoksenhakuoikeuden punninnassa (PeVL 2/2009 vp). Uuden hakemuksen mahdollisuudella on merkitystä oikeusturvajärjestelyjen riittävyyden näkökulmasta.

Ihmisoikeusvelvoitteiden noudattaminen

Edellä esitettyjen seikkojen perusteella muutoksenhakukiellot ole ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

13.5.3 Muut muutoksenhakukiellot

Esitystä valmisteltaessa on lisäksi arvioitu, että seuraavat muutoksenhakukiellot tulisi säilyttää. Myös näitä muutoksenhakukieltoja on arvioitava perusoikeuksien yleisten rajoittamisedellytysten näkökulmasta.

Edellä on jo käsitelty sitä, että perustuslain 21 § ei oikeuta saamaan mitä hyvänsä asiaa tai päätöstä muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi ja että viranomaisen päätöksen on koskettava yksikön oikeutta tai velvollisuutta perustuslain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, jotta oikeutena pidettävän suhteen voidaan katsoa syntyvän yksilön ja julkisen vallan välille. Edellä on

myös jo käsitelty, että harkinnanvaraisissa oikeuksissa tai etuuksissa tällaista perustetta ei yleensä synny, jos etuuden tai palvelun saaminen riippuu kokonaan viranomaisen harkinnasta, käytettävissä olevista resursseista tai suunnitelmista. Mitä laajempi ja avoimempi viranomaisen harkintavalta on, sitä todennäköisemmin kyseessä ei ole oikeus, vaan etuus, joka ei edellytä muutoksenhakuoikeudesta säättämistä.

Avolaitokseen sijoittaminen suoraan vapaudesta

Vankeuslain 4 luvun 9 §:ssä säädetään edellytykset, joiden täytyessä tuomittu voidaan sijoittaa suoraan vapaudesta avolaitokseen ja luvun 8 § koskee seikkoja, joita sijoituspäätöksissä on otettava huomioon. Sijoituspäätös perustuu keskeisiltä osiltaan viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaan ja siksi muutoksenhakukielto on perusteltua säilyttää. Tuomitulla ei ole oikeutta päästä suoraan vapaudesta avolaitokseen eikä edellytykset täyttävällä tuomitulla ole oikeutta valita sitä avolaitosta, johon hänet sijoitetaan. Sijoituspäätöksessä on sovittava yhteen turvallisuuden vaatimukset, vangin yksilöllinen tilanne ja käytettävissä olevat avolaitospaikat. Tuomitulle ei siten muodostu sellaista oikeutta, jonka voitaisiin katsoa edellyttävän muutoksenhakuoikeutta

Vaatus rajoituksen laintasoisuudesta toteutuu. Samoin vaatimukset täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta toteutuvat, koska muutoksenhakukielto koskee yksittäistä päätösasiaryhmää. Muutoksenhakukieltoa voidaan pitää hyväksyttävänä, oikeasuhtaisena ja välttämättömänä tavoitteensa, eli tarkoituksenmukaisen laitossijoittelun, saavuttamiseksi. Se ei myöskään rajoita vangin oikeusturvajärjestelyjä tavalla, joka loukkaisi perustuslain 21 §:ssä turvattua muutoksenhakuoikeuden ydinaluetta. Muutoksenhakukielto ei muodosta syvälle käyvää, poikkeuksellista tai summaarista rajoitusta tämän oikeuden ydinsisältöön (HE 309/1993 vp, s. 30). Edellä esitettyjen seikkojen perusteella muutoksenhakukielto ei ole ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Osastosijoitukset

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n 2 ja 3 momenttien mukaan osastolle sijoittamisessa on otettava huomioon rangaistusajan suunnitelma, vangin yksilölliset ominaisuudet, ikä, vangin mahdollisuudet täyttää osallistumisvelvollisuutensa sekä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuus ja rikollisen toiminnan estäminen. Miehet ja naiset on pidettävä eri asunto-osastoissa. Lisäksi 5 luvun 2 §:n mukaan alaikäinen vanki on pidettävä erillään aikuisista vangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi. Vankeuslain 5 luvun 4 § koskee sijoitusta sopimusosastolle. Säännöksen mukaan vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla sitoudutaan osastolla järjestettävään toimintaan ja päihitteettömyyden valvontaan.

Vangilla ei ole oikeutta päästä millekään tietylle vankilan osastolle. Näissä osastosijoitusta koskevilla päätöksissä on kyse puhtaasta tarkoituksenmukaisuusharkinnasta ja tilakysymyksistä, jolloin muutoksenhakukielto on perusteltua säilyttää. Osastosijoittelussa sovittaan yhteen turvallisuuden vaatimukset, ja vangin yksilöllinen tilanne ja vankilan osastotilat. Vankilan osastorakenne sekä kulloinkin vapaana olevat tilat ohjaavat osastosijoittelua merkittävästi.

Muutoksenhakukiellot ovat laintasoisia. Ne ovat myös täsmällisiä ja tarkkarajaisia, koska ne koskevat yksittäisiä päätösasiaryhmiä. Muutoksenhakukieltoja voidaan pitää hyväksyttävinä, oikeasuhtaisina ja välttämättöminä tavoitteensa, eli tarkoituksenmukaisen osastosijoittelun, saavuttamiseksi. Ne eivät myöskään rajoita vangin oikeusturvajärjestelyjä tavalla, joka loukkaisi perustuslain 21 §:ssä turvattua muutoksenhakuoikeuden ydinaluetta. Muutoksenhakukiellot eivät muodosta syvälle käyvää, poikkeuksellista tai summaarista rajoitusta tämän oikeuden ydin-

sisältöön (HE 309/1993 vp, s. 30). Edellä esitettyjen seikkojen perusteella osastosijoituksia koskevat muutoksenhakukiellot eivät ole ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Eräät vankilasiirrot

Muutoksenhakukiellossa tulisi säilyttää päätökset, jotka koskevat vankeuslain 6 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välitöntä siirtämistä avovankilasta suljettuun vankilaan; 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai avovankilasta toiseen avovankilaan, 3 a §:ssä tarkoitettua vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan tai 5 §:ssä tarkoitettua vangin päästämistä muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi.

Vankeuslain 6 luvun 2 §:n 2 momentti koskee välittömiä siirtoja avovankilasta suljettuun vankilaan esimerkiksi siksi ajaksi, jonka esimerkiksi rikoksen esitutkintaan saattaminen, vangin terveydentilan seuranta. Kyse on siis tilanteista, joiden selvittäminen saattaa kestää muutamia päiviä tai pidempäänkin. Siirto voidaan tehdä myös esimerkiksi yksinäisyysrangaistuksen suorittamiseksi tai päihtyneen vangin säilyttämistä ja seuranta varten, koska kaikissa avolaitoksissa ei ole soveltuvia tiloja ja siirto on tarpeen tehdä. Näissä tilanteissa on niiden luonne ja tarkoitus huomioiden perusteltua säilyttää muutoksenhakukiello.

Vangin siirtämisestä samanlaisten laitosten välillä säädetään vankeuslain 6 luvun 3 §:ssä. Pykälän 1 momentin tilanteissa siirron on edistettävä rangaistusajan suunnitelmaa ja oltava muutoin perusteltu. Pykälän 2 momentti mukaan siirto toiseen saman tasoiseen vankilaan on tehtävä silloin, jos erilaiset turvallisuustekijät sitä vaativat. Kummassakin tilanteessa vanki voidaan siirtää ilman suostumustaan. Tällainen siirto voidaan tehdä myös vankiloiden täyttöasteen tasaukseksi. Siirto perustuu siten keskeisiltä osiltaan viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaan ja siksi muutoksenhakukiello on perusteltua säilyttää. Näissäkin päätöksissä sovitetaan yhteen turvallisuuden vaatimukset, vangin yksilöllinen tilanne sekä vankiloiden tilakysymykset. Siirtopäätöksellä ei puututa vangin perusoikeuksien ydinalueeseen muutoin, koska siirto tapahtuu samankaltaisten laitosten välillä. Kuten todettua, vangilla ei ole oikeutta rangaistuksen suorittamiseen missään tietyssä vankilassa.

Vankeuslain 6 luvun 3 a §:n nojalla vanki voidaan siirtää lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan tapaamisen tai poistumisluvan järjestämiseksi taikka muusta vastaavasta syystä. Kyse on lyhytaikaisesta siirrosta toiseen vankilaan ilman sijoitusvankilan muuttamista. Säännöksellä tarkoitetaan esimerkiksi sellaisia tilanteita, joissa vanki siirretään kotipaikkaansa lähempänä olevaan vankilaan tapaamisen järjestämiseksi tai toiseen vankilaan sinne sijoitetun vangin tapaamista varten. Tällaiset siirrot vaativat järjestelyjä sekä lähettävässä että vastaanottavassa vankilassa ja kuljetuksen organisoimisessa. Siksi päätökset perustuvat keskeisiltä osiltaan viranomaisen tarkoituksenmukaisuusharkintaan, jolloin muutoksenhakukiello on perusteltua säilyttää.

Läsnäolosta muussa viranomaisessa kuin tuomioistuimessa henkilökohtaista kuulemistä varten säädetään vankeuslain 6 luvun 5 §:ssä. Vanki voidaan tällaisesta syystä päästää vankilan ulkopuolelle kuulemisen vaatimaksi ajaksi, tarpeellisessa valvonnassa. Koska kyse ei ole niinkään oikeudesta käydä vankilan ulkopuolella, vaan vangille asetetun kuulemisvelvoitteen toteuttamisesta, muutoksenhakuoikeudesta ei ole perusteltua säätää.

Kaikkia mainittuja hallintopäätöksiä koskevat muutoksenhakukiellot ovat laintasoisia. Ne ovat täsmällisiä ja tarkkarajaisia, koska ne koskevat yksittäisiä päätösasiaryhmiä. Muutoksenhakukielloja voidaan pitää hyväksyttävänä, oikeasuhtaisina ja välttämättöminä tavoitteidensa saavuttamiseksi. Ne eivät myöskään rajoita vangin oikeusturvajärjestelyjä tavalla, joka loukkaisi perustuslain 21 §:ssä turvatun muutoksenhakuoikeuden ydinaluetta. Muutoksenhakukiellot eivät

muodosta syvälle käyvää, poikkeuksellista tai summaarista rajoitusta tämän oikeuden ydinsältöön (HE 309/1993 vp, s. 30). Näillä päätöksillä ei myöskään puututa vangin perusoikeuksien ydinalueeseen muutoin. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella näitä hallintopäätöksiä koskevat muutoksenhakukiellot eivät ole ristiriidassa Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Edellä esitetyn perusteella lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämismääräyksessä. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi esityksestä lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan
muutetaan
lisätään seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §

166

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Vankilaan ottamista voidaan rajoittaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on perusteltua sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on vankeuslain 1 luvun 3 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Rajoitukset voivat koskea sakon muuntorangaistukseen ja alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja. Rajoitukset voivat kestää enintään kuusi kuukautta. Rajoituksia voidaan jatkaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä tässä momentissa säädetyistä syistä. Rangaistuksen täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä, jos tuomittu rangaistus raukeaisi rajoitusten vuoksi.

2 a §

Etsintäkuuluttaminen

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi, jos hän:

- 1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoituspaikasta tai 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoitopaikasta;
- 2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnetyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehdoissa määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten luvan ehtoja.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vankeuden täytäntöönpanon aloittamisesta ja lykkäämisestä, lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta, tuomitun kuulemisesta, etsintäkuuluttamisesta sekä sakon maksamisesta vankilassa annetaan valtioneuvoston asetuksella. Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisen alkamisesta ja päättymisestä sekä siitä, millä tavoin vankilaan ottamista rajoitetaan.

2 mom. kumotaan

3 luku

Rangaistusajan laskeminen

7 §

Rangaistusajaksi lukeminen

Jos vanki karkaa tai poistuu luvatta vankilasta tai 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoituspaikasta taikka 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoidosta, rangaistusajaksi ei lueta aikaa sen vuorokauden alusta, jolloin vanki karkasi tai poistui luvatta, sen vuorokauden loppuun, jolloin hän palasi vankilaan tai otettiin kiinni vankilaan palauttamista varten.

9 §

Tarkemmat määräykset

kumotaan 9 §

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

1 §

Vankilat

Vankilat ovat suljettuja vankiloita tai avovankiloita. Suljetussa vankilassa voi olla muusta vankilasta erillinen avovankilaosasto, johon sovelletaan avovankilaa koskevia säännöksiä. Vankilat voivat olla valvonnaltaan erilaisia.

Vankien oikeutta oleskella ja liikkua vankilan alueella voidaan rajoittaa. Avovankilassa vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan alueella ilman välitöntä valvontaa. Avovankilassa vankkeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

Rikosseuraamuslaitos hyväksyy vankilan tilat ennen niiden käyttöönottoa taikka tiloja tai niiden käyttötarkoitusta olennaisella tavalla muutettaessa. Tilojen tulee soveltua vankeusrangais-
tuksen täytäntöönpanoon tässä laissa säädetyllä tavalla.

2 §

Vankilaan ottaminen

Vangille on varattava tilaisuus ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vankilaan ottamisestaan. Vanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.

3 §

Matkakustannusten korvaaminen

Vangin saattajan kulut voidaan korvata valtin varoista, jos se on perusteltua vangin iän, terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi.

5 §

Tulotarkastus

Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön on tavattava vankilaan saapunut vanki hänen terveydenhuollon tarpeensa selvittämiseksi. Tämän on tapahduttava ilman aiheetonta viivästystä vankilaan saapumisen jälkeen.

9 §

Sijoittaminen avovankilaan

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa avovankilaan, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakan muuntorangaistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avovankilaan toimittamista. Avovankilaan sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päihitteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan sekä tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Tuomittu on kuitenkin sijoitettava suljettuun vankilaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän:

- 1) ei sovellu avovankilassa järjestettävään tai avovankilan hyväksymään toimintaan;
 - 2) ei tule noudattamaan avovankilan järjestystä;
 - 3) jatkaa rikollista toimintaa;
 - 4) poistuu avovankilasta luvatta; tai
 - 5) ei tule noudattamaan päihitteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan;
- Tuomittu tulee sijoittaa suljettuun vankilaan myös, jos hän itse sitä pyytää.

11 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastualueen johtaja päättää vankilan tilojen hyväksymisestä.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Täytäntöönpanoasiakirjoista, tuomittujen toimittamisesta vankilaan, tulotarkastuksen kirjaamisesta sekä rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) suljettuna vankilana ja avovankilana toimivista vankiloista;
- 2) suljettujen vankiloiden avovankilaosastoista;
- 3) vankiloiden alueista.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja avovankiloista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

4 §

Sopimusosasto

Suljetussa vankilassa on oltava yksi tai useampi osasto, jossa vangeille järjestetään päihitteettömyyttä edistävää toimintaa (sopimusosasto).

Vanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut seikat ja jos vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan.

Sopimusosastolle sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sijoittamiselle ei enää ole 2 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä.

5 §

Varmuososasto

Vankilassa voi turvallisuussyistä olla muusta vankilasta eristetty osasto (varmuuosasto).

Varmuosastolle sijoitetun vangin oikeuksien rajoituksista säädetään 8 luvun 3 §:n 2 momentissa, 11 luvun 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 momentissa, 12 luvun 10 §:ssä sekä 13 luvun 2 §:n 3 momentissa.

Varmuosastolle sijoittamisesta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle. Varmuosastolle sijoitettua vankia ja hänen terveydentilaansa on tarkoin seurattava.

6 §

Varmuosastolle sijoittamisen edellytykset

Vanki voidaan sijoittaa varmuuosastolle, jos se on välttämätöntä sen estämiseksi, että:

- 1) hän jatkaa rikollista toimintaa vankilassa;
- 2) hän yrittää karata tai hänet yritetään vapauttaa; taikka
- 3) hän muulla tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa;

7 §

Varmuosastolle sijoittamisen kesto

2 momentti kumotaan

8 §

Osaston päiväjärjestys

Vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys.

Osaston päiväjärjestys sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) sellien aukioloajoista;
- 2) toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen ajankohdista;
- 3) ruokailuajoista;
- 4) ulkoiluajoista;
- 5) muista osaston päivittäiseen toimintaan liittyvistä ajankohdista.

9 §

Päätösvalta

Vangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan yksikönpäällikön tai asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

10 §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset miesten, naisten ja alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista.

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

1 §

Siirtäminen suljetusta vankilasta avovankilaan

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta siirtää suljetusta vankilasta avovankilaan rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

- 1) avovankilaan siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vanki soveltuu avovankilaan järjestettävään tai muuhun avovankilan hyväksymään toimintaan;
- 3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avovankilan järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avovankilasta luvatta;
- 4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihde- ja dopingvalvontaan; ja
- 5) vanki sitoutuu 4 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Vangin siirtämisessä suljetusta vankilasta avovankilaan noudatetaan 4 luvun 8 §:ää.

2 §

Siirtäminen avovankilasta suljettuun vankilaan

Vanki voidaan siirtää avovankilasta suljettuun vankilaan, jos:

- 1) vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä taikka vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestysrikkomukseen;
- 2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin sovellu avovankilassa järjestettävään tai avovankilan hyväksymään toimintaan;

3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta taikka antaa päihitteettömyyden valvonnassa positiivisen näytteen saapuessaan avovankilaan 4 luvun 9 §:ssä tarkoitetun sijoituksen perusteella tai palatessaan 8 luvun 6 §:ssä tai 9 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 14 luvussa tarkoitetuissa tapauksissa vankilan ulkopuolelta;

4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen avovankilaan tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitetut edellytykset eivät enää täyty;

5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;

6) täytäntöön pantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitetut edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai

7) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestyksellisen selvittämisen, mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitetun päihdevalvonnan näytteen tuloksen tutkiminen tai varmistaminen taikka päihtyneen vangin terveydentilan seuranta vaatii. Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta avovankilaan määräaikana, on toimitettava asiakasarvioinnin yksikön osoittamaan vankilaan.

3 §

Vangin siirtäminen toiseen vankilaan

Vanki voidaan siirtää suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai avovankilasta toiseen avovankilaan, jos se edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista tai on muutoin perusteltua ja voidaan olettaa, että vanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin. Vanki voidaan siirtää ilman omaa suostumustaan.

4 §

Siirrosta ilmoittaminen

Vangille on varattava viipymättä hänen saavuttuaan toiseen vankilaan tilaisuus ilmoittaa siirrosta lähimmäiselleen tai muulle läheiselleen. Vanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.

7 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

7 § kumotaan

7 luku

Vangin perushuolto ja asuminen

1 §

Vankien asuintilat

Vankien käytössä tulee olla asianmukaiset yleiset asuintilat ja peseytymistilat. Sellit ovat vankien asuinhuoneita. Vangilla tulee olla pääsy WC-tiloihin kaikkina vuorokauden aikoina. Vankiloiden rakentamisessa ja korjaamisessa sovelletaan rakentamislainsäädäntöä.

1 a §

Peseytyminen

Vangilla on oikeus peseytymiseen vähintään kerran päivässä. Peseytyminen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka vangin terveydentilan vuoksi.

2 §

Vaatetus

Avovankilassa vangin on käytettävä omia vaatteitaan.

Vangin on käytettävä 8 luvussa tarkoitettussa työtoiminnassa työturvallisuuden edellyttämää vaatetusta. Vangin käyttöön on annettava tällainen vaatetus.

6 §

Ulkoilu

Vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Ulkoilu voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka vangin terveydentilan vuoksi.

7 §

Päätösvalta

Vangin peseytymisen ja ulkoilun keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää vankilan yksikön-päällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 2 pykälän 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Toiminnoista vastaava virkamies päättää toiminnoista, joissa vangin on käytettävä mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettua vaatetusta. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

8 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) ruokahuollosta, johon kuuluu ruuan riittävyys ja laatu sekä muut ruokahuoltoon liittyvät asiat;
- 2) perushuollosta, johon kuuluu vangin ja vankilan hygienia, vaatteet ja vuodevaatteet sekä muut perushuoltoon liittyvät asiat;
- 3) sellin kalustuksesta;
- 4) tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä;
- 5) vankiloista tai vankilan osastoista, joilla omien vaatteiden käyttöä on rajoitettu.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

9 §

Toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolella

kumotaan 2 momentti

10 §

Luvan edellytykset

kumotaan 2 momentti

10 a §

Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen

Vanki voidaan sijoittaa määrääjäksi ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön, jossa hän osallistuu päihteettömyyttä edistävään toimintaan tai muuhun toimintaan, joka parantaa hänen mahdollisuuksiaan selviytyä vapaudessa. Alaikäinen vanki voidaan sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset maksetaan valtion varoista. Sijoituksen edellytyksenä on, että:

- 1) ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävä toiminta edistää vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vanki soveltuu ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävään toimintaan;
- 3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa ulkopuolisen laitossijoituksen ehdoksi asetettuja määräyksiä;
- 4) vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan, tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan sekä muihin ulkopuolisen laitossijoituksen ehdoksi asetettuihin määräyksiin;

5) vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos on tarpeen mukaan yhteydessä viranomaisiin sekä yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin luvan tai sijoituksen edellytysten selvittämistä taikka määräysten noudattamista koskevista asioista.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitettu vanki on velvollinen:

1) osallistumaan laitoksessa järjestettävään toimintaan, noudattamaan laitoksen järjestystä ja pysymään laitoksessa sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla;

2) pitämään yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla;

3) käsittelemään huolellisesti teknisiä valvontavälineitä ja noudattamaan niiden käytöstä annettuja ohjeita.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitettua vankia voidaan valvoa vangin haltuun annettavalla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävällä teknisellä välineellä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla.

Sen lisäksi mitä sijoituspäätöksessä määrätään vangin liikkumisesta, vangille voidaan myöntää poistumislupa ulkopuolisesta laitoksesta 14 luvun säännösten nojalla.

11 §

Luvan tai sijoituksen peruuttaminen

Jos 6, 9 tai 10 a §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Jos vanki ei noudata 10 §:n 3 momentissa tai 10 a §:ssä tarkoitettuja ehtoja, vangille voidaan määrätä 15 luvun 4 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettu kurinpitorangeistus. Jos kurinpitorangeistusta ei pidetä riittävänä tai tarkoituksenmukaisena seuraamuksena, lupa voidaan myös peruuttaa. Rangaistusajaksi lukemisessa noudatetaan, mitä 3 luvun 7 §:ssä säädetään. Avovankilaan sijoitetun vangin siirtämisessä noudatetaan lisäksi, mitä 6 luvun 2 §:ssä säädetään.

Jos vanki tekee vankilan ulkopuolella rikoksen, noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:ssä säädetään.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi toimittaa ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin ja hänen mukanaan olevan omaisuuden vankilaan ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttamisen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn vaatimaksi ajaksi.

14 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö päättää 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen sekä sijoituksen peruuttamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:ssä tarkoitetusta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:ssä tarkoitetusta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta ja sen peruuttamisesta sekä 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön.

15 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) vankien toimintaan sijoittamisesta,
- 2) vankien työ- ja toiminta-ajasta;

3) 6, 9 ja 10 a §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen ehdoksi asetettavista määräyksistä.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

2 §

Omaisuusluettelo

Suljettuun vankilaan vastaanotetusta vangin omaisuudesta on laadittava omaisuusluettelo. Omaisuusluetteloon ei merkitä vähäarvoista omaisuutta, ellei vanki sitä erikseen pyydä. Avovankilassa luettelo on laadittava ainoastaan avovankilaan säilytettäväksi otetusta omaisuudesta ja vangin pyynnöstä hänen haltuunsa annetusta erityisen arvokkaasta omaisuudesta. Vangin on allekirjoitettava omaisuusluettelo. Jos vanki ei allekirjoita luetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Suljetussa vankilassa vangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista maksukorttiaan. Muiden maksuvälineiden tai käteisen rahan käyttö on kielletty. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan 3 momentissa tarkoitetulle maksuvälineelle tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Avovankilassa vangilla on oikeus pitää hallussaan ja käyttää käteistä rahaa ja muita henkilökohtaisia maksuvälineitään. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi tallettaa 3 momentissa tarkoitetulle maksuvälineelle tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Vangin käyttöön voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitetun maksuvälineen sijasta antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, jos se on perusteltua vangin maksuliikenteen järjestämiseksi. Vangille on tällöin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Jos vangin käyttöön ei muualla laissa säädetystä syystä voida antaa 1–3 momentissa tarkoitettua maksuvälinettä, vangille on järjestettävä mahdollisuus rahan käyttöön muulla tavoin. Vangille on tällöin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

3 a §

Maksuvälineen käytön valvonta

Vangeille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksuvälineiden käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voidaan valvoa siten, että valvonta kohdistetaan yksittäisen vangin maksuvälineen tilitietoihin, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

4 §

Tavaran hankkiminen vankilassa

Vankilan on järjestettävä vangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökoh-
taiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Vanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

3 momentti kumotaan

4 momentti kumotaan

5 §

Omaisuuuden palauttaminen

Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Edellä 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettujen rahavarain tallettaminen vankin ilmoittamalle tilille pankkiin. Jos tallettaminen pankki-tilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan vangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituk-
senmukaisella tavalla. Jos vanki ei allekirjoita omaisuusluettelo, kahden Rikosseuraamuslai-
toksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

6 §

Käyttöraha, toimintaraha ja palkka

Vangille maksetaan käyttörahaa 3 luvun 1, 3 ja 7 §:ssä tarkoitettulta rangaistusajaksi luetta-
valta ajalta lukuun ottamatta valvottua koevapautta ja ehdonalaista vapautta. Käyttörahan lisäksi
vangille voidaan maksaa toimintarahaa tai palkkaa.

Työhön, koulutukseen tai muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan osallis-
tuvalle vangille maksetaan toimintarahaa toimintaan osallistumisen ajalta. Toimintarahaa mak-
setaan kolmessa luokassa vangin rangaistusajan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteu-
tumisesta sekä osallistumisen säännöllisyyden ja keston mukaan. Kahta ylintä toimintarahaluok-
kaa maksetaan avovankiloissa ja kahta alinta suljetuissa vankiloissa. Toimintarahan lisäksi ko-
koonpano- tai pakkaustyöhön taikka muuhun näihin rinnastettavaan työhön osallistuvalle van-
gille voidaan maksaa provisio työsuoritteiden määrän perusteella.

Toimintarahan sijasta maksetaan palkkaa, jos vanki osallistuu muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avovankilatyöhön. Palkkaa maksetaan kahdessa luokassa työn vaativuuden ja vangin henkilökohtaisen suoriutumisen perusteella.

Käyttöraha, toimintaraha ja palkka maksetaan vangin ilmoittamalle pankkitilille tai 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun maksuvälineeseen liitettylle tilille. Edellä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa vangille maksettavasta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta on pidettävä kirjaa muulla tavoin. Käyttöraha, toimintaraha ja palkka maksetaan vähintään kerran kuukaudessa.

6 a §

Työmatkakustannusten korvaaminen

Vankilan ulkopuolella muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avovankilatyöhön osallistuvalla vangilla korvataan työmatkakustannukset. Kustannukset korvataan halvimmalla julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten mukaan.

9 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun maksuvälineen antamisesta vangin käyttöön tai 3 §:n 4 momentissa tarkoitetusta rahan käytön järjestämisestä päättää ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Mainituissa momenteissa tarkoitetusta rahan siirtämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, tavaroiden hankkimisesta ja palkan sekä toiminta- ja käyttörahan määräytymisen perusteista ja määrästä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) vangin käyttöön 3 §:n 1–3 momentin nojalla annettavan maksuvälineen ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä sekä 3 §:n 4 momentissa tarkoitetusta rahan käytön järjestämisestä;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) 6 §:ssä tarkoitetun provision maksamisesta ja määrästä.

10 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

4 §

Synnytys

Raskaana oleva vanki siirretään tarpeellisen valvonnan alaisena synnytystä varten riittävän ajoissa sairaalaan tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön vankilan ulkopuolelle. Raskaana olevan vangin sitomisesta säädetään 18 luvun 2 §:n 3 momentissa.

Rangaistusaika kuuluu 1 momentissa tarkoitettuna aikana.

6 a §

Sairastumisesta ilmoittaminen

Vangille on varattava tilaisuus viipymättä ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vakavasta sairastumisestaan tai vammautumisestaan. Vanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.

11 luku

Vapaa-aika

2 §

Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin

Vanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Varmuosastolle sijoitettu vanki saa osallistua varmuusosastolle soveltuviin vapaa-ajantoihintoihin. Varmuosastolle sijoitettu vanki saa viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden varmuusosaston vankien kanssa varmuusosastolle soveltuvalla tavalla.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos vanki:

- 1) suorittaa 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka
- 2) on 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Vangin osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka välttämätöntä vangin terveydentilan vuoksi.

3 §

Uskonnonharjoitus

Vankilassa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vankien tarpeiden mukaan jumalanpalveluksia, hartaushetkiä ja muita uskonnollisia tilaisuuksia. Vangeille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa. Vankilassa on oltava uskonnonharjoitukseen soveltuvat tilat.

Vangilla on oikeus osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin, jollei:

1) vanki ole sijoitettu varmuusosastolle taikka suorita 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) vanki ole 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun toimenpiteen kohteena.

Vangin osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka välttämätöntä vangin terveydentilan vuoksi. Jos vanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

4 §

Kirjasto

Vangin pääsy vankilan kirjastoon voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka välttämätöntä vangin terveydentilan vuoksi.

8 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan ja 3 §:ssä tarkoitettuun jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistuminen taikka kirjastoon pääsyn keskeyttämisestä tai epäämisestä sekä 2 §:n 3 momentissa ja 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys voidaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalle vangille saapunut kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalta vangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys tai avovankilassa olevalle vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita vangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäviksi. Rahan käsittelyssä noudatetaan 9 luvun 3 §:ää. Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 19 luvun 1 §:ssä.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

Vangin on merkittävä nimensä muulle kuin 4 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Suljetussa vankilassa olevalta vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea enempää kuin lähettäjän selvittämiseksi on välttämätöntä.

3 §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava vangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava 14 päivän kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidätetään 6 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

4 §

Kirjeenvaihto valvontaviranomaisten kanssa

Vangin ja vankilan tai sen henkilökunnan toimintaa valvovan viranomaisen tai ihmisoikeuksien toteutumista valvovan toimielimen, jolle vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu-oikeus, välistä kirjeenvaihtoa ei saa tarkastaa eikä lukea.

Ulkomaisen vangin yhteydenpidosta diplomaattiseen edustustoon tai konsuliedustustoon säädetään 13 luvun 15 §:ssä.

5 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Vangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Vangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjä tiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, voidaan vangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö kirje 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 3 momentissa säädetään.

6 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Vangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjäälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettu syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjäälle tai annettava vangille hänen vapautuessaan.

Vangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos vangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjäälle ilman vangin suostumusta.

7 §

Puhelimen käyttö

Vangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. Avovankilassa vangin käyttöön voidaan antaa Rikosseuraamuslaitoksen hankkima matkapuhelin, jolla voi soittaa ja lähettää tekstiviestejä.

Vangilla on oikeus soittaa korvauksetta:

- 1) oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle;
- 2) viranomaiselle;
- 3) muun perustellun asian hoitamiseksi.

Puhelimen käyttö tulee sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestyksestä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

8 §

Henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttö

Suljetussa vankilassa vangille voidaan antaa lupa käyttää henkilökohtaista matkapuhelintaan vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen tai muun vastaavan perustellun asian hoitamiseen, jollei siitä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka rikoksen estämiselle.

Avovankilassa vangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista matkapuhelintaan. Matkapuhelinta saa käyttää puheluihin, internetin ja sähköpostin käyttöön ja muuhun sähköiseen viestintään. Matkapuhelimen käyttö tulee avovankilassa sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

Vanki vastaa itse matkapuhelimen käytön kustannuksista. Vankilan tilojen ja tiloissa olevien henkilöiden kuvaaminen ja muiden henkilöiden puheen nauhoittaminen on kielletty.

9 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Vangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja sille, johon hän on puhelimitse yhteydessä.

Vangin ja 4 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen tai 5 §:ssä tarkoitetun asiamiehen välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa. Jos puhelua kuunneltaessa ilmenee, että kyse on vangin ja edellä mainitun henkilön välisestä yhteydestä, kuuntelu on lopetettava ja tallenne hävitettävä.

10 §

Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 4 ja 5 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti voidaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan. Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 3, 4–6 ja 16 §:ssä säädetään.

Varmuusosastolla olevan vangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuunteluun oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 9 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

nykyinen 3 momentti kumotaan

11 §

Sähköpostin käyttö

Suljetussa vankilassa vangilla on oikeus sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämällä vankisähköpostilla. Vangille voidaan antaa yksittäisen perustellun asian hoitamiseksi lupa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän henkilökohtaisen sähköpostin käyttöön, jollei siitä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle. vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka rikoksen estämiselle. Vangin tulee ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Avovankilassa vangilla on oikeus sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymällä henkilökohtaisella sähköpostillaan.

Sähköpostin käyttö tapahtuu Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämillä laitteilla. Sähköpostin käyttö on sallittua siihen varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista.

12 §

Internetin käyttö

Vangille on varattava mahdollisuus internetin käyttöön Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämällä laitteilla. Internetin käyttö on sallittua siihen varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista.

Vankien pääsyä internetsivuille voidaan rajoittaa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Rajoitukset voivat olla erilaisia avovankiloissa ja suljetuissa vankiloissa. Rajoitusten perusteita on säännöllisesti arvioitava.

13 §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarvittaessa hakea vankien käyttämien internetsivujen ja vankisähköpostin viestien välitystiedot vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitettuista laitteista ja järjestelmistä. Välitystiedot on hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Vangille vankisähköpostiin saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2–6 §:ää. Varmuosastolla olevan vangin vankisähköpostin valvontaan sovelletaan kuitenkin 10 §:n 1 momenttia.

Vangin 8 §:ssä, 11 §:ssä ja 12 §:ssä tarkoitettua sähköistä viestintää voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

14 §

Viestinnän keskeyttäminen tai epäminen

Puhelimen käyttö, matkapuhelimen käyttö, sähköpostin käyttö tai internetin käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

15 §

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Tämän luvun mukaisia tehtäviä hoitava virkamies ei saa oikeudettomasti paljastaa vangilta peräisin olevan tai hänelle saapuneen viestin sisällöstä tehtävässään saamaansa tietoa taikka tällaista viestiä koskevaa tunnistamistietoa. Tällaista tietoa ei saa myöskään käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi. Tietoa ei saa sanotulla tavalla paljastaa tai käyttää senkään jälkeen, kun tehtävän hoitaminen on päättynyt.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, 1 momentissa tarkoitettun tiedon saa kuitenkin luovuttaa myös virkamiehelle, joka sitä välttämättä tarvitsee tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

16 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin tai 5 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 10 §:n 1 momentin tai 13 §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 3 §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 6 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Viestinnän keskeyttämisestä tai epäämisestä 14 §:n nojalla päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Maksuttoman puhelun epäämisestä 7 §:n 2 momentin nojalla sekä henkilökohtaisen matkapuhelimen käytön epäämisestä 8 §:n 1 momentin nojalla ja henkilökohtaisen sähköpostin käytön epäämisestä 11 §:n 1 momentin nojalla päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Internetsivujen avaamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

17 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelyistä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vankiloiden puhelinjärjestelmästä;
- 2) henkilökohtaisen matkapuhelimen haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 3) hyväksytyistä henkilökohtaisista sähköpostipalveluista;
- 4) internet-sivujen avaamisessa noudatettavasta menettelystä.

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

2 §

Tapaamistilat ja valvonta

Vankilassa on oltava soveltuvat tilat valvottuja tapaamisia, asiamiehen tapaamisia ja etätapaamisia varten. Suljetuissa vankiloissa on lisäksi oltava soveltuvat tilat valvomattomia ja 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia varten.

Tapaamista on tarpeellisella tavalla valvottava. Muita tapaamisia kuin valvomatonta tapaamista voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Asiamiehen tapaamisen valvonnasta säädetään 6 §:ssä. Teknisellä laitteella tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava vangille ja tapaajalle.

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitettussa valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun vangin valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolla olevan vangin tapaamisen kuuntelemista ja tallentamista koskeva päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

3 §

Valvottu tapaaminen

Suljetussa vankilassa tapaaminen järjestetään valvotussa tapaamistilassa, jossa vangin ja tapaajan välissä voi olla rakenteellinen este, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Avovankilassa tapaaminen järjestetään tilassa, jossa vangin ja tapaajan välissä ei ole rakenteellista estettä. Sekä suljettujen vankiloiden että avovankiloiden tapaamistilojen rakenteissa tulee ottaa huomioon vangin ja tapaajan keskustelujen yksityisyys.

Suljetussa vankilassa valvottu tapaaminen voidaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa vanki ja tapaaja eivät saa käyttää muistiinpanovälineitä.

6 §

Asiamiehen tapaaminen

Vangille on varattava mahdollisuus tavata 12 luvun 5 §:ssä tarkoitettua asiamiestä muiden henkilöiden olematta läsnä.

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka jos vanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla vangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa vangin ja asiamiehen välissä on

rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava vangille ja hänen asiamiehelleen.

Asiamiehen etätapaamisesta säädetään 13 §:ssä.

8 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

9 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epäminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

- 1) tapaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;
- 2) tapaaja kieltäytyy 17 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta tai 17 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastuksesta;
- 3) tapaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;
- 4) se on muuten perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

10 §

Tapaamiskielto

Tapaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen enintään kuuden kuukauden pituinen kieltö tapaamisiin ja etätapaamisiin, jos se on välttämätöntä sen vuoksi, että tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa 9 luvun 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan tai muulla tavoin vaarantaneen vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka vangin tai muun henkilön turvallisuutta. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

Tapaamiskielto voi sisältää kiellon tavata määrättyä vankia tai määrättyjä vankeja taikka tulla määrättyyn vankilaan tai määrättyihin vankiloihin.

Tapaamiskieltoa ei saa antaa 1 luvun 5 a §:ssä tarkoitetulle lähiomaiselle, muulle läheiselle eikä vangin 12 luvun 5 §:ssä tarkoitetulle asiamiehelle.

12 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu.

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

13 §

Etätapaaminen

Vangille on varattava mahdollisuus etätapaamisin sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista. Etätapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tähän varattuna aikana, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Tapaajan henkilöllisyyden todistaminen voidaan asettaa etätapaamiseen osallistumisen ehdoksi.

Etätapaaminen järjestetään videoyhteydellä tai muulla soveltuvalla teknisellä yhteydenpitotavalla, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Etätapaamiseen sovelletaan mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 8–11 §:ssä säädetään.

Vangin tai asiamiehen pyynnöstä asiamiehen tapaaminen on järjestettävä etätapaamisena, jollei siitä aiheudu haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Etätapaamisen valvontaan sovelletaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

Vangille voidaan antaa lupa etätapaamiseen toisen vangin tai tutkintavangin kanssa, jos kyse on vangin lähiomaisesta, muusta läheisestä tai muusta tärkeästä henkilöstä yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

17 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun valvotusta tapaamisesta, vankien välisestä etätapaamisesta sekä niiden peruuttamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 2 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää vankilan yksikön-päällikkö taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

19 §

Tarkemmat säännökset

2 momentti kumotaan

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) vankilan alueella liikkumisesta;
- 2) vankilan osastoista;
- 3) vankilassa ja sen osastoilla järjestettävistä toiminnoista ja vapaa-ajantoiminnoista;
- 4) tupakoinnin järjestämisestä;

5) tapaamisten ja etätapaamisten, kirjeenvaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestämisestä;

6) elintarvikkeiden ja muun henkilökohtaiseen käyttöön sopivan tavaran sekä käyttöesineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta vankilassa ja vastaanottamisesta vankilan ulkopuolelta;

7) vangin omaisuuden säilyttämisestä.

3 §

Järjestysrikkomukset

Vangille voidaan määrätä kurinpitörangaistus, jos vanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat:

1) syyllistyminen vankilassa tai muutoin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

2) luvaton poistuminen avovankilasta, 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta ulkopuolisesta laitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta;

3) tämän lain tai sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen taikka niitä täsmentävän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön määräyksen rikkominen;

4) 1 §:ssä tarkoitetun vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitörangaistus;

5) 8 luvun 6, 9 tai 10 a §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen tai 14 luvussa tarkoitetun poistumisluvan ehdoksi asetettujen määräysten rikkominen;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

Rikoksesta, josta vankilan johtaja on tehnyt ilmoituksen poliisille, ei saa määrätä kurinpitörangaistusta.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu. Jos vanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi avovankilasta suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitörangaistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitetäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

16 §

Päätösvalta

2 momentti kumotaan

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Vankeja ja vankien käytössä oleva tiloja on valvottava rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi.

1 a §

Tekninen valvonta vankilassa

Vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Teknisestä valvonnasta on ilmoitettava asianmukaisella tavalla.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Vankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi tai epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 9 luvussa.

2 a §

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen

Rikosseuraamuslaitos voi rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ottaa miehittämättömän kulkuneuvon tilapäisesti haltuun, estää sen käytön tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan.

3 §

Vangin turvatarkastus

Vangille voidaan tehdä turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

4 §

Vangin henkilöntarkastus

Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi vankilaan saapumisen tai palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä. Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus myös muulloin, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka epäillyn järjestysrikkomuksen selvittämiseksi.

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, vangin henkilöntarkastus voidaan tehdä kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville vangeille.

6 §

Vangin henkilönkatsastus

Vangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

6 a §

Päihteiden valmistamisen ja käytön kieltö

Alkoholin, muun päihdyttävän aineen ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettujen dopingainesten valmistaminen ja käyttö vankilassa ja ulkopuolisen laitossijoituksen aikana on kiellettyä.

7 §

Päihhteettömyyden valvonta

Vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko vanki alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan, siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan, avovankilaan sijoittamisen, ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen tai valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihhteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Vangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on perusteltua 1 momentissa tarkoitusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihhteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvatarkastus vankilan alueella

Henkilölle voidaan tehdä vankilassa ja sen alueella turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Tapaajalle voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaajalla mukanaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilassa ja sen alueella oleva henkilö voidaan ottaa kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Henkilön kiinni ottamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Vangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos se on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä:

- 1) karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana;
- 2) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muilla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle;
- 3) uhkaavan väkivallan torjumiseksi; tai
- 4) henkilönkatsastuksen turvaamiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Sitominen ei saa aiheuttaa vangille vaaraa tai tarpeetonta kipua. Sitomisesta on viipymättä ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle, jos vanki sidotaan 1 momentin 2 kohdan nojalla. Kun vanki on kuultavana tuomioistuimessa, sitominen on lopetettava, jollei puheenjohtaja erityisestä syystä toisin määrää. Sitominen on lopetettava myös, jos se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi.

Raskaana olevaa vankia ei saa sitoa synnytyksen käynnistyttyä, synnytyksen aikana tai välittömästi synnytyksen jälkeen.

4 §

Eristämistarkkailu

Vanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tämän lain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä taikka sen varmistamiseksi, että henkilökatsastuksessa havaitut aineet ja esineet poistuvat hänen kehostaan. Eristämistarkkailussa vanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin vangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Eristämistarkkailuun sijoitetun vangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

5 §

Erillään pitäminen

Vanki saadaan pitää erillään muista vangeista, jos se on välttämätöntä:
1) sen estämiseksi, että vanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä tai terveyttä;
2) ilmeisen karkaamis- tai vapauttamisyriksen estämiseksi;
3) päihdyttävän aineen jatkuvan käytön tai rikoslain 50 luvun 1–4 §:ssä tarkoitetun huumausainerikoksen estämiseksi;
4) vangin oman turvallisuuden takaamiseksi; tai
5) muun 1–4 kohtaa vastaavan, vankilan järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantavan teon estämiseksi.

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

- 1) vangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 16 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;
 - 2) 17 luvussa tarkoitetun vankilaan pääsyn estämiseksi, esineiden ja tavaroiden haltuun ottamiseksi, alueelta poistamiseksi sekä kiinniottamisen ja säilöissäpidon toimittamiseksi;
 - 3) henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tai muun henkilön terveyttä vaarantavan teon taikka tapahtuman uhatessa luvattoman pääsyn estämiseksi, esteen poistamiseksi tai kulkuneuvon pysäyttämiseksi; sekä
 - 4) ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin kiinni ottamiseksi ja vankilaan toimittamiseksi.
-

9 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista;
- 2) voimankäyttövälineistä ja sitomiseen käytettävistä välineistä sekä niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä;
- 3) voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä;
- 4) oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä;
- 5) sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta.

Rikosseuraamuslaitos voi antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen sisällöstä.

20 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

4) 4 luvun 3 §:ssä tarkoitettua matkakustannusten korvaamista;

6) 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta vankilasta avovankilaan ja 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan; (Tämä muutos tehdään, jos päätetään siirtää kyseinen päätös muutoksenhakukelpoiseksi.)

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella, 10 a §:ssä tarkoitettua sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen, 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 6 §:ssä, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tai 10 a §:ssä tarkoitettu lupa tai sijoitus tai 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määräajaksi;

9) 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua maksuvälineen tai muun rahan käytön järjestelyn epäämistä taikka rahan siirron epäämistä, 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa, 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tavaran hankinnan epäämistä, 6 §:ssä tarkoitettua käyttörahan, toimintarahaa ja palkan maksamista, 6 a §:ssä tarkoitettua työmatkakustannusten korvaamista, 8 §:ssä tarkoitettua toimintarahaa suorittamatta jättämistä ja 8 a §:ssä tarkoitettua toimintarahaa tai palkan muuttamista;

11) 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettua kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista, 6 §:ssä tarkoitettua kirjeen tai postilähetyksen pidättämistä, 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua puhelun epäämistä 9 §:ssä tarkoitettua puhelun kuuntelemista ja tallentamista 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen sähköpostin käyttöä ja 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttöä;

12) 13 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua vangin ja tapaajan välisen keskustelun kuuntelua ja tallentamista, 5 §:ssä tarkoitettua lapsen tapaamista sekä 10 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa;

Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

kumotaan 3 mom.

2 §

Muutoksenhakukielto

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

2) 4 luvun 8 ja 9:ssä tarkoitettua vankilaan sijoittamista;

4) 6 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välitöntä siirtämistä avovankilasta suljettuun vankilaan; 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai avovankilasta toiseen avovankilaan, 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan tai 5 §:ssä tarkoitettua vangin päästämistä muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi;

esitys: 2 vaihtoehtoa avosiirroissa

kumotaan 5 kohta

kumotaan 7 kohta

kumotaan 8 kohta

9) 13 luvun 4 §:ssä tarkoitettua valvomatonta tapaamista, 7 §:ssä tarkoitettua vankien välistä valvottua tapaamista, 12 pykälässä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä ja 13 §:n 5 momentissa tarkoitettua vankien välistä etätapaamista;
(jos 13 luvun 4 § päätetään säätää muutoksenhakukelpoiseksi, siirretään tätä koskeva säännös 1 §:ään.)

3 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimus toimitetaan vankilan henkilökunnalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

4 §

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

8 §

Oikeusapu

Oikeusavun myöntämisestä säädetään oikeusapulaissa (257/2002). Vangin tai tuomitun ei tarvitse esittää oikeusapulain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvitystä taloudellisista olosuhteista. Oikeusavun myöntämisestä päättää tuomioistuin, jos asia on sen käsiteltävänä.

9 §

Tarkemmat säännökset

kumotaan 9 §

21 luku

Vapauttaminen

3 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ehdonalaisen vapauttamisen valvonnasta ja toimeenpanosta sekä van-
kilaoloajan ja vapauttamisajankohdan määräytymisestä annetaan valtioneuvoston asetuk-
sella.

22 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

kumotaan 1 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan

muutetaan

lisätään seuraavasti:

2 luku

Saapuminen vankilaan

2 §

Vankilaan ottaminen

Tutkintavangille on varattava tilaisuus ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen van-
kilaan ottamisestaan. Tutkintavanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.

4 §

Tulotarkastus

197

Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön on tavattava vankilaan saapunut tutkintavanki hänen terveydenhuollon tarpeensa selvittämiseksi. Tämän on tapahduttava ilman aiheutonta viivästystä vankilaan saapumisen jälkeen.

6 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tulotarkastuksen kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat säännökset tutkintavankilana toimivista vankiloista annetaan oikeusministeriön asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä.

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

2 a §

Sopimusosasto

Tutkintavanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon tutkintavangin sijoittamisen yleiset periaatteet ja jos tutkintavanki sitoutuu päihteettömyyteen sekä tämän lain 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan eikä pakokeinolain 4 luvun nojalla määrätty yhteydenpitorajoitus estä sijoittamista.

Sopimusosastolle sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sijoittamiselle ei enää ole 1 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä.

2 b §

Varmuosasto

Varmuosastolle sijoitetun tutkintavangin oikeuksien rajoituksista säädetään 4 luvun 1 §:n 1 momentissa, 7 luvun 1 §:n 2 momentissa, 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa, 8 luvun 10 §:ssä sekä 9 luvun 1 §:n 3 momentissa.

Varmuosastolle sijoittamisesta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle. Varmuosastolle sijoitettua tutkintavankia ja hänen terveydentilaansa on tarkoin seurattava.

2 c §

Varmuosastolle sijoittamisen edellytykset

Tutkintavanki voidaan sijoittaa varmuosastolle, jos se on välttämätöntä sen estämiseksi, että:

- 1) hän jatkaa rikollista toimintaa vankilassa;
- 2) hän yrittää karata tai hänet yritetään vapauttaa; taikka

3) hän muulla tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa.

2 d §

Varmuusosastolle sijoittamisen kesto

Varmuusosastolle sijoittamista ei saa jatkaa kauemmin kuin se on välttämätöntä. Päätös tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja sen perusteet on otettava uudelleen harkittaviksi enintään kolmen kuukauden väliajoin.

2 e §

Peseytyminen

Tutkintavangilla on oikeus peseytymiseen vähintään kerran päivässä. Peseytyminen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka vangin terveydentilan vuoksi.

3 §

Vaatetus

Tutkintavangin on käytettävä 4 luvussa tarkoitettussa työtoiminnassa työturvallisuuden edellyttämää vaatetusta. Tutkintavangin käyttöön on annettava tällainen vaatetus.

5 §

Ulkoilu

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Ulkoilu voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin terveydentilan vuoksi.

7 §

Siirrosta ilmoittaminen

Tutkintavangille on varattava viipymättä hänen saavuttuaan toiseen vankilaan tilaisuus ilmoittaa siirrosta lähimaiselleen tai muulle läheiselleen. Tutkintavanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.

9 §

Päätösvalta

Tutkintavangin peseytymisen ja ulkoilun keskeyttämisestä tai epäamisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäamisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Toiminnoista vastaava virkamies päättää toiminnoista, joissa vangin on käytettävä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettua vaatetusta. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan yksikönpäällikön tai asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset miesten, naisten ja alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) ruokahuollosta, johon kuuluu ruuan riittävyys ja laatu sekä muut ruokahuoltoon liittyvät asiat;
- 2) perushuollosta, johon kuuluu tutkintavangin ja vankilan hygieniä, vaatteet ja vuodevaatteet sekä muut perushuoltoon liittyvät asiat;
- 3) sellin kalustuksesta;
- 4) tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä.

4 luku

Toiminta

1 §

Toimintaan osallistuminen

Tutkintavanki ei ole velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan, siihen on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus. Varmuusosastolle sijoitettu tutkintavanki voi kuitenkin osallistua vain varmuusosastolle soveltuviin toimintoihin.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Tutkintavangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista maksukorttiaan. Muiden maksuvälineiden tai käteisen rahan käyttö on kielletty. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan 2 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Tutkintavangin käyttöön voidaan 1 momentissa tarkoitettuna maksuvälineen sijasta antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, jos se on perusteltua tutkintavangin maksuliikenteen järjestämiseksi. Tutkintavangille on tällöin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille, jollei siirron epääminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Jos tutkintavangin käyttöön ei muualla laissa säädetystä syystä voida antaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettua maksuvälinettä, tutkintavangille on järjestettävä mahdollisuus rahan käyttöön muulla tavoin. Tutkintavangille on tällöin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle pankkitilille, jollei siirron epääminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

3 a §

Maksuvälineen käytön valvonta

Tutkintavangeille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksuvälineiden käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Tutkintavangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voidaan valvoa siten, että valvonta kohdistetaan yksittäisen tutkintavangin maksuvälineen tilitietoihin, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

4 §

Tavaran hankkiminen vankilassa

Vankilan on järjestettävä tutkintavangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Tutkintavanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

3 momentti kumotaan

4 momentti kumotaan

6 §

Omaisuuksien palauttaminen

Kun tutkintavanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Edellä 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetut rahavarat talletetaan tutkintavangin ilmoittamalle tilille. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan tutkintavangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos tutkintavanki ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

7 §

Käyttöraha ja toimintaraha

Käyttöraha ja toimintaraha maksetaan tutkintavangin ilmoittamalle pankkitilille tai 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maksuvälineeseen liitettylle tilille. Edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa tutkintavangille maksettavasta käyttörahasta ja toimintarahasta on pidettävä kirjaa muulla tavoin. Käyttöraha ja toimintaraha maksetaan vähintään kerran kuukaudessa.

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun maksuvälineen antamisesta vangin käyttöön tai 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä päättää ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Mainituissa momenteissa tarkoitettua rahan siirtämisen epäämissestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tutkintavangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, tavaroiden hankkimisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) tutkintavangin käyttöön 3 §:n 1 ja 2 momentin nojalla annettavan maksuvälineen ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä sekä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä;
- 2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;
- 3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) vankeuslain 9 luvun 6 §:ssä tarkoitetun provision maksamisesta ja määrästä.

6 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

3 §

Synnytys

Raskaana oleva tutkintavanki siirretään tarpeellisen valvonnan alaisena synnytystä varten riittävän ajoissa sairaalaan tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön vankilan ulkopuolelle. Raskaana olevan tutkintavangin sitomisesta säädetään 13 luvun 2 §:n 3 momentissa.

6 a §

Sairastumisesta ilmoittaminen

Tutkintavangille on varattava tilaisuus viipymättä ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselle vakavasta sairastumisestaan tai vammautumisestaan. Tutkintavanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.

7 luku

Vapaa-aika

1 §

Vapaa-ajan toiminta

Tutkintavanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Varmuosastolle sijoitettu tutkintavanki saa osallistua varmuusosastolle soveltuviin vapaa-ajantoihintoihin. Varmuosastolle sijoitettu tutkintavanki saa viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden varmuusosaston tutkintavankien kanssa varmuusosastolle soveltuvalla tavalla.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos tutkintavanki:

- 1) suorittaa 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka
- 2) on 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangin osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi tai välttämätöntä tutkintavangin terveydentilan vuoksi.

2 §

Uskonnonharjoitus

Tutkintavangilla on oikeus osallistua vankilassa järjestettyihin jumalanpalveluksiin, hartaushetkiin ja muihin hengellisiin tilaisuuksiin, jollei:

- 1) tutkintavanki ole sijoitettu varmuusosastolle taikka suorita 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) tutkintavanki ole 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangin osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka välttämätöntä tutkintavangin terveydentilan vuoksi. Jos tutkintavanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa.

3 §

Kirjasto

Tutkintavangin pääsy vankilan kirjastoon voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka välttämätöntä tutkintavangin terveydentilan vuoksi.

5 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan, jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn keskeyttämisestä tai epäämisestä sekä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Tutkintavangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Tutkintavangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys voidaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita tutkintavangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. Rahan käsittelyssä noudatetaan 5 luvun 3 §:ää. Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 16 luvun 1 §:ssä.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

Tutkintavangin on merkittävä nimensä muulle kuin 4 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea enempää kuin lähettäjän selvittämiseksi on välttämätöntä.

3 §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos tutkintavangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava tutkintavangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava 14 päivän kuluessa lukemisesta tai, jos tutkintavangi vapautetaan ennen mainittua määräaika, viimeistään tutkintavangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidätetään 6 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

4 §

Kirjeenvaihto valvontaviranomaisten kanssa

Tutkintavangin ja vankilan tai sen henkilökunnan toimintaa valvovan viranomaisen tai ihmis-oikeuksien toteutumista valvovan toimielimen, jolle vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu-oikeus, välistä kirjeenvaihtoa ei saa tarkastaa eikä lukea.

Ulkomaisen vangin yhteydenpidosta diplomaattiseen edustustoon tai konsuliedustustoon säädetään 9 luvun 12 §:ssä.

5 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Tutkintavangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjätiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, voidaan tutkintavangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö kirje 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 4 momentissa säädetään.

6 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Tutkintavangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettu syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava tutkintavangille hänen vapautuessaan.

Tutkintavangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos tutkintavangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman tutkintavangin suostumusta.

7 §

Puhelimen käyttö

Tutkintavangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu.

Tutkintavangilla on oikeus soittaa korvauksetta:

- 1) oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle;
- 2) viranomaiselle;
- 3) muun perustellun asian hoitamiseksi.

Puhelimen käyttö tulee sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestyksestä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

8 §

Henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttö

Tutkintavangille voidaan antaa lupa käyttää henkilökohtaista matkapuhelintaan vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen tai muun vastaavan perustellun asian hoitamiseen, jollei siitä aiheudu

vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle, rikoksen estämiselle taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiselle.

Tutkintavanki vastaa itse matkapuhelimen käytön kustannuksista. Vankilan tilojen ja tiloissa olevien henkilöiden kuvaaminen ja muiden henkilöiden puheen nauhoittaminen on kielletty.

9 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja sille, johon hän on puhelimitse yhteydessä.

Tutkintavangin ja 4 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen tai 5 §:ssä tarkoitetun asiamiehen välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa. Jos puhelua kuunneltaessa ilmenee, että kyse on tutkintavangin ja edellä mainitun henkilön välisestä yhteydestä, kuuntelu on lopetettava ja tallenne hävitettävä.

10 §

Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta tutkintavangilta peräisin oleva ja tutkintavangille saapunut muu kuin 4 ja 5 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti voidaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan. Muutoin tutkintavangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 3, 4–6 ja 16 §:ssä säädetään.

Varmuusosastolla olevan tutkintavangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Puhelun kuunteluun oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 9 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

11 §

Sähköpostin käyttö

Tutkintavangilla on oikeus sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämällä vankisähköpostilla. Tutkintavangille voidaan antaa yksittäisen perustellun asian hoitamiseksi lupa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän henkilökohtaisen sähköpostin käyttöön, jollei siitä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle, rikoksen estämiselle taikka tutkintavankeuden

tarkoitukselle. Sähköpostin käytön edellytyksenä on lisäksi se, ettei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu. Tutkintavangin tulee ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Sähköpostin käyttö tapahtuu Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämillä laitteilla. Sähköpostin käyttö on sallittua siihen varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista.

12 §

Internetin käyttö

Tutkintavangille on varattava mahdollisuus internetin käyttöön Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämillä laitteilla, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu. Internetin käyttö on sallittua siihen varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista.

Tutkintavankien pääsyä internetsivuille voidaan rajoittaa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Rajoitusten perusteita on säännöllisesti arvioitava.

13 §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarvittaessa hakea tutkintavankien käyttämien internetsivujen ja vankisähköpostin viestien välitystiedot vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä. Välitystiedot on hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Tutkintavangille vankisähköpostiin saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2–6 §:ää. Varmuusosastolla olevan tutkintavangin vankisähköpostin valvontaan sovelletaan kuitenkin 10 §:n 1 momenttia.

Tutkintavangin 8 §:ssä, 11 §:ssä ja 12 §:ssä tarkoitettua sähköistä viestintää voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

14 §

Viestinnän keskeyttäminen tai epääminen

Puhelimen käyttö, matkapuhelimen käyttö, sähköpostin käyttö tai internetin käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

15 §

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Tämän luvun mukaisia tehtäviä hoitava virkamies ei saa oikeudettomasti paljastaa tutkintavangilta peräisin olevan tai hänelle saapuneen viestin sisällöstä tehtävässään saamaansa tietoa

taikka tällaista viestiä koskevaa tunnistamistietoa. Tällaista tietoa ei saa myöskään käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi. Tietoa ei saa sanotulla tavalla paljastaa tai käyttää senkään jälkeen, kun tehtävän hoitaminen on päättynyt.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, 1 momentissa tarkoitettua tietoa saa kuitenkin luovuttaa myös virkamiehelle, joka sitä välttämättä tarvitsee tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

16 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin tai 5 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 10 §:n 1 momentin tai 13 §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 3 §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 6 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Viestinnän keskeyttämisestä tai epäämisestä 14 §:n nojalla päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Maksuttoman puhelun epäämisestä 7 §:n 2 momentin nojalla sekä henkilökohtaisen matkapuhelimen käytön epäämisestä 8 §:n 1 momentin nojalla ja henkilökohtaisen sähköpostin käytön epäämisestä 11 §:n 1 momentin nojalla päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Internetsivujen avaamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

17 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelyistä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vankiloiden puhelinjärjestelmästä;
- 2) henkilökohtaisen matkapuhelimen haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 3) hyväksytyistä henkilökohtaisista sähköpostipalveluista;
- 4) internet-sivujen avaamisessa noudatettavasta menettelystä.

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

Tutkintavangilla on oikeus tavata vieraita tapaamista varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista siten kuin tässä luvussa säädetään, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinoin lain 4 luvun nojalla rajoitettu. Tapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tapaamista varten varattuina aikoina, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

Tapaaminen järjestetään valvotussa tapaamistilassa, jossa tutkintavangin ja tapaajan välissä voi olla rakenteellinen este, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tapaamistilojen rakenteissa tulee ottaa huomioon tutkintavangin ja tapaajan keskustelujen yksityisyys. Tapaamista on tarpeellisella tavalla valvottava. Muita tapaamisia kuin valvomatonta tapaamista voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknisellä laitteella tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle.

Valvotussa tapaamisessa tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Varmuusosastolla olevan tutkintavangin tapaamisen kuuntelemista ja tallentamista koskeva päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

Tapaaminen voidaan järjestää erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tapaaminen on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista myös tutkintavangin tai tapaajan pyynnöstä. Tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa tutkintavanki ja tapaaja eivät saa käyttää muistiinpanovälineitä. Asiamiehen tapaamisen valvonnasta säädetään 4 §:ssä. Tutkintavankia tapaamaan tulleen henkilön tarkastamisesta säädetään 12 luvussa.

4 §

Asiamiehen tapaaminen

Tutkintavangille on oikeus ilman aiheutonta viivytystä oikeus tavata 8 luvun 5 §:ssä tarkoitettua asiamiestä muiden henkilöiden olematta läsnä.

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka jos tutkintavanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla tutkintavangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa tutkintavangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja hänen asiamiehelleen.

Asiamiehen etätapaamisesta säädetään 10 §:ssä.

6 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

7 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epäminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

- 1) tapaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;
- 2) tapaaja kieltäytyy 17 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta tai 17 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastuksesta;
- 3) tapaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;
- 4) se on muuten perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

8 §

Tapaamiskielto

Tapaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen enintään kuuden kuukauden pituinen kielto tapaamisiin ja etätapaamisiin, jos se on välttämätöntä sen vuoksi, että tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan tai muulla tavoin vaarantaneen vankilan järjestystä ja turvallisuutta, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuutta taikka tutkintavankeuden tarkoitusta. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

Tapaamiskielto voi sisältää kiellon tavata määrättyä tutkintavankia tai määrättyjä tutkintavankeja taikka tulla määrättyyn vankilaan tai määrättyihin vankiloihin.

Tapaamiskieltoa ei saa antaa 16 luvun 1 §:n 1 kohdassa tarkoitetulle lähiomaiselle, muulle läheiselle eikä tutkintavangin 8 luvun 5 §:ssä tarkoitetulle asiamiehelle.

9 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 5 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu.

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

10 §

Etätapaaminen

Tutkintavangille on varattava mahdollisuus etätapaamisin sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista. Edellytyksenä on, ettei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Etätapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tähän varattuna aikana, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Tapaajan henkilöllisyyden todistaminen voidaan asettaa etätapaamiseen osallistumisen ehdoksi.

Etätapaaminen järjestetään videoyhteydellä tai muulla soveltuvalla teknisellä yhteydenpitotavalla, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Etätapaamiseen sovelletaan, mitä 1 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 6–8 §:ssä säädetään. Alaikäiseen tapaajaan sovelletaan lisäksi, mitä vankeuslain 13 luvun 11 §:ssä säädetään.

Tutkintavangin tai asiamiehen pyynnöstä asiamiehen tapaaminen on järjestettävä etätapaamisena, jollei siitä aiheudu haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Etätapaamisen valvontaan sovelletaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

Tutkintavangille voidaan antaa lupa etätapaamiseen toisen tutkintavangin tai vangin kanssa, jos kyse on tutkintavangin lähiomaisesta, muusta läheisestä tai muusta tärkeästä henkilöstä yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Edellytyksenä on, ettei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu.

15 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 1 §:n 4 momentissa tarkoitetusta valvotusta tapaamisesta, vankien välisestä etätapaamisesta sekä niiden peruuttamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 1 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamiskiellon määräämisestä päättää vankilan yksikön-päällikkö taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

17 §

Tarkemmat säännökset

2 momentti kumotaan

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) vankilan alueella liikkumisesta;
- 2) vankilan osastoista;

- 3) vankilassa ja sen osastoilla järjestettävistä toiminnoista ja vapaa-ajantoiminnoista;
- 4) tupakoinnin järjestämisestä;
- 5) tapaamisten ja etätapaamisten, kirjeenvaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestämisestä;
- 6) elintarvikkeiden ja muun henkilökohtaiseen käyttöön sopivan tavaran sekä käyttöesineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta vankilassa ja vastaanottamisesta vankilan ulkopuolelta;
- 7) tutkintavangin omaisuuden säilyttämisestä.

3 §

Järjestysrikkomukset

Tutkintavangille voidaan määrätä kurinpitorangaistus, jos tutkintavanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat:

kumotaan momentin 5 kohta

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu tai jossa tutkintavanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu.

11 §

Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

16 §

Päätösvalta

Pykälän 2 momentti kumotaan

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Tutkintavankeja ja tutkintavankien käytössä oleva tiloja on valvottava rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ja tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Tutkintavankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi tai epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 5 luvussa.

3 §

Tutkintavangin turvatarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

4 §

Tutkintavangin henkilöntarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi vankilaan saapumisen tai paluumisen taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä. Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus myös muulloin, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi.

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, tutkintavangin henkilöntarkastus voidaan tehdä kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville tutkintavangeille.

6 §

Tutkintavangin henkilönkatsastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko tutkintavangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

7 §

Päihitteettömyyden valvonta

Tutkintavanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

- 1) jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tutkintavanki alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai
- 2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen tai sopimusosastolle sijoittamisen, edellytysten selvittämiseksi taikka päihitteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tutkintavangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on perusteltua 1 momentissa tarkoitettua kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihitteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvatarkastus vankilan alueella

Henkilölle voidaan tehdä vankilassa ja sen alueella turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Tapaajalle voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaajalla mukanaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilassa ja sen alueella oleva henkilö voidaan ottaa kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Henkilön kiinni ottamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Tutkintavangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos se on välttämätöntä virkatehtävän suorittamisen yhteydessä:

- 1) karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana;
- 2) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muilla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle;
- 3) uhkaavan väkivallan torjumiseksi; tai
- 4) henkilönkatsastuksen turvaamiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Sitominen ei saa aiheuttaa vangille vaaraa tai tarpeetonta kipua. Sitomisesta on viipymättä ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle, jos tutkintavanki sidotaan 1 momentin 2 kohdan nojalla. Kun tutkintavanki on kuuluttavana tuomioistuimessa, sitominen on lopetettava, jollei puheenjohtaja erityisistä syistä toisin päättä. Sitominen on lopetettava myös, jos se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi.

Raskaana olevaa tutkintavankia ei saa sitoa synnytyksen käynnistyttyä, synnytyksen aikana tai välittömästi synnytyksen jälkeen.

4 §

Eristämistarkkailu

Tutkintavanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tämän lain 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä taikka sen varmistamiseksi, että henkilökatsastuksessa havaitut aineet ja esineet poistuvat hänen kehostaan. Eristämistarkkailussa tutkintavanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin tutkintavangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Eristämistarkkailuun sijoitetun tutkintavangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

5 §

Erillään pitäminen

Tutkintavanki saadaan pitää erillään muista vangeista, jos se on välttämätöntä:

- 1) sen estämiseksi, että tutkintavanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä ja terveyttä;
- 2) ilmeisen karkaamis- tai vapauttamisyrittäksen estämiseksi;
- 3) päihdyttävän aineen jatkuvan käytön tai rikoslain 50 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettujen huumaus- ainerikoksen estämiseksi;
- 4) tutkintavangin oman turvallisuuden takaamiseksi; tai
- 5) muun 1–4 kohtaa vastaavan, vankilan järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantavan teon estämiseksi.

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

- 1) tutkintavangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 11 luvussa tarkoitettua valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;
- 2) 12 luvussa tarkoitettua vankilaan pääsyn estämiseksi, esineiden ja tavaroiden haltuun ottamiseksi, alueelta poistamiseksi sekä kiinniottamisen ja säilöissäpidon toimittamiseksi; sekä
- 3) henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen taikka muun henkilön terveyttä vaarantavan teon taikka tapahtuman uhatessa luvattoman pääsyn estämiseksi, esteen poistamiseksi tai kuluneuvon pysäyttämiseksi.

9 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista;
- 2) voimankäyttövälineistä ja sitomiseen käytettävistä välineistä sekä niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä;

- 3) voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä;
 - 4) oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä;
 - 5) sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta.
- Rikosseuraamuslaitos voi antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen sisällöstä.

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

2) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua maksuvälineen tai muun rahan käytön järjestelyn epäämistä taikka rahan siirron epäämistä, 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa, 4 §:ssä tarkoitettua tavaran hankkimista tai 7 §:ssä tarkoitettua toiminta- ja käyttörahan maksamista;

4) 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettua kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista, 6 §:ssä tarkoitettua kirjeen tai postilähetyksen pidättämistä, 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua puhelun epäämistä 9 §:ssä tarkoitettua puhelun kuuntelemista ja tallentamista 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen sähköpostin käyttöä ja 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttöä;

5) 9 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua tapaamisen kuuntelua ja tallentamista, 8 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa tai 14 §: 1 momentissa tarkoitettua poistumislupaa erittäin tärkeästä syystä;

Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

3 momentti kumotaan

2§

Muutoksenhakukielto

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

3 a) kohta kumotaan

4 kohta kumotaan

5) 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettua valvomatonta tapaamista, 5 §:ssä tarkoitettua vankien välistä valvottua tapaamista ja 9 §:ssä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä, 10 §:n 5 momentissa tarkoitettua vankien välistä etätapaamista ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupaa.

3 §

Muutoksenhakumenettely

Muutoksenhakuun sovelletaan muutoin vankeuslain 20 luvun 3–8 §:ää.

16 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Vankeuslain soveltaminen

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuden täytäntöönpanon osalta säädetään vankeuslain:

2) 4 luvun 1 §:ssä, 11 §:n 3 momentissa ja 12 §:n 2 momentissa vankilasta ja 3 §:ssä matkakustannusten korvaamisesta;

3) 5 luvun 1 §:n 1 momentissa osastoista, 4 §:n 1 momentissa sopimusosastosta, 5 §:n 1 momentissa varmuusosastosta, 8 §:ssä osaston päiväjärjestyksestä ja 9 §:n 1 momentissa osaston päiväjärjestyksen vahvistamista koskevasta päätösvallasta sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun ylilääkärin tai hänen määräämänsä lääkärin päätösvallasta;

2 §

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

2 § kumotaan

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

tuomioistuinmaksulain 5 § muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään seuraavasti:

5 §

Maksuttomat suoritteet

Tämän lain mukaista maksua ei peritä:

14 b) vankeuslain (767/2005), tutkintavankeuslain (768/2005), valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013), yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) eikä yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) mukaisissa asioissa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan
muutetaan
lisätään seuraavasti:

86 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

86 a §

Muutoksenhakukielto

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

87 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle. Jos kyse on 86 §:n 7

kohdassa tarkoitetusta valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevasta päätöksestä, oikaisuvaatimus toimitetaan täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä

88 §

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 40 ja 40 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan
muutetaan
lisätään seuraavasti:

40 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

Muutoin oikaisuvaatimuksen ja valituksen käsittelyssä noudatetaan, mitä vankeuslain 20 luvun 3–8 §:ssä säädetään. Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja ratkaisee oikaisuvaatimuksen, jos kyse on asiakasprosessien vastuualueen johtajan 32 §:n 1 momentin nojalla tekemästä päätöksestä.

40 a §

Muutoksenhakukielto

Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen, joka koskee 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta ei saa hakea oikaisua.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan
lisätään seuraavasti:

35 §

Muutoksenhaku

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

36 §

Muutoksenhakukielto

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

Kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja ratkaisee 1 momentissa tarkoitetun oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Muutoin oikaisuvaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 91 ja 92 §:ssä säädetään.

37 §

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi

1.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä, jollei asia siedä viivytystä.

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

2 luku

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §

1 §

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Vankiluvun tasoittamiseksi ja rangaistuksen asianmukaisen täytäntöönpanon turvaamiseksi oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää, että vankilat eivät ota tiettyinä ajanjaksona vastaan sellaisia rangaistukseen tuomittuja, joilla on suoritettavanaan enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus. Täytäntöönpanon alkaminen ei kuitenkaan tästä syystä saa siirtyä yli kahdeksaa kuukautta siitä kun tuomio tuli täytäntöönpanokelpoiseksi.

Vankilaan ottamista voidaan rajoittaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on perusteltua sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on vankeuslain 1 luvun 3 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Rajoitukset voivat koskea sakon muuntorangaistukseen ja alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja. Rajoitukset voivat kestää enintään kuusi kuukautta. Rajoituksia voidaan jatkaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä tässä momentissa säädettyistä syistä. Rangaistuksen täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä, jos tuomittu rangaistus raukeaisi rajoitusten vuoksi.

2 a §

2 a §

Etsintäkuuluttaminen

Etsintäkuuluttaminen

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi, jos hän:

1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitetusta sijoituspaikasta tai 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoitopaikasta;

2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnetyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehtoissa määrättyä ajankohtana taikka rikoo muuten luvan ehtoja.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vankeuden täytäntöönpanon aloittamisesta ja lykkäämisestä, lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta, tuomitun kuulemisesta, etsintäkuuluttamisesta sekä sakon maksamisesta vankilassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset niistä perusteista, joilla tuomitun kuulemisen suorittava Rikosseuraamuslaitoksen yksikkö määräytyy.

3 luku

Rangaistusajan laskeminen

7 §

Rangaistusajaksi lukeminen

Jos vanki karkaa tai poistuu luvatta vankilasta tai 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitetusta sijoituspaikasta taikka 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoidosta, rangaistusajaksi ei lueta aikaa sen vuorokauden alusta, jolloin vanki karkasi tai poistui luvatta, sen vuorokauden loppuun, jolloin hän palasi vankilaan tai otettiin kiinni vankilaan palauttamista varten.

9 §

Tarkemmat määräykset

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi, jos hän:

1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoituspaikasta tai 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoitopaikasta;

2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnetyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehtoissa määrättyä ajankohtana taikka rikoo muuten luvan ehtoja.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vankeuden täytäntöönpanon aloittamisesta ja lykkäämisestä, lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta, tuomitun kuulemisesta, etsintäkuuluttamisesta sekä sakon maksamisesta vankilassa annetaan valtioneuvoston asetuksella. *Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisen alkamisesta ja päättymisestä sekä siitä, millä tavoin vankilaan ottamista rajoitetaan.*

2 mom. kumotaan

3 luku

Rangaistusajan laskeminen

7 §

Rangaistusajaksi lukeminen

Jos vanki karkaa tai poistuu luvatta vankilasta tai 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoituspaikasta taikka 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoidosta, rangaistusajaksi ei lueta aikaa sen vuorokauden alusta, jolloin vanki karkasi tai poistui luvatta, sen vuorokauden loppuun, jolloin hän palasi vankilaan tai otettiin kiinni vankilaan palauttamista varten.

9 §

Tarkemmat määräykset

kumotaan 9 §

Tarkemmat määräykset rangaistusajan laskemisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

1 §

Vankilat

Vankilat ovat suljettuja vankiloita tai *avolaitoksia*. Vankilat voivat olla valvonnaltaan erilaisia.

Avolaitoksessa olevat vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan tai sen osaston alueella, työpaikalla ja muussa toimintapisteessä ilman välitöntä valvontaa. *Avolaitoksessa* vankeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

uusi 3 momentti

2 §

Vankilaan ottaminen

Vangille on varattava tilaisuus ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vankilaan ottamisestaan.

3 §

Matkakustannusten korvaaminen

Vangille määrätyn saattajan kulut voidaan korvata valtion varoista.

5 §

Tulotarkastus

uusi 3 momentti

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

1 §

Vankilat

Vankilat ovat suljettuja vankiloita tai *avovankiloita*. *Suljetussa vankilassa voi olla muusta vankilasta erillinen avovankilaosasto, johon sovelletaan avovankilaa koskevia säännöksiä*. Vankilat voivat olla valvonnaltaan erilaisia.

Vankien oikeutta oleskella ja liikkua vankilan alueella voidaan rajoittaa. *Avovankilassa* vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan alueella ilman välitöntä valvontaa. *Avovankilassa* vankeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

Rikosseuraamuslaitos hyväksyy vankilan tilat ennen niiden käyttöönottoa taikka tiloja tai niiden käyttötarkoitusta olennaisella tavalla muutettaessa. Tilojen tulee soveltua vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon tässä laissa säädetyllä tavalla.

2 §

Vankilaan ottaminen

Vangille on varattava tilaisuus ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vankilaan ottamisestaan. *Vanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.*

3 §

Matkakustannusten korvaaminen

Vangin saattajan kulut voidaan korvata valtion varoista, jos se on perusteltua vangin iän, terveystilan tai muun vastaavan syyn vuoksi.

5 §

Tulotarkastus

9 §

Sijoittaminen avolaitokseen

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa *avolaitokseen*, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avolaitokseen toimittamista. *Avolaitokseen* sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päihitteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan.

Tuomittu on kuitenkin sijoitettava suljettuun vankilaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän:

- 1) ei sovellu *avolaitoksessa* järjestettävään tai *avolaitoksen* hyväksymään toimintaan;
- 2) ei tule noudattamaan *avolaitoksen* järjestystä;
- 3) jatkaa rikollista toimintaa;
- 4) poistuu *avolaitoksesta* luvatta; tai
- 5) ei tule noudattamaan päihitteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan.

Tuomittu tulee sijoittaa suljettuun vankilaan myös, jos *avolaitoksissa ei ole tilaa tai jos vanki* itse sitä pyytää.

11 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastualueen johtaja päättää *niistä avolaitoksista ja avolaitososastoista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.*

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Täytäntöönpanoasiakirjoista, tuomittujen toimittamisesta vankilaan, tulotarkastuksen kirjaamisesta sekä rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

9 §

Sijoittaminen avovankilaan

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa *avovankilaan*, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen *avovankilaan* toimittamista. *Avovankilaan* sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päihitteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan *sekä tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.*

Tuomittu on kuitenkin sijoitettava suljettuun vankilaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän:

- 1) ei sovellu *avovankilassa* järjestettävään tai *avovankilan* hyväksymään toimintaan;
- 2) ei tule noudattamaan *avovankilan* järjestystä;
- 3) jatkaa rikollista toimintaa;
- 4) poistuu *avovankilasta* luvatta; tai
- 5) ei tule noudattamaan päihitteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan;

Tuomittu tulee sijoittaa suljettuun vankilaan myös, jos *hän* itse sitä pyytää.

11 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastualueen johtaja päättää *vankilan tilojen hyväksymisestä.*

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Täytäntöönpanoasiakirjoista, tuomittujen toimittamisesta vankilaan, tulotarkastuksen kirjaamisesta sekä rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset tulotarkastuksesta, arvioinnista, avolaitokseen sijoittamisesta sekä rangaistuksen suunnitelmallisesta toteuttamisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

uusi 3 momentti

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) suljettuna vankilana ja avovankilana toimivista vankiloista;

2) suljettujen vankiloiden avovankilaosastoista;

3) vankiloiden alueista.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja avovankiloista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

4 §

Sopimusosasto

Vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osaston vangeille järjestettävään toimintaan sekä 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan (**sopimusosasto**).

uusi 2 momentti

uusi 3 momentti

5 §

Varmuosasto

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan päätöksellä voidaan vankilaan turvallisuussyistä perustaa muusta vankilasta eristetty osasto (**varmuusosasto**).

Varmuosastolle sijoitetun vangin oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin mitä varmuusosastolle sijoittamisesta välttämättä aiheutuu.

Varmuosastolle sijoitettua vankia ja hänen terveydentilaansa on tarkoin seurattava.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

4 §

Sopimusosasto

Suljetussa vankilassa on oltava yksi tai useampi osasto, jossa vangeille järjestetään päihteettömyyttä edistävää toimintaa (**sopimusosasto**).

Vanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettut seikat ja jos vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan.

Sopimusosastolle sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sijoittamiselle ei enää ole 2 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä.

5 §

Varmuosasto

Vankilassa voi turvallisuussyistä olla muusta vankilasta eristetty osasto (**varmuusosasto**).

Varmuosastolle sijoitetun vangin oikeuksien rajoituksista säädetään 8 luvun 3 §:n 2 momentissa, 11 luvun 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 momentissa, 12 luvun 10 §:ssä sekä 13 luvun 2 §:n 3 momentissa.

Varmuosastolle sijoittamisesta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle. Varmuosastolle sijoitettua vankia ja hänen terveydentilaansa on tarkoin seurattava.

6 §

Varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset

Vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos on perusteltua syytä epäillä, että vanki:

1) syyllistyy tekijänä tai osallisena rikoslain 50 luvun 1, 2 tai 4 §:ssä tarkoitettuun rikokseen;

2) syyllistyy muuhun rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus olisi vähintään 4 vuotta vankeutta;

3) karkaa tai yrittää karata; tai

4) yritetään vapauttaa.

Vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle myös, jos hän on vakavasti vaarantanut vankilan turvallisuutta tai jos sijoittaminen on perusteltua hänen oman turvallisuutensa takaimiseksi.

7 §

Varmuusosastolle sijoittamisen kesto ja perusteiden ilmoittaminen

Varmuusosastolle sijoittamisen perusteet on ilmoitettava vangille, jos niiden ilmoittamisesta ei aiheudu vaaraa muun henkilön turvallisuudelle taikka haittaa rikoksen selvittämiselle.

8 §

Osaston päiväjärjestys

Vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys.

9 §

6 §

Varmuusosastolle sijoittamisen edellytykset

Vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos se on välttämätöntä sen estämiseksi, että:

1) hän jatkaa rikollista toimintaa vankilassa;

2) hän yrittää karata tai hänet yritetään vapauttaa; taikka

3) hän muulla tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa;

7 §

Varmuusosastolle sijoittamisen kesto

2 momentti kumotaan

8 §

Osaston päiväjärjestys

Vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys.

Osaston päiväjärjestys sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

1) sellien aukioloajoista;

2) toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen ajankohdista;

3) ruokailuajoista;

4) ulkoiluajoista;

5) muista osaston päivittäiseen toimintaan liittyvistä ajankohdista.

9 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Vangin sijoittamisesta varmuusosastolle päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan yksikönpäällikön tai asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

Vangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan yksikönpäällikön tai asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

uusi 10 §

10 §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset miesten, naisten ja alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista.

6 luku

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

Siirtäminen vankilasta toiseen

1 §

1 §

*Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen**Siirtäminen suljetusta vankilasta avovankilaan*

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta 4 luvun 8 §:ää noudattaen siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen määräajaksi tai rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

1) avolaitokseen siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vanki soveltuu avolaitoksessa järjestettävään tai muuhun avolaitoksen hyväksymään toimintaan;

3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avolaitoksesta luvatta;

4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päiheteettömyyden valvontaan.

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta siirtää suljetusta vankilasta avovankilaan rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

1) avovankilaan siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vanki soveltuu avovankilaan järjestettävään tai muuhun avovankilan hyväksymään toimintaan;

3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avovankilan järjestystä, ei syyllisty rikokseen eikä poistu avovankilasta luvatta;

4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päiheteettömyyden valvontaan; ja

5) vanki sitoutuu 4 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Vangin siirtämisessä suljetusta vankilasta avovankilaan noudatetaan 4 luvun 8 §:ää.

2 §

2 §

*Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan**Siirtäminen avovankilasta suljettuun vankilaan*

Vanki voidaan siirtää *avolaitoksesta* suljettuun vankilaan, jos:

1) vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenetelyssä taikka vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestysrikkomukseen;

2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin sovellu *avolaitoksessa* järjestettävään tai *avolaitoksen* hyväksymään toimintaan;

3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettua päihdeettömyyden valvonnasta taikka antaa päihdeettömyyden valvonnassa positii-visen näytteen saapuessaan *avolaitokseen* 4 luvun 9 §:ssä tarkoitettun sijoituksen perusteella tai palatessaan 8 luvun 6 §:ssä tai 9 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 14 luvussa tarkoitetuissa tapauksissa vankilan ulkopuolelta;

4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen *avolaitokseen* tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitettut edellytykset eivät enää täyty;

5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;

6) täytäntöön pantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitettut edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai

7) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestysrikkomuksen selvittäminen, mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettun päihdevalvonnan näytteen tuloksen tutkiminen tai varmistaminen taikka päihtyneen vangin terveydentilan seuranta vaatii. Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta *avolaitokseen* määräaikana, on toimitettava asiakasarvioinnin yksikön osoittamaan vankilaan.

3 §

Vangin siirtäminen toiseen vankilaan

Vanki voidaan siirtää suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai *avolaitoksesta* toiseen *avolaitokseen*, jos se edistää rangaistus-

Vanki voidaan siirtää *avovankilasta* suljettuun vankilaan, jos:

1) vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenetelyssä taikka vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestysrikkomukseen;

2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin sovellu *avovankilassa* järjestettävään tai *avovankilan* hyväksymään toimintaan;

3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettua päihdeettömyyden valvonnasta taikka antaa päihdeettömyyden valvonnassa positii-visen näytteen saapuessaan *avovankilaan* 4 luvun 9 §:ssä tarkoitettun sijoituksen perusteella tai palatessaan 8 luvun 6 §:ssä tai 9 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 14 luvussa tarkoitetuissa tapauksissa vankilan ulkopuolelta;

4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen *avovankilaan* tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitettut edellytykset eivät enää täyty;

5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;

6) täytäntöön pantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitettut edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai

7) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestysrikkomuksen selvittäminen, mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettun päihdevalvonnan näytteen tuloksen tutkiminen tai varmistaminen taikka päihtyneen vangin terveydentilan seuranta vaatii. Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta *avovankilaan* määräaikana, on toimitettava asiakasarvioinnin yksikön osoittamaan vankilaan.

3 §

Vangin siirtäminen toiseen vankilaan

Vanki voidaan siirtää suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai *avovankilasta* toiseen *avovankilaan*, jos se edistää rangaistus-

Voimassa oleva laki

tusajan suunnitelman toteutumista tai on muutoin perusteltua ja voidaan olettaa, että vanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin. Vanki voidaan siirtää ilman omaa suostumustaan.

4 §

Siirrosta ilmoittaminen

Vangille on varattava viipymättä hänen saatuttuaan toiseen vankilaan tilaisuus ilmoittaa siirrosta lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen

7 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Vangin siirtoa koskevasta menettelystä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset vangin siirtämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos.

7 luku

Vangin perushuolto ja asuminen

1 §

Vankien asuintilat

Vankien käytössä tulee olla asianmukaiset asuin- ja peseytymistilat. Vankiloita rakennettaessa ja korjattaessa varsinaiset asuintilat on varustettava niin, että ne vastaavat yleisessä rakennuslainsäädännössä asuintiloille asetettuja vaatimuksia. Vangilla tulee olla pääsy WC-tiloihin kaikkina vuorokauden aikoina.

uusi 1 a §

2 §

Vaatetus

Avolaitoksessa vangin on käytettävä omia vaatteitaan.

Ehdotus

tusajan suunnitelman toteutumista tai on muutoin perusteltua ja voidaan olettaa, että vanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin. Vanki voidaan siirtää ilman omaa suostumustaan.

4 §

Siirrosta ilmoittaminen

Vangille on varattava viipymättä hänen saatuttuaan toiseen vankilaan tilaisuus ilmoittaa siirrosta lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen. *Vanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.*

7 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

7 § kumotaan

7 luku

Vangin perushuolto ja asuminen

1 §

Vankien asuintilat

Vankien käytössä tulee olla asianmukaiset yleiset asuintilat ja peseytymistilat. *Sellit ovat vankien asuinhuoneita.* Vangilla tulee olla pääsy WC-tiloihin kaikkina vuorokauden aikoina. *Vankiloiden rakentamisessa ja korjaamisessa sovelletaan rakentamislainsäädäntöä.*

1 a §

Peseytyminen

Vangilla on oikeus peseytymiseen vähintään kerran päivässä. Peseytyminen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka vangin terveydentilan vuoksi.

2 §

Vaatetus

Avovankilassa vangin on käytettävä omia vaatteitaan.

Vangin omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa myös työturvallisuuden vaatimasta syystä. Vangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus.

Vangin on käytettävä 8 luvussa tarkoitettussa työtoiminnassa työturvallisuuden edellyttämää vaatetusta. Vangin käyttöön on annettava tällainen vaatetus.

6 §

Ulkoilu

Vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, jollei vangin terveydentila taikka vankilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä.

6 §

Ulkoilu

Vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Ulkoilu voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka vangin terveydentilan vuoksi.

7 §

Päätösvalta

Vangin ulkoilun epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä mainitun pykälän 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella päättää vankilan yksikönpäällikkö. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

7 §

Päätösvalta

Vangin peseytymisen ja ulkoilun keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 2 pykälän 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Toiminnoista vastaava virkamies päättää toiminnoista, joissa vangin on käytettävä mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettua vaatetusta. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

8 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat määräykset ruoka- ja perushuollosta, omaehtoisen ruokahuollon järjestämisestä, asumisesta sekä tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos.

8 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) ruokahuollosta, johon kuuluu ruuan riittävyys ja laatu sekä muut ruokahuoltoon liittyvät asiat;

2) perushuollosta, johon kuuluu vangin ja vankilan hygieniä, vaatteet ja vuodevaatteet sekä muut perushuoltoon liittyvät asiat;

3) sellin kalustuksesta;

4) tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä;

5) vankiloista tai vankilan osastoista, joilla omien vaatteiden käyttöä on rajoitettu.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

9 §

Toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolella

~~Vanki, jolla on päihdeongelma tai jolla arvioidaan olevan erityisiä vaikeuksia selviytyä vapaudessa, voidaan sijoittaa määräajaksi vankilan ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön (sijoituspaikka), jossa hän osallistuu päihdehuoltoon tai hänen selviytymismahdollisuuksiaan parantavaan muuhun tavoitteelliseen toimintaan (sijoitus ulkopuoliseen laitokseen).~~

10 §

Luvan edellytykset

Ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että vankila, sijoituspaikka ja vanki ovat tehneet kirjallisen sijoitussopimuksen. Sijoituksen edellytyksenä on myös, että vanki suostuu siihen, että vankeinhoitoviranomaiset saavat antaa sijoituksen kannalta tarpeellisia tietoja sijoituspaikalle ja että sijoituspaikka saa ilmoittaa vankeinhoitoviranomaisille ehtojen rikkomisesta.

uusi 10 a §

8 luku

Toimintaan osallistuminen

9 §

Toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolella

kumotaan 2 momentti

10 §

Luvan edellytykset

kumotaan pykälän 2 momentti

10 a §

Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen

Vanki voidaan sijoittaa määräajaksi ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön, jossa hän osallistuu päihdeettömyyttä edistävään toimintaan tai muuhun toimintaan, joka parantaa hänen mahdollisuuksiaan selviytyä vapaudessa. Alaikäinen vanki voidaan sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset maksetaan

valtion varoista. Sijoituksen edellytyksenä on, että:

1) ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävä toiminta edistää vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vanki soveltuu ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävään toimintaan;

3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa ulkopuolisen laitossijoituksen ehdoksi asetettuja määräyksiä;

4) vanki sitoutuu päihitteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan, tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan sekä muihin ulkopuolisen laitossijoituksen ehdoksi asetettuihin määräyksiin;

5) vanki suostuu siihen, että Rikosseuraamuslaitos on tarpeen mukaan yhteydessä viranomaisiin sekä yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin luvan tai sijoituksen edellytysten selvittämistä taikka määräysten noudattamista koskevissa asioissa.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitettu vanki on velvollinen:

1) osallistumaan laitoksessa järjestettävään toimintaan, noudattamaan laitoksen järjestystä ja pysymään laitoksessa sijoituspäätöksessä määrätyllä tavalla;

2) pitämään yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen sijoituspäätöksessä määrätyllä tavalla;

3) käsittelemään huolellisesti teknisiä valvontavälineitä ja noudattamaan niiden käyttöä annettuja ohjeita.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitettua vankia voidaan valvoa vangin haltuun annettavalla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävällä teknisellä välineellä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä sijoituspäätöksessä määrätyllä tavalla.

Sen lisäksi mitä sijoituspäätöksessä määrätään vangin liikkumisesta, vangille voidaan myöntää poistumislupa ulkopuolisesta laitoksesta 14 luvun säännösten nojalla.

11 §

Luvan tai sijoituksen peruuttaminen

Jos 6 tai 9 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Jos vanki ei noudata 10 §:n 3 momentissa tarkoitettuja ehtoja, vangille voidaan määrätä 15 luvun 4 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettu kurinpitorangaistus. Jos kurinpitorangaistusta ei pidetä riittävänä tai tarkoituksenmukaisena seuraamuksena, lupa voidaan

11 §

Luvan tai sijoituksen peruuttaminen

Jos 6, 9 tai 10 a §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Jos vanki ei noudata 10 §:n 3 momentissa tai 10 a §:ssä tarkoitettuja ehtoja, vangille voidaan määrätä 15 luvun 4 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettu kurinpitorangaistus. Jos kurinpitorangaistusta ei pidetä riittävänä tai tarkoituksenmukaisena seuraamuksena,

myös peruuttaa. Rangaistusajaksi lukemisessa noudatetaan, mitä 3 luvun 7 §:ssä säädetään. *Avolaitokseen* sijoitetun vangin siirtämisessä noudatetaan lisäksi, mitä 6 luvun 2 §:ssä säädetään.

Jos vanki tekee vankilan ulkopuolella rikoksen, noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:ssä säädetään.

uusi 3 momentti

14 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toimintoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:n mukaisesta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:n mukaisesta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta, 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön sekä 11 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen peruuttamisesta.

15 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vankien toimintaan sijoittamisesta, vankien työ- ja toiminta-ajasta sekä 6 ja 9 §:ssä tarkoitetun sijoituksen ja luvan ehdoista, *pitäytymisestä ja sijoitussopimuksesta* sekä ~~osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta määrääjäksi~~ annetaan valtioneuvoston asetuksella. *Tarkemmat määräykset menettelystä samoin kuin töiden luokittelusta sekä muista työn edellytyksistä antaa Rikosseuraamuslaitos.*

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

2 §

Omaisuusluettelo

lupa voidaan myös peruuttaa. Rangaistusajaksi lukemisessa noudatetaan, mitä 3 luvun 7 §:ssä säädetään. *Avovankilaan* sijoitetun vangin siirtämisessä noudatetaan lisäksi, mitä 6 luvun 2 §:ssä säädetään.

Jos vanki tekee vankilan ulkopuolella rikoksen, noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:ssä säädetään.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi toimittaa ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin ja hänen mukanaan olevan omaisuuden vankilaan ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttamisen selvittämisen ja kurinpitoasian käsittelyn vaatimaksi ajaksi.

14 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö päättää 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen sekä sijoituksen peruuttamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toimintoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:ssä tarkoitetusta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:ssä tarkoitetusta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta ja sen peruuttamisesta sekä 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön.

15 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) vankien toimintaan sijoittamisesta,
- 2) vankien työ- ja toiminta-ajasta;
- 3) 6, 9 ja 10 a §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen ehdoksi asetettavista määräyksistä.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

2 §

Omaisuusluettelo

Suljettuun vankilaan vastaanotetusta vangin omaisuudesta on laadittava omaisuusluettelo. Omaisuusluetteloon ei merkitä vähäarvoista omaisuutta, ellei vanki sitä erikseen pyydä. *Avolaitoksessa* luettelo on laadittava ainoastaan *avolaitokseen* säilytettäväksi otetusta omaisuudesta ja vangin pyynnöstä hänen haltuunsa annetusta erityisen arvokkaasta omaisuudesta. Vangin on allekirjoitettava omaisuusluettelo. Jos vanki ei allekirjoita luetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

Suljettuun vankilaan vastaanotetusta vangin omaisuudesta on laadittava omaisuusluettelo. Omaisuusluetteloon ei merkitä vähäarvoista omaisuutta, ellei vanki sitä erikseen pyydä. *Avovankilassa* luettelo on laadittava ainoastaan *avovankilaan* säilytettäväksi otetusta omaisuudesta ja vangin pyynnöstä hänen haltuunsa annetusta erityisen arvokkaasta omaisuudesta. Vangin on allekirjoitettava omaisuusluettelo. Jos vanki ei allekirjoita luetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

3 §

3 §

*Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito**Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa*

Suljetussa vankilassa vangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön annetaan kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, ~~talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille~~ tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Suljetussa vankilassa vangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista maksukorttiaan. Muiden maksuvälineiden tai käteisen rahan käyttö on kielletty. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan 3 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön annetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti, jos vanki sitä pyytää. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Avovankilassa vangilla on oikeus pitää hallussaan ja käyttää käteistä rahaa ja muita henkilökohtaisia maksuvälineitään. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi tallettaa 3 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

Vangin käyttöön voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettuna maksuvälineen sijasta antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, jos se on perusteltua vangin maksuliikenteen järjestämiseksi. Vangille on tällöin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Jos vangin käyttöön ei muualla laissa säädetystä syystä voida antaa 1–3 momentissa tarkoitettua maksuvälinettä, vangille on järjestettävä mahdollisuus rahan käyttöön muulla tavoin. Vangille on tällöin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää

rahaa muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

3 a §

3 a §

*Maksukortin käytön valvonta**Maksuvälineen käytön valvonta*

Vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi, siten että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Jos 1 momentin mukaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta välttämätöntä, maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa, siten että valvonta kohdistetaan vangin maksukortin tilitietoihin. Edellytyksenä on lisäksi, että valvonta on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukauden määräajaksi kerrallaan.

Vangeille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksuvälineiden käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voidaan valvoa siten, että valvonta kohdistetaan yksittäisen vangin maksuvälineen tilitietoihin, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

4 §

4 §

*Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö**Tavaran hankkiminen vankilassa*

Vankilan on järjestettävä vangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Vanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

~~Suljetussa vankilassa oikeutta käyttää vankilan ulkopuolelta tulevaa rahaa ja muita maksuvälineitä voidaan rajoittaa, jos se vankilan tai vankilan osaston turvallisuus huomioon ottaen on perustelua.~~

~~Perustellusta syystä vanki saa vankilan välityksellä toimittaa rahaa ja muita maksuvälineitä vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille.~~

Vankilan on järjestettävä vangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Vanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

~~3 momentti kumotaan~~

~~4 momentti kumotaan~~

5 §

5 §

Omaisuuuden palauttaminen

Omaisuuuden palauttaminen

Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Vangin maksukortilla olevat rahavarat talletetaan vangin ilmoittamalle tilille pankkiin. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan vangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos vanki ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. *Edellä 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetut* rahavarat talletetaan vangin ilmoittamalle tilille pankkiin. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan vangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos vanki ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

6 §

6 §

Käyttöraha, toimintaraha ja palkka

Käyttöraha, toimintaraha ja palkka

Vangille maksetaan käyttörahaa 3 luvun 1, 3 ja 7 §:ssä tarkoitettulta rangaistusajaksi luetavalta ajalta lukuun ottamatta valvottua koevapautta ja ehdonalaista vapautta. Käyttörahan lisäksi vangille voidaan maksaa toimintarahaa tai palkkaa.

Vangille maksetaan käyttörahaa 3 luvun 1, 3 ja 7 §:ssä tarkoitettulta rangaistusajaksi luetavalta ajalta lukuun ottamatta valvottua koevapautta ja ehdonalaista vapautta. Käyttörahan lisäksi vangille voidaan maksaa toimintarahaa tai palkkaa.

Työhön, koulutukseen tai muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan osallistuvalla vangille maksetaan toimintarahaa toimintaan osallistumisen ajalta. Toimintarahaa maksetaan kolmessa luokassa vangin rangaistusajan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisen sekä osallistumisen säännöllisyyden ja keston mukaan. Kahta ylintä toimintarahaluokkaa maksetaan *avolaitoksissa* ja kahta alinta suljetuissa *laitoksissa*. Toimintarahaan lisäksi kokoonpano- tai pakkaustyöhön taikka muuhun näihin rinnastettavaan työhön osallistuvalla vangille voidaan maksaa provisio työsuoritteiden määrän perusteella.

Työhön, koulutukseen tai muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan osallistuvalla vangille maksetaan toimintarahaa toimintaan osallistumisen ajalta. Toimintarahaa maksetaan kolmessa luokassa vangin rangaistusajan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisen sekä osallistumisen säännöllisyyden ja keston mukaan. Kahta ylintä toimintarahaluokkaa maksetaan *avovankiloissa* ja kahta alinta suljetuissa *vankiloissa*. Toimintarahaan lisäksi kokoonpano- tai pakkaustyöhön taikka muuhun näihin rinnastettavaan työhön osallistuvalla vangille voidaan maksaa provisio työsuoritteiden määrän perusteella.

Toimintarahaan sijasta maksetaan palkkaa, jos vanki osallistuu muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avolaitostyöhön. Palkkaa maksetaan kahdessa luokassa työn vaatavuuden ja vangin henkilökohtaisen suoriutumisen perusteella.

Toimintarahaan sijasta maksetaan palkkaa, jos vanki osallistuu muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään *avovankilatyöhön*. Palkkaa maksetaan kahdessa luokassa työn vaatavuuden ja vangin henkilökohtaisen suoriutumisen perusteella.

Käyttöraha, toimintaraha ja palkka maksetaan *vangin maksukortille* tai vangin pankkitilille vähintään kerran kuukaudessa.

Käyttöraha, toimintaraha ja palkka maksetaan vangin *ilmoittamalle pankkitilille tai 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun maksuvälineeseen liitettylle tilille. Edellä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa vangille maksettavasta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta on pidettävä kirjaa muulla tavoin. Käyttöraha, toimintaraha ja palkka maksetaan vähintään kerran kuukaudessa.*

6 a §

6 a §

*Työmatkakustannusten korvaaminen**Työmatkakustannusten korvaaminen*

Vankilan ulkopuolella muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avolaitostyöhön osallistuvalla vangille korvataan työmatkakustannukset. Kustannukset korvataan halvimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten mukaan.

Vankilan ulkopuolella muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään *avovankilatyöhön* osallistuvalla vangille korvataan työmatkakustannukset. Kustannukset korvataan halvimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten mukaan.

9 §

9 §

*Päätösvalta**Päätösvalta*

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjauksen tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjauksen tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitetusta rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitetusta vankilan ulkopuolelta tulevan rahan tai muiden maksuvälineiden käytön rajoittamisesta suljetussa vankilassa päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun maksuvälineen antamisesta vangin käyttöön tai 3 §:n 4 momentissa tarkoitetusta rahan käytön järjestämisestä päättää ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Mainituissa momenteissa tarkoitetusta rahan siirtämisen epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 §

10 §

*Tarkemmat säännökset ja määräykset**Tarkemmat säännökset ja määräykset*

Tarkemmat säännökset vangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, *rahan ja muiden maksuvälineiden käytöstä* ja palkan sekä toiminta- ja käyttörahan määrätymisen perusteista ja määrästä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) vangin käyttöön annettavan *maksukortin* ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) 6 §:ssä tarkoitetun provision maksamisesta ja määrästä *sekä mainitussa pykälässä tarkoitetun toimintarahnan suorittamatta jättämisestä*.

10 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

4 §

Synnytys

Raskaana oleva vanki siirretään tarpeellisen valvonnan alaisena synnytystä varten riittävän ajoissa sairaalaan tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön vankilan ulkopuolelle.

Rangaistusaika kuluu 1 momentissa tarkoitettuna aikana.

6 a §

Sairastumisesta ilmoittaminen

Vangille on varattava tilaisuus viipymättä ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vakavasta sairastumisestaan tai vammautumisestaan.

11 luku

Vapaa-aika

2 §

Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin

Vanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Tarkemmat säännökset vangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, *tavaroiden hankkimisesta* ja palkan sekä toiminta- ja käyttörahan määrätymisen perusteista ja määrästä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) vangin käyttöön 3 §:n 1–3 momentin *no-jalla annettavan maksuvälineen* ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä *sekä 3 §:n 4 momentissa tarkoitusta rahan käytön järjestämisestä*;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) 6 §:ssä tarkoitetun provision maksamisesta ja määrästä.

10 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

4 §

Synnytys

Raskaana oleva vanki siirretään tarpeellisen valvonnan alaisena synnytystä varten riittävän ajoissa sairaalaan tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön vankilan ulkopuolelle. *Raskaana olevan vangin sitomisesta säädetään 18 luvun 2 §:n 3 momentissa.*

Rangaistusaika kuluu 1 momentissa tarkoitettuna aikana.

6 a §

Sairastumisesta ilmoittaminen

Vangille on varattava tilaisuus viipymättä ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vakavasta sairastumisestaan tai vammautumisestaan. *Vanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.*

11 luku

Vapaa-aika

2 §

Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin

Vanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Varmuusosastolle sijoitettu vanki saa osallistua varmuusosastolle soveltuviin vapaa-

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos vanki:

1) on sijoitettu sopimusosastolle tai varmuusosastolle;

2) suorittaa 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

3) on 15 luvun 14 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimenpiteen kohteena.

Vangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee vapaa-ajan toimintaa taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua vapaa-ajan tilaisuuteen.

3 §

Uskonnonharjoitus

Vankilassa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vankien tarpeiden mukaan jumalanpalveluksia, hartaushetkiä ja muita uskonnollisia tilaisuuksia. Vangeille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa. Vankilassa on oltava uskonnonharjoitukseen soveltuvat tilat.

Vangilla on oikeus osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin, jollei:

1) vanki ole sijoitettu varmuusosastolle taikka suorita 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) vanki ole 15 luvun 14 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimenpiteen kohteena.

Vangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee 1 momentissa tarkoitettua tilaisuutta taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua tilaisuuteen. Jos vanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

4 §

ajantoimintoihin. Varmuusosastolle sijoitettu vanki saa viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden varmuusosaston vankien kanssa varmuusosastolle soveltuvalla tavalla.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos vanki:

1) suorittaa 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) on 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimenpiteen kohteena.

Vangin osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka välttämätöntä vangin terveydentilan vuoksi.

3 §

Uskonnonharjoitus

Vankilassa on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vankien tarpeiden mukaan jumalanpalveluksia, hartaushetkiä ja muita uskonnollisia tilaisuuksia. Vangeille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa. Vankilassa on oltava uskonnonharjoitukseen soveltuvat tilat.

Vangilla on oikeus osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin, jollei:

1) vanki ole sijoitettu varmuusosastolle taikka suorita 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) vanki ole 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimenpiteen kohteena.

Vangin osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka välttämätöntä vangin terveydentilan vuoksi. Jos vanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

4 §

Kirjasto

Kirjasto

Vangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee kirjastossa käyntiä taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus päästä vankilan kirjastoon.

Vangin pääsy vankilan kirjastoon voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka välttämättömyyden vuoksi.

8 §

8 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan ja 3 §:ssä tarkoitettuun jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn epäämisestä sekä 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuun osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

Vapaa-ajan toimintaan ja 3 §:ssä tarkoitettuun jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn keskeyttämisestä tai epäämisestä sekä 2 §:n 3 momentissa ja 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

12 luku

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä**Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä**

1 §

1 §

*Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen**Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen*

Vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys ~~saadaan~~ tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen tutkimiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos lähetyksen muodosta tai koosta voidaan päätellä, että se sisältää muutakin kuin luottamuksellisen viestin, tai jos muutoin on perusteltua syytä epäillä, että se sisältää 1 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Tässä momentissa säädetyn estämättä saadaan suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalle vangille

Vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys voidaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalle vangille saapunut kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalta vangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys tai avovankilassa olevalle vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje tai muu

saapunut kirje tai muu postilähetys kuitenkin avata ja sen sisältö tarkastaa lähetysten sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se mainitun laisia aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita vangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. *Rahavarat on merkittävä vangin tilille. Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 19 luvun 1 §:ssä.*

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on *tarpeen kyseisen vangin rikostautaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjänsä taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syyistä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksestä uhkaavan vaaran torjumiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan.

Vangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Suljetussa vankilassa olevalta vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea *enemmälti* kuin lähettäjän selvittämiseksi on *tarpeen*.

Kirjeestä, muusta postilähetyksestä ja viestistä saadaan ottaa jäljennös, jos sitä luettaessa käy ilmi, että se todennäköisesti sisältää suunnitelmia taikka tietoja:

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta, tai sellaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä; taikka

2) huumausaineen käyttörikoksesta.

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan,

postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetysten sisältämää viestiä lukematta, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita vangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. *Rahan käsittelyssä noudatetaan 9 luvun 3 §:ää.* Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 19 luvun 1 §:ssä.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

Vangin on merkittävä nimensä muulle kuin 4 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Suljetussa vankilassa olevalta vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea *enempää* kuin lähettäjän selvittämiseksi on *välttämätöntä*.

3 §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan,

lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava vangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on *tarpeen* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava *kahden viikon* kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidetään 5 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, mitä 5 §:ssä säädetään.

3 §

Kirjeenvaihto valvontaviranomaisten kanssa

Vangin ja vankilan tai sen henkilökunnan toimintaa valvovan viranomaisen tai ihmisoikeuksien toteutumista valvovan toimielimen, jolle vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu-oikeus, välistä kirjeenvaihtoa ei saa tarkastaa eikä lukea.

Ulkomaisen vangin yhteydenpidosta diplomaattiseen edustustoon tai konsuliedustustoon säädetään 13 luvun 15 §:ssä.

4 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Vangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Vangille saapunut kirje tai muu postilähetytys, johon merkitystä lähettäjätiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, ~~saadaan~~ vangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, ~~jos on syytä epäillä, että kirje sisältää~~ 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 3 momentissa säädetään.

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Vangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetytys tai viesti saadaan pidättää,

lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava vangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava *14 päivän* kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidetään 6 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

4 §

Kirjeenvaihto valvontaviranomaisten kanssa

Vangin ja vankilan tai sen henkilökunnan toimintaa valvovan viranomaisen tai ihmisoikeuksien toteutumista valvovan toimielimen, jolle vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu-oikeus, välistä kirjeenvaihtoa ei saa tarkastaa eikä lukea.

Ulkomaisen vangin yhteydenpidosta diplomaattiseen edustustoon tai konsuliedustustoon säädetään 13 luvun 15 §:ssä.

5 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Vangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Vangille saapunut kirje tai muu postilähetytys, johon merkitystä lähettäjätiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, *voidaan* vangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, *jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö* kirje 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 3 momentissa säädetään.

6 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Vangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetytys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on *välttämätöntä* rikoksen

jos pidättäminen on *tarpeen* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetyksen tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettuna syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava vangille hänen vapautuessaan.

Vangin lähettämä postienakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos vangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman vangin suostumusta.

6 §

Puhelimen käyttö

Vangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. *Välttämättömien asioiden hoitamiseksi tai muusta erityisestä syystä puhelimen käyttö voidaan sallia korvauksetta.*

Vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoina. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos näin on tarpeen tehdä rikoksen estämiseksi tai vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi.

6 a §

Matkapuhelimen käyttö

Vangille voidaan *avolaitoksessa* antaa lupa käyttää matkapuhelinta. Lupaehdoissa voidaan antaa tarkempia määräyksiä matkapuhelimen käytöstä.

estämiseksi, vankilan *järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetyksen tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettuna syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava vangille hänen vapautuessaan.

Vangin lähettämä postienakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos vangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman vangin suostumusta.

7 §

Puhelimen käyttö

Vangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle. *Avovankilassa vangin käyttöön voidaan antaa Rikosseuraamuslaitoksen hankkima matkapuhelin, jolla voi soittaa ja lähettää tekstiviestejä.*

Vangilla on oikeus soittaa korvauksetta:

1) oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai –avustajalle;

2) viranomaiselle;

3) muun perustellun asian hoitamiseksi.

Puhelimen käyttö tulee sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestyttä ja toimintaa häihtaamatta on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

8 §

Henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttö

Suljetussa vankilassa vangille voidaan antaa lupa käyttää henkilökohtaista matkapuhelintaan vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen tai muun vastaavan perustellun asian hoitamiseen, jollei siitä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka rikoksen estämiselle.

Avovankilassa vangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista matkapuhelintaan. Matkapuhelinta saa käyttää puheluihin, internetin ja

Jos matkapuhelimen käyttöä koskevan luvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty tai vanki rikkoo luvan ehtoja, lupa voidaan peruuttaa.

sähköpostin käyttöön ja muuhun sähköiseen viestintään. Matkapuhelimen käyttö tulee avovankilassa sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

Vanki vastaa itse matkapuhelimen käytön kustannuksista. Vankilan tilojen ja tiloissa olevien henkilöiden kuvaaminen ja muiden henkilöiden puheen nauhoittaminen on kielletty.

7 §

9 §

*Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen**Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen*

Vangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on ~~tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä~~ rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Vangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja sille, johon hän on puhelimitse yhteydessä.

Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja sille, johon hän on puhelimitse yhteydessä.

Vangin ja 3 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen tai 4 §:ssä tarkoitetun asiamiehen välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa. Jos puhelua kuunneltaessa ilmenee, että kyse on vangin ja edellä mainitun henkilön välisestä yhteydestä, kuuntelu on lopetettava ja tallenne hävitettävä.

Vangin ja 4 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen tai 5 §:ssä tarkoitetun asiamiehen välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa. Jos puhelua kuunneltaessa ilmenee, että kyse on vangin ja edellä mainitun henkilön välisestä yhteydestä, kuuntelu on lopetettava ja tallenne hävitettävä.

8 §

10 §

*Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä varmuusosastolla**Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla*

Varmuosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3

Varmuosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 4 ja 5 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti voidaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan. Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 3, 4–6 ja 16 §:ssä säädetään.

momentissa sekä 2 a, 3–5, 10 ja 11 §:ssä säädetään.

~~Varmuusosastolla olevan vangin puhelimen käytön ehtona on, että vanki suostuu siihen, että hänen puhelunsa voidaan kuuntelun lisäksi tallentaa.~~ Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 7 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

~~Varmuusosastolle sijoitetulle vangille ei voida myöntää lupaa 9 §:ssä tarkoitettuun sähköpostin käyttöön.~~

9 §

Sähköpostin käyttö

~~Vangille voidaan antaa lupa sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen yhteyksien ylläpitämiseen, toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä.~~

~~Luvan myöntämisen edellytyksenä on, ettei käytöstä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle ja että viestin lähettäjistä ja vastaanottajasta pystytään riittävästi varmistumaan.~~

~~Jos sähköpostin käyttöä koskevan luvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty tai vanki rikkoo luvan ehtoja, lupa voidaan peruuttaa.~~

9 a §

Internetin käyttö

Vangille voidaan antaa lupa internetin käyttöön toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä. Suljetussa vankilassa luvan myöntäminen edellyttää, että vangin pääsy muille kuin luvannukaisille verkkosivustoille on asianmukaisesti estetty.

Internetin käyttöä koskevan luvan myöntäminen edellyttää, ettei internetin käytöstä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Varmuusosastolla olevan vangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuunteluun oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 9 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

3 momentti kumotaan

11 §

Sähköpostin käyttö

Suljetussa vankilassa vangilla on oikeus sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämällä vankisähköpostilla. Vangille voidaan antaa yksittäisen perustellun asian hoitamiseksi lupa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän henkilökohtaisen sähköpostin käyttöön, jollei siitä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle. vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka rikoksen estämiselle. Vangin tulee ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Avovankilassa vangilla on oikeus sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymällä henkilökohtaisella sähköpostillaan.

Sähköpostin käyttö tapahtuu Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämillä laitteilla. Sähköpostin käyttö on sallittua siihen varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista.

12 §

Internetin käyttö

Vangille on varattava mahdollisuus internetin käyttöön Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämällä laitteilla. Internetin käyttö on sallittua siihen varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista.

Vankien pääsy internetsivuille voidaan rajoittaa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Rajoitukset

Jos internetin käyttöä koskevan luvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty tai vanki rikkoo luvan ehtoja, lupa voidaan peruuttaa.

voivat olla erilaisia avovankiloissa ja suljetuissa vankiloissa. Rajoitusten perusteita on säännöllisesti arvioitava.

9 b §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä ~~tietoyhteiskuntakaareessa~~ (917/2014) säädetään, vankilalla on oikeus tarvittaessa hakea viestin ja puhelun lähettämistä ja vastaanottamista koskevat tiedot joko vangin viestintään käyttämästä laitteesta tai vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä.

Vangille saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin ja matkapuhelimen tekstiviestin valvonnassa sovelletaan 2–5 §:n säännöksiä.

Sähköpostin lähettämistä ja internetin käyttöä voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

uusi 14 §

13 §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä *sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa* (917/2014) säädetään, *Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarvittaessa hakea vankien käyttämien internetsivujen ja vankisähköpostin viestien välitystiedot* vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä. *Välitystiedot on hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.*

Vangille *vankisähköpostiin* saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2–6 §:ää. Varmuusosastolla olevan vangin vankisähköpostin valvontaan sovelletaan kuitenkin 10 §:n 1 momenttia.

Vangin 8 §:ssä, 11 §:ssä ja 12 §:ssä tarkoitettua sähköistä viestintää voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

14 §

Viestinnän keskeyttäminen tai epäminen

Puhelimen käyttö, matkapuhelimen käyttö, sähköpostin käyttö tai internetin käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

11 a §

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Tämän luvun mukaisia tehtäviä hoitava virkamies ei saa oikeudettomasti paljastaa vangilta peräisin olevan tai hänelle saapuneen viestin sisällöstä tehtävässään saamaansa tietoa taikka tällaista viestiä koskevaa tunnistamistietoa. Tällaista tietoa ei saa myöskään käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi. Tietoa ei saa sanotulla tavalla

15 §

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Tämän luvun mukaisia tehtäviä hoitava virkamies ei saa oikeudettomasti paljastaa vangilta peräisin olevan tai hänelle saapuneen viestin sisällöstä tehtävässään saamaansa tietoa taikka tällaista viestiä koskevaa tunnistamistietoa. Tällaista tietoa ei saa myöskään käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi. Tietoa ei saa sanotulla tavalla

paljastaa tai käyttää senkään jälkeen, kun tehtävän hoitaminen on päättynyt.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, 1 momentissa tarkoitetun tiedon saa kuitenkin luovuttaa myös virkamiehelle, joka sitä välttämättä tarvitsee tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

11 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 8 §:n 1 momentin tai 9 b §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesti lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitetusta jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitetusta pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäamisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

~~Matkapuhelimen käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä matkapuhelimen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka turvallisuudesta tai toiminnasta vastaava virkamies.~~

~~Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä tietokoneen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka turvallisuudesta tai toiminnasta vastaava virkamies.~~

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenetelystä, puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta sekä sähköisen viestinnän käytöstä

paljastaa tai käyttää senkään jälkeen, kun tehtävän hoitaminen on päättynyt.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, 1 momentissa tarkoitetun tiedon saa kuitenkin luovuttaa myös virkamiehelle, joka sitä välttämättä tarvitsee tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

16 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin tai 5 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 10 §:n 1 momentin tai 13 §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesti lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 1 momentissa tarkoitetusta jäljennöksen ottamisesta, 3 §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 6 §:ssä tarkoitetusta pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. *Viestinän keskeyttämisestä tai epäamisestä 14 §:n nojalla päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.*

Maksuttoman puhelun epäamisestä 7 §:n 2 momentin nojalla sekä henkilökohtaisen matkapuhelimen käytön epäamisestä 8 §:n 1 momentin nojalla ja henkilökohtaisen sähköpostin käytön epäamisestä 11 §:n 1 momentin nojalla päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Internetsivujen avaamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

17 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenetelystä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

ja valvonnasta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset 6 a §:ssä tarkoitetun matkapuhelimen ominaisuuksista, haltuun antamisesta ja käytöstä.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vankiloiden puhelinjärjestelmästä;
- 2) henkilökohtaisen matkapuhelimen haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 3) hyväksytyistä henkilökohtaisista sähköpostipalveluista;
- 4) internet-sivujen avaamisessa noudatettava menettelystä.

13 luku

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**

1 §

1 §

*Tapaaminen**Tapaaminen*

~~Varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeutta tavata muita kuin 1 luvun 5 a §:ssä tarkoitettuja lähiomaisiaan tai muita läheisiään taikka 12 luvun 4 §:ssä tarkoitettua asiamiestään voidaan rajoittaa, jos on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisessa rikottaisiin tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä.~~

2 momentti kumotaan.

2 §

2 §

*Tapaamistilat ja valvonta**Tapaamistilat ja valvonta*

Vankilassa on oltava soveltuvat tilat valvotuja ja asiamiehen tapaamisia Suljetuissa vankiloissa on lisäksi oltava soveltuvat tilat valvomattomia ja 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia varten. *Vankilassa voi lisäksi olla soveltuvat tilat yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä.*

Vankilassa on oltava soveltuvat tilat valvotuja tapaamisia, asiamiehen tapaamisia ja etätapaamisia varten. Suljetuissa vankiloissa on lisäksi oltava soveltuvat tilat valvomattomia ja 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia varten.

Tapaamista on tarpeellisella tavalla valvottava. Muita tapaamisia kuin valvomatonta tapaamista voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Asiamiehen tapaamisen valvonnasta säädetään 6 §:ssä. Teknisellä laitteella tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava vangille ja tapaajalle.

Tapaamista on tarpeellisella tavalla valvottava. Muita tapaamisia kuin valvomatonta tapaamista voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Asiamiehen tapaamisen valvonnasta säädetään 6 §:ssä. Teknisellä laitteella tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava vangille ja tapaajalle.

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitettussa valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on ~~tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä~~

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitettussa valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on ~~välttämätöntä~~ rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai

~~perustellusta syyistä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi~~ taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun vangin valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa.

3 §

Valvottu tapaaminen

Suljetussa vankilassa tapaaminen järjestetään valvotussa tapaamistilassa, jossa vangin ja tapaajan välissä on rakenteellisia esteitä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä kiellettyjen aineiden ja esineiden vankilaan kulkeutumisen estämiseksi. Avolaitoksessa tapaaminen järjestetään tilassa, jossa vangin ja tapaajan välinen kosketaminen on mahdollista.

Suljetussa vankilassa valvottu tapaaminen voidaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista, jos ~~on syytä epäillä, että tapaamisesta voi tapaajan tai vangin rikostausta tai vangin vankila-aikainen käyttäytyminen huomioon ottaen aiheutua vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.~~

6 §

Asiamiehen tapaaminen

Vangille on varattava mahdollisuus tavata 12 luvun 4 §:ssä tarkoitettua asiamiestä muiden henkilöiden olematta läsnä.

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka jos vanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla vangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa vangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on

muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun vangin valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolla olevan vangin tapaamisen kuuntelemista ja tallentamista koskeva päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

3 §

Valvottu tapaaminen

Suljetussa vankilassa tapaaminen järjestetään valvotussa tapaamistilassa, jossa vangin ja tapaajan välissä voi olla rakenteellinen este, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Avovankilassa tapaaminen järjestetään tilassa, jossa vangin ja tapaajan välissä ei ole rakenteellista estettä. Sekä suljettujen vankiloiden että avovankiloiden tapaamistilojen rakenteissa tulee ottaa huomioon vangin ja tapaajan keskustelujen yksityisyys.

Suljetussa vankilassa valvottu tapaaminen voidaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa vanki ja tapaaja eivät saa käyttää muistiinpanovälineitä.

6 §

Asiamiehen tapaaminen

Vangille on varattava mahdollisuus tavata 12 luvun 5 §:ssä tarkoitettua asiamiestä muiden henkilöiden olematta läsnä.

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka jos vanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla vangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa van-

Voimassa oleva laki

ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava vangille ja hänen asiamiehelleen.

Tapaamisen järjestämisestä videoyhteyden välityksellä säädetään 13 §:ssä.

8 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi taikka vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi.

9 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

- 1) tapaaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;
- 2) tapaaaja kieltäytyy 17 luvun 2 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta tai 17 luvun 3 §:ssä tarkoitettua henkilöntarkastuksesta;
- 3) tapaaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;
- 4) ~~on perusteltua syytä epäillä, että tapaaamisesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.~~

10 §

Tapaamiskielto

~~Jos tapaaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa huumeaineita taikka 9 luvun 1 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan taikka vaarantaneen turvallisuutta tai vakavasti häirinneen vankilan järjestyksiä, tapaaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen, enintään kuuden kuukauden pituinen kielto vierailta vankilassa. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa, jos se on edelleen tarpeen kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.~~

Tapaamiskielto voi sisältää kiellon tavata määrättyä vankia tai määrättyjä vankeja taikka tulla määrättyyn vankilaan tai määrättyihin vankiloihin.

Ehdotus

gin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava vangille ja hänen asiamiehelleen.

Asiamiehen etätapaamisesta säädetään 13 §:ssä.

8 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

9 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

- 1) tapaaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;
- 2) tapaaaja kieltäytyy 17 luvun 2 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta tai 17 luvun 3 §:ssä tarkoitettua henkilöntarkastuksesta;
- 3) tapaaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;
- 4) *se on muuten perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.*

10 §

Tapaamiskielto

Tapaaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen enintään kuuden kuukauden pituinen kielto tapaamisiin ja etätapaamisiin, jos se on välttämätöntä sen vuoksi, että tapaaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa 9 luvun 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan tai muulla tavoin vaarantaneen vankilan järjestyksiä ja turvallisuutta taikka vangin tai muun henkilön turvallisuutta. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

Tapaamiskielto voi sisältää kiellon tavata määrättyä vankia tai määrättyjä vankeja taikka tulla määrättyyn vankilaan tai määrättyihin vankiloihin.

Tapaamiskieltoa ei saa antaa 1 luvun 5 a §:ssä tarkoitetulle lähiomaiselle, muulle läheiselle eikä vangin 12 luvun 4 §:ssä tarkoitetulle asiamiehelle.

Tapaamiskieltoa ei saa antaa 1 luvun 5 a §:ssä tarkoitetulle lähiomaiselle, muulle läheiselle eikä vangin 12 luvun 5 §:ssä tarkoitetulle asiamiehelle.

12 §

12 §

*Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen**Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen*

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu. *Tarkempia määräyksiä vastaanotettavasta omaisuudesta ja sen määrästä sekä menettelytavasta tavaroita vastaanotettaessa annetaan 15 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa vankilan järjestyssäännössä.*

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu.

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

13 §

13 §

*Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä**Etätapaaminen*

Vangille voidaan antaa lupa olla yhteydessä lähiomaisiinsa tai muihin läheisiinsä käyttäen videoyhteyttä tai muuta soveltuvaa teknistä yhteydenpitotapaa, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä yhteydenpito voidaan järjestää myös muun vangille tärkeän henkilön kanssa.

Vangille on varattava mahdollisuus etätapaamisin sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista. Etätapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tähän varattuna aikana, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Tapaajan henkilöllisyyden todistaminen voidaan asettaa etätapaamiseen osallistumisen ehdoksi.

Etätapaaminen järjestetään videoyhteydellä tai muulla soveltuvalla teknisellä yhteydenpitotavalla, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Yhteydenpidon valvontaan, keskeyttämiseen ja peruuttamiseen sovelletaan, mitä 2 §:n 2 momentissa sekä 8 ja 9 §:ssä säädetään.

Etätapaamiseen sovelletaan mitä 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 8–11 §:ssä säädetään.

Myös asiamiehen tapaaminen voidaan vangin tai asiamiehen pyynnöstä järjestää videoyhteyden välityksellä. Tapaamisen valvontaan sovelletaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

Vangin tai asiamiehen pyynnöstä asiamiehen tapaaminen on järjestettävä etätapaamisena, jollei siitä aiheudu haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Etätapaamisen valvontaan sovelletaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

Vangille voidaan antaa lupa etätapaamiseen toisen vangin tai tutkintavangin kanssa, jos kyse on vangin lähiomaisesta, muusta läheisestä tai muusta tärkeästä henkilöstä yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

17 §

17 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 3 §:n 2 momentissa tarkoitettusta valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 2 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamiskiellon määräämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

19 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tapaamisten järjestämisestä.

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta ja tilojen lukittuna pitämisestä, osastoista, tupakoinnin, tapaamisten ja puhelimen käytön sekä vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta sekä muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista.

3 §

Järjestysrikkomukset

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 3 §:n 2 momentissa tarkoitettusta valvotusta tapaamisesta, etätapaamisesta sekä niiden peruuttamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 2 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamiskiellon määräämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

19 §

Tarkemmat säännökset

2 momentti kumotaan

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) vankilan alueella liikkumisesta;
- 2) vankilan osastoista;
- 3) vankilassa ja sen osastoilla järjestettävistä toiminnoista ja vapaa-ajantoiminnoista;
- 4) tupakoinnin järjestämisestä;
- 5) tapaamisten ja etätapaamisten, kirjeenvaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestämisestä;
- 6) elintarvikkeiden ja muun henkilökohtaiseen käyttöön sopivan tavaran sekä käyttöesineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta vankilassa ja vastaanottamisesta vankilan ulkopuolelta;
- 7) vangin omaisuuden säilyttämisestä.

3 §

Järjestysrikkomukset

Vangille voidaan määrätä kurinpitörangaistus, jos vanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat:

1) syyllistyminen vankilassa tai muutoin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

2) luvaton poistuminen avolaitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta;

3) tämän lain tai sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen taikka niitä täsmentävän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön määräyksen rikkominen;

4) 1 §:ssä tarkoitetun vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitörangaistus;

5) 8 luvun 6 tai 9 §:ssä tarkoitetulle luvulle tai sijoitukselle tai ~~12 luvun 6 a, 9 tai 9 a §:ssä tarkoitetulle luvulle taikka~~ 14 luvussa tarkoitetulle poistumisluvulle asetettujen ehtojen rikkominen;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

Rikoksesta, josta vankilan johtaja on tehnyt ilmoituksen poliisille, ei saa määrätä kurinpitörangaistusta.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu. Jos vanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi *avolaitoksesta* suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitörangaistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta

Vangille voidaan määrätä kurinpitörangaistus, jos vanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat:

1) syyllistyminen vankilassa tai muutoin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

2) luvaton poistuminen *avovankilasta*, 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta *ulkopuolisesta laitoksesta* tai terveydenhuollon laitoksesta;

3) tämän lain tai sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen taikka niitä täsmentävän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön määräyksen rikkominen;

4) 1 §:ssä tarkoitetun vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitörangaistus;

5) 8 luvun 6, 9 tai 10 a §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen tai 14 luvussa tarkoitetun poistumisluvan ehdoksi asetettujen määräysten rikkominen;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

Rikoksesta, josta vankilan johtaja on tehnyt ilmoituksen poliisille, ei saa määrätä kurinpitörangaistusta.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu. Jos vanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi *avovankilasta* suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitörangaistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

~~erityisestä syystä.~~ Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

16 §

Päätösvalta

Vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai, jos asia ei siedä viivytystä, turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

2 momentti kumotaan

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Vankeja ja vankien käytössä oleva tiloja on valvottava *siten kuin vankilan järjestys, vankilassa pitämisen varmuus, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuus sekä karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumisen ja rikoksen estäminen edellyttävät.*

1 a §

Tekninen valvonta vankilassa

Vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa vankilan järjestyksen, vankilassa pitämisen varmuuden ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumisen ja rikoksen estämiseksi. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Teknisestä valvonnasta on ilmoitettava asianmukaisella tavalla.

2 §

16 §

Päätösvalta

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Vankeja ja vankien käytössä oleva tiloja on valvottava *rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi.*

1 a §

Tekninen valvonta vankilassa

Vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa *rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi.* Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Teknisestä valvonnasta on ilmoitettava asianmukaisella tavalla.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Vankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi* tai epäillyn järjestyksessä rikkomuksen tutkimiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 9 luvussa.

2 a §

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen

Rikosseuraamuslaitoksella on vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka omaisuuden suojelemiseksi oikeus ottaa miehittämätön kulkuneuvo tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan.

3 §

Vangin turvatarkastus

Vanki saadaan vankilassa, sen alueella ja kuljetuksen aikana tarkastaa turvallisuudesta huolehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi (vangin turvatarkastus).

4 §

Henkilöntarkastus

Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos:

1) vankia epäillään 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen luvattomien esineiden tai aineiden hallussapidosta; tai

2) henkilöntarkastus on tarpeen karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumisen ehkäisemiseksi, vankilan järjestyksestä tai turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi, epäillyn järjestyksessä rikkomuksen tutkimiseksi, vankilaan saapumisen tai palaamisen johdosta taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä.

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Vankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa *rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi* tai epäillyn järjestyksessä rikkomuksen *selvittämiseksi*. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 9 luvussa.

2 a §

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen

Rikosseuraamuslaitos voi rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ottaa miehittämättömän kulkuneuvon tilapäisesti haltuun, estää sen käytön tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan.

3 §

Vangin turvatarkastus

Vangille voidaan tehdä turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

4 §

Vangin henkilöntarkastus

Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi vankilaan saapumisen tai palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä. Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus myös muulloin, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka epäillyn järjestyksessä rikkomuksen selvittämiseksi.

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on tarpeen vankilan järjestystä tai turvallisuutta uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi taikka 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen luvattomien esineiden tai aineiden löytämiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, henkilöntarkastus saadaan toimittaa kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville vangeille.

6 §

Henkilönkatsastus

Vangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos on *todennäköistä syytä epäillä*, että vangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan *tämän lain* 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka *ovat omiaan aiheuttamaan* vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

6 a §

Päihteiden valmistamisen ja käytön kieltö

Alkoholin, muun päihdyttävän aineen ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettujen dopingaineiden valmistaminen ja käyttö vankilassa on kiellettyä.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) *jos on syytä epäillä, että vanki on* alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on *perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi*.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, *vangin* henkilöntarkastus *voidaan tehdä* kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville vangeille.

6 §

Vangin henkilönkatsastus

Vangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos se on *välttämätöntä sen selvittämiseksi*, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka *voivat aiheuttaa* vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

6 a §

Päihteiden valmistamisen ja käytön kieltö

Alkoholin, muun päihdyttävän aineen ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettujen dopingaineiden valmistaminen ja käyttö vankilassa *ja ulkopuolisen laitossijoituksen aikana* on kiellettyä.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen taapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan, siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan, avolaitokseen sijoittamisen, ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen tai valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihitteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Vangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitettusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihitteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

1) jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko vanki alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen taapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan, siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan, avovankilaan sijoittamisen, ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen tai valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihitteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Vangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on perusteltua 1 momentissa tarkoitettusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihitteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvatarkastus vankilan alueella

Henkilö voidaan tarkastaa vankilassa ja sen alueella turvallisuuden ylläpitämiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi (turvatarkastus).

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että tapauksessa pyritään luovuttamaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, vangin tapaamisen ehdoksi voidaan asettaa, että tapaaaja suostuu henkilöntarkastukseen.

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvatarkastus vankilan alueella

Henkilölle voidaan tehdä vankilassa ja sen alueella turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Tapaajalle voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaaajalla mukanaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilan johtajalla, turvallisuudesta vastaavalla virkamiehellä, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

Vankilassa ja sen alueella oleva henkilö voidaan ottaa kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

8 §

Päätösvalta

Tapaaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Henkilön kiinniottamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Vangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos se on välttämätöntä:

- 1) karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana;
- 2) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muilla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle;
- 3) uhkaavan väkivallan torjumiseksi; tai
- 4) henkilönkatsastuksen turvaamiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Jos vanki sidotaan 1 momentin 2 kohdan nojalla, on mahdollisuuksien mukaan kuultava lääkäriä. Kun vanki on kuuluttavana tuomioistuimessa, sitominen on lopetettava, jollei puheenjohtaja erityisestä syystä toisin määrää. Sitominen on lopetettava myös,

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Vangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos se on välttämätöntä *virKatehtävän suorittamisen yhteydessä*:

- 1) karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana;
- 2) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muilla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle;
- 3) uhkaavan väkivallan torjumiseksi; tai
- 4) henkilönkatsastuksen turvaamiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. *Sitominen ei saa aiheuttaa vangille vaaraa tai tarpeetonta kipua. Sitomisesta on viipymättä ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle, jos vanki sidotaan 1 momentin 2 kohdan nojalla. Kun vanki on kuul-*

jos se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi.

tavana tuomioistuimessa, sitominen on lopetettava, jollei puheenjohtaja erityisestä syystä toisin määrää. Sitominen on lopetettava myös, jos se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi.

Raskaana olevaa vankia ei saa sitoa synnytyksen käynnistyttyä, synnytyksen aikana tai välittömästi synnytyksen jälkeen.

uusi 3 momentti

4 §

Eristämistarkkailu

Jos on perusteltua syytä epäillä, että vangilla vankilassa tai sinne tullessaan on kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, hänet saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin vangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Tarkkailuvaatetusta käyttävän vangin tulee pyynnöstään päästä viivytystä WC-tiloihin.

4 §

Eristämistarkkailu

Vanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tämän lain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä taikka sen varmistamiseksi, että henkilökatsastuksessa havaitut aineet ja esineet poistuvat hänen kehostaan. Eristämistarkkailussa vanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin vangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Eristämistarkkailuun sijoitetun vangin tulee pyynnöstään päästä viivytystä WC-tiloihin.

5 §

Erillään pitäminen

Vanki saadaan pitää erillään muista vankeista, jos se on välttämätöntä:

- 1) sen estämiseksi, että vanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä tai terveyttä;
- 2) ilmeisen karkaamis- tai vapauttamisyrittöksen estämiseksi;
- 3) päihdyttävän aineen jatkuvan käytön tai rikoslain 50 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettua huumausainerikoksen estämiseksi; tai
- 4) muun 1–3 kohtaa vastaavan, vankilan järjestystä vakavasti vaarantavan teon estämiseksi.

5 §

Erillään pitäminen

Vanki saadaan pitää erillään muista vankeista, jos se on välttämätöntä:

- 1) sen estämiseksi, että vanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä tai terveyttä;
- 2) ilmeisen karkaamis- tai vapauttamisyrittöksen estämiseksi;
- 3) päihdyttävän aineen jatkuvan käytön tai rikoslain 50 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettua huumausainerikoksen estämiseksi;
- 4) vangin oman turvallisuuden takamiseksi; tai
- 5) muun 1–4 kohtaa vastaavan, vankilan järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantavan teon estämiseksi.

6 §

Voimakeinojen käyttö

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan *vankilassa, sen alueella ja välittömässä läheisyydessä, vangin kuljetuksen aikana sekä Rikosseuraamuslaitoksen valvomassa toiminnassa* oikeus käyttää voimakeinoja:

1) vangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 16 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;

2) 17 luvussa tarkoitetun vankilaan pääsyn estämiseksi, esineiden ja tavaroiden haltuun ottamiseksi, alueelta poistamiseksi sekä kiinniottamisen ja säilöissäpidon toimittamiseksi; sekä

3) henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tai muun henkilön terveyttä vaarantavan teon taikka tapahtuman uhatessa luvattoman pääsyn estämiseksi, esteen poistamiseksi tai kulkuneuvon pysäyttämiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

1) vangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 16 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;

2) 17 luvussa tarkoitetun vankilaan pääsyn estämiseksi, esineiden ja tavaroiden haltuun ottamiseksi, alueelta poistamiseksi sekä kiinniottamisen ja säilöissäpidon toimittamiseksi;

3) henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen tai muun henkilön terveyttä vaarantavan teon taikka tapahtuman uhatessa luvattoman pääsyn estämiseksi, esteen poistamiseksi tai kulkuneuvon pysäyttämiseksi; sekä

4) *ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun vangin kiinni ottamiseksi ja vankilaan toimittamiseksi.*

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset voimakeinojen käytöstä sekä turvaamistoimenpiteiden käytön, voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käytön koulutuksesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

20 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

9 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista;

2) voimankäyttövälineistä ja sitomiseen käytettävistä välineistä sekä niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä;

3) voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä;

4) oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä;

5) sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta.

Rikosseuraamuslaitos voi antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen sisällöstä.

20 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Vanki tai tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

4) 4 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua matkakustannusten korvaamista;

6) 6 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan;

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella, 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 6 §:ssä tai 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lupa tai sijoitus tai 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määräajaksi;

9) 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 4 §:n 1, 2 ja 4 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä, 6 §:ssä tarkoitettua käyttörahan, toimintarahan ja palkan maksamista, 6 a §:ssä tarkoitettua työmatkakustannusten korvaamista, 8 §:ssä tarkoitettua toimintarahan suorittamatta jättämistä ja 8 a §:ssä tarkoitettua toimintarahan tai palkan muuttamista;

11) 12 luvun 5 §:ssä tarkoitettua kirjeen tai postilähetyksen pidättämistä;

12) 13 luvun 10 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa;

Vangin tapaaja saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä,

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

4) 4 luvun 3 §:ssä tarkoitettua matkakustannusten korvaamista;

6) 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta vankilasta avovankilaan ja 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan; (Tämä muutos tehdään, jos päätetään siirtää kyseinen päätös muutoksenhakukelpoiseksi.)

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella, 10 a §:ssä tarkoitettua sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen, 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 6 §:ssä, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tai 10 a §:ssä tarkoitettu lupa tai sijoitus tai 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määräajaksi;

9) 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua maksuvälineen tai muun rahan käytön järjestelyn epäämistä taikka rahan siirron epäämistä, 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa, 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tavaran hankinnan epäämistä, 6 §:ssä tarkoitettua käyttörahan, toimintarahan ja palkan maksamista, 6 a §:ssä tarkoitettua työmatkakustannusten korvaamista, 8 §:ssä tarkoitettua toimintarahan suorittamatta jättämistä ja 8 a §:ssä tarkoitettua toimintarahan tai palkan muuttamista;

11) 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettua kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista, 6 §:ssä tarkoitettua kirjeen tai postilähetyksen pidättämistä, 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua puhelun epäämistä 9 §:ssä tarkoitettua puhelun kuuntelemista ja tallentamista 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen sähköpostin käyttöä ja 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttöä;

12) 13 luvun 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua vangin ja tapaajan välisen keskustelun kuuntelua ja tallentamista, 5 §:ssä tarkoitettua lapsen tapaamista sekä 10 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa;

Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

joka koskee 13 luvun 10 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa.

Vangille kirjeen lähettänyt tai vangin lähettämän kirjeen vastaanottaja saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 12 luvun 5 §:ssä tarkoitettua kirjeen tai postilähetyksen pidättämistä.

2 §

Muutoksenhakukielto

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

2) 4 luvun 6 §:ssä tarkoitettua rangaistusaikojen suunnitelmaa, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua saattajan matkakulujen korvaamista ja 8 ja 9 §:ssä tarkoitettua vankilaan sijoittamista;

4) 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta avolaitokseen, 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välitöntä siirtämistä avolaitoksesta suljettuun vankilaan, 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta laitoksesta toiseen suljettuun laitokseen tai avolaitoksesta toiseen avolaitokseen, 3 a §:ssä tarkoitettua vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan tai 5 §:ssä tarkoitettua vangin päästämistä muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi;

5) 7 luvun 2 §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettua omien vaatteiden käytön rajoittamista;

7) 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa-tai 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä;

8) 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettua kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista, 7 §:ssä tarkoitettua puhelun kuuntelemista ja tallentamista, 6 a §:ssä tarkoitettua lupaa matkapuhelimen käyttöön, 9 §:ssä tarkoitettua lupaa sähköpostin käyttöön tai 9 a §:ssä tarkoitettua lupaa internetin käyttöön;

9) 13 luvun 4, 5, 7 ja 13 §:ssä tarkoitettua tapaamista sekä 12 §:ssä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä;

3 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

kumotaan 3 mom.

2 §

Muutoksenhakukielto

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

2) 4 luvun 8 ja 9:ssä tarkoitettua vankilaan sijoittamista;

4) 6 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua välitöntä siirtämistä avovankilasta suljettuun vankilaan; 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämistä suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai avovankilasta toiseen avovankilaan, 3 §:ssä tarkoitettua vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan tai 5 §:ssä tarkoitettua vangin päästämistä muun viranomaisen kuin tuomioistuimen kuultavaksi; esitys: 2 vaihtoehtoa avosiirroissa

kumotaan 5 kohta

kumotaan 7 kohta

kumotaan 8 kohta

9) 13 luvun 4 §:ssä tarkoitettua valvomatonta tapaamista, 7 §:ssä tarkoitettua vankien välistä valvottua tapaamista ja 12 pykälässä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä;

3 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle tai vankilan yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

Oikaisuvaatimus toimitetaan vankilan henkilökunnalle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

4 §

4 §

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus hallinto-oikeuteen on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

8 §

8 §

Oikeusapu

Oikeusapu

Vangitulle tai tuomitulle voidaan 1 §:ssä tarkoitetussa asiassa myöntää oikeusapua siten kuin oikeusapulaisissa (257/2002) säädetään. Oikeusapulain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvitystä taloudellisista olosuhteista ei tarvitse esittää. Oikeusavun myöntämisestä päättää tuomioistuin, jos asia on sen käsiteltävänä.

Oikeusavun myöntämisestä säädetään oikeusapulaisissa (257/2002). Vangin tai tuomitun ei tarvitse esittää oikeusapulain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvitystä taloudellisista olosuhteista. Oikeusavun myöntämisestä päättää tuomioistuin, jos asia on sen käsiteltävänä.

9 §

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset oikaisuvaatimuksen tekemisestä ja käsittelystä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

kumotaan 9 §

21 luku

21 luku

Vapauttaminen

Vapauttaminen

3 §

3 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ehdonalaisen vapauttamisen valvonnasta ja toimeenpanosta sekä vankilassaoloajan ja vapauttamisajankohdan määräytymisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset vangin vapauttamisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

Tarkemmat säännökset ehdonalaisen vapauttamisen valvonnasta ja toimeenpanosta sekä vankilassaoloajan ja vapauttamisajankohdan määräytymisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

22 luku

22 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §

1 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

kumotaan 1 §

2.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Saapuminen vankilaan

Saapuminen vankilaan

2 §

2 §

Vankilaan ottaminen

Vankilaan ottaminen

Tutkintavangille on varattava tilaisuus ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vankilaan ottamisestaan.

Tutkintavangille on varattava tilaisuus ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vankilaan ottamisestaan. *Tutkintavanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.*

4 §

4 §

Tulotarkastus

Tulotarkastus

uusi 3 momentti

Lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön on tavattava vankilaan saapunut tutkintavanki hänen terveydenhuollon tarpeensa selvittämiseksi. Tämän on tapahduttava ilman aiheetonta viivästystä vankilaan saapumisen jälkeen.

6 §

6 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tulotarkastuksen kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat säännökset tutkintavankilana toimivista vankiloista annetaan oikeusministeriön asetuksella.

Tarkemmat säännökset tulotarkastuksen kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat säännökset tutkintavankilana toimivista vankiloista annetaan oikeusministeriön asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tarkemmat määräykset tulotarkastuksesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä.

3 luku

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

2 a §

2 a §

Sopimusosasto

Sopimusosasto

Tutkintavangille voidaan varata mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osallistumaan heille järjestettyyn toimintaan sekä siihen, että heidän päihteettömyyttään valvotaan siten kuin 11 luvun 7 §:ssä säädetään, jollei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Tutkintavanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon tutkintavangin sijoittamisen yleiset periaatteet ja jos tutkintavanki sitoutuu päihteettömyyteen sekä tämän lain 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan eikä pakkokeinolain 4 luvun nojalla määrätty yhteydenpitorajoitus estä sijoittamista.

Sopimusosastolle sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sijoittamiselle ei enää ole 1 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä.

2 b §

uusi 2 b §

Varmuosasto

Varmuosastolle sijoitetun tutkintavangin oikeuksien rajoituksista säädetään 4 luvun 1 §:n 1 momentissa, 7 luvun 1 §:n 2 momentissa, 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa, 8 luvun 10 §:ssä sekä 9 luvun 1 §:n 3 momentissa.

Varmuosastolle sijoittamisesta on viipymättä ilmoitettava lääkärille tai muulle terveydenhuollon ammattihenkilölle. Varmuosastolle sijoitettua tutkintavankia ja hänen terveydentilaansa on tarkoin seurattava.

2 c §

uusi 2 c §

Varmuosastolle sijoittamisen edellytykset

Tutkintavanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle, jos se on välttämätöntä sen estämiseksi, että:

1) hän jatkaa rikollista toimintaa vankilassa;

2) hän yrittää karata tai hänet yritetään vapauttaa; taikka

3) hän muulla tavoin vakavasti vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa.

uusi 2 d §

2 d §

Varmuosastolle sijoittamisen kesto

Varmuosastolle sijoittamista ei saa jatkaa kauemmin kuin se on välttämätöntä. Päätös tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja sen perusteet on otettava uudelleen harkittaviksi enintään kolmen kuukauden väliajoin.

uusi 2 e §

2 e §

Peseytyminen

Tutkintavangilla on oikeus peseytymiseen vähintään kerran päivässä. Peseytyminen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka vangin terveydentilan vuoksi.

3 §

Vaatetus

Tutkintavangin omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa myös, jos se on tarpeen työturvallisuuden takia. Tutkintavangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus.

3 §

Vaatetus

Tutkintavangin on käytettävä 4 luvussa tarkoitettua työtoiminnassa työturvallisuuden edellyttämää vaatetusta. Tutkintavangin käyttöön on annettava tällainen vaatetus.

5 §

Ulkoilu

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, jollei tutkintavangin terveydentila taikka vankilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä.

5 §

Ulkoilu

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Ulkoilu voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin terveydentilan vuoksi.

7 §

7 §

Siirrosta ilmoittaminen

Tutkintavangille on varattava viipymättä hänen saavuttuaan toiseen vankilaan tilaisuus ilmoittaa siirrosta lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen.

9 §

Päätösvalta

Tutkintavangin ulkoilun epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 3 §:n 3 momentin perusteella päättää vankilan yksikönpäällikkö.* Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

uusi 4 momentti

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tutkintavangin siirtoa koskevasta menettelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset tutkintavangin siirtämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos. Tarkemmat määräykset ruoka- ja perushuollosta, asumisesta sekä tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos.

Siirrosta ilmoittaminen

Tutkintavangille on varattava viipymättä hänen saavuttuaan toiseen vankilaan tilaisuus ilmoittaa siirrosta lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen. *Tutkintavanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.*

9 §

Päätösvalta

Tutkintavangin *peseytymisen ja* ulkoilun *keskeyttämisestä tai* epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Toiminnoista vastaava virkamies päättää toiminnoista, joissa vangin on käytettävä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettua vaatetusta.* Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Tutkintavangin sijoittamisesta varmuusosastolle ja varmuusosastolle sijoittamisen jatkamisesta päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vankilan yksikönpäällikön tai asiakasarvioinnin yksikön yksikönpäällikön esityksestä tai näitä kuultuaan.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset miesten, naisten ja alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) ruokahuollosta, johon kuuluu ruuan riittävyys ja laatu sekä muut ruokahuoltoon liittyvät asiat;

2) perushuollosta, johon kuuluu tutkintavangin ja vankilan hygieniä, vaatteet ja vuodevaatteet sekä muut perushuoltoon liittyvät asiat;

3) sellin kalustuksesta;

4) tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä.

4 luku

Toiminta

1 §

Toimintaan osallistuminen

Tutkintavanki ei ole velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan, siihen on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus.

4 luku

Toiminta

1 §

Toimintaan osallistuminen

Tutkintavanki ei ole velvollinen osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan, siihen on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus. *Varmuusosastolle sijoitettu tutkintavanki voi kuitenkin osallistua vain varmuusosastolle soveltuviin toimintoihin.*

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito

Tutkintavangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa eikä rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Tutkintavangin käyttöön annetaan kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Tutkintavangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Tutkintavangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista maksukorttiaan. Muiden maksuvälineiden tai käteisen rahan käyttö on kielletty. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan 2 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Tutkintavangin käyttöön voidaan 1 momentissa tarkoitettuna maksuvälineen sijasta antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, jos se on perusteltua tutkintavangin maksuliikenteen järjestämiseksi. Tutkintavangille on tällöin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Jos tutkintavangin käyttöön ei muualla laissa säädetystä syystä voida antaa 1 tai 2

momentissa tarkoitettua maksuvälinettä, tutkintavangille on järjestettävä mahdollisuus rahan käyttöön muulla tavoin. Tutkintavangille on tällöin mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle pankkitilille, jollei siirron epääminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

3 a §

Maksukortin käytön valvonta

Tutkintavangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi, siten että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Jos 1 momentin mukaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta välttämätöntä, maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa, siten että valvonta kohdistetaan tutkintavangin maksukortin tilitietoihin. Edellytyksenä on lisäksi, että valvonta on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukauden määräajaksi kerrallaan.

4 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö

Vankilan on järjestettävä tutkintavangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Tutkintavanki saa omalla kustannuksellaan vankilan ulkopuolelta hankkia sellaisia käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla vankilassa sallittu.

Tutkintavangin oikeutta käyttää vankilan ulkopuolelta tulevaa rahaa tai muita maksuvälineitä voidaan rajoittaa, jos se on välttämätöntä tutkintavankeuden tarkoituksen tai vankilan

3 a §

Maksuvälineen käytön valvonta

Tutkintavangeille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksuvälineiden käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Tutkintavangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voidaan valvoa siten, että valvonta kohdistetaan yksittäisen tutkintavangin maksuvälineen tilitietoihin, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

4 §

Tavaran hankkiminen vankilassa

Vankilan on järjestettävä tutkintavangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Tutkintavanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

3 momentti kumotaan

järjestyksen turvaamiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Perustellusta syystä tutkintavanki saa vankilan välityksellä toimittaa rahaa ja muita maksuvälineitä vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille.

6 §

Omaisuuuden palauttaminen

Kun tutkintavanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Tutkintavangin maksukortilla olevat rahavarat talletetaan tutkintavangin ilmoittamalle tilille. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan tutkintavangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos tutkintavanki ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

7 §

Käyttöraha ja toimintaraha

uusi 2 momentti

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettusta rahan tai maksuvälineiden käytön rajoittamisesta ja 4 momentissa tarkoitettusta rahan tai

4 momentti kumotaan

6 §

Omaisuuuden palauttaminen

Kun tutkintavanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. *Edellä 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettut* rahavarat talletetaan tutkintavangin ilmoittamalle tilille. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan tutkintavangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos tutkintavanki ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

7 §

Käyttöraha ja toimintaraha

Käyttöraha ja toimintaraha maksetaan tutkintavangin ilmoittamalle pankkitilille tai 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maksuvälineeseen liitettylle tilille. Edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa tutkintavangille maksettavasta käyttörahasta ja toimintarahasta on pidettävä kirjaa muulla tavoin. Käyttöraha ja toimintaraha maksetaan vähintään kerran kuukaudessa.

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikos-

maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

uusi 4 momentti

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tutkintavangin hallussa pitämästä omaisuudesta sekä rahan ja maksuvälineiden käytöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) tutkintavangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) vankeuslain 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettua provision maksamisesta ja provision määrästä sekä mainitussa pykälässä tarkoitettua toimintarahan suorittamatta jättämisestä.

6 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

3 §

seuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua maksuvälineen antamisesta vangin käyttöön tai 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä päättää ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Mainituissa momenteissa tarkoitettua rahan siirtämisen epäamisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tutkintavangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, *tavaroiden hankkimisesta* annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) tutkintavangin käyttöön 3 §:n 1 ja 2 momentin nojalla annettavan maksuvälineen ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä sekä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) vankeuslain 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettua provision maksamisesta ja määrästä.

6 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

3 §

Synnytys

Raskaana oleva tutkintavanki siirretään tarpeellisen valvonnan alaisena synnytystä varten riittävän ajoissa sairaalaan tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön vankilan ulkopuolelle.

6 a §

Sairastumisesta ilmoittaminen

Tutkintavangille on varattava tilaisuus viipymättä ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vakavasta sairastumisestaan tai vammautumisestaan.

7 luku

Vapaa-aika

1 §

Vapaa-ajan toiminta

Tutkintavanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos tutkintavanki:

1) suorittaa 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) on 10 luvun 14 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee vapaa-ajan toimintaa taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua vapaa-ajan tilaisuuteen.

2 §

Synnytys

Raskaana oleva tutkintavanki siirretään tarpeellisen valvonnan alaisena synnytystä varten riittävän ajoissa sairaalaan tai muuhun terveydenhuollon toimintayksikköön vankilan ulkopuolelle. *Raskaana olevan tutkintavangin sitomisesta säädetään 13 luvun 2 §:n 3 momentissa.*

6 a §

Sairastumisesta ilmoittaminen

Tutkintavangille on varattava tilaisuus viipymättä ilmoittaa lähiomaiselleen tai muulle läheiselleen vakavasta sairastumisestaan tai vammautumisestaan. *Tutkintavanki saa tehdä ilmoituksen korvauksetta.*

7 luku

Vapaa-aika

1 §

Vapaa-ajan toiminta

Tutkintavanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden vankien kanssa.

Varmuusosastolle sijoitettu tutkintavanki saa osallistua varmuusosastolle soveltuviin vapaa-ajantoimintoihin. Varmuusosastolle sijoitettu tutkintavanki saa viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden varmuusosaston tutkintavankien kanssa varmuusosastolle soveltuvalla tavalla.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos tutkintavanki:

1) suorittaa 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) on 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangin osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankisuuden tarkoituksen turvaamiseksi tai välttämättömästi tutkintavangin terveydentilan vuoksi.

2 §

Uskonnonharjoitus

Tutkintavangilla on oikeus osallistua vankilassa järjestettyihin jumalanpalveluksiin, hartaushetkiin ja muihin hengellisiin tilaisuuksiin, jollei:

1) tutkintavanki suorita 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) tutkintavanki ole 10 luvun 14 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee 1 momentissa tarkoitettua tilaisuutta taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua tilaisuuteen. Jos tutkintavanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa.

3 §

Kirjasto

Tutkintavangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee kirjastossa käyntiä taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus päästä vankilan kirjastoon.

5 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan, jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn epäämisestä sekä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

Uskonnonharjoitus

Tutkintavangilla on oikeus osallistua vankilassa järjestettyihin jumalanpalveluksiin, hartaushetkiin ja muihin hengellisiin tilaisuuksiin, jollei:

1) tutkintavanki *ole sijoitettu varmuusosastolle taikka* suorita 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) tutkintavanki ole 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangin osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka välttämätöntä tutkintavangin terveydentilan vuoksi. Jos tutkintavanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus tavata oman uskontokuntansa sielunhoitajaa tai muuta edustajaa.

3 §

Kirjasto

Tutkintavangin pääsy vankilan kirjastoon voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka välttämätöntä tutkintavangin terveydentilan vuoksi.

5 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan, jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn *keskeyttämisestä* tai epäämisestä sekä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Tutkintavangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys saadaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen *tutkimiseksi*, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, *jos lähetyksen muodosta tai koosta voidaan päätellä, että se sisältää muutakin kuin luottamuksellisen viestin, tai jos muutoin on perusteltua syytä epäillä, että se sisältää mainitunlaisia aineita tai esineitä.*

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita tutkintavangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. Rahavarat on merkittävä vangin tilille. Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 16 luvun 1 §:ssä.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, *jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi, rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.* Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Tutkintavangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Tutkintavangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys voidaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen *selvittämiseksi*, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita tutkintavangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. *Rahan käsittelyssä noudatetaan 5 luvun 3 §:ää.* Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 16 luvun 1 §:ssä.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan.

Tutkintavangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetyks tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetyks tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea *enemmälti* kuin lähettäjän selvittämiseksi on tarpeen.

Kirjeestä, muusta postilähetyksestä ja viestistä saadaan ottaa jäljennös, jos sitä luettaessa käy ilmi, että se todennäköisesti sisältää suunnitelmia taikka tietoja:

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta, tai tällaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä; taikka

2) huumausaineen käyttörikoksesta.

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos tutkintavangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetyks tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava *tieto* tutkintavangille. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on *tarpeen* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksistä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka* vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava *kahden viikon* kuluessa lukemisesta tai, jos tutkintavanki vapautetaan ennen mainittua määräaika, viimeistään tutkintavangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidätetään 5 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, mitä 5 §:ssä säädetään.

3 §

Kirjeenvaihto valvontaviranomaisten kanssa

Tutkintavangin ja vankilan tai sen henkilökunnan toimintaa valvovan viranomaisen tai ihmisoikeuksien toteutumista valvovan toimielimen, jolle tutkintavangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu-oikeus, välistä kirjeenvaihtoa ei saa tarkastaa eikä lukea.

Tutkintavangin on merkittävä nimensä muulle kuin 4 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetyks tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetyks tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea *enempää* kuin lähettäjän selvittämiseksi on *välttämätöntä*.

3 §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos tutkintavangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetyks tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava tutkintavangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi*, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava *14 päivän* kuluessa lukemisesta tai, jos tutkintavanki vapautetaan ennen mainittua määräaika, viimeistään tutkintavangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidätetään 6 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

4 §

Kirjeenvaihto valvontaviranomaisten kanssa

Tutkintavangin ja vankilan tai sen henkilökunnan toimintaa valvovan viranomaisen tai ihmisoikeuksien toteutumista valvovan toimielimen, jolle vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kantelu-oikeus, välistä kirjeenvaihtoa ei saa tarkastaa eikä lukea.

Ulkomaisen tutkintavangin yhteydenpidosta diplomaattiseen edustustoon tai konsuliedustustoon säädetään 9 luvun 12 §:ssä.

Ulkomaisen vangin yhteydenpidosta diplomaattiseen edustustoon tai konsuliedustustoon säädetään 9 luvun 12 §:ssä.

4 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Tutkintavangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjätiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, *saadaan* tutkintavangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähettyksen sisältämää viestiä lukematta, jos on syytä epäillä, että kirje sisältää 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 4 momentissa säädetään.

5 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Tutkintavangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjätiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, *voidaan* tutkintavangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähettyksen sisältämää viestiä lukematta, jos *se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö* kirje 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 4 momentissa säädetään.

5 §

Kirjeen tai postilähettyksen pidättäminen

Tutkintavangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, *jos sen perille toimittaminen vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen tai jos pidättäminen on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.*

Kirjeen, muun postilähettyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettusta syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava tutkintavangille hänen vapautuessaan.

Tutkintavangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos tutkintavangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman vangin suostumusta.

6 §

Kirjeen tai postilähettyksen pidättäminen

Tutkintavangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Kirjeen, muun postilähettyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettusta syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava tutkintavangille hänen vapautuessaan.

Tutkintavangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos tutkintavangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman tutkintavangin suostumusta.

6 §

Puhelimen käyttö

7 §

Puhelimen käyttö

Tutkintavangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu. *Vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista.*

Tutkintavangille on lisäksi varattava tilaisuus olla puhelimitse yhteydessä 4 §:ssä tarkoitettun asiamiehen kanssa sekä muutoinkin vankilan ulkopuolelle sellaisten asioiden hoitamiseksi, joita ei voida toimittaa kirjeitse tai tapaamisella.

Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että tutkintavanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä. Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos näin on tarpeen tehdä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi tai jos puhelu vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen.

Välttämättömien asioiden hoitamiseksi tai muusta erityisestä syystä puhelimen käyttö voidaan sallia korvauksetta.

Tutkintavangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu.

Tutkintavangilla on oikeus soittaa korvauksetta:

1) oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 momentissa tarkoitettulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai –avustajalle;

2) viranomaiselle;

3) muun perustellun asian hoitamiseksi.

Puhelimen käyttö tulee sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

8 §

Henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttö

Tutkintavangille voidaan antaa lupa käyttää henkilökohtaista matkapuhelintaan vahvaan sähköiseen tunnistautumiseen tai muun vastaavan perustellun asian hoitamiseen, jollei siitä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle, rikoksen estämiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiselle.

Tutkintavanki vastaa itse matkapuhelimen käytön kustannuksista. Vankilan tilojen ja tiloissa olevien henkilöiden kuvaaminen ja muiden henkilöiden puheen nauhoittaminen on kielletty.

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjes-

9 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi*, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkinta-

tystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja sille, johon hän on puhelimitse yhteydessä.

Tutkintavangin ja 3 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen tai 4 §:ssä tarkoitetun asiamiehen välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa. Jos puhelua kuunneltaessa ilmenee, että kyse on tutkintavangin ja edellä mainitun henkilön välisestä yhteydestä, kuuntelu on lopetettava ja tallenne hävitettävä.

vankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. *Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.*

Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja sille, johon hän on puhelimitse yhteydessä.

Tutkintavangin ja 4 §:ssä tarkoitetun valvontaviranomaisen tai 5 §:ssä tarkoitetun asiamiehen välistä puhelua ei saa kuunnella eikä tallentaa. Jos puhelua kuunneltaessa ilmenee, että kyse on tutkintavangin ja edellä mainitun henkilön välisestä yhteydestä, kuuntelu on lopetettava ja tallenne hävitettävä.

10 §

Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla

uusi 10 §

Varmuusosastolla olevalta tutkintavangilta peräisin oleva ja tutkintavangille saapunut muu kuin 4 ja 5 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti voidaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. *Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.* Muutoin tutkintavangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 3, 4–6 ja 16 §:ssä säädetään.

Varmuusosastolla olevan tutkintavangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Puhelun kuunteluun oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 9 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

7 a §

Sähköpostin käyttö

Tutkintavangille voidaan antaa lupa sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottami-

11 §

Sähköpostin käyttö

Tutkintavangilla on oikeus sähköpostiviestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen Ri-

seen yhteyksien ylläpitämiseen, toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tärkeästä syystä, jollei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Edellä todetusta huolimatta tutkintavangille voidaan antaa lupa sähköpostiviestin lähettämiseen ja vastaanottamiseen 4 §:ssä tarkoitetun asiamiehen kanssa tärkeästä oikeusasioiden hoitamiseen liittyvästä syystä.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, ettei käytöstä aiheudu vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle, vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle ja että viestin lähettäjistä ja vastaanottajasta pystytään riittävästi varmistumaan.

Jos sähköpostin käyttöä koskevan luvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty tai tutkintavanki rikkoo luvan ehtoja, lupa voidaan peruuttaa.

7 b §

Internetin käyttö

Tutkintavangille voidaan antaa lupa internetin käyttöön toimeentuloon, työ-, koulutus-, oikeus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta tärkeästä syystä, jollei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Luvan myöntäminen edellyttää, että tutkintavangin pääsy muille kuin luvun mukaisille verkkosivustoille on asianmukaisesti estetty.

Internetin käyttöä koskevan luvan myöntäminen edellyttää, ettei internetin käytöstä aiheudu vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle, vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Jos internetin käyttöä koskevan luvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty tai tutkintavanki rikkoo luvan ehtoja, lupa voidaan peruuttaa.

7 c §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä tietoyhteiskuntakaarissa (917/2014) säädetään, vankilalla on oikeus

kosseuraamuslaitoksen ylläpitämällä vankisähköpostilla. Tutkintavangille voidaan antaa yksittäisen perustellun asian hoitamiseksi lupa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän henkilökohtaisen sähköpostin käyttöön, jollei siitä aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle, rikoksen estämiselle taikka tutkintavankeuden tarkoitukselle. Sähköpostin käytön edellytyksenä on lisäksi se, ettei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu. Tutkintavangin tulee ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Sähköpostin käyttö tapahtuu Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämillä laitteilla. Sähköpostin käyttö on sallittua siihen varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista.

12 §

Internetin käyttö

Tutkintavangille on varattava mahdollisuus internetin käyttöön Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämillä laitteilla, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu. Internetin käyttö on sallittua siihen varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista.

Tutkintavankien pääsyä internetsivuille voidaan rajoittaa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Rajoitusten perusteita on säännöllisesti arvioitava.

13 §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) säädetään,

tarvittaessa hakea viestin ja puhelun lähettämistä ja vastaanottamista koskevat tiedot joko tutkintavangin viestintään käyttämästä laitteesta tai vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä.

Tutkintavangille saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2–5 §:n säännöksiä.

Sähköpostin lähettämistä ja internetin käyttöä voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarvittaessa hakea tutkintavankien käyttämien internetsivujen ja vankisähköpostin viestien välitystiedot vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä. Välitystiedot on hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Tutkintavangille vankisähköpostiin saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2–6 §:ää. Varmuosastolla olevan tutkintavangin vankisähköpostin valvontaan sovelletaan kuitenkin 10 §:n 1 momenttia.

Tutkintavangin 8 §:ssä, 11 §:ssä ja 12 §:ssä tarkoitettua sähköistä viestintää voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

uusi 14 §

14 §

Viestinnän keskeyttäminen tai epäminen

Puhelimen käyttö, matkapuhelimen käyttö, sähköpostin käyttö tai internetin käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

9 a §

15 §

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto

Tämän luvun mukaisia tehtäviä hoitava virkamies ei saa oikeudettomasti paljastaa tutkintavangilta peräisin olevan tai hänelle saapuneen viestin sisällöstä tehtävässään saamaansa tietoa taikka tällaista viestiä koskevaa tunnistamistietoa. Tällaista tietoa ei saa myöskään käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi. Tietoa ei saa sanotulla tavalla paljastaa tai käyttää senkään jälkeen, kun tehtävän hoitaminen on päättynyt.

Tämän luvun mukaisia tehtäviä hoitava virkamies ei saa oikeudettomasti paljastaa tutkintavangilta peräisin olevan tai hänelle saapuneen viestin sisällöstä tehtävässään saamaansa tietoa taikka tällaista viestiä koskevaa tunnistamistietoa. Tällaista tietoa ei saa myöskään käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi. Tietoa ei saa sanotulla tavalla paljastaa tai käyttää senkään jälkeen, kun tehtävän hoitaminen on päättynyt.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, 1 momentissa tarkoitettun tiedon saa kuitenkin luovuttaa myös virkamiehelle, joka sitä välttämättä tarvitsee tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, 1 momentissa tarkoitettun tiedon saa kuitenkin luovuttaa myös virkamiehelle, joka sitä välttämättä tarvitsee tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseksi.

9 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta mainitun pykälän 3 momentin tai 4 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 3 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 2 a §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 5 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Puhelimen käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskeva luvasta ja luvan peruuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta taikka toiminnoista vastaava virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismennettelystä, puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta sekä sähköisen viestinnän käytöstä ja valvonnasta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

16 §

Päätösvalta

Kirjeen ja muun postilähetyksen tarkastamisesta 1 §:n 1 momentin nojalla sekä tällaisen lähetyksen avaamisesta ja sen sisällön tarkastamisesta 1 §:n 2 momentin tai 5 §:n 2 momentin nojalla päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemisesta 2 §:n 1 momentin, 10 §:n 1 momentin tai 13 §:n nojalla, 2 §:n 2 momentin mukaisesta lähettäjän selvittämisestä, 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua jäljennöksen ottamisesta, 3 §:n 1 momentin mukaisesta lukemisesta ilmoittamisesta sekä lähetyksen tai viestin 6 §:ssä tarkoitettua pidättämisestä päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Viestin saa kuitenkin antaa luettavaksi myös sellaiselle Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehelle, jolla on oikeus käsitellä turvallisuustietorekisterin tietoja. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Viestinnän keskeyttämisestä tai epäämisestä 14 §:n nojalla päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Maksuttoman puhelun epäämisestä 7 §:n 2 momentin nojalla sekä henkilökohtaisen matkapuhelimen käytön epäämisestä 8 §:n 1 momentin nojalla ja henkilökohtaisen sähköpostin käytön epäämisestä 11 §:n 1 momentin nojalla päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Internetsivujen avaamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

17 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismennettelystä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vankiloiden puhelinjärjestelmästä;
- 2) henkilökohtaisen matkapuhelimen haluttuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 3) hyväksytyistä henkilökohtaisista sähköpostipalveluista;

4) internet-sivujen avaamisessa noudatettava menettelystä.

9 luku

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**

1 §

1 §

*Tapaaminen**Tapaaminen*

Tutkintavangilla on oikeus tavata vieraita *tarpeellisen valvonnan alaisena* tapaamista varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista siten kuin tässä luvussa säädetään, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Tapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tapaamista varten varattuina aikoina, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

Tutkintavangilla on oikeus tavata vieraita tapaamista varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista siten kuin tässä luvussa säädetään, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Tapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tapaamista varten varattuina aikoina, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

Tapaaminen järjestetään valvotussa tapaamistilassa, jossa tutkintavangin ja tapaajan välissä on rakenteellisia esteitä vankilan turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämiseksi, kiellettyjen aineiden ja esineiden vankilaan kulkeutumisen estämiseksi sekä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tapaamista on tarpeellisella tavalla valvottava. Muita tapaamisia kuin valvomatonta tapaamista voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknisellä laitteella tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle.

Tapaaminen järjestetään valvotussa tapaamistilassa, jossa tutkintavangin ja tapaajan välissä voi olla rakenteellinen este, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tapaamistilojen rakenteissa tulee ottaa huomioon tutkintavangin ja tapaajan keskustelujen yksityisyys. Tapaamista on tarpeellisella tavalla valvottava. Muita tapaamisia kuin valvomatonta tapaamista voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknisellä laitteella tapahtuvasta valvonnasta on asianmukaisella tavalla ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle.

Tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle.

Valvotussa tapaamisessa tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitettujen tutkintavangin valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden

Tapaaminen voidaan järjestää erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista, jos on syytä epäillä, että tapaamisesta voi tapaajan tai tutkintavangin rikostausta tai tutkintavangin vankila-aikainen käyttäytyminen huomi-

oon ottaen aiheutua vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Asiamiehen tapaamisen valvonnasta säädetään 4 §:ssä. Tutkintavankia tapaamaan tulleen henkilön tarkastamisesta säädetään 12 luvussa.

4 §

Asiamiehen tapaaminen

Tutkintavangilla on oikeus ilman aiheutonta viivytystä tavata 8 luvun 4 §:ssä tarkoitettua asiamiestä muiden henkilöiden olematta läsnä.

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka jos tutkintavanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla tutkintavangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa tutkintavangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja hänen asiamiehelleen.

Tapaamisen järjestämisestä videoyhteyden välityksellä säädetään 10 §:ssä.

6 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi taikka vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi.

tarkoituksen turvaamiseksi. Varmuusosastolla olevan tutkintavangin tapaamisen kuuntelemista ja tallentamista koskeva päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

Tapaaminen voidaan järjestää erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tapaaminen on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista myös tutkintavangin tai tapaajan pyynnöstä. Tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa tutkintavanki ja tapaaja eivät saa käyttää muistiinpanovälineitä. Asiamiehen tapaamisen valvonnasta säädetään 4 §:ssä. Tutkintavankia tapaamaan tulleen henkilön tarkastamisesta säädetään 12 luvussa.

4 §

Asiamiehen tapaaminen

Tutkintavangille on oikeus ilman aiheutonta viivytystä oikeus tavata 8 luvun 5 §:ssä tarkoitettua asiamiestä muiden henkilöiden olematta läsnä.

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka jos tutkintavanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla tutkintavangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa tutkintavangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja hänen asiamiehelleen.

Asiamiehen etätapaamisesta säädetään 10 §:ssä.

6 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi,

7 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epäminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

1) tapaaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;

2) tapaaaja kieltäytyy 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettusta turvatarkastuksesta tai 12 luvun 3 §:ssä tarkoitettusta henkilöntarkastuksesta;

3) tapaaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;

4) on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

8 §

Tapaamiskielto

Jos tapaaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa huumausaineita taikka 5 luvun 1 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan taikka vaarantaneen turvallisuutta tai vakavasti häirinneen vankilan järjestyttä, tapaaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen, enintään kuuden kuukauden pituinen kielto vierailta vankilassa. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa, jos se on edelleen tarpeen kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

Tapaamiskielto voi sisältää kiellon tavata määrättyä tutkintavankia tai määrättyjä tutkintavankeja taikka tulla määrättyyn vankilaan tai määrättyihin vankiloihin.

Tapaamiskieltoa ei saa antaa 16 luvun 1 §:n 1 kohdassa tarkoitettulle lähiomaiselle, muulle läheiselle eikä tutkintavangin 8 luvun 4 §:ssä tarkoitettulle asiamiehelle.

9 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

7 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epäminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

1) tapaaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;

2) tapaaaja kieltäytyy 17 luvun 2 §:ssä tarkoitettusta turvatarkastuksesta tai 17 luvun 3 §:ssä tarkoitettusta henkilöntarkastuksesta;

3) tapaaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;

4) *se on muuten perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.*

8 §

Tapaamiskielto

Tapaaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen enintään kuuden kuukauden pituinen kielto tapaamisiin ja etätapaamisiin, jos se on välttämätöntä sen vuoksi, että tapaaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan tai muulla tavoin vaarantaneen vankilan järjestyttä ja turvallisuutta, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuutta taikka tutkintavankeuden tarkoitusta. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

Tapaamiskielto voi sisältää kiellon tavata määrättyä tutkintavankia tai määrättyjä tutkintavankeja taikka tulla määrättyyn vankilaan tai määrättyihin vankiloihin.

Tapaamiskieltoa ei saa antaa 16 luvun 1 §:n 1 kohdassa tarkoitettulle lähiomaiselle, muulle läheiselle eikä tutkintavangin 8 luvun 5 §:ssä tarkoitettulle asiamiehelle.

9 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 5 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu. *Tarkempia määräyksiä vastaanotettavasta omaisuudesta ja sen määrästä sekä menettelytavasta tavaroita vastaanotettaessa annetaan 10 luvun 1 §:ssä tarkoitetussa vankilan järjestyssäännössä.*

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista tutkintavangille.

10 §

Yhteydenpito videoyhteyden välityksellä

Tutkintavangille voidaan järjestää mahdollisuus olla yhteydessä lähiomaisiinsa tai muihin läheisiinsä käyttäen videoyhteyttä tai muuta soveltuvaa teknistä yhteydenpitotapaa, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään. Yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä yhteydenpito voidaan järjestää myös muun tutkintavangille tärkeän henkilön kanssa. Edellytyksenä on, ettei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinon lain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Yhteydenpidon valvontaan, keskeyttämiseen ja peruuttamiseen sovelletaan, mitä 1 §:n 2 momentissa sekä 6 ja 7 §:ssä säädetään.

Myös asiamiehen tapaaminen voidaan tutkintavangin tai asiamiehen pyynnöstä järjestää videoyhteyden välityksellä. Tapaamisen valvontaan sovelletaan, mitä 4 §:ssä säädetään.

15 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 1 §:n 4 momentissa

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 5 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu.

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

10 §

Etätapaaminen

Tutkintavangille on varattava mahdollisuus etätapaamisin sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista. Edellytyksenä on, ettei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinon lain 4 luvun nojalla rajoitettu. Etätapaaminen voidaan sallia muulloinkin kuin tähän varattuna aikana, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Tapaajan henkilöllisyyden todistaminen voidaan asettaa etätapaamiseen osallistumisen ehdoksi.

Etätapaaminen järjestetään videoyhteydellä tai muulla soveltuvalla teknisellä yhteydenpitotavalla, jossa osallistujilla on puhe- ja näköyhteys keskenään.

Etätapaamiseen sovelletaan, mitä 1 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 6–8 §:ssä säädetään. Alaikäiseen tapaajaan sovelletaan lisäksi, mitä vankeuslain 13 luvun 11 §:ssä säädetään.

Tutkintavangin tai asiamiehen pyynnöstä asiamiehen tapaaminen on järjestettävä etätapaamisena, jollei siitä aiheudu haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle. Etätapaamisen valvontaan sovelletaan, mitä 6 §:ssä säädetään.

Tutkintavangille voidaan antaa lupa etätapaamiseen toisen tutkintavangin tai vangin kanssa, jos kyse on vangin lähiomaisesta, muusta läheisestä tai muusta tärkeästä henkilöstä yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä.

15 §

Päätösvalta

Valvomattomasta tapaamisesta, asiamiehen tapaamisesta, lapsen tapaamisesta, vankien välisestä tapaamisesta, 1 §:n 4 momentissa

tarkoitetusta valvotusta tapaamisesta, yhteydenpidosta videoyhteyden välityksellä sekä niiden peruuttamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Valvotun tapaamisen 1 §:n 3 momentin mukaisesta kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentamisesta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

tarkoitetusta valvotusta tapaamisesta, etäta-
paamisesta sekä niiden peruuttamisesta päät-
tää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava
virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esi-
miehtävissä toimiva virkamies. Valvotun
tapaamisen 1 §:n 3 momentin mukaisesta
kuuntelusta teknisellä laitteella ja tallentami-
sista päättää turvallisuudesta vastaava virka-
mies. Tapaamiskiellon määrittämisestä päättää
vankilan yksikönpäällikkö taikka toimin-
noista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

17 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tapaamisten järjestämisestä.

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta ja tilojen lukittuna pitämisestä, osastoista, tupakoinnin, tapaamisten ja puhelimen käytön sekä vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta sekä muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista.

3 §

Järjestysrikkomukset

Tutkintavangille voidaan määrätä kurinpitorangaistus, jos tutkintavanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat:

5) 8 luvun 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettulle luvulle asetettujen ehtojen rikkominen;

17 §

Tarkemmat säännökset

2 momentti kumotaan

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) vankilan alueella liikkumisesta;
- 2) vankilan osastoista;
- 3) vankilassa ja sen osastoilla järjestettävistä toiminnoista ja vapaa-ajantoiminnoista;
- 4) tupakoinnin järjestämisestä;
- 5) tapaamisten ja etäta-
paamisten, kirjeen-
vaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestämisestä;
- 6) elintarvikkeiden ja muun henkilökohtaiseen käyttöön sopivan tavaran sekä käyttöesineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta vankilassa ja vastaanottamisesta vankilan ulkopuolelta;
- 7) tutkintavangin omaisuuden säilyttämisestä.

3 §

Järjestysrikkomukset

Tutkintavangille voidaan määrätä kurinpitorangaistus, jos tutkintavanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat:

kumotaan momentin 5 kohta

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu tai jossa tutkintavanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu. *Jos tutkintavanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi avolaitoksesta suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangeistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.*

11 §

Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

16 §

Päätösvalta

Vankilan tilojen valvonnasta ja lukittuna pitämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai, jos asia ei siedä viivytystä, turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

1 §

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu tai jossa tutkintavanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu.

11 §

Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odotettaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on *perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi*. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

16 §

Päätösvalta

Pykälän 2 momentti kumotaan

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Tutkintavankeja ja tutkintavankien käytössä oleva tiloja on valvottava siten kuin tutkintavankeuden tarkoitus, vankilan järjestys, vankilassa pitämisen varmuus, karkaamisen tai laitoksesta luvatta poistumisen estäminen, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuus ja rikoksen estäminen edellyttävät.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Tutkintavankien asuintiloja ja heidän hallussaan ja vankilan alueella olevaa omaisuutta voidaan tarkastaa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai epäillyn järjestysrikkomuksen tutkimiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 5 luvussa.

3 §

Tutkintavangin turvatarkastus

Tutkintavanki saadaan vankilassa, sen alueella ja kuljetuksen aikana tarkastaa turvallisuudesta huolehtimiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi (tutkintavangin turvatarkastus).

4 §

Henkilöntarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos:

- 1) tutkintavankia epäillään 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen luvattomien esineiden tai aineiden hallussapidosta; tai
- 2) henkilöntarkastus on tarpeen karkaamisen ehkäisemiseksi, vankilan järjestystä tai turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi, epäillyn järjestysrikkomuksen tutkimiseksi,

Valvonta vankilassa

Tutkintavankeja ja tutkintavankien käytössä oleva tiloja on valvottava rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ja tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Tutkintavankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuutta voidaan tarkastaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi tai epäillyn järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 5 luvussa.

3 §

Tutkintavangin turvatarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

4 §

Tutkintavangin henkilöntarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi vankilaan saapumisen tai palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä. Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntar-

Voimassa oleva laki

vankilaan saapumisen tai palaamisen johdosta taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä.

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on tarpeen vankilan järjestystä ja turvallisuutta uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi taikka 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen luvattomien esineiden tai aineiden löytämiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, henkilöntarkastus saadaan toimittaa kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville tutkintavangeille.

6 §

Henkilönkatsastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos on todennäköistä syytä epäillä, että tutkintavangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tämän lain 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Tutkintavanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

Ehdotus

kastus myös muulloin, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi.

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, tutkintavangin henkilöntarkastus voidaan tehdä kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville tutkintavangeille.

6 §

Tutkintavangin henkilönkatsastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko tutkintavangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Tutkintavanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tutkintavanki alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen tai sopimusosastolle sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tutkintavangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on *perusteltua* 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen tai sopimusosastolle sijoittamisen, edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tutkintavangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on *perusteltua* 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvataarkastus vankilan alueella

Henkilö voidaan tarkastaa vankilassa ja sen alueella turvallisuuden ylläpitämiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi (turvataarkastus).

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että tapauksessa pyritään luovuttamaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, tutkintavangin tapaamisen ehdoksi voidaan asettaa, että tapaaaja suostuu henkilöntarkastukseen.

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilan johtajalla, turvallisuudesta vastaavalla virkamiehellä, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvataarkastus vankilan alueella

Henkilölle voidaan tehdä vankilassa ja sen alueella turvataarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Tapaajalle voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaaajalla mukanaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilassa ja sen alueella oleva henkilö voidaan ottaa kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Tutkintavangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos se on välttämätöntä:

- 1) karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana;
- 2) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muilla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle;
- 3) uhkaavan väkivallan torjumiseksi; tai
- 4) henkilönkatsastuksen turvaamiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. Jos tutkintavanki sidotaan 1 momentin 2 kohdan nojalla, on mahdollisuuksien mukaan kuultava lääkäriä. Kun tutkintavanki on kuultavana tuomioistuimessa, sitominen on lopetettava, jollei puheenjohtaja erityisistä syistä toisin päättä.

uusi 3 momentti

4 §

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Henkilön kiinni ottamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies.* Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Tutkintavangin välitöntä toimintavapautta saadaan rajoittaa käsiraudat laittamalla, muovista sidettä käyttämällä, sylkemisen estävää suojaa käyttämällä tai muulla vastaavalla tavalla, jos se on välttämätöntä *virkaatehtävän suorittamisen yhteydessä:*

- 1) karkaamisen estämiseksi kuljetuksen aikana;
- 2) sellaisen väkivaltaisen käyttäytymisen hillitsemiseksi, jota ei saada estetyksi muilla tavoin ja josta saattaa aiheutua vaaraa vangin tai muun henkilön turvallisuudelle taikka huomattavaa vahinkoa omaisuudelle;
- 3) uhkaavan väkivallan torjumiseksi; tai
- 4) henkilönkatsastuksen turvaamiseksi.

Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä. *Sitominen ei saa aiheuttaa vangille vaaraa tai tarpeetonta kipua. Sitomisesta on viipymättä ilmoitettava terveydenhuollon ammattihenkilölle, jos tutkintavanki sidotaan 1 momentin 2 kohdan nojalla.* Kun tutkintavanki on kuultavana tuomioistuimessa, sitominen on lopetettava, jollei puheenjohtaja erityisistä syistä toisin päättä. Sitominen on lopetettava myös, jos se on välttämätöntä lääketieteellisen toimenpiteen suorittamiseksi.

Raskaana olevaa tutkintavankia ei saa sitoa synnytyksen käynnistyttyä, synnytyksen aikana tai välittömästi synnytyksen jälkeen.

4 §

Eristämistarkkailu

Jos on perusteltua syytä epäillä, että tutkintavangilla vankilassa tai sinne tullessaan on kehossaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, hänet saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin tutkintavangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Tarkkailuvaatetusta käyttävän tutkintavangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

5 §

Erillään pitäminen

Tutkintavanki saadaan pitää erillään muista vangeista, jos se on välttämätöntä:

- 1) sen estämiseksi, että tutkintavanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä ja terveyttä;
- 2) ilmeisen karkaamis- tai vapauttamisyrittäksen estämiseksi;
- 3) päihdyttävän aineen jatkuvan käytön tai rikoslain 50 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettua huumausainerikoksen estämiseksi; tai
- 4) muun 1–3 kohtaa vastaavan, vankilan järjestystä vakavasti vaarantavan teon estämiseksi.

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan vankilassa, sen alueella ja välittömässä läheisyydessä, tutkintavangin kuljetuksen aikana sekä Rikosseuraamuslaitoksen valvomassa toiminnassa oikeus käyttää voimakeinoja:

- 1) tutkintavangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 11 luvussa tarkoitettua valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;

Eristämistarkkailu

Tutkintavanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tämän lain 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä taikka sen varmistamiseksi, että henkilökatsastuksessa havaitut aineet ja esineet poistuvat hänen kehostaan. Eristämistarkkailussa tutkintavanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin tutkintavangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Eristämistarkkailuun sijoitetun tutkintavangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

5 §

Erillään pitäminen

Tutkintavanki saadaan pitää erillään muista vangeista, jos se on välttämätöntä:

- 1) sen estämiseksi, että tutkintavanki vakavasti vaarantaa muun henkilön henkeä ja terveyttä;
- 2) ilmeisen karkaamis- tai vapauttamisyrittäksen estämiseksi;
- 3) päihdyttävän aineen jatkuvan käytön tai rikoslain 50 luvun 1–4 §:ssä tarkoitettua huumausainerikoksen estämiseksi;
- 4) tutkintavangin oman turvallisuuden takaamiseksi; tai
- 5) muun 1–4 kohtaa vastaavan, vankilan järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantavan teon estämiseksi.

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

- 1) tutkintavangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 11 luvussa tarkoitettua valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;

2) 12 luvussa tarkoitetun vankilaan pääsyn estämiseksi, esineiden ja tavaroiden haltuun ottamiseksi, alueelta poistamiseksi sekä kiinniottamisen ja säilöissäpidon toimittamiseksi; sekä

3) henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen taikka muun henkilön terveyttä vaarantavan teon taikka tapahtuman uhatessa luvattoman pääsyn estämiseksi, esteen poistamiseksi tai kulkuneuvon pysäyttämiseksi.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset voimakeinojen käytöstä sekä turvaamistoimenpiteiden käytön, voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käytön koulutuksesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tutkintavanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

2) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 4 §:ssä tarkoitettua rahan käyttöä tai 7 §:ssä tarkoitettua toiminta- ja käyttörahan maksamista;

4) 8 luvun 5 §:ssä tarkoitettua kirjeen tai postilähetyksen pidättämistä;

2) 12 luvussa tarkoitetun vankilaan pääsyn estämiseksi, esineiden ja tavaroiden haltuun ottamiseksi, alueelta poistamiseksi sekä kiinniottamisen ja säilöissäpidon toimittamiseksi; sekä

3) henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen taikka muun henkilön terveyttä vaarantavan teon taikka tapahtuman uhatessa luvattoman pääsyn estämiseksi, esteen poistamiseksi tai kulkuneuvon pysäyttämiseksi.

9 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista;

2) voimankäyttövälineistä ja sitomiseen käytettävistä välineistä sekä niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä;

3) voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä;

4) oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä;

5) sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta.

Rikosseuraamuslaitos voi antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen sisällöstä.

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

2) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua maksuvälineen tai muun rahan käytön järjestelyn epäämistä taikka rahan siirron epäämistä, 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa, 4 §:ssä tarkoitettua tavaran hankkimista tai 7 §:ssä tarkoitettua toiminta- ja käyttörahan maksamista;

4) 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettua kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljen-
noksen ottamista, 6 §:ssä tarkoitettua kirjeen

5) 9 luvun 8 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa tai 14 §:n 1 momentissa tarkoitettua poistumislupaa erittäin tärkeästä syystä;

tai postilähetyksen pidättämistä, 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua puhelun epäämistä 9 §:ssä tarkoitettua puhelun kuuntelemista ja tallentamista 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen sähköpostin käyttöä ja 8 §:n 1 momentissa tarkoitettua henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttöä;

5) 9 luvun 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua tapaamisen kuuntelua ja tallentamista, 8 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa tai 14 §: 1 momentissa tarkoitettua poistumislupaa erittäin tärkeästä syystä;

Tutkintavangin tapaaaja saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 9 luvun 8 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa.

Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa (434/2003).

Tutkintavangille kirjeen lähettänyt tai tutkintavangin lähettämän kirjeen vastaanottaja saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 8 luvun 5 §:ssä tarkoitettua kirjeen tai postilähetyksen pidättämistä.

3 momentti kumotaan

2 §

2§

Muutoksenhakukielto

Muutoksenhakukielto

Tutkintavanki ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

3 a) 5 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa;

3 a) kumotaan

4) 8 luvun 2 §:ssä tarkoitettua kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin lukemista ja jäljennöksen ottamista, 7 §:ssä tarkoitettua puhelun kuuntelemista ja puhelun tallentamista tai 7 a §:n mukaista lupaa sähköpostin käyttöön tai 7 b §:n mukaista lupaa internetin käyttöön;

4 kohta kumotaan

5) 9 luvun 2, 3, 5 ja 10 §:ssä tarkoitettua tapaamista ja 9 §:ssä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupaa.

5) 9 luvun 2 §:ssä tarkoitettua valvomatonta tapaamista, 5 §:ssä tarkoitettua vankien välistä valvottua tapaamista ja 9 §:ssä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä, 10 §:n 5 momentissa tarkoitettua vankien välistä etätapaamista ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupaa.

3 §

3 §

Muutoksenhakumenettely

Muutoksenhakumenettely

Muutoksenhakuun sovelletaan muutoin vankeuslain 20 luvun 3–9 §:n säännöksiä.

Muutoksenhakuun sovelletaan muutoin vankeuslain 20 luvun 3–8 §:ää.

16 luku

16 luku

Erinäiset säännökset

Erinäiset säännökset

1 §

1 §

Vankeuslain soveltaminen

Vankeuslain soveltaminen

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuden täytäntöönpanon osalta säädetään vankeuslain:

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuden täytäntöönpanon osalta säädetään vankeuslain:

2) 4 luvun 1 §:n 1 momentissa vankilasta ja 3 §:ssä matkakustannusten korvaamisesta;

2) 4 luvun 1 §:ssä, 11 §:n 3 momentissa ja 12 §:n 2 momentissa vankilasta ja 3 §:ssä matkakustannusten korvaamisesta;

3) 5 luvun 1 §:n 1 momentissa osastoista, 8 §:ssä osaston päiväjärjestyksestä ja 9 §:n 1 momentissa osaston päiväjärjestyksen vahvistamista koskevasta päätösvallasta ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun ylilääkärin tai hänen määräämänsä lääkärin päätösvallasta;

3) 5 luvun 1 §:n 1 momentissa osastoista, 4 §:n 1 momentissa sopimusosastosta, 5 §:n 1 momentissa varmuusosastosta, 8 §:ssä osaston päiväjärjestyksestä ja 9 §:n 1 momentissa osaston päiväjärjestyksen vahvistamista koskevasta päätösvallasta sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun ylilääkärin tai hänen määräämänsä lääkärin päätösvallasta;

2 §

2 §

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

2 § kumotaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

5 §

5 §

Maksuttomat suoritteet

Maksuttomat suoritteet

Tämän lain mukaista maksua ei peritä:

Tämän lain mukaista maksua ei peritä:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 momenttiin lisätään uusi kohta - uusi 14 b kohta

14 b) vankeuslain (767/2005), tutkintavankeuslain (768/2005), valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013), yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) eikä yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) mukaisissa asioissa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

86 §

86 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

86 a §

86 a §

Muutoksenhakukielto

Muutoksenhakukielto

Tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

87 §

87 §

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimuksen päätösvalta ja käsittely

Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäälli-

Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle. Jos kyse on 86 §:n 7 kohdassa tarkoitettusta valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevasta pää-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kölle. Jos kyse on 86 §:n 7 kohdassa tarkoitetusta valvontarangaistuksen rangaistusaikaa koskevasta päätöksestä, oikaisuvaatimus toimitetaan täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä.

töksestä, oikaisuvaatimus toimitetaan täytäntöönpanoyksikön yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä

88 §

88 §

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus hallinto-oikeuteen on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksaannista. Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain 40 ja 40 a §:n muuttamisesta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

40 §

40 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Valvottuun koevapauteen sijoitettu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

Muutoin oikaisuvaatimuksen ja valituksen käsittelyssä noudatetaan, mitä vankeuslain 20 luvun 3–9 §:ssä säädetään. Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja ratkaisee oikaisuvaatimuksen, jos kyse on asiakasprosessien vastuualueen johtajan 32 §:n 1 momentin nojalla tekemästä päätöksestä.

Muutoin oikaisuvaatimuksen ja valituksen käsittelyssä noudatetaan, mitä vankeuslain 20 luvun 3–8 §:ssä säädetään. Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja ratkaisee oikaisuvaatimuksen, jos kyse on asiakasprosessien vastuualueen johtajan 32 §:n 1 momentin nojalla tekemästä päätöksestä.

40 a §

40 a §

Muutoksenhakukielto

Muutoksenhakukielto

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Valvottuun koevapauteen sijoitettu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta.

Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen, joka koskee 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta ei saa hakea oikaisua.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

6.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 §

35 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Valvottava saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

36 §

36 §

Muutoksenhakukielto

Muutoksenhakukielto

Valvottava ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Tässä laissa tarkoitettuun Rikosseuraamuslaitoksen päätökseen ei saa vaatia oikaisua, jos päätös koskee:

Kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja ratkaisee 1 momentissa tarkoitetun oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Muutoin oikaisuvaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 91 ja 92 §:ssä säädetään.

Kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtaja ratkaisee 1 momentissa tarkoitetun oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimus toimitetaan kehittämisen ja ohjauksen vastuualueen johtajalle, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikölle tai vankilan yksikönpäällikölle. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Muutoin oikaisuvaatimuksen käsittelyyn sovelletaan, mitä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 91 ja 92 §:ssä säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

37 §

37 §

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus hallintotuomioistuimeen

Valitus hallinto-oikeuteen on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisäännästä. Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Valitus Rikosseuraamuslaitoksen oikaisuvaatimuksen johdosta antamasta päätöksestä tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

. .

Valtioneuvoston asetus

vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti

kumotaan asetuksen 41–43 §

muutetaan asetuksen 15 §:n 2 momentti, 21 §, 44 §, 60 §, 61 § ja 61 a §

15 §

Rangaistusajan suunnitelman sisältö

Rangaistusajan suunnitelma sisältää:

- 1) tiedot sijoitusvankilasta;
- 2) täytäntöönpanon alkamisajankohdan;
- 3) tiedot turvallisuuden ylläpitämisestä rangaistusaikana;
- 4) rangaistusajan keskeiset tavoitteet;
- 5) tiedot osallistumisvelvollisuuteen sisältyvän toiminnan laadusta, sisällöstä ja vaatavuustasosta;
- 6) tiedot asumista, työtä, koulutusta, opiskelua sekä sosiaalisen tilannetta ja muita olosuhteita edistävästä tukitoimenpiteistä rangaistusaikana;
- 7) tiedot mahdollisen poistumisluvan ajankohdasta ja edellytyksistä;
- 8) tarvittavat tiedot yhteydenpidosta vankilan ulkopuolelle;
- 9) tiedot mahdollisen avovankilasijoituksen ajankohdasta ja edellytyksistä;
- 10) tiedot mahdollisen valvotun koevapauden ajankohdasta ja edellytyksistä;
- 11) tiedot ehdonalaisen vapauttamisen ajankohdasta ja tiedot vapautumisvaiheen tukitoimenpiteistä ja tukitoimenpiteiden jatkumisesta vapautumisen jälkeen.

21 §

Ulkopuolisen laitossijoituksen ehdot

Ulkopuolisen laitossijoituksen ehdoissa on määrättävä:

- 1) sijoituksen tavoitteet;
- 2) sijoitusajankohta;
- 3) toiminnan sisältö sijoituspaikassa;
- 4) vangille asetettavat ehdot;
- 5) seuraamukset ehtojen rikkomisesta;
- 6) yhteydenpito vankilan, sijoituspaikan ja vangin koti- tai asuinkunnan välillä;
- 7) toimenpiteet sijoituksen päättyessä tai sijoituksen keskeytyessä tai purkautuessa;
- 8) muut yhteydenpitoa ja valvontaa koskevat tarpeelliset tiedot.

44 §

Valvotun tapaamisen valvontajärjestelyt suljetussa vankilassa

Tapaamisessa vangin ja tapaajan välissä rakenteellisena esteenä voi olla pleksilasi, pöytä tai muu vastaava kaluste tai rakenne. Rakenteellisen esteen korkeus ja rakenne mitoitetaan vankilan tai sen osaston järjestyksen ja turvallisuuden edellyttämällä tavalla.

Erillään muista vangeista järjestetyssä tapaamisessa rakenteellisen esteen tulee olla sellainen, että vangin ja tapaajan välinen tavaroiden luovuttaminen ja koskettaminen ei ole mahdollista.

60 §

Voimankäyttö- ja sitomisvälineiden säilyttäminen ja hävittäminen

Voimankäyttö- ja sitomisvälineet on säilytettävä Rikosseuraamuslaitoksen tiloissa. Perustellusta virkatehtävien hoitamiseen liittyvästä syystä niitä voidaan kuitenkin säilyttää muuallakin. Välineet on säilytettävä siten, etteivät ne joudu sivullisten haltuun tai muuten aiheuta vaaraa. Ampuma-aseiden ja patruunoiden säilyttämisessä on lisäksi noudatettava, mitä ampumaseteläin (1/1998) 105 §:ssä sekä 106 §:n 1 ja 4 momentissa säädetään.

Rikosseuraamuslaitoksen on järjestettävä voimankäyttö- ja sitomisvälineiden käsittelyä ja säilyttämistä varten riittävästi tarkoitukseen soveltuvia ja turvallisia tiloja.

Voimankäyttö- tai sitomisvälinettä, joka ei ole toimintakuntoinen tai jonka toimintakunnosta ei ole varmuutta, ei saa kantaa eikä käyttää. Vaurioitunut tai muuten epäkuntoinen voimankäyttö- tai sitomisväline tulee hävittää. Hävittämisen yhteydessä välineet on saatettava sellaiseen tilaan, ettei niitä enää voida käyttää alkuperäiseen tarkoitukseensa eivätkä ne saa päätyä sivullisten haltuun.

61 §

Voimankäytön ja turvaamistoimien käytön koulutus

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on tunnettava voimakeinojen ja turvaamistoimien käyttöön liittyvät säännökset ja osattava käyttää voimakeinoja ja turvaamistoimia asianmukaisesti.

Rikosseuraamuslaitoksen on järjestettävä voimakeinojen käytön ja turvaamistoimien käytön perus-, ylläpito- ja kouluttaja-koulutusta.

61 a §

Voimankäyttö- ja sitomisvälineen kantaminen ja käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus kantaa ja käyttää voimankäyttö- ja sitomisvälineitä ainoastaan silloin, kun hän on saanut kyseiseen välineeseen peruskoulutuksen sekä osallistunut vuosittaiseen ylläpitokoulutukseen. Ampumaseteläin kantamisen ja käytön edellytyksenä on lisäksi, että virkamies on suorittanut kerran vuodessa tasokokeen.

Voimankäyttö- ja sitomisvälineen kantamis- ja käyttöoikeus päättyy, jos virkamies ei täytä 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Voimankäyttö- ja sitomisväline otetaan tuolloin Rikosseuraamuslaitoksen haltuun. Henkilön virkasuhteen päättyessä on henkilökohtaiseen käyttöön osoitetut voimankäyttö- ja sitomisvälineet luovutettava yksikköön.

Ampumaseteläin voidaan kantaa kuljetettaessa vankia vankilan ulkopuolella, suljetun vankilan sellirakennusten ulkopuoliossa valvonnassa ja vankilan yksikönpäällikön erikseen määräämissä virkatehtävissä. Vankien kanssa lähityötä tekevä virkamies ei kuitenkaan saa kantaa ampumaseteläin, ellei tilanteen vaarallisuus sitä yksittäisessä tapauksessa vaadi. Ampumaseteläin on kannettava lataamattomana turvakotelossa tai muussa aseiden kantamiseen tarkoitettussa varusteessa asun alla siten, ettei ase ole näkyvässä, jollei tehtävän luonne tai tilanteen vaarallisuus tai olosuhteet poikkeuksellisesti muuta edellytä.

Oikeusministeriö

Eriävä lausuma Rikosseuraamuslaitoksen resursseista HE-luonnokseen

Rikosseuraamuslaitos (Rise) poikkeaa kustannusrakenteeltaan OM:n hallinnonalan muista toimijoista. Vaikka henkilöstökustannukset ovat suurin vuotuinen kuluerä myös Risessä, vankilatoiminnan järjestäminen kerryttää merkittävän osan kustannuksista. Inflaatio ja kustannusten nousu vaikuttavat erityisen voimakkaasti Risen pysyväisluonteisiin toimintamenoihin, esimerkiksi vankien perushuoltoon ja vanginkuljetukseen. Risen perustehtäviä – turvallista täytäntöönpanoa ja uusintarikollisuuteen vaikuttamista – ei voida tehostaa samaan tapaan kuin vaikkapa asiakirjaprosesseja. Sekä dynaaminen turvallisuus että uusintarikollisuuteen vaikuttaminen tarkoittavat käytännössä sitä, että henkilökunta on vuorovaikutuksessa vankien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien kanssa. Rise joutuu jo nyt kohdentamaan saamaansa lisärahoitusta vuokrien ja muun muassa vankien ruokahuollon kustannusten nousun kattamiseen sen sijaan, että henkilöstömäärää voitaisiin lisätä.

Vuoden 2022 lopulla eduskunnalle annetun oikeudenhoidon selonteon mukaan Rikosseuraamuslaitos ei kykene nykyisillä resursseilla toteuttamaan rangaistusten täytäntöönpanolainsäädännön asettamia velvoitteita (Valtioneuvoston selonteko oikeudenhoidosta, valtioneuvoston julkaisuja 2022:67). Selonteossa todetaan, että toimintakyvyn turvaamiseksi sekä toiminnan tuloksellisuuden, turvallisuuden ja vaikuttavuuden ylläpitämiseksi Rikosseuraamuslaitokselle tulisi osoittaa yhteensä 400 henkilötyövuoden¹ lisäresurssi vuoteen 2027 mennessä. Lisähenkilöstön turvin Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan tasoa kyettäisiin arvion mukaan nostamaan kohtuulliselle tasolle. Toiminnan tason nostaminen lainsäädännön vaatimusten edellyttämälle tasolle vaatisi Rikosseuraamuslaitoksen arvion mukaan vielä merkittävästi suurempaa henkilöstömäärää vuoteen 2030 mennessä sekä vankilaverkoston uudistamista. Vankilaverkostoanalyysin laatimisen yhteydessä vuonna 2022 arvioitiin, että henkilöstöä tulee lisätä noin 850 henkilötyövuodella vuoteen 2030 mennessä. Vankiloihin tarvitaan lisää sekä valvonnasta että kuntouttavan toiminnan järjestämisestä vastaavaa henkilöstöä. Asiakasmäärien kasvaessa myös yhdyskuntaseuraamustyöhön ja asiakasarviointiin tarvitaan lisää koulutettua henkilöstöä.

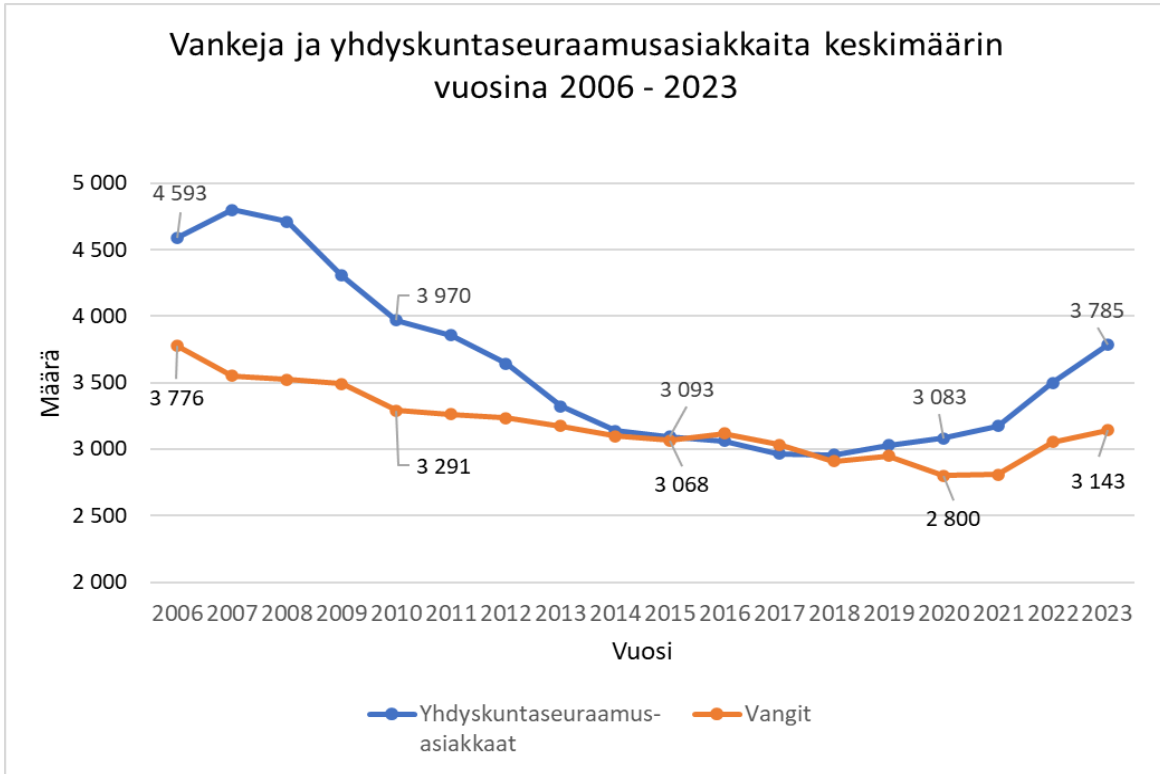
Vankimäärä on jo nyt noussut selvästi ja ylittänyt koronaa edeltäneen tason. Viime vuoteen verrattuna vankimäärä on kasvanut kahdella sadalla vangilla. Myös yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä on noussut selvästi. Voimaan tulleiden ja hallitusohjelman mukaisten tulevien lainsäädäntömuutosten myötä vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä tulee kasvamaan huomattavasti.

Lainsäädäntömuutosten lisäksi Rikosseuraamuslaitoksen asiakasmääriin vaikuttavat rikosten määrä sekä poliisin mahdollisuus tutkia rikoksia. Hallitus kohdentaa lisää resursseja poliisille, mikä tulee näkymään juttu- ja asiakasmäärien lisääntymisenä rikosprosessiketjun kaikilla toimijoilla, myös rangaistusten täytäntöönpanossa. Kuviossa 1 on esitetty vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrän kehitys vuosina 2006–2023.

¹ Selonteossa esitetty arvio henkilöstötarpeesta perustuu laskelmiin, joiden taustalla olleessa vanki- /asiakasmääräarviossa ei huomioitu nykyisessä hallitusohjelmassa olevien rangaistusten kiristämistä koskevien hankkeiden mukaista vankimäärän kasvua.

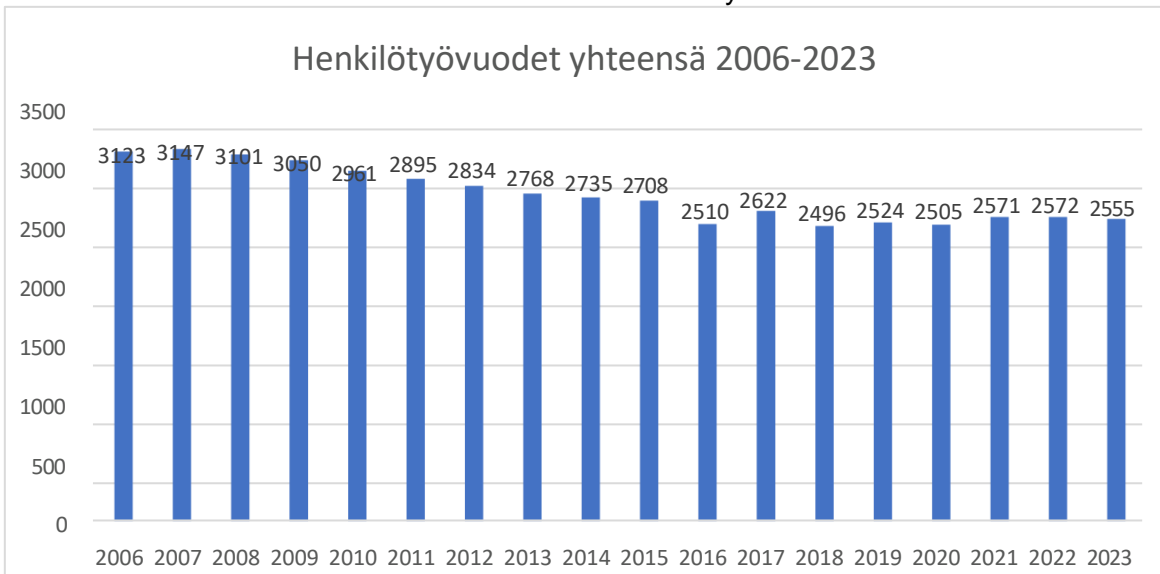

Kuvio 1. Vankeja ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaita keskimäärin vuosina 2006–2023*.

*Yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden määrä vuosina 2022 ja 2023 ei ole täysin vertailukelpoinen aiempien vuosien kanssa uuden asiakastietojärjestelmän käyttöönotosta johtuneen laskentatapamuutoksen vuoksi.

Seuraava taulukko kuvaa Risen henkilöstömäärän kehitystä 2006 – 2023.

Huomattava on, että vuodesta 2006 lähtien rikosseuraamusjärjestelmää on kehitetty voimakkaasti ja samaan aikaan Risen henkilöstömäärä on vähentynyt merkittävästi. Vuonna 2006 voimaan tuli laaja vankeuslakipaketti, jossa säädettiin mm. riski- ja tarvearvion laadinnasta sekä rangaistusajan suunnitelmasta ja sen edellyttämän toiminnan järjestämisestä vankiloissa. Vuonna 2011 käyttöön otettiin valvontarangaistus, 2015 vankeusrangaistusten täytäntöönpanon aloitustoimet siirrettiin ulosotolta Riselle, 2018 säädettiin yhdistelmärankaistuksesta, 2019 tutkintavankeuslakia uudistettiin, 2021 otettiin käyttöön aikuisten ehdollinen valvonta, 2021 ensikertalaisuussäännöstä uudistettiin, 2021 sakan muuntorangaistuslainsäädäntöä kiristettiin, 2023 voimaan tuli seksuaalirikoslainsäädännön uudistus ja syksyllä 2023 otettiin käyttöön lähestymiskiellon tekninen valvonta, josta Rise vastaa.

Lainsäädännön muutosten mukaiset lisätehtävät ja lisävelvoitteet Riselle ovat vakavassa ristiriidassa henkilöstömäärän kehitykseen verrattuna.

Turvallisuustilanne suljetuissa vankiloissa on heikentynyt. Merkittävimpiä turvallisuutta vaarantavia tekijöitä ovat katujengiläisten määrän lisääntyminen, ammattimaisen ja järjestäytyneen rikollisuuden kasvu, riittämättömät henkilöstöresurssit sekä yliasutus. Vankimäärän kasvun vuoksi suljettujen laitosten kapasiteetti on ylittynyt. Keskimääräinen käyttöaste suljetuissa vankiloissa vuonna 2023 oli 102,8 prosenttia kun tavoiteltava taso olisi noin 90 prosenttia.

Henkilöstöresurssien niukkuus on vaikeuttanut toimintaa erityisesti vankiloissa. Henkilöstöresurssit ovat siinä määrin niukat, että jatkuvaa priorisointia joudutaan tekemään toimintojen välillä. Riittämättömät henkilöstöresurssit heikentävät mahdollisuuksia vaikuttavan työn tekemiseen, rajoittavat kuntouttavan toiminnan järjestämistä sekä heikentävät henkilöstön ja vankien turvallisuutta. Vankiloissa joudutaan myös edelleen työskentelemään yksin. Henkilöstöresurssitilanne erityisesti tutkintavankiloina toimivissa vankiloissa on niin vaikea, että vankiloita joudutaan viikoittain asettamaan ns. ”yöasentoon” ja tarjoamaan vangeille vain välttämättömimmät toiminnot kuten ruokailu, peseytyminen, ulkoilu, pääsy terveydenhuollon palveluihin jne, jotta saadaan kuljetus- ja vartiointitehtävät vankiloiden ulkopuolelle tuomioistuimiin ja terveydenhuoltoon turvattua. Henkilöstöresurssien niukkuus heijastuu henkilökunnan jaksamiseen ja näkyy henkilöstön kuormittumisena ja sairauspoissaolojen suurena määränä.

Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea on toistuvasti kiinnittänyt huomiota vangeille järjestettävän mielekkään toiminnan ja koulutetun henkilökunnan riittämättömyyteen sekä vankiterveydenhuollon resursseihin. Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen laitostarkastuksissa useat tarkastushavainnot viittaavat erityisesti koulutetun valvontahenkilöstön riittämättömään määrään. Kansainvälisiin suosituksiin perustuva vaatimus vähintään kahdeksan tunnin ajasta vuorokaudessa sellin ulkopuolella ei toteudu kaikkien vankien kohdalla. Tämän lisäksi toimintoja ja vankien tapaamisia joudutaan perumaan liian niukkojen henkilöstöresurssien vuoksi. Erityisiä ongelmia toiminnan järjestämisessä on tutkintavangeille, joilla on yhteydenpitorajoituksia. Myös erillään pidettävien vankien mahdollisuus vähintään kahden tunnin ihmiskontaktiin on nykyresursseilla vaikea järjestää. Vakavasti vankilaturvallisuutta vaarantavien vankien erilläänpito ja osastointi vaatii lisää henkilöstöresursseja.

Nyt kyseessä olevassa HE-luonnoksessa on valmisteltu useita lisätehtäviä ja lisävelvoitteita Riselle. Jätän eriävän lausuman HE-luonnokseen siltä osin, kun siinä on kuvattu esityksen taloudellisia vaikutuksia julkiseen talouteen ja vaikutuksia viranomaisiin.

Rise on todennut vastikään selvityksessään (Rikosseuraamuslaitoksen toimintaedellytykset, selvitys LaV:lle 27.3.2024 RISE/6206/2023), että lakisääteisiin tehtäviin ja toiminnan laajuuteen nähden Risellä on riittämättömät resurssit, mikä on jo nyt merkittävä riski Risen toiminnalle, täytöntöönpanon turvallisuudelle ja työturvallisuudelle.

HE-luonnoksessa todetaan: "Kokonaisuudessaan ehdotetut muutokset voitaisiin toteuttaa Rikosseuraamuslaitokselle varattujen määrärahojen puitteissa tai muutoksen vaikutukset Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan eivät ole merkittäviä." On epärealistista ja vastoin oikeudenhoidon selonteossa sekä tuoreessa Risen toimintaedellytykset -selvityksessä todettua, että nämä lisätehtävät ja muutokset kyettäisiin tekemään ilman asianmukaista resursointia. Onhan niin, että operatiivisen toiminnan vankiloissa tulee olla riittävästi resursoitua, jotta voidaan huolehtia vankien perusoikeuksien toteutumisesta, turvallisuudesta, toiminnoista, perushuollosta ja henkilöstön työturvallisuudesta asianmukaisesti. HE-luonnoksessa tulee selkeästi ja realistisesti kuvata tarvittava htv-resurssilisäys vankiloille ja asiakasarviointiyksikölle. Ei riitä, että esityksessä painotetaan vain oikeusyksikön työmäärän lisääntymistä ja resurssitarvetta. Esitän, että alla oleva, työryhmälle aiemmin jättämäni, operatiivisen ja asiakasprosessien vastuualueen yhteistyössä valmisteleva, realistinen ja varsin alakanttiin arvioitu resurssilaskelma kirjataan hallituksen esitykseen.

Operatiivisen ja asiakasprosessien vastuualueen tarvitsemat lisäresurssit:

Sähköisen asioinnin oikeuksien laajeneminen

- Vankilan sisäisiä kuljetuksia 15 htv:
 - o Vankien kuljetus SA-työasemalle netin, vankisähköpostin ja videopuheluiden käyttöä varten.
 - o Vankien valvonta SA-työasemilla kirjautuessa nettiin ja sähköpostiin (välittömässä läheisyydessä)
 - o Lähtökohtaisesti osa valvontaresurssia on kiinni silloin, kun vanki käyttää SA-työasemaa, ellei ole "kioskikone" netin käyttöön (=kaikilla osastoilla on nettilupa)
 - o Mahdollinen kannettavan SA-työaseman kuljetus toiseen tilaan toista käyttötarkoitusta varten (nettikone videopuheluksi)
 - o Vahvan sähköisen tunnistautumisen välineen (pankkitunnukset tai sirukortti eli sirullinen henkilökortti) hakeminen narikasta vangille, vangin valvominen tunnistautumisen ajan ja tunnistautumisen välineen palauttaminen narikkaan.
- Vankilan ulkopuolisia kuljetuksia 18 htv:
 - o Vangin käyttäminen asiointikäynnillä hankkimassa vahvan sähköisen tunnistautumisen välineen eli pankkitunnukset tai sirukortin (sirullisen henkilökortin).
- Arvio: vähintään 1 htv/suljettu vankila eli yhteensä 15 htv + ulkopuolisiin kuljetuksiin kuluvat resurssit 18 htv = 33 htv. Vankilan ulkopuolisten kuljetusten osalta huomioitava, että ne tulee hoitaa vähintään kahden vartijan voimin työturvallisuussyistä ja vangin karkaamisen estämiseksi.

- Htv-määrän kasvu ulkopuolisten kuljetusten osalta kohdistuu ennen kaikkea tutkintavankiloihin ja niihin vankiloihin, joissa on suurin siviilistä vankilaan tulojen määrä. Vuonna 2023 vankilaan saapui vapaudesta kaikkiaan 6 461 henkilöä. Kirjepostin määrä on jo nykyisellään vähentynyt, joten sieltä ei vapaudu resurssia juurikaan siinä tapauksessakaan, että sähköinen asiointi lisääntyisi.

Avolaitospäätösten ja valvomattomien tapaamisten oikaisuvaatimusasia

- Arvio: yhteensä 3 htv:n lisäresurssi näiden päätösten oikaisuvaatimusselvitysten laadintaa varten asiakasarviointiyksikölle ja vankiloille

Varmuosasto Vantaan tutkintavankilaan

- Arvio: 7 htv eli 6 vartijaa ja 1 htk (henkilötyökuukausi / vartija kesälomasijaisena) ja 0.5 htv rikosseuraamusesimiesresurssia

Eli kokonaistarve yhteensä 43 htv operatiiviseen toimintaan.

Kari Riitta
912214447

Digitaalinen
allekirjoittaja: Kari
Riitta 912214447
Päiväys: 2024.04.04
22:09:18 +03'00'

Hallituksen esitys eduskunnalle vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttamiseksi

1. Voimankäyttöön liittyvistä menettelytavoista olisikin perusteltua säätää poliisilakia vastaavasti asetustasolla eikä Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä.

Tällä hetkellä vankeuslain 18 luvun 9 §:ssä säädetään, että tarkemmat säännökset --- voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Kyseistä lainkohtaa tulisi tarkentaa CPT:n suositusten mukaisesti niin, että myös voimankeinojen käyttö kirjataan, ei pelkästään voimankäyttövälineen käyttö. Tällä hetkellä kirjaus voimankeinojen käytön kirjaamisesta on määräystasolla ”Jokaisesta voimakeinojen käyttämisestä tulee tehdä ilmoitus asiakastietojärjestelmään”. Koska vankeusasetusta tullaan vankeuslain muutosten seurauksena muuttamaan, niin samalla olisi hyvä tarkastella myös kirjausvelvoitteen sisältöä. Rikosseuraamuslaitoksella ei liene lainsäädännön muuttuessa oikeutta antaa tarkempia määräyksiä voimankäytön kirjaamisesta, vaan vain voimakeinojen käytön ja sitomisvälineiden käytön koulutuksen sisällöistä.

Samalla lainsäädäntöön olisi hyvä lisätä myös CPT:n suositus siitä, että voimankäytön kohteena olleelle henkilöllä pitäisi olla viivytyksetön oikeus lääkärin tai terveydenhuollon ammattihenkilön tarkastukseen ja tarvittaessa hoitoon.

Helsingissä 5.4.2024

Johanna Hietapakka
yliopettaja
Rikosseuraamuslaitos